Psikoloji Serisi

Ne İçin Yaşıyoruz

ALFRED ADLER

İLYA

İLYA PSİKOLOJİ DİZİSİ - 30
Adı **Ne İçin Yaşıyoruz?**
Yazarı **Alfred Adler**
Çeviren Lütfi Yarbaş
Orjinal Adı Wozu leben wir?
Yayın No. 289

© Copyright 2012, İlya İzmir Yayınevi, İzmir - Türkiye
5846 SayılıYasaya göre tüm hakları İlya İzmir Yayınevi'ne ait olup kısmen veya tamamen, izin alınmadan basılamaz.

ISBN 978-605-4473-50-2

Baskı Sekizinci Baskı, Aralık 2014 - İZMİR`

Basıldığı Yer İlya İzmir Yayınevi Matbaası

Adres İlya İzmir Yayın Medya Yapım Dağıtım
Pazarlama Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Refik Tulga Cad. No:11 Çamdibi/İzmir
Tel-Pbx : (0232) 462 75 86 - Fax : (0232) 462 32 19
ilyayayinevi@gmail.com
www.ilyayayinevi.com.tr

NE İÇİN YAŞIYORUZ?

Alfred ADLER

PSİKOLOJİ DİZİSİ

ALFRED ADLER (7 Şubat 1870 - 28 Mayıs 1937)

Alfred Adler kişisel psikoloji ekolünün kurucusu, Avusturyalı tıp doktoru ve psikologdur.

Avusturya Penzing'de doğdu ve Viyana'da büyüdü, Viyana Üniversitesi Tıp Okulunda doktorluk eğitimi aldı ve 1895'te mezun oldu. Bedensel düzensizliklerle ilişkili olarak psikoloji ile ilgilenmeye başladı. 1902'de Sigmund Freud ile tanıştı ve birlikte Adler'in başkanlığında Viyana Psikoanaliz Topluluğu'nu kurdular.

Hans Vaihinger'in ruhsal inşa fikirlerinden etkilendi ve erkek egemen toplumda doğal bir sonuç olarak "Erkeksi Başkaldırı" ile organik aşağılık ve telafi teorisini geliştirdi (bkz. Aşağılık kompleksi). Adler, Freud'un terorileri ile karşı görüşe geldi, fikir ayrılığı 1911'deki Weimar Psikoanaliz Kongresinde aleni oldu. Adler Freud'un inandığı seks içgüdüsünün baskınlığı ve ego dürtüsünün libidinal olup olmadığı ile çekişiyordu, Freud'un bilinç altına atma üzerine fikirlerini de eleştirmişti. Adler bilinç altına atma teorisinin, erkeksi başkaldırının aşırı telafisi ve aşağılık hislerinden türetilmiş sinirsel bir durum olan ego -savunma eğilimleri- konsepti ile değiştirilmesi gerektiğine inanıyordu, Oedipal Kompleksleri önemsizdi. Adler Viyana Topluluğundan ayrıldı ve 1912'de Kişisel Psikoloji Topluluğu adını alan, Özgür Analitik Araştırmalar Topluluğunu kurdu.

1912'de ana fikirlerini tanımladığı 'Über den nervösen Charakter' kitabını yazdı. Kişinin bilinçsiz öz ereğinin temel amaçlarının baskıladığı ayrı aşamaların aşağılık hislerini üstünlüğe (veya bilakis yeterliliğe) dönüştürdüğünü ifade ederek insan kişiliğinin erek bilimsel açıklanabileceğini iddia etti. Adler'e göre öz erek arzularına, toplumsal ve etnik gereksinimler karşı koyar, düzeltici etkenler umursanmaz ve kişi aşırı telafi ederse aşağılık kompleksi oluşabilir, kişi benmerkezci, güç düşkünü ve saldırgan veya daha kötüsü olabilirdi.

1934'te Avusturya Hükümeti, Adler Yahudi olduğu için kliniklerinin çoğunu kapattı, 1935'te Long Island Tıp Kolejine profesör olunca Avusturya'dan ayrıldı. 1937'de Aberdeen İskoçya' da öldü

Lütfi YARBAŞ

1957 yılında Eskişehir'de doğdu. Liseden sonra öğrenci olarak Berlin'e gitti. Orada mimarlık ve mühendislik okudu. Bazı nedenlerle tahsilini yarıda bırakarak çalışmaya başladı. Yıllarca işyeri ve sendika temsilciliklerinde bulundu. Diğer konular yanında özellikle psikoloji konusunda çevirileri bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

1. Yaşamın Anlamı.....7
2. Ruh ve Beden.....27
3. Aşağılık ve Üstünlük Duygusu.....48
4. İlk Anılar.....68
5. Rüyalar.....88
6. Ailenin Etkileri.....113
7. Okulun Etkileri.....145
8. Ergenlik Çağı - Adolesan.....169
9. Suç ve Suçtan Korunma 182
10. İş ve Meslek.....219
11. İnsan ve Hemcinsi.....231
12. Sevgi ve Evlilik.....241

1. YAŞAMIN ANLAMI

Biz insanlar anlamlı ilişkilerle dolu bir dünyada yaşarız. Gerçekleri arı olarak değil, insanlar için taşıdıkları önem açısından kavrarız. Bilgimiz daha kaynağındayken bizim insani amaçlarımız tarafından belirlenir. "Odun" "insanla olan ilişkisine göre odun" anlamındadır. "Taş" insan yaşamında bir öğe olabildiği ölçüde "taş"tır. Bir insan anlamlardan kurtulmaya çalışıp sadece gerçeklere yönelmeyi denese, çok mutsuz olurdu: Kendini hemcinslerinden yalıtır, davranışlarının ne kendisine ne de bir başkasına yarardı onlar tek kelimeyle anlamsız olurlardı. Ama insan olan bir varlık anlamsız yaşayamaz. Biz gerçekliği hep bizim ona verdiğimiz anlam aracılığıyla kavrarız; kendisi olarak değil aksine anlamlandırılmış bir şey olarak biliriz. Bu anlamın her zaman az veya çok eksikli, bitmemiş hatta asla tamamıyla doğru olmadığını varsaymak akla yakın gelmektedir. Anlam dolu ilişkilerin dünyası yanlışlarla dolu bir dünyadır.

Bir insana: "Yaşamanın anlamı nedir?" diye sorarsak belki de cevap veremeyecektir. İnsanlar genelde bu soru üzerine kafa yormazlar ve çözüm üretmeye çalışmazlar. Ama sorunun insanlık tarihiyle ayni yaşta olduğu ve bu gün bile gençlerin – ve yaşlıların – "ama tüm bunlar ne için? Yaşamanın nasıl bir anlamı var?" diye feryat ettikleri doğrudur. Bu arada sadece bir yenilgiye uğradıkları

zaman böyle sorduklarını iddia edebiliriz. Yaşam gemisi yelkenlerini açmış rahatça yol alırken ve başarılması gereken zor sınavlar ortalıkta görünmezken bu soru kelimelere dökülmez. Herkesin gerekli olduğu üzere bu soru sorduğu ve cevapladığı yer kendi eylemleridir. Onun söylediklerine kulaklarımızı tıkar ve onun eylemlerini gözlemlersek onun kendi bireysel "yaşam anlamı" nın olduğunu ve tutumlarının, davranışlarının, eylemlerinin, ifade şekillerinin, görgüsünün, tutkulu arzularının, alışkanlıklarının ve karakter özelliklerinin bu anlamla uyum içinde olduğunu tespit ederiz. O sanki kendini yaşamın belli bir anlayışına güvenebilirmiş gibi davranır. Tüm eylemlerinin temelinde kendisi ve dünya hakkında belli bir önyargı bulunmaktadır; bir karar: "Ben böyleyim ve evren de böyle"; kendine verdiği bir anlam ve yaşama verdiği bir anlam.

Yaşamın anlamı konusunda dünyadaki insan sayısı kadar çok tasavvur vardır ve bunların her biri daha önceden tahmin ettiğimiz gibi şöyle veya böyle yanlıştır. Hiç kimse tamamen doğru olan bir yaşam anlamına sahip değildir; diğer taraftan sadece amaca hizmet eden hiçbir anlamın tamamıyla yanlış olduğunun söylenemeyeceğini kabul etmek zorundayız. Anlam hakkındaki tüm tahayyüller bu iki sınır arasındaki oyun çeşitleridir. Bazılarında yanlış küçüktür, diğerlerinde ise bayağı bir büyük. Anlam konusunda daha iyi olan düşüncelerin ortak noktalarının neler olduğunu ve daha değersiz olanların kusurlarının neler olduğunu bulabiliriz. Bu şekilde bilimsel temellere dayanan bir "yaşam anlamı" na, yani doğru anlam düşüncelerinin ortak tanımlamasına, bize insanlığı ilgilendirdiği oranda gerçeğin karşısına çıkabilecek duruma getirecek bir anlama ulaşabiliriz. Burada da tespit etmeliyiz ki "doğru" "insanlık için doğru", insani varlıkların amaç ve hedefleri için doğru anlamına gelmektedir. Başka bir doğruluk yoktur ve eğer olsaydı bizi

ilgilendiremezdi, biz onu kavrayamazdık, o bizim için anlamsız olurdu.

Her insanın üç ana görevi vardır; o her şeyden önce bunlarla başa çıkmak zorundadır. Onlar onun için gerçeği oluştururlar. Önüne çıkan tüm sorular bu görevlere yöneliktir. O durmadan bu sorulara çözüm aramak zorundadır çünkü bu sorular ona her gün meydan okurlar ve onun çözüm denemeleri de bize onun yaşamının anlamı altında neyi kastettiğini gösterir. Bu görevlerin ilki bizim başka bir yerde değil de bu zavallı gezegenin kabuğunda, dünyada yaşamamızdan doğar. Biz, bize bu yaşam mekânımızın sunduğu kısıtlamaların altında ve sunduğu imkânlarla gelişmek zorundayız. Aynı ölçüde bedensel ve ruhsal olarak kendimizi, kendi kişisel yaşamımızı dünyada sürdürebilecek ve insanlığın geleceğini sağlayabilecek şekilde geliştirmeliyiz. Bu her birimize meydan okuyan bir görevdir. Hiç kimse ondan kaçınamaz. Yaptığımız her şeyde eylemlerimiz insan yaşamının çeşitli durumlarına kişisel cevabımızdır; onlar bizim neyi gerekli, uygun, mümkün ve istenilen bir şey olarak gördüğümüzü açıklar. Her cevap bizim insan soyuna ait olduğumuzu ve insanların dünyada yaşayan varlıklar olduğu gerçeğine uygun olmalıdır.

İnsan vücudunun zayıflığını ve durumumuzun güvensizliğini düşündüğümüzde kendi yaşamımız ve insanlığın mutluluğu hatırına cevap ve çözüm önerilerimizi sağlam bir temele oturtmak ve onları ileri görüşlü ve geniş kapsamlı yapmak zorunda olduğumuzu görürüz. Sanki bize bir matematik problemi sorulmuş gibidir: çözümü bulmak için çaba göstermemiz gerekmektedir. Rastgele veya varsayımlara göre çalışamayız, aksine problemi sistemli bir şekilde ve eldeki tüm araçları kullanarak ele almamız gerekir. Tamamen hatalardan arınmış, her zaman geçerli olacak bir çözüm bulamayacağız; buna rağmen mümkün olan en iyi çözüme yakın bir çözüm bulmak için tüm imkânlarımızı seferber etmeliyiz. Daima

daha iyi bir çözüm için çaba göstermeliyiz ve her çözüm bu durumun getirdiği tüm avantaj ve dezavantajlarıyla dünyanın, bu zavallı gezegenin kabuğuna bağlı olmamız gerçeğiyle doğrudan bağlantılı olmalıdır.

Burada ikinci görev karşımıza çıkıyor. Biz insan soyunun yegâne temsilcileri değiliz. Çevremizde başkaları da var ve biz onlarla birlikte yaşıyoruz. İnsanın doğasındaki sınırlamalar ve güçsüzlük onun amaçlarına yalnız başına ulaşmasını imkansız kılmaktadır. O eğer yalnız yaşasa ve görevlerini tek başına başarmaya çalışsaydı, yok olup gitmek zorunda kalırdı. İnsanlığın devamını sağlamak şöyle dursun, kendi yaşamını bile devam ettirmeyi başaramazdı. İnsan, kendi güçsüzlüğü, beceriksizliği ve kısıtlılıkları nedeniyle hep diğer insanlara bağımlıdır. Onun kişisel esenliği ve dolayısıyla insanlığın esenliği için en önemli ön şart toplumdur. Bu sebeple yaşam problemlerinin her çözümü bu bağı dikkate almak zorundadır; o bizim toplum içinde yaşadığımız ve yalnız olursak öleceğimiz gerçeğini gözden kaçırmamalıdır. Eğer yaşamımızı devam ettirmek istiyorsak, duygularımız bile bu görevle, amaç ve hedeflerin en önemlisiyle, kişisel yaşamımızın ve insanlığın yaşamının üzerinde yaşadığımız bu dünyada hemcinslerimizle işbirliği içinde devamı göreviyle uyum içinde olmalıdır.

Bizi bağlayan bir üçüncü görev daha vardır. İnsan iki cinsiyet halinde yaşar. Her bireyin ve toplumun yaşamının korunması amacı için bu gerçek göz önünde bulundurulmalıdır. Sevgi ve evlilik problemi bu üçüncü görevin kapsama alanına girmektedir. Hiçbir erkek ve hiçbir kadın bir çözümden kaçamaz. Bu görevle karşı karşıya kaldıklarında yaptıklarıyla çözümlerini gösteririler. Bu görevi başarabilmek için birçok imkân bulunmaktadır; bireyler her zaman kendileri için görevin çözülebilir olduğu tek imkandan ne anladıklarını eylemleriyle gösterirler.

Bu üç görev böylece üç problem çemberi oluşturur: bu dünyadaki doğal kısıtlamalar altında benim hayatta kalmamı sağlayacak bir işi nasıl bulabilirim? Nasıl hemcinslerimin arasında onlarla işbirliği yapıp toplumun nimetlerinden faydalanabileceğim bir iş bulabilirim? İnsanların iki cinsiyet halinde yaşadıkları ve insan soyunun geleceği ve devamının bizim cinsel yaşamımıza bağlı olduğu gerçeğini nasıl dikkate alabilirim?

Bireysel psikoloji bu üç ana soruya, - iş, toplum ve cinsellik - dahil edilemeyecek hiçbir yaşam sorunu tanımamaktadır ve özellikle bu üç göreve karşı gösterilen davranış şekli ile her birimiz yaşamın anlamı konusundaki en derin inancımızı kesin olarak ortaya koyarız. Örneğin, cinsel yaşamında mutlu olmayan, işinde gayret göstermeyen, çok az arkadaşı olan ve hemcinsleriyle olan ilişkileri utanç verici olarak hisseden bir insanı gözlemlediğimizi düşünelim. Onun yaşamının sınırlandırma ve kısıtlandırmalarından yola çıkarak onun, yaşamın çok az elverişli şartlar ve pek çok başarısızlıklar içerdiği duygu ve düşüncelerine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Onun sınırlı hareket alanı üzerine "Yaşamak demek, kendimi yaralanmalardan korumak, kabuğuma çekilmek, salimen yaşamaya devam etmektir." sloganını yazabiliriz. Diğer taraftan, cinsel yaşamı candan ve zengin ilişkiler içeren bir birliktelik olan, iş ve mesleki yaşamında yararlı başarılarla zirveye ulaşmış, birçok arkadaşı olan ve hemcinsleriyle olan ilişkileri geniş ve verimli olan bir kişiyi gözlemlediğimizi düşünelim. Bu insanın yaşamını kendisine asla kesin yenilgiler değil aksine birçok elverişli imkânlar sunan yaratıcı bir görev olarak hissettiğini çıkarırız. Onun yaşam sorunlarını alt etmede gösterdiği cesaret şu cümleyle özetlenebilir: "Yaşam demek, hemcinsleriyle ilgilenmek, bütünün bir parçası olmak, bütün gücüyle insanlığın refahına katkıda bulunmaktır."

Özellikle burada şimdi "yaşamın anlamı" hakkındaki düşüncelerin doğruluğu veya yetersizliği için genel ölçüye sahibiz.

Tüm başarısız kimseler – nevrotikler, psikotikler, suça eğilimliler, alkolikler, problem çocuklar, intihara yatkın olanlar, sapıklar ve fahişeler – kendilerinde toplum duygusu ve topluma katılmada eksiklikler olduğu için başarısızdır. Onlar iş, arkadaşlık ve cinsel yaşamın görevlerini toplumsal çabalarla çözülebileceğine inanmadan ele alırlar. Yaşama verdikleri anlam kişisel bir anlamdır: hedeflerine ulaştıklarında onlardan başka hiç kimsenin bundan bir yararı olmaz, ilgileri yalnız kendilerine yöneliktir. Onların başarı için gösterdikleri çabaların amacı sadece varsayımsal bir üstünlük amacıdır ve zaferlerinin sadece kendileri için bir anlamı vardır. Elinde bir şişe zehir olduğunda bir çeşit güçlülük hissettiklerini söyleyen katiller vardır; ama onlar besbelli ki burada sadece kendilerini düşünmektedirler çünkü göründüğü kadarıyla zehir dolu bir şişe insanlığın geri kalanının özgüvenlerinde bir artışa neden olmamaktadır. Kişisel bir yaşam anlamı esasında bir anlam değildir. Anlam sadece başkalarıyla olan ilişkilerle mümkündür. Sadece bir kişi için anlamı olan bir kelime gerçekte anlamsızdır. Aynı şey bizim amaç ve eylemlerimizde de geçerlidir: onun yegane anlamı başkaları için olan anlamıdır. Her insan önemli olmak için çabalar; ama tüm önemimizin başkaları için olan hizmetlerimizden oluştuğunu görmemek bir hatadır.

Küçük bir dini tarikatın lideri olan bir bayan hakkında şu öykü anlatılmaktadır: Lider Kadın günün birinde müritlerini çevresine toplar ve gelecek çarşamba günü kıyametin kopacağını bildirir. Müritler çok etkilenmişlerdir, mallarını mülklerini satarlar, dünya işlerine sırtlarını dönerler ve heyecanla bildirilen felaketi beklerler. Çarşamba günü önemli bir olay olmadan geçer gider. Perşembe günü açıklama talebiyle bir araya toplanırlar. "Bakın ne zorluklar içindeyiz" derler "Tüm güvenliğimizi geride bıraktık. Karşılaştığımız herkese Çarşamba günü kıyametin kopacağını söyledik ve onlar bize güldüklerinde aklımızın karışmasına izin vermedik aksine bunu

asla yanlış yapmayacak olan bir yetkiliden öğrendiğimizi söyledik. Çarşamba günü geçti ve dünya hala çevremizde bulunuyor." "Ama benim çarşambam" der kâhin kadın "sizin çarşambanızla ayni şey değildir." Bu şekilde kişisel bir anlam sayesinde kendisine yöneltilen suçlamalardan kurtulmuştur. Kişisel bir anlamı sınavdan geçirmek asla mümkün değildir.

"Yaşamın anlamı" hakkındaki tüm doğru düşüncelerin ortak özelliği genel geçerli olmalarıdır – bunlar başkalarının paylaştıkları ve geçerli olduğunu görebildikleri düşüncelerdir. Yaşam problemlerinin iyi bir çözümü başkaları için de yolu açacaktır; orada genel sorunların başarıyla üstesinden gelindiğini görürüz. Deha bile sadece en yüksek yararlılık olarak belirlenmelidir: sadece şimdiki dünya ve geleceğin dünyası bir insanın yaşamını kendisi için önemli görürse dehadan bahsederiz. Böyle bir yaşamla ifade edilen anlam hep şöyle olacaktır: "Yaşamak demek topluma hizmet demektir." Biz burada açık bir şekilde ifade edilmiş anlam düşünceleri üzerinde konuşmuyoruz. Tüm itiraflara kulaklarımızı kapatıyor ve sadece somut eylemleri görüyoruz. İnsan yaşamının görevini başarıyla yerine getiren insan sanki kısıtlanmadan ve gönüllü olarak yaşamın anlamının diğerleriyle ilgilenmek ve onlarla işbirliği yapmak olduğunu anlıyormuş gibi davranır. Yaptığı her şeyde hemcinslerinin mutluluğu düşünceleri tarafından yönlendiriliyor gibi görünür ve zorluklarla karşılaştığı yerde onları insanlığın çıkarlarıyla uyumlu olan araçlarla aşmaya çalışır.

Bu belki bazı insanlar için alışılmamış bir bakış şeklidir ve onlar bizim yaşama verdiğimiz anlam acaba gerçekten sadece başkalarına hizmet, başkalarıyla ilgilenmek ve onlarla işbirliği içinde olmaktan ibaret olmak zorunda mıdır diye kendilerine sormaktadır. Belki de: "Ama birey ne olacak? Hep başkaları dikkate alınır ve hep onların çıkarları korunursa bireyin kendi bireyselliği bundan

zarar görmeyecek midir? En azından, kendilerini doğru bir şekilde geliştirmek zorunda olan bazı insanların kendilerini de düşünmeleri gerekli değil midir? Aramızda her şeyden önce kendi çıkarlarını korumasını öğrenmek ve kendi kişiliklerini güçlendirmek zorunda olanlar yok mudur?" diye itiraz ederler. Bu bakış şekli benim düşünceme göre tamamen yanlıştır ve ortaya çıkan problem bir görünüşte problemdir. Eğer bir insan yaşama verdiği anlama uygun olarak bir şey yapmak ister ve tüm gayretleri bu amaca yönelik olursa, o zaman doğal olarak kendini bu iş için en iyi şekilde hazırlaması gerekecektir. O kendini amacına uygun duruma getirecek, toplum duygusunu geliştirmeye çalışacak ve eylemleriyle ustalığa doğru olgunlaşacaktır. Amaç belli olduğunda çalışma başlayacaktır. Ancak ve ancak o zaman kendini üç yaşam probleminin çözümü için silahlanmaya ve yetenekler geliştirmeye başlayacaktır.

Aşk ve evlilik örneğini ele alalım. Eşimizle ilgilenmek istediğimizde, onun yaşamını kolaylaştırmak ve zenginleştirmek için gayret gösterdiğimizde tabii ki kendimiz için de en iyi şeyi yapmış oluruz. Kişiliğimizi başkaları için yaratıcı hizmet amacı olmadan boşlukta geliştirmemiz gerektiğine inanırsak yüksek iktidar hırsı olan dayanılmaz biri oluruz.

Gerçek yaşam anlamının başkalarına hizmette olduğunu görebileceğimiz bir başka ipucu daha vardır. Atalarımızdan devraldığımız mirasa baktığımızda ne görürüz? Onlardan geriye sadece insan toplumu için yapmış oldukları yaratıcı hizmetler kalmıştır. İşlenmiş toprak görüyoruz, trenler ve binalar görüyoruz; onların yaşam deneyimlerinin genele dağılmış sonuçlarını, gelenek ve göreneklerimizde, felsefi sistemlerde, tabii bilimlerde, sanatlarda ve insan olarak durumumuzla olan davranış tekniklerinde görüyoruz. Tüm bunları insanlığın refahı için çalışmış insanlardan devraldık. Öbürlerinin başına ne geldi peki? Toplum

için hiçbir şey yapmamış, yaşama başka bir anlam vermiş, sadece: "Yaşamımdan ne koparabilirim?" diye soranlar nereye gitti? Onlar hiçbir iz bırakmadılar. Onlar sadece ölü olmakla kalmıyorlar; onların yaşamları da boşunaydı. Sanki yerküremiz onlara: "Size ihtiyacımız yok. Sizler yaşam için elverişli değilsiniz. Sizin amaç ve çabalarınız, sizin için pahalı olan değerler, sizin aklınız ve ruhunuz için herhangi bir gelecek yoktur. Defolun! İstenmiyorsunuz. Soyunuz tükensin ve yok olun!" demektedir. Yaşama topluma yararlı olmaktan başka bir anlam atfeden kişiler hakkındaki kesin karar hep: "Sen işe yaramaz birisin. Hiç kimsenin ihtiyacı yok sana. Git buradan!" şeklindedir. Tabii ki şu anki kültürümüzde birçok eksiklikler bulabiliriz. Bir eksiklik bulduğumuzda onu düzeltmeye çalışmalıyız; ama değişiklik insanlığın refahına daha çok yarayacak tarzda olmalıdır.

Bu gerçeği kavramış olan insanlar her zaman var olmuştur; onlar yaşamın anlamının tüm insanlıkla ilgilenmekten oluştuğunu idrak etmişler ve toplum duygusunu ve sevgiyi teşvik etmeye çalışmışlardır. İnsanlığın mutluluğu için duyulan bu endişeye bütün dinlerde rastlarız. Dünyadaki büyük ruhsal hareketlerin hepsinde insanlar, toplum duygusunu yükseltmeye çalışmışlardır ve din bu anlamda gösterilen çabaların en önemlilerinden biridir. Ama dinler sıkça yanlış anlaşılmışlardır ve insan onların eğer bu genel görevin üstüne o kadar fazla düşmezlerse şu anda yapabildiklerinden çok daha fazlasını yapabileceklerini düşünmekte zorlanmaktadır. Bireysel psikoloji bilimsel yoldan aynı çıkarsamaya ulaşmış ve ortaya bilimsel temellere dayalı bir çalışma tarzı koymuştur. Bu benim de inandığım gibi ileriye doğru atılmış bir adımdır. Belki insanın hemcinsleriyle ve insan soyunun refahı ile olan ilgisini derinleştiren bir bilim hedefe ulaşma konusunda ister politik ister dini olsun tüm diğer hareketlerden daha yetkindir. Biz soruna

başka bir yönden yaklaşıyoruz ama amaç aynı: hemcinslerle ilgilenmeyi teşvik etmek.

Yaşama verdiğimiz anlam bir koruyucu melek veya bir kötü ruh gibi bizim yaşam akışımızı etkilediği için, bu anlam verişlerin nasıl oluştuğunu, birbirlerinden nasıl ayırt edildiklerini, eğer içlerinde kaba hatalar varsa bunların nasıl düzeltilebileceklerini anlamak doğal olarak büyük önem taşımaktadır. Anlam verişlerin belli bir anlayışının ve onların insanın davranışlarını ve kaderini etkileme tarzının toplumun genel mutluluğuna getirdiği yarar, bütün bunlar fizyoloji veya biyolojinin aksine psikoloji dünyasıdır. Çocukluğun ilk günlerinden itibaren bu "yaşamın anlamı" yönünde el yordamıyla tereddütlü bir arama gözlemleriz. İnsan henüz bebekken bile kendi olanaklarını ve çevresindeki yaşamı değerlendirmeye çabalar. Beşinci yaşının sonuna doğru çocuk düzenli ve sağlam bir davranış örneği, kendine özgü bir problem ve görevleri ele alma tarzı geliştirmiştir. Çocuk bu andan itibaren dünyayı sabit bir kavrayış örneği aracılığıyla görür: deneyimler kabul edilmeden önce yorumlanır ve yorum her zaman yaşama en başta verilen anlama uygundur. Bu anlam çok büyük hatalar da içerse, problem ve görevleri ele alış tarzımız bizi devamlı başarısızlık ve acılara da sürüklese kendi davranış tarzımızdan ancak çok zor vazgeçeriz. Yaşama verilen anlamlardaki hatalar sadece yanlış yorumun yapıldığı durumun tekrar akıldan geçirilerek hatanın tanınması ve kavrayış örneğinin düzeltilmesi ile mümkündür. Çok seyrek durumlarda birey kendini başarısız bir atılımı takip eden süreçte belki yaşama verdiği anlamı tekrar düşünmeye mecbur görebilir ve değişimi kendi gücüyle oluşturmayı başarabilir. Ama bu asla belli bir sosyal baskı olmadan ve asla söz konusu kişi eski atılımına bağlı kalmaya devam ederse imkanlarının sonuna gelmiş olacağını kavramadan gerçekleşmeyecektir. Yaşama verilen yanlış anlamın düzeltilmesi

için sıkça, anlam vermeden anlayan, temelde yatan sorunun çözümüne katılacak ve uygun bir anlam verme tavsiyesinde bulunacak olan bir uzmana ihtiyaç duyulabilir. Basit bir örnek olarak çocukluk yaşantılarının nasıl yorumlanabileceğini gösteren çeşitli şekilleri ele alalım. Talihsiz çocukluk deneyimlerine kesinlikle tam tersi bir anlam yüklenebilir. Bazıları bu konu üzerinde fazla durmayacak ve onları sadece gelecekte sakınılması gereken bir şeyler olarak görecektir. O şöyle düşünür: "Böyle talihsiz durumların mümkün olmaması için mücadele etmeli ve çocuklarımızın iyi durumda olmasını sağlamalıyız." Bir başkası: "Yaşam adaletsizdir. Başkalarının durumu hep benden daha iyi. Eğer dünya bana böyle davrandıysa ben neden ona daha iyi davranayım ki?" diye düşünür. Bazı ebeveynler çocukları hakkında şöyle söylerler: "Ben de çocukken aynı şekilde birçok şeye katlanmak zorundaydım ve her şeyi sağ salim atlattım. Onlar niye atlatmasınlar ki?" Bir üçüncü kişi ise şöyle düşünecektir: "Mutsuz çocukluğum nedeniyle benim bütün suçlarım affedilmelidir." Bu üç kişinin davranışlarında kaderlerinin her sefere özgü yorumları görünecektir ve onlar yorumlarını değiştirmedikleri sürece davranış şekillerini asla değiştirmeyeceklerdir. Burası bireysel psikolojinin gerekircilik teorisini deldiği yerdir. Deneyimler başarı ve başarısızlığın (kaçınılmaz) sebepleri değildir. Deneyimlerimizden kaynaklanan bir şokun – travma denilen şeyin – ızdırabını çekmeyiz aksine deneyimlerimizden tam da amaçlarımıza uyan şeyi oluştururuz. Yaşam deneyimlerimize verdiğimiz anlam aracılığıyla kendi kendimizi belirlemiş oluruz ama eğer belli bazı deneyimlerimizi gelecekteki yaşamımıza temel olarak alırsak bu anlam muhtemelen hep bir şekilde vanlışlar içerecektir. Anlamı, belli bir durum belirlememiş aksine bizim durumlara verdiğimiz anlam ile kendimizi bağlamışızdır.

Bu arada sıkça hatalı anlam vermelere götüren belli çocukluk durumları vardır. Başarısızların büyük bölümü bu durumlardaki çocuklardan gelir. Önce yetersiz organlara sahip, bebekken hastalık geçirmiş veya çelimsiz olan çocukları düşünmeliyiz. Böyle çocuklar büyük bir yük altındadırlar, onlar için yaşamın anlamının başkalarına yararlı olmak olduğunu kabul etmek oldukça zordur. Eğer yakınlarında onların dikkatlerini kendilerinden alıp başkalarıyla ilgilenmelerini sağlayacak biri yoksa muhtemelen her şeyden önce kendi duygularıyla uğraşacaklardır. İleride kendilerini hemcinsleriyle kıyasladıklarında muhtemelen cesaretleri kırılacaktır ve hatta günümüz uygarlığında onların aşağılık duyguları arkadaşlarının acıma, alay veya dışlamalarıyla güçlenebilecektir. Bütün bunlar onları kendi kabuklarına çekilmeye, toplumumuzda yararlı bir rol alma ümidinden vazgeçmeye ve kendilerini dünya tarafından kişisel olarak aşağılanmış hissetmeye zorlayabilecek durumlardır.

Organları yetersiz veya iç salgıları normal olmayan çocukların karşı karşıya kaldıkları zorluklara dikkatleri ilk çeken kişinin ben olduğumu düşünüyorum. Tabii bilimlerin bu dalı her ne kadar benim arzuladığım tarzda bir gelişme olmasa da inanılmaz ilerlemeler kaydetmiştir. Ben baştan beri, yanlışların sorumluluğunu kalıtıma veya bedensel duruma yüklemek için bir sebep değil, zorlukları yenmek için bir metot aramıştım. Hiçbir organ yetersizliği insanı yanlış bir yaşam stiline zorlamaz. Hormonları üzerlerinde aynı tepkiyi gösteren iki çocuk bulamayız. Sıkça bu zorlukları aşan ve özellikle bunun sayesinde alışılmamış pratik yararları olan yetenekler geliştiren çocuklar gözlemleriz. Bu açıdan bireysel psikoloji öjenik ayıklama planları için asla iyi bir etiket olamaz. Kültürümüze çok büyük katkılarda bulunmuş birçok tanınmış kişi yetersiz (özürlü) organlarla yola çıkmışlardır, sağlıkları sıkça çok zayıf olmuş ve bazen çok erken ölmüşlerdir. İlerleme ve başarılı

gelişmelere özellikle böyle hem bedensel engellere hem de dış etkenlere karşı zorlu mücadele vermek zorunda kalan insanlar sayesinde ulaşırız. Mücadele onları güçlendirir ve onlarda ileriye doğru atılımlarına devam eder. Ruhsal gelişimin iyi veya kötü olacağı konusunda beden bize hiçbir şey söylemez. Ama şimdiye kadar yetersiz organlarla veya yetersiz işleyen salgı bezleriyle dünyaya gelmiş olan çocukların çoğu doğru bir şekilde yetiştirilmemişlerdir; onların zorlukları anlaşılmamış ve böylece onlar sadece kendilerine karşı bir ilgi geliştirmişlerdir. Bu yüzden ilk çocukluk yıllarında organ yetersizliği çeken çocuklar arasında başarısızların sayısının oldukça yüksek olduğunu görürüz.

Yaşama anlam verme konusunda sıkça yanlışlara sebep olmuş ikinci tip bir duruma şımartılmış çocuğun yaşam durumunu saymak gerekir. Şımartılmış çocuk alışkanlık olarak arzularının kanun olarak görülmesini bekler. O hiçbir şey yapmasına gerek kalmadan doğuştan hakkı olarak ayrıcalıklı ve tercih edilen bir pozisyonun tadını çıkarmaktadır. O daha sonraları artık tüm dikkatlerin odağında olmadığı durumlara düştüğünde ve çevresi onun duyarlılıklarını dikkate almayı artık görev olarak görmediğinde tamamıyla şaşırır: dünyanın kendisini dolandırdığı ve terk ettiği duygusuna sahip olur. O almak için yetiştirilmiştir vermek için değil. O zorlukları yenmenin başka bir yolunu tanımamaktadır. Başkaları ona her açıdan o kendi bağımsızlığını kaybedinceye kadar hizmet etmişler ve o kendisinin bir şeyler yapabileceğini bilmemektedir. O sadece kendini düşünür toplumun yararlılığı ve gerekliliği konusunu hiç bilmez. Karşısına zorluklar çıktığında onları aşmak için bir tek metot bilir o da başkalarından yardım talep etmektir. Eğer başkalarını kendisinin tüm isteklerinin yerine getirilmesi gereken alışılmamış bir insan olduğunu kabul etmeye zorlayabilirse, ayrıcalıklı pozisyonunu tekrar kazanabileceği düşüncesindedir; o zaman, ama ancak o zaman durumunun

düzeleceğine inanmaktadır. Bu yeni yetişmekte olan şımartılmış çocuklar belki de toplumumuzda en tehlikeli sınıftır. Bazıları iyi niyetlerini ispatlayabilmek için dil dökerler; hatta onlar başkalarını kukla gibi idare edebilmek için bir fırsat yakalamak uğruna çok "sevimli" olabilirler ama topluma, alışılmış insani görevleri olan alışılmış insan olma beklentisine karşı grev durumundadırlar. Başkaları alışmış oldukları sıcaklığı ve hizmeti artık göremediklerinde sıkça açık olarak isyan ederler, kendilerini aldatılmış hissederler, toplumu düşman olarak görür ve hemcinslerinden bunun intikamını almaya çalışırlar. Eğer toplum, kesinlikle ve her zaman olduğu gibi onların yaşam alışkanlıklarına düşmanca davranırsa bunu kendilerine kişisel olarak özellikle kötü davranıldığı konusunda bir başka kanıt olarak görürler. Cezalandırmaların hep etkisiz kalmasının sebebi budur; onlar sadece "Diğerleri bana düşman" inancını güçlendirirler. Şımartılmış çocuk şimdi grev de yapsa veya açıkça isyan da etse, acizliğiyle hükmetmeye veya kaba güçle intikam almaya da çalışsa, esasında hep aynı yanlışı yapmaktadır. Gerçekten bunu değişik zamanlarda her iki metotla da deneyen insanlara rastlarız. Onların amaçları değişmeden hep aynı kalmaktadır. Onlar için yaşamın anlamı, birinci olmak, en önemli olarak kabul görmek, istediği her şeyi elde etmektir. Yaşama bu anlamı vermekte devam ettikleri sürece kullandıkları her eylem tarzı yanlış olacaktır.

İçinde kolayca yanlış yapılabilecek üçüncü pozisyon da ihmal edilmiş çocukların durumudur. Böyle bir çocuk sevgi ve toplumun ne olabileceğini hiç yaşamamıştır; onun yaşam anlayışında insan dostu güçler görülmezler. O yaşamın sorunlarını gözüne kestirdiğinde anlaşılacağı üzere zorlukları gözünde büyütecek ve zorlukları hemcinslerinin yardımı ve iyi niyetleriyle aşmak yolunda kendi yeteneklerini küçük görecektir. O toplumun kendisine soğuk davrandığını görmüştür ve onun her zaman soğuk olmasını

beklemektedir. Her şeyden önce o başkalarına yararlı olan eylemlerle onların sevgi ve saygısını kazanabileceğini kavrayamamaktadır. Bu durumda o başkalarına karşı hep kuşkucu olacak ama özgüven eksikliği de çekecektir. Çıkarsız sevgi yerine geçebilecek bir deneyim gerçekten yoktur. Bir annenin ilk görevi çocuğa tamamıyla güvenilir bir kişi deneyimini yaşatmak daha sonra çocuğun bu güveni tüm çevresini kapsayacak kadar genişletmesini ve derinleştirmesini sağlamaktır. Eğer anne birinci ödevini yeterli bir şekilde çözemediyse – çocukta katılım, sevgi ve işbirliği ruhu uyandıramadıysa, o zaman çocuk için hemcinslerine karşı toplum duygusu ve dostça duygular geliştirmesi çok zordur. Herkesin diğerlerinin yaşamına duygudaşça katılabilme yeteneğine sahiptir ama bu yeteneğin gelişiminin daha tohumdayken körelmemesi gerekiyorsa, beslenmesi ve çalıştırılması gerekmektedir.

İhmal edilmiş veya nefret edilmiş veya istenmeyen çocuğun saf bir tipi olsaydı muhtemelen onun işbirliği imkânı konusunda tamamen kör ve toplumdan soyutlanmış olduğunu bir hemcinsiyle ilişkiye geçmekten aciz ve ona başkalarıyla bir toplumda yaşamasında yardımcı olabilecek her şeyden bihaber olduğunu tespit etmek zorunda kalırdık. Ama gördüğümüz gibi bu şartlar altında çocuk mahvolacaktı. Sadece bebeklik dönemini sağ olarak geçirmiş olması gerçeği onun asgari ölçüde bakım ve ilgi görmüş olduğunu ispat etmektedir. Bu yüzden karşımıza asla ihmal edilmiş çocuğun saf şekli çıkmaz tam tersine yeteri kadar sevilmemiş veya bazı konularda ihmal edilmiş bazı konularda ihmal edilmemiş çocukları inceleriz. Kısacası: ihmal edilmiş bir çocuğun hiçbir zaman güvenilir bir ilgilenen kişisi olmamıştır. Medeniyetimizde yaşamlarında en çok başarısızlığa uğrayan kişilerin yetim veya evlilik dışı çocuklar olduklarını söylemek zorunda kalmamız

üzücüdür. Bu çocukları genelde en çok ihmal edilen çocuklardan saymamız gerekmektedir.

Bu üç durum – yetersiz organlar, şımartma ve ihmal – yaşama yanlış bir anlam verme yönünde tehlikeli bir kışkırtıcıdır ve bu şartlar altında yetişmiş olan çocuklar yaşamın görevlerine yaklaşım tarzlarını değiştirmek isterlerse neredeyse her zaman yardıma muhtaçtır. Onlar yaşama yeni ve daha iyi bir anlam vermeyi öğrenmek zorundadır. Böyle şeyleri görecek gözümüz varsa – yani gerçek anlamıyla, bu konuda uzmanlaşmışsak ve yeteri kadar gayret gösterirsek – onların yaptıkları her şeyde benimsedikleri yaşam anlamını görebiliriz. Rüyalar ve fikirlerin bu konuda yararlı olmaları beklenebilir; insanın kişiliği rüyadayken de uyanıkken de aynıdır ama rüyada toplumun talepleri daha hafiftir ve kişilik kendini artık uyanıkken olduğu kadar çekince ve gizleme talepleri ardına saklamaz. Ama bir insanın kendine ve yaşama yüklediği anlam konusunda bize çok çabuk bir fikir veren en önemli araç onun anılarıdır. Her anı tek başına ne kadar hiçbir şey anlatmıyor gibi görünse de söz konusu kişi için yine de hatırlanmaya değer bir şeyler içermektedir. O, onun kendi gördüğü şekildeki yaşama olan bağlantısı nedeniyle anımsamaya değerdir. Anı ona şöyle der: "Yaşamdan bekleyebileceğin budur" ya da: "Ondan korunmalısın!" veya: "Yaşam böyledir." Tekrar vurgulamalıyız ki özünde deneyimin kendisi özellikle bu deneyimin hafızada kalmış olması ve yaşamın anlamının belirlenmesi için kullanılması gerçeği kadar önemli değildir. Her anı bir uyarıdır.

En erken çocukluğa ait anılar bir insanın esaslı ve özel yaşam stilinin o insanın geçmişinde ne kadar geriye ulaştığını ve hangi şartlar altında oluştuğunu özellikle açık bir şekilde gösterirler. En erken anı iki nedenle özellikle dikkate değer bir yere sahiptir. Birincisi insanın kendi özü ve yaşam durumu hakkındaki temel

kanısını içerir; o insanın kendisinin ilk az veya çok kapsamlı sembolü ve ona yöneltilen taleplerin yani algılamaların ilk özetidir. İkincisi bu onun kendi planladığı yaşam akışının nesnel çıkış noktası yani başlangıcıdır. Bu yüzden onda sıkça çocuğun içinde bulunduğu zayıflık ve yetersizlik durumu ile arzuladığı hedef olarak gördüğü güçlülük ve güvenlik durumu arasındaki karşıtlığı ifade edilmiş olarak görürüz. Psikolojinin amaçları için bir insanın ilk anı olduğunu düşündüğü anının gerçekten bir olaydan ilk anımsadığı şeyler olup olmadığı veya hatta anının gerçek bir olayla ilgili olup olmadığı önemsizdir. Anının kendisi değil bilakis ne için "alınmış olduğu", şimdiki ve gelecekteki yaşam için yorumu ve anlamı önemlidir.

İşte bazı "ilk anılar" ve onlarda yoğunlaşmış olan yaşam anlamlarından örnekler: "kahve güğümü masadan yere devrilmişti ve ben de haşlanmıştım." Yaşam işte böyledir. Anıları bu şekilde başlayan bir kız çocuğunun bir çaresizlik duygusu tarafından takip edilmesi ve yaşamın tehlike ve zorluklarını abartmasına şaşırmamalıyız. Aynı şekilde bu kızın kalbinde kendisine yeterli itinayı göstermemiş olan diğer insanlara karşı kırgınlık olması da normal karşılanmalıdır. Herhangi bir kimse çok ihmalkâr davranmış ve böyle küçük bir kızcağızı böyle tehlikelere maruz bırakmıştı! Bir başka "ilk anı"da benzer bir dünya tablosu çıkar karşımıza: "Üç yaşımdayken bir bebek arabasından düştüğümü hatırlıyorum." Bu ilk anıya devamlı görülen bir rüya refakat etmekteymiş: "Dünya batıyor, gecenin ortasında uyanıyor ve gökyüzünün ateşten kıpkızıl olduğunu görüyorum. Yıldızlar dünyaya düşüyor ve bir başka gezegenle çarpışıyoruz. Ama ben çarpışmadan hemen önce uyanıyorum." Bu öğrenciye bir şeyden korkup korkmadığı sorulduğunda şöyle cevap vermişti: "Hayatta başarılı olamamaktan korkuyorum." Burada öğrencinin ilk anısının ve tekrar tekrar gördüğü rüyanın onu cesaret kırıcı bir şekilde

etkilediği ve onun başarısızlık ve kaderin darbelerinden olan korkusunu güçlendirdiği açıkça görülmektedir.

On iki yaşında yatağını ıslattığı ve annesiyle devamlı çatıştığı için kliniğe getirilmiş bir oğlan çocuğu ilk anı olarak şunu anlatmıştı: "Annem benim kaybolmuş olduğumu düşünüyordu ve sokakta korku içinde adımı bağırarak koşuşturuyordu. Ama ben tüm bu zaman zarfında evde bir dolabın içinde saklanmış bulunuyordum." Bu anıdan şu kanaati çıkarabiliriz: "Yaşamın anlamı, birisini endişelendirerek dikkatini çekmektir. Güvenlik başkalarını kandırarak elde edilir. Bana yeteri kadar ilgi gösterilmiyor ama ben başkalarını aptal yerine koyabilirim." Oğlanın yatağını ıslatması da devamlı ilgi ve alakanın odağında olabilmek için çok akıllıca seçilmiş bir araçtı ve annesi korku ve heyecanlılığı ile onu yaşam anlayışı konusunda destekliyordu. Daha önceki örneklerde olduğu gibi bu oğlan daha erkenden dış dünyadaki yaşamın tehlike dolu olduğunu ve kendisinin ancak diğerleri onunla ilgilendikleri zaman güvende olduğu izlenimini kazanmıştı. O gerektiğinde diğerlerinin kendisini korumak için orada olduklarından ancak böyle emin olabilirdi.

Otuz beş yaşında bir kadının ilk anısı şöyleydi: "Üç yaşımdayken, bodruma inmiştim. Ben daha karanlık merdivendeyken, bir oğlan, benden biraz büyük bir yeğenim kapıyı açıp arkamdan aşağıya gelmişti. Ben ondan çok korkmuştum." Bu anıdan sonra kadının muhtemelen başka çocuklarla oynama alışkanlığı kalmamıştır; her şeyden önce kadın kendini karşı cinsten biriyle birlikteyken rahatsız hissetmiştir. Onun tek çocuk olduğu tahmininin doğru olduğu ortaya çıkmıştı ve o hala – otuz beş yaşında olmasına rağmen – evli değildi.

Toplum duygusunda daha yüksek bir derece sıradaki ilk anıda görülmektedir: "Annem benim kız kardeşimi bebek arabasıyla gezdirmeme izin vermişti." Bu durumda da ama çocuğun kendini

sadece daha güçsüzlerin yanında iyi hissettiğinin, ayrıca anneden güçlü bir bağımsız içinde olmanın işaretlerine dikkat etmeliyiz. Bu arada yeni bir çocuğun doğumunda bebeğin bakımı için daha büyük çocuğun yardımını almak, onun ilgisini yeni doğana çekmek ve bebeğin iyiliği için gerekli sorumluluğun bir kısmını devralmasına izin vermek her zaman en iyi çözümdür. Bu başarılırsa küçüğe gösterilen ilginin kendilerinin zararına olduğu düşüncesine o kadar çabuk kapılmazlar.

Etrafında başkalarının olması isteği her zaman başkalarına duyulan gerçek ilgi anlamına gelmez. Bir kıza ilk anısı sorulduğunda "Ablamla ve iki kız arkadaşla oynuyordum." diye cevap vermişti. Burada kesinlikle küçük kızın topluma katılma denemelerini görebiliriz ama o en büyük korkusunun yalnız bırakılmak olduğunu anlattığında onun esas maksadının ne olduğu konusunda yeni bir izlenim kazanırız. Bu yüzden burada bağımsız olma alanındaki eksiklik işaretlerine dikkat edilmelidir!

Yaşama atfedilen anlam bir kere bulunup anlaşıldıktan sonra tüm kişiliğin anahtarı elimizde demektir. Bazen insan karakterinin değişmez olduğu iddia edilir ama bunu iddia edenler ancak yaşamın durumuna uygun anahtarı asla bulamamış olanlardır. Daha önce de söylediğimiz üzere yanlışlığın özünü bulamayan hiçbir telkin ve tedavi başarılı olamaz ve yegâne başarı vadeden tedavi toplum bilincine ve daha cesur bir yaşam tarzına hazırlıktır. Toplum bilinci bizim nevrotik eğilimlere karşı da tek korunma imkânımızdır. Bu yüzden çocukların toplum bilincine yönelik eğitilmesi ve cesaretlendirilmesi, toplumsal görev ve oyunlarda yaşıtlarıyla kendi başlarına ilişki kurmalarına izin verilmesi çok büyük önem taşımaktadır. Toplum bilinci konusunda her engelleme çok ciddi sorunlara yol açabilir. Böylece örneğin sadece kendini düşünmeyi öğrenmiş olan şımartılmış çocuk toplum duygusundaki eksikliğini

okula da taşıyacaktır. O sınıfta derse ancak öğretmenin takdirini kazanacağına inandığı kadar katılacak; sadece bunun kendisine yararlı olacağını tahmin ettiği kadar ders dinleyecektir. O büyüdükçe toplum duygusu eksikliğinin etkileri daha vahim boyutlara ulaşacaktır. Yanlış yola düştüğünde toplum bilinci ve bağımsızlık konusunda yetiştirilmesine son vermişti ve şimdi de yaşamın sınavlarına karşı donanımı çok kötüydü.

Şimdi onu yanlış gelişimi yüzünden azarlamamalıyız. Ona ancak bu yanlış gelişimin sonuçlarını hissetmeye başladığında onu düzeltmek için yardımcı olabiliriz. Hayatında hiç coğrafya dersi görmemiş bir çocuktan bu dersin sınavından başarıyla geçmesini beklemiyoruz; aynı şekilde toplum duygusu konusunda hiç eğitilmemiş bir çocuktan toplum duygusu bilgisi gerektiren ödevler verdiğimizde doğru tepki vermesini bekleyemeyiz. Fakat her yaşam sorunu kendi çözümü için toplumsal işbirliği yeteneği gerektirir, her görevin üstesinden, insan toplumu yapısı sınırları içinde gelinmelidir ve bu da insanlığın refahını geliştirecek şekilde yapılmalıdır. Bir insan ancak yaşamın anlamının topluma hizmet olduğunu kavradığında kendi sorunlarını cesaretle ve başarı ümidiyle ele alacak durumda olacaktır.

Eğer ebeveynler, öğretmenler ve psikologlar yaşama anlam verişte ne gibi hatalar yapılabileceğini bilirlerse ve kendileri de aynı hataları yapmazlarsa toplum duygusu eksik olan çocukların kendi yetenekleri hakkında daha belirgin duygulara ve yaşam imkânlarına kavuşacaklarından emin olabiliriz. O zaman onlar karşılarına görevler çıktığında gayret göstermekten vazgeçmeyecek, kolay bir kaçamak yol aramayacak, kaytarmayacak ve yükü başkalarının omzuna yüklemeyecek, daha yumuşak davranış ve özel ilgi kullanmayacak, kendini cesareti kırılmış hissetmeyecek ve intikam almayı düşünmeyecek ve "Yaşam neye yarar ki? Bana ne faydası var?" diye sormayacaktır.

Onlar şöyle diyecektir." Kendi yaşamımızı yapılandırmak zorundayız. Bu bizim en birinci görevimizdir ve biz bunu çözebiliriz. Biz davranışlarımızın hâkimiyiz. Eğer yeni bir şey yapılacak veya eski bir şey yenisiyle değiştirilecekse bunu yapmak sadece bize düşecektir." Eğer yaşam bu şekilde bağımsız bireylerin işbirliği olarak görülürse toplumumuzun ilerlemesini sınırlamak mümkün değildir.

2. RUH VE BEDEN

İnsanlar her zaman ruhun mu bedeni yoksa bedenin mi ruhu yönettiğini tartışmışlardır. Filozoflar bu tartışmaya karışmış ve şu veya bu tutumu takınmışlar; kendilerini idealistler veya materyalistler diye adlandırmışlar; binlerce kanıt toplamışlardır ve soru hala rahatsız edici bir şekilde çözülmemiş durumdadır. Belki bireysel psikoloji onun çözümüne katkıda bulunabilir; çünkü bireysel psikolojide gerçekten ruh ve bedenin canlı etkileşimlerini ele alırız. Burada bütün bir insan – ruh ve beden – tedavi edilmek zorundadır ve tedavimizin temeli sağlam değilse ona yardım edemeyiz. Teorimiz kesinlikle bizim deneyimlerimizden kaynaklanmalıdır; o uygulanabilirlik sınavını kazanmalıdır. Biz bu etkileşimin tam ortasında yaşamakta ve doğru görüşü bulmak için ciddi bir şekilde zorlanmaktayız.

Bireysel psikolojinin buluşları bu sorunun heyecanlı gerginliğini oldukça azaltmaktadır. O artık daha fazla basit bir "ya – ya da" olarak kalmamaktadır. Biz hem ruhun hem de bedenin yaşamın ifade şekilleri olduğunu görüyoruz: Onlar yaşam bütününün parçalarıdır. Ve bu bütünün içinde onların karşılıklı ilişkilerini anlamaya başlıyoruz. İnsanın yaşamı hareket eden bir varlığın yaşamıdır ve sadece bir beden geliştirmek insana yetmeyecektir. Bir bitki kökleriyle yere bağlıdır; o aynı yerde kalır ve başka bir

yere gidemez. Bu yüzden bir bitkinin ruhunun olduğunu veya bizim kavrayabileceğimiz her hangi bir ruh şekline sahip olduğunu keşfetmek büyük bir sürpriz olurdu. Bir bitki ileriyi görebilse veya sonuçları düşünebilse bile bu yetenek onun için yararlı olamazdı. "Biri bu tarafa doğru geliyor. Bir dakika sonra o beni çiğneyecek ve ben onun ayakları altında öleceğim." diye düşünmenin ona ne faydası olurdu ki. O yine de kenara çekilemezdi.

Ama tüm hareket edebilen varlıklar ileriyi görebilir ve hareket etmeleri gereken yönü değerlendirebilir; bu gerçek akıl veya ruha sahip olduklarını varsaymayı gerekli kılmaktadır.

"Aklınız olduğu kesin,

Yoksa içinizde hareket olmazdı"

(Hamlet, 3. Perde, 4. Sahne)

Bu hareket yönünü öngörmek, önceden kestirmek ruhun ana ilkesidir. Bunu anladığımız anda ruhun bedeni nasıl yönettiğini anlayabiliriz – ruh bedenin hareketlerinin amacını belirler. Bedeni bir andan diğerine gayesizce harekete geçirmek asla yeterli değildir: çabaların bir amacı olmalıdır. Ruhun görevi hareketin hangi noktaya doğru yöneleceğine karar vermek olduğu için ruh yaşamda yönetici konumundadır. Ayni anda beden de ruhu etkiler; hareket ettirilmesi gereken bedendir. Ruh bedeni ancak onun sahip olduğu yeteneklerle veya yetiştirme ile kazanabileceği yeteneklerle uyumlu olarak yönetebilir. Örneğin ruh bedene aya yürümesini tavsiye ederse - tabii eğer bedenin sınırlarına uygun bir metot keşfetmediyse - başarılı olamayacaktır.

İnsanlar hareketi yaşayan tüm diğer varlıklardan daha çok severler. Onlar sadece daha fazla hareket tarzı bilmekle kalmaz – ellerinin çok çeşitli hareketlerinin gösterdiği gibi – kendi hareketleriyle çevrelerini de harekete geçirmeyi daha iyi becerirler.

Bu yüzden ileriyi görüş yeteneğinin insan ruhunda gelişiminin en yüksek derecesine ulaşmış olduğunu ve içinde bulunulan durumu daha iyileştirme amacıyla gösterilen çabalara en açık kanıtların insanda gözlemlenebileceğini umabiliriz.

Hatta her insanda kısmi amaçlara yönelik kısmi hareketlerin hepsinin ardında bir tek, her şeyi içeren hareket keşfedebiliriz. Tüm çabalarımız güvenlik duygusuna ulaşmış olduğumuz bir pozisyona yöneliktir. Bu duygu yaşamın tüm zorluklarının aşılmış olması ve çevremizin genel durumuna oranla değişmez bir şekilde emin ve muzaffer bir şekilde amacımıza ulaşmış olma duygusudur. Göz önünde bu amaç ile tüm hareketler ve ifade şekilleri birbirleriyle uyumlu ve bir arada olmalıdır: Ruh kendini sanki nihai ve ideal bir amaca ulaşmak zorundaymış gibi geliştirmelidir. Bu bedende de ayni şekildedir; o da bir birime doğru çabalamaktadır. O da kendini, kendisine önceden tohumda belirlenmiş olarak verilmiş olan, ideal bir amaca doğru geliştirir. Eğer örneğin deri yaralı ise, tüm vücut kendini tekrar bir birim yapmakla meşgul olur. Ama yine de beden burada yalnız beden içinde var olan imkânları geliştirmekle uğraşmaz; Ruh ona bu gelişmede yardımcı olur. Alıştırma, antrenman ve genel temizliğin değeri çoktan ispatlanmıştır ve tüm bunlar ruhun, bedenin son amaç için verdiği mücadelede kullanıma sunduğu yardımlardır.

Yaşamın ilk gününden itibaren bu büyüme ve gelişme ortaklığı kesintisiz sonuna kadar devam eder. Beden ve ruh bir bütünün ayrılmaz parçaları olarak birlikte çalışırlar. Ruh motora benzer; o bedende keşfedebildiği tüm imkânları harekete geçirir ve onun tüm zorluklar içinde güvenli ve üstün bir pozisyona ulaşmasına yardım eder. Bedenin her kıpırdanışında her dışavurumunda ve her belirtisinde ruhun niyetlerinin damgasını buluruz. İnsan hareket eder. Onun hareketlerinde bir anlam vardır. O gözlerini, dilini,

yüz kaslarını hareket ettirir. Yüzünde bir ifade, bir anlam vardır. Ona bu anlamı veren ruhtur. Şimdi yavaş yavaş psikolojinin, ruh biliminin aslında ne ile uğraştığını görebiliriz. Psikolojinin görevi bir bireyin tüm ifade şekillerinde kendini gösteren anlamı araştırmak, amacının anahtarını bulmak ve bunu başka insanların amaçlarıyla karşılaştırmaktır. Kesin güvenlik amacına ulaşmak için gösterilen çabada ruh her zaman amacı elle tutulabilir hale getirme gereksinimi duyar. O dikkatlice hesap yapmak zorundadır: "Bu belli nokta güvenlidir; ben şu belli yöne gidersem ona ulaşabilirim." Tabii ki burada yanlış değerlendirme olasılığı da vardır; ama açıklanmış bir hedef ve açık bir yön belirlenmeden hiçbir hareket oluşamaz. Eğer elimi kaldırıyorsam ruhumda bu hareket için daha önceden bir amaç belirlenmiş olmalıdır. Ruhun seçmiş olduğu yön gerçekte kötü bir yol olabilir ama ruh hatalı bir şekilde bu yolu en yararlı yol olarak seçmiştir. Tüm psikolojik yanlışlar böylece hareket yönünde yapılan yanlışlardır. Kesin güvenlik amacı tüm insanlarda ortaktır ama bazıları güvenliğin olduğu yönü şaşırırlar ve gerçek hareketler onları akıl karmaşalığına götürür.

Eğer bir ifade veya belirti görür ve ardındaki anlamı kavrayamazsak, bunu anlayabilmek için yapabileceğimiz en iyi şey onun ana hatlarını kaba bir şekilde sadece harekete dönüştürmektir. Örneğin çalma ifadesini ele alalım. Çalmak, bir başkasına ait olan bir şeyi kendine doğru hareket ettirmek demektir. Hareketin amacını bir kontrol edelim: amaç kendini zenginleştirmek ve daha çok şeye sahip olmak sayesinde kendini daha emin hissetmektir. Demek ki hareketin çıkış noktası kendini fakir ve soyulmuş hissetmektir. Bir sonraki adım söz konusu insanın ne gibi bir durum içerisinde olduğunu ve kendini hangi bağlamda soyulmuş hissettiğini bulmaktır. En sonunda da onun bu durumları değiştirmek ve soyulmuş olma hissini aşmak için doğru yolu seçip seçmediğini, hareketin doğru yöne götürüp götürmediğini veya

hırsızımızın arzularını gerçekleştirme sürecinde yanlış yapıp yapmadığını görebiliriz. Onun nihai amacı konusunda azarlayamayız ama belki ona bu amacını gerçekleştirmek için yanlış bir yol seçmiş olduğunu gösterebiliriz.

İnsan soyunun çevresinde yapmış olduğu değişiklikleri kültür olarak adlandırıyoruz ve kültürümüz ruhun insan bedenine verdiği tüm hareketlerin sonucudur. İşimize ilhamı veren ruhumuzdur. Vücudumuzun gelişmesi ruhumuz tarafından idare edilir ve desteklenir. Sonuçta ruhun amaca yönelik niyetleriyle dolu olmayan bir tek insancıl ifade eylemine bile rastlanamaz. Ama yine de ruhun kendi rolünü aşırı vurgulaması hiçbir durumda arzulanan bir şey değildir. Zorlukları yenmek istiyorsak bedenen iyi bir durumda olmamız gerekmektedir. Bu sebeple ruh çevreyi bedenin savunulabileceği şekilde yani bedenin hastalık, dert ve ölüm, zarara uğrama, kaza ve işlev yetersizliklerinden korunabileceği şekilde etkilemekle meşguldür. Bu amaçla, acı ve hoşnutluk duyma, fantezi üretme ve kendimizi iyi veya kötü durumlara yönlendirme yeteneğine sahip durumdayız. Duygular bedeni bir duruma belli bir davranış tarzıyla müdahale edebilecek pozisyona sokarlar. Fantezi ve özdeşleşmeler öngörü metotlarıdır ama sadece bunlar değillerdir: Fantezi ve özdeşleşmeler bedenin onlara göre davranacağı duyguları da uyandırırlar. Bu şekilde bir insanın duyguları yaşama verdiği anlamın ve ulaşmaya azmettiği amacın damgasını taşır. Fantezi ve özdeşleşmeler kişiye hükmettikleri halde büyük ölçüde onun bedenine bağımlı değillerdir: ilk etapta daima kişinin amacına ve onu takip eden yaşam stiline göre hareket ederler.

Tabii ki bir insana hükmeden sadece onun yaşam stili değildir. Onun görüşleri belirtilerini ilave yardımlar olmadan ortaya çıkaramaz. Belirtilerin eyleme götürebilmeleri için duygularla güçlendirilmeleri gerekmektedir. Bireysel psikolojinin görüşlerinde

yeni olan duyguların asla yaşam stiline ters olmayacakları gözlemidir. Bir amaç olduğunda duygular hep ona ulaşmayı kolaylaştıracak şekilde davranırlar. Duyguların oluşması kimyasal teorilerle açıklanamaz veya kimyasal incelemelerle tahmin edilemezler demekle fizyoloji veya biyolojinin alanına girmiş olmayız. Bireysel psikolojide fizyolojik süreçleri varsaymak zorundayızdır ama bizim için önemli olan psikolojik amaçtır. Korkunun sempatik ve parasempatik sinir sistemini etkilemesi bizi pek ilgilendirmez. Biz daha çok korkunun amaç ve hedefini araştırırız.

Bu metotta korku bastırılmış cinselliğin sonucu olarak veya mutsuz doğum anılarının kalıntıları olarak görülemez. Böyle açıklamaların konuyla ilgisi yoktur. Annesi tarafından refakat edilmeye, desteklenmeye ve bakılmaya alışkın olan bir çocuğun korkuyu – sebebi ne olursa olsun – annesine hükmetmek için çok etkili bir silah olarak görebildiğini biliriz. Hiddetin bedensel belirtilerinin tanımlanması bizim için yeterli değildir; deneyimimiz bize hiddetin bir insana veya bir duruma karşı üstün olmak için yardımcı bir araç olduğunu göstermiştir. Her bedensel veya ruhsal ifade şeklinin kalıtımsal şartlara bağlı olduğunu kanıtlanmış varsayabiliriz ama bizim dikkatimiz bu şartların belli bir amaca ulaşmaya çalışırken kullanımına yöneliktir. Bu, görünüşe göre, doğru olan tek psikolojik yaklaşımdır.

Her insanda duyguların o insanın hedefine ulaşmak için belirleyici olan yönde ve ölçüde büyüyüp geliştiğini görürüz. Korkusu veya cesareti, neşesi veya üzüntüsü hep yaşam amacıyla uyuşur; duyguların göreceli gücü ve hakimiyeti aynı bizim beklediğimiz şekildeydi. Üstünlük amacına üzüntü aracılığıyla ulaşan bir kimse, neşeli olamaz ve ulaşılan ile yetinemez. O ancak mutsuzken mutlu olabilir. Biz aynı zamanda duyguların ihtiyaca

göre görünüp kaybolduklarını gözlemleriz. Açık alan korkusu olan bir hasta korkusunu evdeyken veya bir başka insana eziyet verirken kaybeder. Tüm nevrotikler kendilerini fatih olmak için yeteri kadar güçlü hissetmedikleri her yaşam sayfasını kapatırlar.

Yaşam stili gibi duygunun nüansı da sabittir. Korkak örneğin, diğerleri tarafından korunduğunu bildiği için kendinden daha güçsüz insanlara karşı, küstah da olsa veya cesur da görünse, yine de her zaman korkaktır. O kapısına üç tane kilit asar, çevresini polis köpekleriyle ve kapanlarla doldurur ve hiçbir şeyden korkmadığını iddia eder. Hiç kimse ona korkusunu kanıtlayamaz ama karakterindeki korkaklık, onun kendisini korumak için sarf ettiği gayretten belli olur.

Cinsellik ve sevgi alanı da benzer kanıtlar vermektedir. Cinsellikle bağlantılı duygular hep, bir insan cinsel amacına yaklaşmak istediğinde ortaya çıkar. Kişi dikkatini toplayarak çelişkili görevleri ve bir arada olamayacak amaç belirlemeleri yok etmeye çalışır; böylece uygun duygu ve işlevleri ortaya çıkarır. Bu uygun duygu ve işlevlerin eksikliği – iktidarsızlık, erken boşalma, sapıklık ve cinsel soğukluk gibi – buraya ait olmayan görev ve amaçların şalterinin kapatılmasını reddetmekten kaynaklanır. Böyle rahatsızlıklara hep yanlış bir üstünlük amacı ve başarısız bir yaşam stili sebep olmaktadır. Biz bu olaylarda hoşgörüyü kendi göstermek yerine daha çok hep başkalarından bekleme eğilimini buluruz. Bu bir toplum duygusu eksikliği, ümit dolu eylemlere girişme ve cesaret eksikliğidir.

Hastalarımdan biri, bir ikinci çocuk, kaçınılmaz suçluluk duyguları yüzünden çok sıkıntı çekiyordu. Hastamın hem babası hem de ağabeyi dürüstlüğe büyük önem veriyorlardı. Oğlan yedi yaşındayken öğretmenine bir ev ödevini ağabeyi onun için yaptığı

halde kendinin yapmış olduğunu söylemişti. Çocuk suçluluk duygularını üç yıl saklamıştı. Sonunda öğretmenini bularak bu kötü yalanını itiraf etmişti. Bunun üzerine öğretmeni sadece gülerek onunla alay etmişti. Bundan sonra çocuk gözyaşları içinde babasına koşmuş ve ona ikinci defa itirafta bulunmuştu. Çocuk burada daha başarılı olmuştu. Babası onun dürüstlüğü bu kadar sevmesinden gurur duymuştu; oğlunu övmüş ve onu teselli etmişti. Babasının onu affetmiş olmasına rağmen çocuğun üzüntülü hali hala geçmemişti. Biz bu çocuğun kendi büyük dürüstlüğünü ve sorumluluğunu böyle önemsiz bir şey yüzünden acı bir şekilde suçlamakla ispatlamak saplantısı sahip olduğunu düşünmeden edemedik. Aile içindeki yüksek dürüstlük atmosferi onun kendini dürüstlüğüyle öne çıkmaya zorlamıştır. O kendini, okuldaki başarı ve toplumsal çekiciliği konusunda ağabeyinden düşük görüyor ve üstünlüğe ulaşmak için özel ve gizli bir yol arıyordu.

O ileriki yaşlarında daha başka suçluluk duygusu sıkıntıları da yaşadı. Cinsel açıdan kendi kendini tatmin ediyordu ve tahsilinde de hilesiz başarılı olamıyordu. Bir sınava girmeden hemen önce her seferinde suçluluk duyguları güçleniyordu. Sürecin devamında bu tarz zorluklar biriktirmişti. Duyarlı vicdanı yüzünden ağabeyinden çok daha fazla yük altındaydı; bu şekilde ağabeyiyle eşit olabilmek uğruna tüm başarısızlıkları için birer bahane hazırlamıştı. Üniversiteyi terk ettiğinde kendini teknik bir mesleğe adayacaktı ama saplantılı suçluluk duyguları öyle ağırlaştılar ki Tanrının kendisini affetmesi için bütün gününü dua ederek geçirmeye başladı. Bu yüzden çalışmak için zaman kalmıyordu.

Giderek bozulan durumu şimdi öyle kötüleşmişti ki onu bir kliniğe yatırmışlardı ve orada onun iyileşemez olduğunu düşünüyorlardı. Bir müddet sonra durumu iyileşti ve o klinikten ayrıldı ama eğer durumu kötüleşirse tekrar oraya gelebilmek için

izin aldı. Mesleğini değiştirerek sanat tarihi okudu. Sınav zamanı yaklaştığında genel bir tatil gününde kiliseye gitti. Orada bulunan kalabalığın önünde kendini yere atarak: "Tüm insanların arasında en büyük günahkâr benim" diye bağırdı. Bu şekilde tüm dikkatleri hassas vicdanı üzerine çekmeyi başarmıştı.

Daha sonra tekrar bir müddet klinikte kalmış ve eve dönmüştü. Bir gün çırılçıplak öğle yemeğine inmişti. Vücut yapısı oldukça iyiydi ve bu noktada ağabeyi ve diğer insanlarla rahatlıkla yarışabilirdi.

Onun suçluluk duyguları amacına ulaşmak için, kendini başkalarından daha dürüst göstermek için bir araçtı; o bu şekilde üstünlük için mücadele veriyordu. Ama onun çabaları yaşamın yararsız yönüne doğruydu. Sınav ve meslek çalışmalarından kaçışı korkaklığın ve güçlü bir yetersizlik duygusunun bir işaretiydi ve tüm nevrozu yenilgiden korktuğu her türlü eylemden bilerek kaçınmaktı. Basit araçlarla üstünlüğe erişmede gösterdiği aynı çaba kilisede kendini yere atmasında ve yemek salonundaki olay yaratıcı sahnesinde gösteriyordu. Onun yaşam stili bunların her ikisini de istiyordu ve bunların onda uyandırdığı duygular tamamen uygundu.

Daha önce görmüş olduğumuz gibi insan yaşamının ilk dört veya beş yılında kendi ruhsal birliğinin farkına varır ve ruh ve beden arasında ilişkiler yapılandırır. Kendisine kalıtımsal yoldan gelen malzemesini ve çevresinden edindiği izlenimleri alır ve her ikisini de kendi üstünlük çabası için kullanmaya çalışır. Beşinci yaşının sonuna doğru kişiliği oturmuştur artık. Yaşama verdiği anlam, takip ettiği amaç, zorlukları ve görevleri ele alış tarzı, duygusal tercihleri – her şey saptanmıştır. Ama her şeyin daha sonraları değiştirilmesi mümkündür. Ama bunun için kişinin kendini bu çocuksu yaşam planının içerdiği hatalardan arındırması gerekmektedir. Daha önceki fikirleri yaşam görüşüyle nasıl

uyuşuyorsa şimdi de eğer hatalarını düzeltebilirse yeni fikirleri de yeni görüşleriyle uyum sağlayacaktır.

İnsan organları aracılığıyla çevresiyle ilişkiye geçer ve ondan izlenimler edinir. Bu sebeple bir insanın bedenini kullanışından onun çevresinden almaya hazır olduğu izlenimleri ve bu tecrübesini nasıl kullanmayı düşündüğünü tahmin edebiliriz. Bir insanın nasıl baktığını, nasıl dinlediğini ve nelerin onun dikkatini cezp ettiğini gözlemlediğimizde onun hakkında çok şey öğreniriz. Bedenin duruş pozisyonlarının neden bu kadar önemli olduğunun sebebi budur; onlar bize organların gelişimlerini ve izlenimlerin seçiminde onların kullanımlarını gösterirler. Bedenin duruş pozisyonları her zaman anlamlara tabidir.

Şimdi psikoloji tanımızı genişletebiliriz. Psikoloji bir insanın bedenindeki izlenimlere karşı takındığı tutumun anlaşılmasıdır. Çeşitli insanlarda ruh yapısında görülen büyük farklılıkların nasıl meydana çıktığını da anlamaya başlayabiliriz. Çevresine uyum sağlayamayan ve onun talepleriyle başa çıkmada zorlanan bir beden ruh tarafından genelde yük olarak algılanacaktır. Bu nedenle yetersiz organlara sahip olmuş olan çocuklar ruhsal gelişmelerinde daha zor engellerle mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Onların ruhu üstün bir pozisyona ulaşmak için bedeni hareket ettirmede ve yönetmede zorluk çekmektedir. Aynı şeye ulaşmak için daha büyük bir ruhsal çaba gerekmektedir ve ruhsal odaklanma da diğerlerine göre daha yüksek olmalıdır. Böylece ruha aşırı yük binecek, çocuklar kendilerine yönelik ve bencil olacaktır. Bir çocuk devamlı kendi organ yetersizliği ve hareket zorluklarıyla uğraşmak zorunda kaldığında kendi dışındaki nesne ve insanlara dikkati kalmayacaktır. O başkaları hakkında düşünmek için ne zaman ne de imkân bulabilecek ve bu yüzden düşük derecede bir toplum duygusu ve işbirliği yeteneği geliştirecektir.

Eksikli organlar birçok engellemelere sebep olurlar ama bu engeller asla kaçınılmaz bir alın yazısı değildir. Eğer ruh kendi yönünden çalışmaya devam etmekte ve zorlukları aşmak için tutarlı bir şekilde uğraşmaktaysa o insanın, baştan beri daha az yükü olan insanlarla aynı düzeyde büyük başarılar elde etmesi pekâlâ mümkündür. Gerçekten yetersiz organlara sahip çocuklar engellerine rağmen sıkça normal araçlarla yarışa katılan çocuklardan çok daha fazlasını başarırlar. Örneğin bir çocuk gözlerinin yetersizliği nedeniyle kendini fazlasıyla zorlamak zorundadır. Berrak görme deneyimleri onu daha çok uğraştırmaktadır, o görünen dünyaya dikkatini daha çok vermek zorundadır ve renk ve şekilleri ayırabilmek onun için daha önemlidir. Sonunda onun görünen dünya hakkında, küçük farklar nedeniyle bir şeye asla dikkatlice bakmayan veya özel bir dikkat harcamayan diğer çocuklardan çok daha fazla deneyimi oluşmaktadır. Böylece yetersiz organın ama tabii sadece eğer ruh zorlukları aşmak için doğru yöntemi bulduysa, daha büyük yararların kaynağı durumuna gelmesi mümkündür.

Birçok ressam ve şairin görme güçleri konusunda sıkıntı çekmiş oldukları bilinmektedir. Ama iyi yetiştirilmiş bir ruh bu eksikliği tamamlamış ve sonunda zayıf gözlerin sahipleri bunları yaklaşık normal bir görme gücüne sahip olanlardan daha çok yönlü kullanabilmişlerdir. Aynı tarz bir dengeleme hiç kimsenin farkına varmamış olduğu bir solaklığa sahip çocuklarda belki daha kolay gözlemlenebilir. Evde veya okulun ilk günlerinde bu çocuklardan yetersiz sağ ellerini kullanmaları istenir. Onlar bu şekilde yazma, çizim ve el işleri için gerçekten elverişli değillerdir. Eğer ruh böyle zorlukları aşabiliyorsa onun bu yetersiz sağ eli sanatsal bir beceriye ulaştırmasını bekleyebiliriz. Tam da bu olur. Birçok durumda solak çocuklar sonunda daha iyi bir el yazısına sahip olurlar, çizim ve resimde veya el zanaatı işlerinde daha beceriklidirler. Doğru tekniği

geliştirmekle, hırs, alıştırma ve çalışmayla bir dezavantajı bir avantaja çevirirler.

Sadece toplum refahına katkıda bulunmak isteyen, ilgisi sadece kendisine odaklanmış olmayan bir çocuk eksikliklerin dengelenmesini başarılı bir şekilde yürütebilecektir. Eğer çocuklar sadece zorluklardan kurtulmak isterlerse her zaman geride kalacaklardır. Onlar cesaretlerini sadece önlerinde çabaları için bir amaç olduğu sürece ve onlar için bu amaç kendisine ulaşılmak için yollarına çıkacak engellerden daha önemliyse devam ettirirler. Söz konusu olan ilgilerinin ve dikkatlerinin nereye yönelmiş olduğudur. Kendi bedenleri dışında bir görev için gayret gösteriyorlarsa onu yenmek için alıştırmalar yapmaları ve silahlanmaları gayet doğaldır. Zorluklar onlar için o zaman sadece başarıya giderken aşmaları gereken basamaklardır.

Diğer taraftan, eğer onlar sadece kendilerinin haksızlığa uğradıklarını vurgulamakla ilgileniyor veya eğer haksızlığa karşı sadece ondan kurtulmak için mücadele veriyorlarsa gerçek bir ilerleme gösteremezler. Beceriksiz bir sağ el bu konuda düşünerek veya onun daha az beceriksiz olmasını arzulayarak hatta becerisizliklerden kaçınmakla bile becerikli bir sağ ele dönüştürülemez. O ancak pratik görevlerde alıştırmalar yaparak beceri kazanacaktır ve pratik görevlerin çözümlerinin çekiciliği şimdiye kadar var olan cesaret kırıcı duygulardan daha derin hissedilmelidir. Bir çocuğun güçlerini toplaması ve zorlukları yenmesi isteniyorsa, çocuğun eylemi için kendi dışında olan bir amacı olması gerekir. Bu amaç içinde gerçeğe olan ilgi, diğer insanlara olan ilgi ve toplum için çalışmaya olan ilgi bir araya gelmelidir.

Kalıtımsal eğilimler ve onların kullanılabilmeleri konusunda güzel bir örneğe idrar yollarında anormalliklerden muzdarip olan ailelerle

yapmış olduğum araştırmalarda rastlamıştım. Bu ailelerin çocuklarında yatak ıslatma olayına çok sık rastlanıyordu. Organsal yetersizlik bir gerçektir; o kendini böbrekte veya mesanede veya bir *Spina bifida'nın* (nöral tüp defekti Ç.N.) varlığında gösterir. Sıkça kalça bölgesindeki bir et beni bu eksikliğin olduğu bölgeye işaret eder. Ama organsal yetersizlik tek başına yatak ıslatma konusundan sorumlu tutulamaz. Çocuk organlarının zorlaması altında değildir; o organlarını kendine özgü bir şekilde kullanmaktadır. Bazı çocuklar örneğin gece yataklarını ıslatır ama bunu gündüz yapmazlar. Bazen bu alışkanlık çevre şartlarındaki bir değişimden veya ebeveynlerin tutumundaki bir değişimden sonra aniden kaybolur. Çocuk organlarının mükemmel olmayışını hatalı amaçlarına ulaşmak için kullanmaktan vazgeçerse, yatak ıslatma, zekâ geriliği olan çocukların haricinde, önlenebilir.

Ama çoğunlukla yataklarını ıslatan çocuklar bu rahatsızlıklarını gidermeye değil devam ettirmeye teşvik edilirler. Akıllı bir anne doğru tedaviyi bilir ama eğer beceriksiz ise bu gereksiz rahatsızlık devam eder. İdrar yolları yetersizliği çeken ailelerde idrar yapmakla ilgili her şeye aşırı önem verilir. O zaman anneler yatak ıslatmayı önlemek için gereksiz yere aşırı çaba gösterirler. Eğer çocuk bu konuya ne kadar önem verildiğini fark ederse muhtemelen direnç gösterecektir. Çocuk bu hoş fırsatı bu tarz bir yetiştirmeye karşı çıkmak için kullanacaktır. Eğer çocuk ebeveynlerinin kendine olan davranışlarına karşı çıkıyorsa onların zayıf noktalarına saldırmak için her zaman bir imkân bulacaktır. Tanınmış bir Alman sosyolog suçluların şaşılacak kadar büyük bir bölümünün suçla mücadele eden ailelerden yani Yargıç, polis veya gardiyan ailelerinden geldiğini tespit etmiştir. Öğretmen çocukları gelişimlerinde sıkça inatçı bir şekilde geç kalan çocuklardır. Bunu kendi deneyimlerimde de doğrulanmış olarak

gördüm; ben de doktor çocukları arasında şaşılacak kadar çok sayıda nevrotik çocuklara ve papazların oğulları ve kızları arasında da çok sayıda suça bulaşmış çocuklara rastladım. Benzer şekilde ebeveynleri böbrek ve mesane işlevlerine aşırı önem veren çocuklara da kendilerine özgü bir iradeleri olduğunu göstermek için çok kolay bir yol sunulmaktadır.

Yatak ıslatmak bize rüyaların niyetlenilen davranışlara uygun duyguları yaratmada nasıl kullanıldıkları konusunda iyi bir örnek sunabilir. Yatağını ıslatan çocuklar rüyalarında sıkça uyanıp tuvalete gittiklerini görürler. Bu şekilde af dilemiş olurlar ve artık şimdi yataklarını ıslatma konusunda yapabilecekleri hiçbir şey yoktur. Yatağını ıslatmanın amacı genelde dikkati çekmek, diğerlerine hükmetmek, onların ilgilerini gündüz olduğu gibi gece de meşgul etmektir. Bazen o direnişin ifadesidir; o zaman alışkanlık bir savaş ilanıdır. Yatak ıslatmanın her seferinde gerçekten yaratıcı bir ifade şekli olduğunu görürüz. Çocuk ağzı yerine mesanesiyle konuşmaktadır. Organsal yetersizliği burada sadece onun fikrinin ifadesi için kullandığı bir araçtır.

Kendilerini bu şekilde ifade eden çocuklar hep bir gerilim altındadır. Onlar genelde ilginin odak noktası olma özelliklerini kaybetmiş, şımartılmış çocuklardır. Belki de bir kardeş dünyaya gelmiştir ve çocuk şimdi annesinin ilgisini çekmekte zorlanmaktadır. Böylece yatağını ıslatmak, istenmeyen bir davranış da olsa anneyle yakın temas için araç olarak oluşturur. Çocuk sonuçta bununla: "Ben senin düşündüğün kadar gelişmiş değilim, benimle hala ilgilenilmesi gerekir" demektedir. Başka şartlar altında veya başka bir organsal yetersizlikte başka bir davranış şekli seçilirdi. Çocuk belki de sesler aracılığıyla ilişki kurmaya çalışırdı; bu durumda huzursuzluk gösterir veya geceleri bağırırdı. Bazı çocuklar rüyalarında dolaşır, korkunç rüyalar görür, yataktan

düşer veya susar ve su ister. Bu ifade şekillerinin hepsinin psikolojik nedeni benzerdir. Belirtinin seçimi kısmen organsal oluşuma ve kısmen çevrenin tutumuna bağlıdır.

Bu tür olaylar ruhun beden üzerindeki etkisini çok açık bir şekilde göz önüne sererler. Ruh büyük bir ihtimalle sadece belli bir belirtinin seçimini değil, bilakis bedenin tüm yapısını etkiler ve idare eder. Bu tahmini doğrulamak için doğrudan bir kanıtımız yoktur ve ileride de nasıl kanıtlanabileceğini tasavvur etmek zordur fakat deneyimler bunun böyle olduğunu yeteri kadar açık bir şekilde belli eder. Eğer bir oğlan çocuğu korkak ise bu korkaklığı kendini çocuğun tüm gelişiminde gösterir. Bedensel başarılar çocuğu hiç ilgilendirmez veya daha doğrusu bunlar ona ulaşılmaz gözükür. Bu sebepten dolayı kaslarını çalıştırmak aklına gelmez ve genelde kasların gelişimini uyaran dış etkenleri kendinden uzak tutar. Kendilerini etkiye açık bırakan ve kaslarının çalıştırılması uyarılarına izin veren çocuklar bedensel başarılarda ilerleme kaydeder, hırsı baskı altında tutulan çocuk ise geri kalır.

Bu tarz gözlemler ve düşüncelerden biraz da haklı olarak bedenin yapısının ve gelişiminin ruh tarafından etkilendiğini ve ruhsal eksiklik ve yanlışlıkları yansıttığını çıkarabiliriz. Sıkça ruhsal yetersizliklerin şüphe götürmez sonuçları olan bedensel ifadeler gözlemleyebiliriz ki bu zorlukları aşmanın doğru yolu henüz bulunamamıştır. Örneğin, yaşamın ilk dört veya beş yılında iç salgı bezlerinin bile etkilenebildiklerinden emin olabiliriz. Yetersiz salgı bezlerinin davranışlar üzerinde zorlayıcı etkileri asla yoktur; diğer taraftan kendileri tüm çevre tarafından yani çocuğun izlenimler kazanmaya çabaladığı yön ve bu ilginç durumda ruhunun yaratıcı hareketi aracılığıyla etkilenir.

Bir başka kanıt belki de daha bir istekle kavranacaktır çünkü o daha alışılmıştır ve kalıcı bir bedensel eğilime değil sadece

ifadenin geçici değişimine sebep olur. Belli bir dereceye kadar her duygu belli bir bedensel ifade bulur. Her insan heyecanının görünür bir şekilde gerek pozisyon ve tutumuyla, gerek yüzündeki ifadeyle gerekse de bacaklarının ve dizlerinin titremesiyle belli eder. Benzer değişiklikler organların kendilerinde bile tespit edilebilir. Örneğin kızarma veya beti benzi atma durumunda kan dolaşımı etkilenmiştir. Hiddette, korkuda, yas veya tüm başka coşkularda hep beden konuşur ve her bireyin bedeni başka dilden konuşur. Herhangi bir kişi korktuğu bir durumdaysa, titrer; bir başkasının kalbi çarpar, bir üçüncüde de saçlar dimdik olur. Daha da başkaları terler veya nefes alamaz, kısık sesle konuşur, geri sıçrar veya büzülüp bir şeylerin arkasına saklanır. Bazen bedenin gerilimi değişir, iştah yok olur, mide bulantısı ortaya çıkar. Bazısında bu durumlara en çok tepki veren organ mesane, bazısında ise cinsel organlardır. Birçok çocuk sınavlarda cinsel organlarında uyarılma hisseder ve suçluların bir suç işledikten sonra sıkça geneleve veya sevgililerine gittikleri iyice kanıtlanmıştır. Bilim alanında cinsellik ve korkunun birbirleriyle bağlantılı olduğunu iddia eden psikologlara rastladığımız gibi bu ikisinin arasında hiçbir bağlantı olmadığını iddia eden psikologlara da rastlarız. Tutumları şahsi deneyimleriyle ilişkilidir; bazılarında bir bağlantı vardır, bazılarında yoktur.

Tüm bu davranış şekilleri değişik insan tiplerine aittir. Bunların belli bir dereceye kadar kalıtımsal olduğu muhtemelen ispatlanabilir ve bu tarz bedensel ifade şekilleri genelde tüm ailenin kusurları ve özellikleri hakkında ipucu verir. Diğer aile bireyleri çok büyük bir ihtimalle benzer şekilde davranmaktadırlar. Burada en çok dikkate değer olan şey ise; ruhun duyguların yardımıyla bedeni nasıl eyleme hazır hale getirdiğinin gözlemlenebilmesidir. Duygular ve onların bedensel anlamdaki dışavurumları bize ruhun yararlı veya zararlı olarak değerlendirdiği bir durumda nasıl davrandığını

ve cevap verdiğini göstermektedir. Söz konusu insan örneğin kızarak kendi yetersizliğini aşmak istemektedir. Bunun için en iyi çarenin bir başka insanı dövmek, suçlamak veya ona saldırmak gibi görünmektedir. Diğer taraftan hiddet organları etkileyip onları eylemlere hazır hale getirmekte veya onlara ilave bir gerginlik yüklemektedir. Bazı insanlar kızgınlık anında mide ağrıları da çeker veya kızarırlar. Kan dolaşımı sistemleri öyle etkilenir ki kişinin başı ağrımaya başlar. Migren nöbetleri veya sık görülen baş ağrılarının ardında genelde bastırılmış hiddet veya aşağılanmalar buluruz. Diğer olaylarda hiddet trigeminal nevralji veya sara tarzı nöbetlere sebep olur.

Bedeni etkileyen araçlar asla sonuna kadar araştırılmamıştır ve biz de muhtemelen onlar hakkındaki her şeyi asla bilemeyeceğiz. Ruhsal bir gerginlik durumu hem iradi olanı hem de vejetatif sinir sistemini harekete hazır hale getirir. Gerilimin olduğu yerde iradi kaslarda hareket vardır. Heyecanlı olan parmaklarıyla masada trampet çalar, dudağını çekiştirir veya kâğıt parçalarını yırtar. Gergin olan kişi bir şekilde hareket etmek zorundadır. Bir kurşun kalemi veya bir puroyu ağzında gevelemek gerginliğin bir çeşit dışarıya akıtılmasıdır. Bu hareketler bize kişinin belli bir durum tarafından kışkırtılmış hissettiğini gösterir. Aynı şey kişi yabancıların yanında kızarır, titremeye veya yüz kaslarında kasılmalar göstermeye başladığında da geçerlidir, tüm bunlar gerginliği gösterir. Gerginlik vejetatif sinir sistemi tarafından tüm vücuda iletilir ve böylece her heyecanda bedenin kendisi de gerginliğe ulaşır. Bu gerginliğin dışavurumları ama her noktada böyle belirgin değildir; bir noktada açıklık varsa ancak o zaman hastalık belirtilerinden bahsedebiliriz. Daha ayrıntılı incelersek her beden bölümünün duygusal ifadelerle ilişkili olduğunu ve bedensel dışavurumun da ruhsal ve bedensel eylemin sonucu olduğunu buluruz. Her zaman bu karşılıklı etkileşimleri – ruhun bedene ve

bedenin ruha – aramalıyız çünkü onlar bizim için söz konusu olan bütünün iki parçasıdır.

Bu tarz kanıtlardan yaşam stilinin ve ona uygun duygusal eğilimlerin bedenin gelişimini sürekli etkilediğini çıkarabiliriz. Eğer çocuğun yaşam stilini çok erken oluşturduğu doğruysa ve yeteri kadar deneyimimiz varsa buradan gelişen bedensel ifade şekillerini çocuğun yaşamının ileriki yıllarında da ortaya çıkarabilmemiz gerekir. Cesur bir insan tutumunun etkilerini bedeninde gösterecektir. O bedenin yapısı değişiktir; kaslar daha güçlü, kemikler daha dayanıklıdır. Kendinden emin bir şekilde ortaya çıkmak bedensel gelişimi muhtemelen çok önemli bir şekilde etkilemekte ve kısmen daha iyi bir kas görünüşüne yol açmaktadır. Cesur insanın yüz ifadesi ve sonuçta yüz hatlarının yapısı başkadır. Hatta cesaretin kafatası yapısı üzerindeki etkisi bile yok sayılamaz.

Günümüzde ruhun beyni etkileyebildiğine karşı çıkmak zordur. Patoloji ortaya, beyinlerinin sol yarısı yaralandığı için okuma ve yazma yetilerini kaybeden kişilerin beyinlerinin diğer bölümleriyle alıştırmalar yaparak bu yetilerini tekrar kazandığı olaylar koymuştur. Bir insanın beyin kanaması geçirerek hasara uğramış beyin bölümlerini geriye kazanmasının artık mümkün olmadığı olaylara sıkça rastlanır. O zaman zarar görmüş bölümlerin görevlerini başka beyin bölümleri üstlenir ve böylece beynin yetenekleri tekrar tamamlanır. Bu süreçler bize bireysel psikolojinin çocuk yetiştirme açısından kullanım imkânlarını özellikle anlaşılır bir şekilde göstermektedir. Eğer ruh beyni böyle etkileyebiliyorsa, eğer beyin sadece ruhun bir aracı ise – en önemli aracı ama yine de sadece onun aracı – o zaman bu aracı geliştirme ve iyileştirme imkânları olmalıdır. Beyninin belli bir çalışma kapasitesiyle doğan hiç kimse ayrılmaz bir şekilde buna bağlı kalmak zorunda değildir; belki beyni yaşam için daha yetenekli duruma getirebilecek yöntemler bulunabilecektir.

Hedefini yanlış yönde belirlemiş olan bir ruh – örneğin işbirliği içinde çalışma yeteneğini geliştirmemiş olan bir ruh – beynin gelişmesini memnun edici bir şekilde etkileyemez. Bu sebepten toplumsal çalışma yeteneği olmayan çocukların ileriki yaşamlarında yetenek ve düşünme kabiliyetlerinin yetersiz gelişmiş olduğu ortaya çıkmaktadır. Yetişkin bir insanın davranışları yaşamının ilk dört veya beş yılında yapılandırdığı yaşam stilini gösterdiği için, onun yaşama verdiği anlamı ve onun yaşam hakkındaki düşünce çerçevesini önümüzde görebildiğimiz için onun muzdarip olduğu toplum bilinci engellenmesini tanıyıp ona yanlışlarını düzeltme konusunda yardım edebiliriz. Bireysel psikolojide bu bilime doğru ilk adımları şimdiden atmış bulunuyoruz.

Birçok yazar ruh ve bedenin dışavurum şekilleri arasındaki sürekli eşzamanlılığa işaret etmiştir. Göründüğü kadarıyla onlardan hiçbiri bu ikisi arasındaki bağlantıyı bulmaya çalışmamıştır. Örneğin *Kretschmer* beden yapısı ile belli bir ruh tipinin uygunluğunu nasıl gözlemleyebileceğimizi açıklamıştır. O bu şekilde insanların büyük bölümünü yerleştirdiği tipleri ayırt edecek durumdaydı. Örneğin yuvarlak yüzlü, kısa burunlu şişmanlığa yatkın kendilerinden Julius Cäsar'ın : *" Bırakın çevremde şişman adamlar olsun,*

Dazlak kafalı ve geceleri rahat uyuyan adamlar." (Shakespeare, *Julius Cäsar*, 1. Perde, 2.Sahne) diye bahsettiği *Pykniker* (Piknik Tipi) vardır.

Kretschmer böyle bir beden yapısıyla belli ruhsal özellikleri ilişkilendirir ama eseri bu ilişkinin sebeplerini açıklamaz. Bugünün şartları altında böyle yapılanmış bedenleri olan kimseler besbelli organsal yetersizlik yaşamamaktadır; onlar bedenen bizim kültürümüze uygundur. Onlar kendilerini başkalarıyla bedenen eşit hisseder. Onlar kendi güçlerine güvenir. Onlar gergin değillerdir

ve savaşmak isterlerse bunu yapabilirler. Ama onların başkalarını kendilerine düşman olarak görme veya sanki yaşam onlara düşmanca duygular besliyormuş gibi yaşamla savaşma gereği duymazlar. Belli bir psikoloji ekolü onları dışa dönük olarak adlandıracak ama yine de bir açıklama sunmayacaktır. Biz onların beden yapılarının sıkıntısını çekmedikleri için dışa dönük olduklarını tahmin edebiliriz.

Kretschmer piknik tipin karşıt tipi olarak ya çocuksu bir bedene sahip ya da alışılmamış derecede iri yapılı, uzun burunlu ve yumurta kafalı şizoid tipi gösterir. Bu insanlar onun inancına göre çekingen ve içe dönük (kendi iç dünyalarıyla meşgul) kişilerdir ve eğer ruhsal rahatsızlıklardan muzdarip iseler şizofren olurlar. Cäsar onlar hakkında şöyle der:

"Oradaki Cassius cılız ve aç görünüşlü;

O çok düşünüyor; böyle insanlar tehlikelidir"

(Shakespeare, *Julius Cäsar*, 1. Perde, 2.Sahne)

Belki bunlar eksikli organ sıkıntısı çeken insanlardı ve gençliklerinde daha çok kendileriyle meşguldüler, daha karamsar, "daha içe dönüktüler". Belki yardımdan daha çok bir şeyler bekliyorlardı ve insanların kendileriyle yeteri kadar ilgilenmediği düşüncesine kapıldıklarında daha acılı ve şüpheci oluyorlardı. Ama biz, Kretschmer'in de kabul ettiği gibi birçok karma tipler, hatta şizoidlerin ruhsal özelliklerini gösteren piknik tipleri gözlemleyebiliriz. Eğer onlar yaşam şartları gereği özellikle büyük yük altında iseler ve bu yüzden korkak ve cesaretsiz olmuşlarsa bunu anlayabilirdik. Muhtemelen devamlı cesaretini kırarak her çocuğu bir şizoid gibi davranacak şekilde manipüle edebilirdik.

Dağarcığımızdaki pek çok deneyim sayesinde bir insanın tüm kısmi dışavurumlarından onun işbirliği yeteneğinin derecesini tespit

edebiliriz. İnsan şimdiye kadar bilmeden hep bu tarz işaretleri aramıştır. Devamlı işbirliği içinde çalışmanın gerekliliğinin baskısı altındayızdır ve bu karmaşık yaşam ile daha iyi başa çıkabilmek konusunda bilimsel değil ama duygusal alanda hep belli işaretler var olmuştur. Benzer şekilde tarihte köklü değişimlerin hepsinden önce insan aklının bu kökten değişimin gerekliliğini önceden kavramış ve onu tatbik etmek için çaba göstermiş olduğunu görebiliriz. Çabalar salt içgüdüsel olduğu müddetçe kolayca yanlış yapılabilir. Göze çarpacak kadar bedensel özelliklere sahip insanlara, kambur ve hilkat garibelerine karşı her zaman belli bir soğukluk var olmuştur. Bu insanlar nedeni açıklanmadan işbirliğine pek elverişli görülmemişlerdir. Bu büyük bir hataydı ama bu karar muhtemelen deneyimlerden kaynaklanıyordu. Bu özelliklere sahip insanların işbirliği içinde çalışma yeteneklerini yükseltmek için henüz bir yöntem bulunamamıştı; bu yüzden engellilikleri özellikle vurgulanmış ve onlarda bu genel batıl inancın kurbanı olmuşlardı.

Düşüncelerimizi toparlayalım. Çocuk yaşamının ilk dört veya beş yılında ruhsal çabalarını birleştirir ve ruh ve beden arasındaki temel ilişkileri oluşturur. Duygu ve bedensel tutumuyla birlikte katı bir yaşam stili kabul edilir. Bu gelişme işbirliğinde daha büyük veya daha küçük bir ölçüyü de kapsar ve işte bu işbirliği ölçüsüne göre insanı anlar ve yargılarız. Tüm başarısızlıkların en yüksek ortak ölçüsü işbirliği yeteneğinin azlığıdır. Şimdi psikolojinin başka bir tanımını yapabiliriz: O, ortak çalışma yetersizliğinin anlaşılmasıdır. Ruh bir bütün olduğu ve aynı yaşam stili onun tüm ifade şekillerini sardığı için, bir insanın tüm duygu ve düşünceleri onun yaşam stiliyle uyumlu olmalıdır. Açıkça zorluk çıkaran ve insanın huzuruna ters düşen duygular gözlemlediğimizde bu duyguları değiştirmeye çalışmak tamamıyla yararsızdır. Onlar onun yaşam stiline uygun dışavurumlardır ve ancak o yaşam stilini değiştirirse, yok edilebilirler.

Bireysel psikoloji burada yetiştirme ve tedavi imkânlarımıza özel bir bakış atmamıza izin vermektedir: Asla tek bir belirti veya tek bir dışavurumu tedavi etmemeliyiz; tüm yaşam stilinin temelinde yatan ruhun deneyimlerini yorumlayış, yaşama anlam veriş ve ruhun çevresinden algıladığı izlenimlere cevap veriş tarzından anlaşılacak olan yanlışı keşfetmeliyiz. Psikolojinin esas görevi budur. Bir çocuğa iğne batırıp bunun üzerine çocuğun ne kadar zıpladığını ölçmek veya çocuğu gıdıklayıp ne kadar sesli güldüğünü tespit etmek gerçekten psikoloji diye adlandırılacak bir şey değildir. Modern psikologlar tarafından çok sevilen bu girişimler bir insanın psikolojisi hakkında bize gerçekten bir şeyler söyleyebilirler; ama bunu sadece o kişinin kişisel yaşam stili hakkında bilgiler sunarak yapabilirler. Yaşam stilleri psikoloji ve onun araştırma malzemesinin esas konusudur ve bunun yerine herhangi başka konuları temel alan ekoller genelde daha çok fizyoloji ve biyoloji ile uğraşıyorlar demektir. Bu, uyarı ve tepkileri gözlemleyenler, bir travmanın etkilerini, korku verici bir deneyimin etkilerini inceleyenler ve kalıtımsal yetenekleri ve onların gelişmelerini inceleyenler için geçerlidir. Bireysel psikolojide biz buna karşın, ruhun kendisine, ruhun özüne; insanın dünyaya ve kendisine verdiği anlama, hedeflerine, çabalarının yönüne ve yaşamın sorunlarını ele alışına bakarız. Psikolojik farkları anlamak için elimizde bulunan en iyi anahtar işbirliği yeteneğinin derecesinin belirlenmesidir.

3. AŞAĞILIK VE ÜSTÜNLÜK DUYGUSU

Bireysel psikolojinin en önemli buluşlarından olan "Aşağılık Kompleksi" dünyaca tanınır hale gelmiş gibi görünmektedir. Bu ifade birçok ekolun psikologları tarafından kabul görmüş ve muayenehanelerinde kullanılmaya başlanmıştır. Gerçi ben onu (her zaman) gerçek anlamında anlayıp, gerçek anlamında kullandıklarından pek de emin değilim. Örneğin bir hastaya kendisinde aşağılık kompleksi olduğunu söylemenin hiçbir faydası olmayacaktır; onun bu kompleksinden nasıl kurtulacağını söylemeden, sadece onun aşağılık duygularını derinleştirmiş oluruz. Onun yaşam stilinde ifade bulan cesaret kırgınlığının özel tarzını kavramamız gerekmektedir; onu tam da bu güvenini kaybettiği noktada cesaretlendirmeli ve teşvik etmeliyiz. Her nevrotik kişinin bir aşağılık kompleksi vardır. Hiçbir nevrotik kişi başka nevrotiklerden kendisinin aşağılık kompleksine sahip olduğu ve diğerlerinin olmadığı gerçeğiyle ayrılmaz. O başkalarından yaşamın olumlu tarafında kalmak için kendini yeterli bulmadığı durum ve çaba ve eylemlerine kendisinin koyduğu sınırlar aracılığıyla ayrılır. Nasıl baş ağrısı çeken birine "sizin başınız ağrıyor, sizin derdiniz bu" diyerek nasıl yardımcı olamıyorsak burada da ona "sizde aşağılık kompleksi var" diyerek onu cesaretlendiremeyiz.

Bir çok nevrotik kişi kendilerini değersiz görüp görmedikleri sorusuna "hayır" diye cevap verecektir. Bazıları hatta soruyu şöyle cevaplayacaktır: "Tam tersi. Çevremdeki insanlardan üstün olduğumu biliyorum". Soru sormamıza gerek yoktur; söz konusu insanları gözlemlemek yeterli olacaktır. Özellikle orada onun kendi önemliliğini korumak için ne gibi dolaplar çevirdiğini kavrayabiliriz. Eğer örneğin burnu havada birini görürsek onun şöyle düşündüğünü söyleyebiliriz: " Diğerleri beni görmezden gelmeye eğilimliler. Onlara (önemli) biri olduğumu göstermeliyim!" Eğer konuşurken el ve ayaklarını çok kullanan birini görürsek onun şu duyguları taşıdığını çıkarabiliriz: "El ve ayaklarımla vurgulamazsam sözlerimin ağırlığı olmayacaktır." Sanki diğerlerinden üstünmüş gibi davranan herkeste büyük çabalarla gizlenmeye çalışılan bir aşağılık duygusu olduğunu tahmin edebiliriz. Bu sanki bir insanın kendinin çok küçük olduğundan korktuğu için parmak uçlarında yürümesi gibidir. Bazen bu davranışı özellikle boylarını ölçen çocuklarda gözlemleriz. Küçük olduğundan korkan çocuk kendini uzattıkça uzatır ve çok dik durur; olduğundan büyük görünmeye çabalar. Böyle bir çocuğa: "Kendinin çok küçük olduğunu düşünüyor musun?" diye sorduğumuzda onun bunu kabul etmesini bekleyemeyiz. Buna göre yine de güçlü bir aşağılık duygusuna sahip bir insanın boyun eğici, sakin, çekingen bir varlık olması beklenemez gibi görünmektedir. Aşağılık duyguları kendilerini binlerce şekilde ifade edebilirler. Belki bunu ilk defa hayvanat bahçesine götürülen üç çocuğun küçük bir anısı aracılığıyla daha açık anlatabilirim. Aslanların kafesinin önüne geldiklerinde içlerinden biri annesinin arkasına saklanmış ve "eve gitmek istiyorum" demiştir. İkinci çocuk beti benzi atık ve titreyerek olduğu yerde kalmış ve "hiç korkmuyorum" demiştir. Üçüncü çocuk ise aslana kızgın kızgın bakmış ve annesine "Ona tüküreyim mi?" diye sormuştur. Aslında her üç çocuk da kendilerini zayıf

hissetmiş ama her biri duygularını farklı şekillerde, yaşam stillerine uygun şekilde ifade etmişlerdir.

Belli bir dereceye kadar hepimizde aşağılık duygusu vardır, çünkü hepimiz daha da iyileştirmeyi arzuladığımız konumlarda bulunuruz. Eğer cesaretimizi korumuşsak bu duygudan sadece gerçeğe uygun ve tatmin edici bir şekilde yani durumu daha iyiye götürmekle kurtulmaya çalışırız. Hiçbir insan bir aşağılık duygusuna uzun zaman dayanamaz; o insanı amansızca herhangi bir eyleme zorlayan bir gerilime sokar. Ama varsayalım ki o kişinin cesareti kırılmıştır; varsayalım ki o uygun çabalarda bulunarak durumu düzeltebileceğini tasavvur edemez. O hala aşağılık duygusuna dayanacak durumda değildir, o hala o duygudan kurtulmak için savaşacaktır ama o bunu faydasız yöntemlerle deneyecektir. Onun amacı hala "zorluklarla başa çıkmaktır" ama o engelleri aşmak yerine kendisini üstün *hissedinceye* kendi kafasını bulandırmayı, kendini sarhoş etmeyi deneyecektir. Bu arada aşağılık duyguları birikmeye devam edecektir çünkü onu meydana getiren durum değişmeden devam etmektedir. Meydan okuma devam etmektedir. İnsanın şimdi atacağı her adım onu kendini kandırmanın derinliklerine itmektedir, tüm zorlukları onu şimdi durmadan daha acil olarak sıkıştırmaktadır.

Eğer onu anlamadan sadece hareketlerine bakarsak, onlar bize amaçsız gibi gelecektir. Bizde, onların durumu düzeltmek için yapıldıkları izlenimi oluşmayacaktır. Ama onun herkes gibi durumla başa çıkmaya uğraştığını ama somut gerçekleri değiştirme konusunda ümidini kaybettiğini anlar anlamaz, tüm eylemlerindeki ilişkiyi görürüz. O kendini zayıf hissettiğinde, kendini güçlü hissedebileceği durumlara yönelir. Daha güçlü daha becerikli olmaya çalışmaz; kendi gözünde daha güçlü *görünmeye* çalışır. Kendini kandırma çabasında sadece kısmi bir başarıya ulaşacaktır.

Eğer mesleğinde problemlerle başa çıkamıyorsa belki de evde tamamen huysuz biri olarak önemini koruma altına almaya çalışacaktır. Bu şekilde kendini kandırabilir ama gerçek aşağılık duyguları var olmaya devam edeceklerdir. Bunlar hala aynı eski durumun ortaya attığı aynı aşağılık duygularıdır. Böyle bir olayda haklı olarak bir aşağılık kompleksinden bahsedebiliriz.

Şimdi artık aşağılık kompleksinin bir tanımını yapma zamanı geldi. Aşağılık kompleksi bir insanın yeteri kadar uyum sağlayamamış olduğu veya kendisiyle başa çıkabilmek için hazırlıklı olmadığı bir zorluk karşısında ortaya çıkar ve o insanın bu problemi çözmeye muktedir olmadığına olan inancını ifade eder. Bu tanımdan kızgınlığın da aynı gözyaşları veya özür dilemeler gibi bir aşağılık duygusunun ifadesi olabileceğini anlayabiliriz. Aşağılık duyguları her zaman gerilime sebep olduklarından hep, artık problemin çözümü yönünde değil, ama üstünlük duygusu yönünde, dengeleyici bir hareket vardır. Bu üstünlük duygusu amaçlı hareket de bu yüzden yaşamın yararsız tarafına yöneliktir. Esas problemin çözümü ileriye bırakılır veya reddedilir. İnsan eylem alanını küçültmeye çalışır; o ileriye, başarıya doğru gayret göstereceğine daha çok yenilgilerden kaçınmakla meşguldür. O tereddüt ediyormuş, duraklıyormuş hatta zorluklardan kaçınıyormuş izlenimi bırakır.

Böyle bir tutum açık alan korkusu olaylarında kolayca gözlemlenebilmektedir. Bu belirti şu inancın ifadesidir: "Çok ileri gitmemem lazım. Sadece alışkın olduğum ilişkiler içinde olmalıyım. Yaşam tehlikelerle dolu, kendimi onlarla karşılaşmaktan korumalıyım." Bu tutuma uygun davranıldığı yerde insan sadece belli bir odada kalır veya yatağına girer ve oradan bir daha çıkmaz. Zorluklardan kaçmanın en kararlı ifadesi intihardır. Burada insan yaşamın zorlukları karşısında vazgeçmekte ve durumunu iyileştirme

konusunda hiçbir şey yapamayacağına olan inancını ifade etmektedir. İntihardaki üstün olma çabası ancak intiharın hep bir suçlama veya intikam eylemi olduğu göz önünde bulundurulursa kavranabilir. Her intihar edenin kendi ölümünün sorumluluğunu kapısına bıraktığı yani üzerine yıktığı bir kişi vardır. O şöyle der gibidir: "Ben tüm insanların en naziği ve en duygusalıydım ve sen bana aşırı bir şekilde insanlık dışı davrandın."

Her nevrozlu etkinlik alanını yani durumunun tamamıyla olan ilişkilerini şu veya bu noktada sınırlar. Üç temel yaşam sorunuyla arasındaki mesafeyi korumaya ve kendi düşüncesine göre hükmedebileceği konularla sınırlamaya çalışır. Bu şekilde kendine dar bir kulübe inşa eder, kapısını kapatır ve rüzgar, güneş ışığı ve temiz havadan uzakta yaşamını devam ettirir. Onun övünmek veya sızlanmakla hükmetmeye çalışması yetiştirilmesine bağlıdır: O denemiş ve amacı için en etkili bulmuş olduğu araçları seçecektir. Bazen, yöntemin biri onu tatmin etmezse başka bir yöntem kullanmayı deneyecektir. Amaç her halükarda bilinen şeydir, durumu ciddi bir çalışmayla iyileştirmek zahmetine katlanmadan bir üstünlük duygusu kazanmak. Cesareti kırılan çocuk çevresine en etkin biçimde gözyaşlarıyla eziyet edebileceğini keşfettiğinde sulu gözün biri olup çıkacaktır ve sulu göz birinden yetişkin bir melankoliğe giden yol dümdüz bir yoldur. Gözyaşı ve sızlanma – benim "suyun gücü" diye adlandırdığım araç – birlikte yaşamı bozan ve başkalarını köle durumuna getiren son derece etkili araçlar olabilirler. Böyle insanlarda utangaçlık, çekingenlik ve suçluluk duygusu çeken insanlarda olduğu gibi aşağılık kompleksini yüzeyde buluruz; onlar kendilerine bakma konusundaki acizlik ve yeteneksizliklerini gönüllü olarak itiraf ederler. Genelde gizlemek istedikleri şey özellikle yüksek tutulmuş en üstün olma amacı, ne olursa olsun birinci olma isteğidir. Buna karşın çok palavra atan bir çocuk ilk bakışta üstün olma kompleksini

gösterir; ama onun konuşmalarından çok davranışına daha dikkatli bakarsak itiraf edilmemiş olan aşağılık duygusunu çok çabuk keşfederiz.

Ödipus kompleksi diye adlandırılan şey nevrotik kişinin "dar kulübesi" konusunda özel bir örnekten başka bir şey değildir.

Eğer bir insan dış dünyada sevgi problemine rastlamaktan korkuyorsa onunla başa çıkmayı başaramayacaktır. Eğer onun hareket alanı aile çevresiyle sınırlı ise onun cinsel çabalarının da bu alanla sınırlı olması bizi şaşırtmayacaktır. Bir tedirginlik duygusu nedeniyle onun duygudaşlığı en yakını ve aşina olduğu insanları aşarak başkalarına yönelmemiştir. O başkalarının yanında alışmış olduğu hakim rolünü oynayamayacağından korkmaktadır. Ödipus kompleksinin kurbanı olan çocuklar anneleri tarafından şımartılmış, isteklerinin yerine getirilmesi mecburiymiş inancıyla yetiştirilmiş ve bağımsız çabalarla aile dışında sevgi ve ilgi kazanabileceklerini asla yaşamamış çocuklardır. Onlar yetişkinler olarak da annelerinin eteğine yapışıp kalırlar. Aşkta eşit durumda bir eş değil bir hizmetçi ararlar ve hizmeti en güvenilir olan hizmetçi anneleridir. Muhtemelen her çocuğun içinde bir ödipus kompleksi oluşturabilirdik. İhtiyacımız olan tek şey çocuğu şımartan ve onun başkalarıyla yakınlaşmasını engelleyen bir anne ve anneye oranla çocuğa ilgisiz ve soğuk duran bir baba olurdu.

Bu sınırlandırılmış hareket tablosunu tüm nevrotik belirtilerde buluruz. Kekemenin konuşma tarzında onun tedirgin tutumunu görebiliriz. Toplum duygusundan kalan son kırıntılar onu arkadaşlarıyla iletişime geçmeye teşvik eder ama kendine olan güvensizliği, bunu denemekten duyduğu korkusu toplum duygusuyla çarpışır ve konuşması kösteklenir. Okulda "geri kalmış" olan çocuklar, otuz yaş ve üzerinde hala bir meslek sahibi olamamış veya evlenme sorununu erteleyip duran erkek ve

kadınlar, devamlı aynı hareketleri yapmak zorunda olan saplantı nevrozu kişiler, ertesi günün işleri için bile kendilerini yoran uykusuzluk çeken kimseler – bunların hepsi yaşam sorunlarının çözümünde ilerleme göstermelerini engelleyen aşağılık kompleksi için örnek oluştururlar. Mastürbasyon, erken boşalma, iktidarsızlık ve sapıklık, karşı cinse yaklaşmakta başarısız ve yetersiz olmaktan duyulan korkudan kaynaklanan tereddütlü bir yaşam stilinin işaretleridir. Ona eşlik eden hükmetme amacı, biz "Yetersizlikten duyulan bu korku niye?" diye sorduğumuzda ortaya çıkar. Cevap sadece şöyle olabilir:

"Çünkü insan kendine çok yüksek bir başarıyı amaç edinmiştir."

Aşağılık duygularının özünde hastalıklı bir durum olmadığını söylemiştik. Onlar insanlığın durumundaki tüm iyileştirmelerin sebebidir. Bilim bile örneğin sadece, insanlar bilgisizliklerinin ve geleceği önceden görebilme ihtiyacını karşılayamamanın acılarını hissettiklerinde oluşabilir: O insanı varlıkların, tüm durumlarını daha iyiye götürmek, kâinat hakkında daha çok bilgi edinmek ve ona büyük oranda hâkim olabilmek için gösterdikleri çabaların sonucudur. Hatta bana sanki tüm kültürümüz aşağılık duyguları üzerinde duruyormuş gibi geliyor. Planetimizi ziyaret eden önyargısız bir gözlemci muhtemelen şöyle bir yargıya varacaktır: " Toplumsal dernek ve kuruluşlarıyla, güvenlik için çabaları, yağmurdan korunmak için yapılmış çatıları, ısınmak için giydikleri giysiler, trafiğin kolaylığı için yapılan caddeleriyle bu insani varlıklar besbelli ki kendilerini dünyadaki varlıkların en acizi olarak hissetmekteler." Belli bir anlamda insanlar gerçekten varlıkların en güçsüzüdür. Biz bir aslanın veya bir gorilin gücüne sahip değiliz ve bir çok hayvan yaşamın zorluklarıyla tek başına başa çıkmak konusunda bizden çok daha iyi bir donanıma sahiptirler. Bazı hayvanlar güçsüzlüklerini grup kurarak dengelerler – sürüler

oluştururlar – ama dünyanın başka hiçbir yerinde insanlarda görüldüğü gibi böyle çeşitli, sağlam ve iyi örgütlü toplum şekillerine rastlayamayız. İnsan yavrusu özellikle zayıftır; onun uzun yıllar ilgilenilmeye ve korunmaya ihtiyacı vardır. Her insani varlık belli bir zamanda insan ailesinin en küçük ve en zayıf üyesi olduğundan ve insanlık da toplumun koruması olmadan tamamen çevre koşullarının tehlikesine maruz kalacağından toplum için yetiştirilmemiş bir çocuğun nasıl kaçınılmaz bir şekilde kötümserliğe ve aşağılık kompleksine kapılacağı anlaşılır bir durumdur. Aynı şekilde yaşamın işbirliğine en hazır insanları bile durmadan yeni zorluklarla karşı karşıya bırakmasını da anlayabiliriz. Hiç kimse çevresinde söz sahibi bir kişi oluncaya kadar üstünlük amacına son hedefine ulaşmış değildir. Yaşam çok kısa, bedenlerimiz çok güçsüzdür, üç yaşam sorunu da hala daha zengin ve kapsamlı çözümlere izin vermektedir. Her seferinde bir çözüme sadece yaklaşabiliriz; hiçbir zaman ulaştığımızla yetinmeyi başaramayız. Her halükarda güreş devam etmektedir; ama bu işbirliğine hazır olan insanda toplumumuzun durumunu gerçekten daha iyiye götürecek umut dolu ve verimli bir güreştir.

Hiç kimsenin en yüksek yaşam amacımıza kesin olarak ulaşamayacağımız gerçeğine üzüleceğine inanmıyorum. Tek bir insanın veya tüm insanlığın o andan itibaren başka hiçbir zorluğun kalmadığı bir duruma ulaştığını düşünürsek, bu şartlar altındaki bir yaşamın çok can sıkıcı olacağı duygusu bize kendini zorla kabul ettirecektir. O zaman her şey önceden görülebilir, önceden hesaplanabilirdi. Ertesi gün şaşırtıcı olasılıklar getirmeyecek, gelecekten her hangi meraklı beklentiler olmayacaktır. Yaşamın bizim için çekiciliği kesin bilginin eksikliğinden ibaret olacaktır. Her konuda bilgi sahibi olsaydık, her şeyi bilseydik, fikir ayrılıkları olmaz, keşifler olmazdı. Bilim sona ermek zorunda kalır

çevremizdeki kâinat iki defa anlatılan bir öyküden başka bir şey olmazdı. Bizi ulaşılamaz hedeflerin hayali aracılığıyla sevindiren sanat ve dinin bir anlamı kalmazdı. Yaşamın böyle çok kolay bir şekilde bitirilememesi bizim için büyük bir şanstır. İnsanların mücadelesi asla sona ermez ve biz devamlı yeni sorular bulur veya icat ederiz ve toplumsal çalışma ve başarma imkânları oluştururuz. Nevrotik kişi baştan itibaren engellidir, onun çözümleri daha düşük bir seviyede kalır ve onun zorlukları buna uygun olarak daha büyüktür. Normal insan ardında giderek daha tatmin edici çözümler bırakır ve böylece yeni zorluklara doğru ilerleyerek yeni çözümlere ulaşabilir. O bu şekilde başkaları için bir şeyler yapabilecek duruma ulaşır; geride kalarak hemcinslerine yük olmaz; onun özel ilgiye gereksinimi ve talebi yoktur tam tersine problemlerini toplum duygusuna uygun olarak çözmek için cesur ve bağımsız bir şekilde yoluna devam eder.

Üstünlük amacı her insanda özel ve benzersizdir. O, o insanın yaşama verdiği anlam üzerine kuruludur ve bu anlam kelimelerle ifade edilebilecek bir şey değildir. Bu anlam onun yaşam stili üzerine yapılandırılmıştır ve onu kendisinin yarattığı nadir duyulan bir melodi gibi boydan boya sarar. Hiçbir insan amacını yaşam stili içinde ilk ve son olarak kelimelere dökebileceği şekilde ifade edemez. Onun amacını ifadesi kesin belirgin değildir öyle ki biz onu onun verdiği ipuçlarından ve imalardan çıkarsamak zorunda kalırız. Yaşam stilini anlamak bir şiiri anlamak gibidir. Şair kelimeler kullanmak zorundadır ama anlatmak istedikleri kullandığı kelimelerin sadece kelime olarak anlatabileceklerinden fazladır. Onun anlatmak istediklerinin büyük çoğunluğu tahmin edilmek, çözülmek zorundadır; bizim şiirde esas anlatılmak isteneni anlamamız gerekir. İşte bu en derin ve en karmaşık yaratıcı güç yani kişisel yaşam stilinde de durum böyledir. Psikolog da esas

maksadı anlamayı yani yaşam anlamlarını değerlendirme sanatını öğrenmek zorundadır.

Başka türlü olamazdı. Yaşam anlamına insan ilk dört veya beş yaşında sahip olur ve ona matematiksel hesaplanabilir bir süreçten geçerek değil, karanlıkta el yordamıyla, yarı anlaşılır duygular, işaretleri alarak ve körü körüne yapılan araştırmalar aracılığıyla ulaşır. Benzer şekilde üstünlük amacı da el yordamı ve tahminlerle tespit edilir; o yaşam hırsı olan, dinamik bir eğilimdir, haritalanmış ve coğrafi açıdan yeri belirlenmiş bir nokta değildir. Hiç kimse kendi üstünlük amacını tam manasıyla tarif edecek kadar bilemez. İnsan belki mesleki amaçlarını bilebilir ama bunlar onun çabalarının sadece küçük bir bölümünü oluşturur. Amaca ulaşılmış bile olsa, ona ulaşmak için gösterilen çabaların binlerce çeşidi vardır. Bir kişi örneğin doktor olmak istemektedir ama doktor olmak bir çok değişik anlama gelebilir. Fark sadece onun iç hastalıkları veya patoloji uzman doktoru olmasında değildir; o çabalarında kendisi veya yabancılarla olan bağlantılarının kendine özgü derecesini de gösterir. Biz onun kendisini hemcinslerine yardım etmek için ne kadar yetiştirdiğini ve yardımseverliğini ne derece sınırladığını görürüz. O kendisinin bu hedefini belli bir aşağılık duygusunu dengelemek için belirlemiştir ve biz onun mesleki veya diğer dışavurumlarından dengelemek istediği özel duyguyu ortaya çıkaracak durumda olmalıyız. Örneğin biz sıkça doktorların henüz erken çocukluklarında ölümü tanımış olduklarını görüyoruz; ölüm, insani tedirginliğin onları en çok etkileyen ifadesi olmuştur. Muhtemelen bir kardeş veya anne babadan biri ölmüştür ve daha sonraki yaşamları kendilerini ve diğerlerini ölüme karşı daha güvenli yapma yolunu aramak şeklinde gelişmiştir. Bir başka insan belki de somut bir hedef olarak öğretmen olmayı seçer ama biz öğretmen olmanın ne kadar farklı olabileceğini biliriz. Eğer öğretmen düşük derecede bir toplum duygusuna sahipse,

mesleğindeki üstünlük amacı belki de kendi astlarına yani öğrencilerine hükmetmekten oluşmuştur. O bu durumda kendini sadece tecrübesiz ve güçsüz olanların yanında emin hisseder. Güçlü bir toplum duygusuna sahip bir öğretmen öğrencilerini kendisiyle eşit tutar; o gerçekten insanlığın refahına katkıda bulunmak istemektedir. Biz burada sadece öğretmenlerin ilgi ve yeteneklerinin ne kadar farklı olabileceğine ve tüm bu ifade şekillerinin her seferki amaç için ne kadar belirleyici olduğuna işaret etmemiz gerekmektedir. Amaç gerçekleştirilirse, bu amaca uygun olmaları için insanın yetenekleri azaltılmalı ve sınırlandırılmalıdır; ama amacın tamamı, ideal, hep bu sınırlara dayanacak, onu çekip çeliştirecek ve her durumda yaşama verilen anlamı ve üstünlük için gösterilen kesin ve mükemmel çabayı ifade etmek için bir yol bulacaktır.

Demek ki her insanda yüzeyin altına bakmamız gerekmektedir. Söz konusu insan nasıl somut hedefini ifade eden mesleğini değiştirebiliyorsa aynı şekilde amacını gerçekleştirme tarzını da değiştirebilir. Ama biz yine de bunun altında yatan bağlantıya, kişiliğin bütünlüğüne bakmalıyız. Bu birlik tüm dışavurumlarda kendini belli eder. Eğer bir çeşitkenar üçgeni alır ve onu çeşitli konumlara getirirsek her seferinde başka bir üçgen görürüz ama bunu dikkatlice incelersek söz konusu olanın hep aynı üçgen olduğunu görürüz. Yaşam örneği de aynı bu şekildedir: onun içeriği tek bir ifade şekli ile anlaşılmaz ama onu tüm ifadelerinde görürüz. Biz bir kimseye asla: "Senin üstünlük çaban, şunu veya bunu yaparsan tatmin olacaktır" diyemeyiz. Üstünlük çabası değişken kalır; ve gerçekten, bir insan ne kadar normal ve sağlıklı ise, şimdiye kadar olanlar yasaklı olduklarından gayretleri için yeni yollar bulmak konusunda o kadar yaratıcı olurlar. Sadece nevrotik kişi amacını gerçekleştirme imkânlarında "ya bu ya da hiçbir şey" duygusuna sahiptir.

Üstünlük çabasının özel bir şeklini tarif etmeyi denemekte acele etmemeliyiz; ama biz tüm amaçlarda ortak bir özellik bulabiliriz – tanrı gibi olma çabası. Bazı çocuklar kendilerini bu anlamda çok açık ifade eder ve derler ki: "Ben sevgili tanrı olmak istiyorum." Birçok filozof aynı düşünceler sahipti ve çocukları tanrı gibi olmak üzere yetiştirmek ve terbiye etmek isteyen yetiştiriciler vardır. Dindarlığın tüm yönlerinde bu aynı çaba görülebilir; öğrenciler kendilerini tanrı benzeri olmak üzere yetiştirmelidir. Tanrıya benzerlik "Üst-İnsan" düşüncelerinde daha mütevazı bir şekilde görülür ve aydınlatıcıdır – yalnızca şunu - Nietzsche'nin ruh hastası olduğunda Strındberg'e gönderdiği bir mektubu "çarmıha gerilen" olarak imzalamış olduğunu söylüyorum. Akıl hastaları üstünlük amaçlarını sıkça çekinmeden söylerler; örneğin: "Ben Napolyonum", veya: "Ben Çin kralıyım." derler. Onlar tüm dünyanın ilgisinin odak noktasında olmak, her yönden saygı görmek, tüm dünyayla doğrudan bağlantılı olmak, tüm konuşmaları kontrol edebilecek, geleceği görebilecek yeteneklere, doğaüstü güçlere sahip olmak isterler. Belki aynı tanrı benzerliği amacı kendini daha akılcı bir şekilde her şeyi bilme, geniş bilgi sahibi olma veya insan yaşamını uzatma arzularında ifade bulmaktadır. İster dünyevi yaşamımızı uzatmak isteyelim veya sayısız ruh göçü aracılığıyla sayısız kere dünyaya geleceğimizi düşünelim veya ölümsüzlüğü başka bir dünyada olarak hayal edelim tüm bu düşünceler tanrı benzeri olma arzusundan kaynaklanmaktadır. Dini öğretilerde tanrı her zaman ve sonsuza dek yaşayan ölümsüz varlıktır. Bu düşüncenin doğru veya yanlış olduğunu hakkında burada fikir yürütmek istemiyorum: Onlar yaşamın yorumlarıdır, onlar anlama bağlıdır ve belli bir derecede hepimiz bu anlamlandırmadan - Tanrı ve tanrıya benzerlik – etkilenmişizdir. Tanrı tanımaz bile tanrıyı alt etmek, ondan yüksek

olmak ister; bunun çok özel bir çekiciliği olan bir üstünlük hedefi olduğunu gözlemleyebiliriz.

Üstünlük amacı bir kez tespit edildiyse yaşam stilinde artık yanlış yapılmaz. Bir insanın alışkanlıkları ve belirtileri bu somut hedefe ulaşmak için tam bir doğrulukla seçilir, onlar tüm eleştirilerin üzerindedir. Her problem çocuk, her nevrotik, her alkolik, suçlu veya cinsel sapık üstün pozisyon olarak gördüğü duruma ulaşabilmek için doğru şeyleri yapar. Aslında onun hastalık belirtilerine karşı mücadele mümkün değildir; onlar böyle bir amaç için tam da olması gereken belirtilerdir. Belli bir okulda sınıfın en tembeli olan bir erkek çocuğa öğretmen sorar: " Çalışmalarında neden bu kadar gerisin?" O cevap verir: "Ben burada en tembel oğlan olduğum sürece benimle ilgilenirsiniz. Hiçbir zaman dersi rahatsız etmeyen ve ödevlerini düzgünce yapan iyi öğrencilerle ilgilenmezsiniz." Dikkatleri üzerine çekmek ve öğretmene hükmetmek amacı olduğu sürece öğrenci buna ulaşmak için en iyi yöntemi bulmuştur. Daha az tembel olmanın bir anlamı yoktur, onun hedefi için tembelliğe gereksinimi vardır. O tamamen doğru davranmıştır ve davranışı değiştirmesi için aptal olması gerekir. Bir başka erkek çocuk evde gayet iyi söz dinleyen biridir ama aptal izlenimi bırakmaktadır. O okulda geri kalmıştır ve evde de büsbütün anlayışı kıt biridir. Onun iki yaş büyük bir ağabeyi vardır ve bu ağabeyin yaşam stili çok başkadır. O yetenekli ve hareketlidir ama arsızlığı yüzünden devamlı zorluklarla karşılaşmaktadır. Küçük kardeşin bir gün ağabeyine "Senin gibi arsız biri olmaktan, benim gibi aptal olmak daha iyidir." dediği duyulmuştur. Eğer amacı can sıkıntısıyla karşılaşmamaksa, aptallığı gerçekten çok akıllıcaydı. Aptal olduğu için ondan daha az şey bekleniyordu ve hata yaptığında da azarlanmıyordu. Amacı söz konusuysa aptal olmaması delilik olurdu.

Bu güne kadar alışılmış tedavi belirtiye karşı mücadele etmekti. Bireysel psikoloji bu tutumun tam karşıtını oluşturur ve hatta hem tıpta hem eğitimde. Eğer bir çocuk matematikte geri ise veya kötü notlara sahipse dikkati bu noktalar yöneltmek ve onu bu özel dışavurumlarda iyileştirmeye çalışmanın bir faydası yoktur. O belki öğretmeni kızdırmak istemekte veya hatta kovulmasını sağlayarak okuldan tamamıyla kurtulmaya çalışmaktadır. Eğer onun yolunun birini kapatırsak o amacına ulaşmak için yeni bir yol bulacaktır. Durum yetişkin bir nevrotik kişide de aynıdır. Varsayalım ki bu kişinin migreni vardır. Bu baş ağrıları onun için çok yararlı olabilirler ve onlar muhtemelen tam da onun en çok ihtiyacı olduğu anda ortaya çıkarlar. Bu nöbetler onu belki toplumsal sorunları çözme yükümlülüğünden kurtarırlar veya yeni insanlarla tanışmak zorunda olmasından veya önemli kararlar almasından hemen önce görülürler. Aynı zamanda onlar belki de büro çalışanlarını veya eşini ve ailesini zorbalıkla yönetmek için iyi bir araçtır. Onun böyle iyice denenmiş bir hileden vazgeçmesini nasıl bekleyebiliriz ki? Onun kendisine çektirdiği acılar iyi yatırım yapılmış bir sermaye gibidir; o kendisine isteyebileceği tüm faizleri getirmektedir. Ona şok edici açıklamalar yaparak, savaş nevrotikleri bazen nasıl elektroşoklar veya sahte operasyonlar aracılığıyla hastalık belirtilerinden kopmaları sağlanıyorsa, biz de şüphesiz onun bu belirtiden vazgeçmesini sağlayabilirdik. Belki tıbbi bir tedavi bu noktada onun sıkıntısını hafifletebilir ve ona kendi seçmiş olduğu belli bir belirtiyi göstermeye devam etmesini zorlaştırabilir. Ama amacı aynı olduğu sürece, şimdiye kadarki belirtiden vazgeçerse yeni bir belirti bulmak zorundadır. Baş ağrıları "tedavi edildiğinde" o uykusuzluk veya bir başka yeni bir belirti geliştirecektir. Amaç aynı olduğu sürece o bu amacı takibe devam etmek zorundadır. Belirtileri şaşırtacak derecede çabuk kenara bırakan ve bir saniye bile tereddüt etmeden yeni belirtiler

edinen nevrotikler vardır. Onlar nevrozun ustası olurlar ve durmadan çeşitlerini çoğaltırlar. Psikoterapi hakkındaki bir kitap onlara sadece, henüz denemek için imkan bulamadıkları birkaç sinirsel rahatsızlığı tanıtacaktır. Her zaman dikkat etmemiz gereken nokta belirtinin kendisi için oluştuğu amaç ve bu amaçla genel üstünlük amacı arasındaki bağlantıdır.

Farz edelim, ben sınıfıma bir merdiven getirtiyorum, çıkıp karatahtanın üzerine oturuyorum. Beni gören herkes muhtemelen "Dr. Adler tamamen delirdi." diye düşünecektir. Onlar merdivenin ne işe yarayacağını, benim ona niye tırmandığımı ve neden böyle tuhaf bir şekilde orada oturduğumu bilmezler. Ama bilirlerse ki: "O yukarıda kara tahtanın üzerinde oturuyor çünkü o çevresindeki diğer insanlardan mekan olarak daha yüksekte değilse kendini değersiz hissetmektedir; o ancak öğrencilerine yukarıdan bakabilirse kendini güvende hissetmektedir." o zaman beni pek deli bulmayacaklardır. Ben hedefime ulaşmak için mükemmel bir yol bulmuş olurdum. Merdiven çok kullanışlı bir yardımcı araç olarak görünür ve benim ona tırmanma çabalarım açıkça çok iyi planlanmış ve gerçekleştirilmiş olurlardı. Sadece bir noktada kaçık sayılırdım – üstünlükten benim ne anladığım konusunda. Eğer seçmiş olduğum somut amacın kötü seçilmiş olduğuna ikna edilebilseydim, davranışımı değiştirebilirdim. Ama amaç aynı kalsa ve merdivenim alınsaydı o zaman aynı şeyi bu sefer bir sandalyeyle dener, o da alınırsa zıplamak, bir yerlere yapışmak, kas kuvvetiyle yükseğe tırmanabilmek konusunda neler yapabileceğime bakardım. Her nevrotik kişide de durum bunun aynısıdır: Onun yardımcı araç seçimine bir şey söylenemez – onlar eleştiri dışındadır. Bizim düzeltmemiz gereken sadece onun somut hedefi, amacıdır. Amacın değişmesiyle düşünce tarzı ve tutumlar da değişecektir. Onun artık eski davranış ve tutumlarına gereksinimi

olmayacak ve amacına uygun yeni davranış ve tutumlar onların yerini alacaktır.

Örnek olarak arkadaşlık kurmak konusunda yeteneksizliği ve korkusu nedeniyle sıkıntı çektiği için bana gelen otuz yaşında bir bayanın öyküsünü anlatmama izin veriniz. Bayan mesleğinde başarılı olamamıştı ve bu yüzden hala ailesine yük oluyordu. Zaman zaman steno veya sekreter olarak küçük işlere giriyor ama kötü kaderi yüzünden patronları ona âşık oluyor ve onu sıkıştırıyorlardı, öyle ki bayan işi bırakmak zorunda kalıyordu. Ama bir keresinde patronunun peşine düşüp kendisini rahatsız etmediği bir iş bulmuştu. Kendisini öyle aşağılanmış hissetmişti ki o işi de bırakmıştı. Yıllar boyu psikolojik tedavi – galiba sekiz yıl – görmüştü ama bu onu ket vurmalarından kurtaramamış veya onu kendi geçimini sağlayacak parayı kazanacak duruma getirememişti.

Ben onu tanıdığımda yaşam stilini onun ilk çocukluk yıllarına kadar takip etmiştim. Çocuğu anlamayan, yetişkini anlayamaz. O ailenin en küçük çocuğuydu, çok güzeldi ve inanılmaz derecede şımartılmış bir çocukmuş. O zamanlar ebeveynlerinin durumu çok iyiymiş ve istekleri anında yerine getiriliyormuş. Ben bunu duyunca "Demek ki" dedim "tam bir prenses gibi yetiştirildiniz." "İlginç" diye cevap verdi "herkes bana o zaman 'prenses' diyordu". Kendisine hatırlayabildiği en erken anısını sordum. "Dört yaşındayken evden dışarı gitmiş, oyun oynayan birkaç çocuğa rastlamıştım. Havaya zıplıyorlar ve her seferinde 'cadı geliyor!" diye bağırıyorlardı. Çok korkmuştum. Eve geldiğimde bizimle birlikte oturan yaşlı bir kadına gerçekten cadıların var olup olmadığını sormuştum. O da bana "Evet, cadılar ve haydutlar ve hırsızlar gerçekten vardır ve hepsi gelip seni alacaklar" diye cevap vermişti. Buradan, evde yalnız bırakıldığında bunun hastamızı çok korkuttuğunu ve onun da bu korkuyu tüm yaşam stilinde dışa

vurduğunu çıkarabiliriz. O kendisini ailesini terk edecek kadar güçlü hissetmiyordu. Ailesi ona destek vermeli ve her şekilde ona bakmalıydı. Bir başka anısı ise şöyleydi: "Bir seferinde beni öpmeye çalışan bir piyano öğretmenim vardı. Piyano çalmayı hemen bıraktım ve dışarıya çıkarak durumu anneme anlattım. Ondan sonra canım bir daha piyano çalmak istemedi hiç." Burada da onun kendini kendisi ve erkekler arasına büyük mesafe koymak üzere yetiştirmiş olduğunu gözlemleyebiliriz ve cinsel gelişimi de kendini aşktan koruma hedefine uygun olarak gerçekleşmiştir. Bayan aşık olmayı acizlik olarak görmektedir. Burada bir çok insanın âşık olduklarında kendilerini zayıf hissettiklerini hatırlatmak isterim ve onlar belli bir derecede haklıdırlar da. Seviyorsak yumuşak olmamız gerekir ve başka bir insanla ilgilenmek bizi acı verici akıl karışıklıklarına karşı duyarlı yapmaktadır. Sadece amacı üstünlük olan: "Asla zayıf olmamalıyım, kendimi asla salıvermemeliyim." diyen insan sevgideki karşılıklı bağımlı olma duygusundan kaçınmaya çalışacaktır. Böyle insanlar kendilerini sevgiden uzak durmak üzere yetiştirirler ve ona karşı kötü hazırlanmışlardır. Onların kendilerini âşık olabilme ihtimali içinde gördüklerinde durumlarını komediye çevirdikleri sıkça görülmüştür. Düşüncelerine göre âşık olabilecekleri yani kendileri için tehdit oluşturan kişiyle alay eder, ona şakalar yapar ve onu kızdırırlar. Böylelikle acizlik duygularından kurtulmaya çalışırlar.

Bizim kızımız da sevgi ve evliliği düşündüğünde kendini güçsüz hissediyordu; bunun sonucu olarak da mesleki açıdan ilişkisi olan erkekler kendisine kur yaptıklarında gereğinden çok fazla etkileniyordu. Kaçmaktan başka çıkış yolu bulamıyordu. O bu zorluklarla uğraştığı sıralarda her iki ebeveyni de vefat ettiler ve bununla da genç kızın saray hayatı sona erdi. Kendisiyle ilgilenecek akrabalarını bulup çıkardı ama durumu hiçbir şekilde eskisi kadar iyi değildi. Bir zaman sonra akrabaları onu çok can

sıkıcı bulmaya başladılar, artık ona kendi inancına göre muhtaç olduğu ilgiyi göstermez oldular. O da onları suçladı ve onlara onun için yalnız bırakılmanın ne kadar tehlikeli olduğunu söyledi; bununla tek başına kalma trajedisini atlattı. Ailesi artık onunla hiç ilgilenmeseydi, o eminim aklını kaçırırdı. Üstünlük amacına ulaşabileceği tek yol ailesinin kendisine bakmasını sağlamaktı ki kendisi de hiçbir yaşam görevini yapmak zorunda kalmasın. İçinden şunları tasarlıyordu: "Ben bu gezegene değil prenses olduğum başka bir gezegene aidim. Bu zavallı dünya beni tanımıyor ve benim değerimi kabul etmiyor." Bir tek adım sonrası onu ruh hastalığına sürükleyebilirdi ama biraz parası olduğu veya kendisine sahip çıkacak akraba veya aile dostları bulduğu sürece bu son adım için henüz sebep yoktu.

Şimdi de hem güç kompleksinin hem de aşağılık kompleksinin gözlemlenebildiği bir başka olay. Altı veya yedinci yaşından beri düzenli olarak hırsızlık yapan ve on iki yaşına geldiğinden beri gecelerini evin dışında genç erkeklerle geçiren on altı yaşında bir kız çocuğu muayenehaneme gönderilmişti. Çocuk henüz iki yaşındayken çocuğun ebeveynleri uzun ve acı kavgalardan sonra ayrılmışlardı. Çocuk annesiyle birlikte anneannesinin yanına taşındı ve orada sıkça olduğu gibi anneanne tarafından iyice şımartılmaya başladı. Kız annesi ve babası arasındaki anlaşmazlık en yüksek noktasına ulaştığında doğmuştu ve doğumu annesi tarafından sevinçle karşılanmamıştı. Annesi onu hiç sevmemişti, ikisinin arasındaki ilişki gergindi. Kız çocuğu bana geldiğinde ben onunla arkadaşça konuşmuştum. O bana: "Bir şeyleri çalmak veya genç erkeklerle gezip tozmak bana zevk vermiyor ama annemin benimle yeterince ilgilenemediğini ispat etmek zorundayım." demişti. "Demek bunu intikam almak için yapıyorsunuz?" diye sordum. "Sanırım öyle" diye cevap verdi. O kendisinin annesinden daha güçlü olduğunu göstermek istiyordu ama bu sadece, o kendini

değersiz hissettiği için, onun amacıydı. Annesinin onu sevmediğini hissediyordu ve aşağılık kompleksine kapılmıştı. Üstünlüğünü ispatlayabilmek için aklına gelen tek şey annesine sorun çıkartmaktı. Eğer çocuklar hırsızlık veya yaramazlık yapıyorlarsa genelde intikam almak istemektedirler.

Beş yaşında bir kız çocuğu sekiz gün boyunca kaybolmuştu. Bulunduğunda çocuk mahkemesine çıkarıldı ve orada kendisini kaçırmış, bağlamış ve sekiz gün boyunca hapsetmiş olan bir adamdan bahsetmişti. Doktor onunla gayet ciddi konuşmuş ve doğruyu söylemesi için onun vicdanına seslenmişti. Kız doktorun anlattıklarına inanmamasına çok kızmış ve onun yüzüne vurmuştu. Ben kızı gördüğümde hangi mesleği severek yapacağını sordum ve sanki sadece onun nasıl olduğuyla ve ona nasıl yardım edebileceğimle ilgileniyormuş gibi yaptım. Kendisine bir rüyasını sorduğumda güldü ve bana şu rüyayı anlattı: "Yasak bir meyhanedeydim. Dışarı çıktığımda anneme rastladım. Hemen ardından babam da geldi ve ben annemden babamın beni görmemesi için saklamasını rica ettim." Kız babasından korkuyor ve ona karşı mücadele veriyordu. Babası onu sıkça cezalandırıyordu ve o da cezadan korktuğu için yalan söylemek zorunda kalıyordu. Ne zaman konusu yalanlar olan bir olayla karşılaşırsak, ebeveynlerden birinin çok sert biri olduğunu düşünmeliyiz. Bir yalanın ancak, gerçeği söylemenin tehlikeli olacağı düşünülüyorsa bir anlamı vardır. Diğer taraftan kızın annesiyle belli bir toplum ilişkisi içinde olduğunu görüyoruz. Şimdi bana birisinin onu o kötü bir meyhaneye gitmek için ayartmış olduğunu anlatmıştı; sekiz günü orada geçirmişti. Babası yüzünden bunu itiraf etmeye korkmuştu ama aynı anda davranış şekline kendi üstünlüğünü ispat etme çabası refakat ediyordu. Kız babası tarafından baskı altına alındığı duygusunu taşıyordu ve ancak ona acı vererek üstünlüğünü kanıtlayabilirdi.

Üstünlük için yanlış yolu seçmiş olan insanlara nasıl yardım edilebilir? Üstünlük çabasının tüm insanlara özgü bir şey olduğunu anlarsak bu çok zor olmayacaktır. O zaman kendimizi onların yerine koyar ve onların çabalarını hissetmeye çalışırız. Yaptıkları tek yanlış çabalarının yaşamın yararsız tarafına yöneltilmesidir. Her türlü yaratıcı insan başarısının ardında Üstünlük çabası yatmaktadır; o kültürümüze yapılan tüm katkıların kaynağıdır. İnsan yaşamının tamamı bu büyük davranış çizgisi boyunca ilerler – aşağıdan yukarıya, eksiden artıya, yenilgiden başarıya. Yaşam problemlerini gerçekten çözebilecek ve hakkından gelebilecek yegâne insanlar, mücadelelerinde tüm diğer insanları zenginleştirme çabası gösteren; sorunu başkaları da faydalanabilecek şekilde ele alanlardır. Eğer insanları doğru şekilde ele alırsak onları ikna etmeyi zor bulmayız. Değer ve başarı hakkındaki insani kararlar sonuçta işbirliği üzerine kurulmuştur; bu insan soyuna ait en büyük ve herkesçe bilinen bir olgudur. Bizim yaşam yönetiminden, ülkülerden, amaçlardan, davranışlardan ve karakter özelliklerinden beklediğimiz şey bunların insani işbirliğine hizmet etmeleridir. Asla hiç toplumsal duygusu olmayan bir insan bulamayız. Nevrotikler ve suçlular da bu herkesin bildiği sırrı bilirler; bunu onların yaşam stillerini haklı çıkarma veya sorumluluğu bir başkası üzerine atma çabalarından anlayabiliriz. Ama onlar yaşamın yararlı tarafında ilerleme cesaretini kaybetmişlerdir. Onların aşağılık duyguları onlara şöyle der: "Topluluk için başarılı çalışma – bu sana göre bir şey değil." Onlar gerçek yaşam görevlerine sırt dönmüşlerdir ve güçlerini onaylamak için yel değirmenlerine karşı savaşmaktadırlar.

Toplumumuzdaki işbölümünde birçok somut amaca yer vardır. Belki de gördüğümüz gibi belli hataları olmayan amaç yoktur; hepsinde eleştirilecek yönler bulabiliriz. Çocuğun birinde üstünlük

belki matematik bilgisinde, bir diğerinde sanatta bir üçüncüde bedensel güçte yatmaktadır. Sindirim sorunları çeken çocuk belki zorluklarının ana sebebinin beslenme olduğuna inanmaktadır. Onun dikkati yiyeceklere yönelir; çünkü o durumunu bu şekilde düzeltebileceğini düşünür. Bunun sonucu olarak çocuk muhtemelen deneyimli bir aşçı veya beslenme dalında bir profesör olacaktır. Tüm bu özel hedeflerin yanında gerçek dengelemenin yanı sıra imkânların belli bir şekilde sınırlandırılmalarına, ilgi alanlarının daraltılmasına da rastlarız. Örneğin bir profesörün gerçekten zaman zaman kitaplarını yazması için toplumu terk etmek zorunda kalmasını anlayabiliriz. Ama burada oluşan hata eğer üstünlük amacı yüksek derecede bir toplum duygusuyla bağlantılı ise asla büyük değildir. İş bölümümüzün öne çıkmış değişik bir çok yeteneklere gereksinimi vardır.

4. İLK ANILAR

Üstün bir konum için verilen mücadele tüm kişiliğin anahtarı olduğundan onu bir insanın psişik gelişiminin her noktasında buluruz. Bu gerçeğin bilinmesi o kişinin özel yaşam stilini anlamamız konusunda bize iki büyük yardımcı araç sunar. Birincisi – istediğimiz yerden başlayabiliriz – her dışavurum bizi aynı yöne, çevresinde kişiliğin yapılanmış olduğu bir dürtüye, bir melodiye götürür. İkincisi elimizde büyük bir malzeme birikimimiz vardır. Her kelime, her düşünce, her duygu veya her jest anlayışımızı aydınlatır. Bir ifadeyi çok çabuk değerlendirmemiz nedeniyle yaptığımız her hata binlerce başka ifadeler sayesinde fark edilip düzeltilebilir. Bir ifadenin anlamını, onun bütün içindeki konumunun ne olduğunu tam olarak bilmeden kesin olarak değerlendiremeyiz, ama buna rağmen her dışavurum bize aynı şeyi söyler, hepsi bizi çözüme götürür. Biz, seramik parçalarını, el aletlerini, yapı temellerini, parçalanmış anıtları ve papirüs yaprakları bulan ve bunları doğru değerlendirme sayesinde tamamen yerle bir olmuş şehrin yaşamını tekrar yapılandıran arkeologlar gibiyizdir. Ama biz tamamen yerle bir olmuş bir şeylerle değil daha çok bir insanın iç içe geçmiş, birbirini doğurmuş olan değişik yönleriyle meşgul oluruz. O insan yaşayan bir varlıktır ve bize her an ne olduğu ve ne anlama geldiği konusunda yeni bilgiler sunabilecek konumdadır.

Bir insanı anlamak kolay bir görev değildir. Bireysel psikolojinin teori ve pratiğini öğrenmek belki de diğer psikoloji ekollerinde olduğundan daha zordur. Biz hep bütünü göz önünde tutmalıyız. Anahtar avucumuza kendiliğinden düşene kadar şüpheci olmalıyız. Çok sayıda küçük işaretlerden açıklamalar çıkarmalıyız; bir kişinin odaya giriş, bizi selamlayış ve bize elini veriş, gülüş ve yürüyüş tarzından bilgiler çıkarsamalıyız. Belki bir noktada yanılabiliriz ama hatamızı düzelten veya destekleyen başka işaretler ortaya çıkacaktır. Tedavinin kendisi topluca çalışma yönünde bir eğitimdir ve buna hazırlık için bir testtir. Ancak diğer kişiyle dürüst bir şekilde ilgilenirsek başarıya ulaşabiliriz. Onun gözleriyle görebilmeye, onun kulaklarıyla duyabilmeye yetenekli olmalıyız. O ortak anlayışımıza kendi payını katmalıdır. Onunla birlikte onun fikir ve zorluklarını incelemeliyiz. Onu anladığımıza inansak da o kendisi de bizimle aynı fikirde değilse haklı olduğumuzdan emin olmamalıyız. Densiz bir gerçek asla eksiksiz bir gerçek olamaz; o bize bizim anlayışımızın yetersiz kaldığını gösterir. Diğer ekoller belki de "olumlu veya olumsuz aktarım" kavramını bu konuyu yanlış anladıkları için türetmişlerdi. Bunlar bireysel psikolojide hiç rastlamayacağımız öğelerdir. Yaşamı boyunca şımartılmış bir hastayı şımartmak muhtemelen onun sempatisini kazanmanın en kolay yoludur ama onun bilinçaltındaki bizden üstün olma isteği arka planda hissedilecektir. Eğer ona değersizmiş gibi davranır onu görmezden gelirsek onun düşmanlığını üzerimize çekebiliriz: O belki tedaviden vazgeçer veya kendini haklı göstermek ve bizi yaptıklarımızı tekzip etmeye zorlamak umuduyla devam eder. Ona ne onu şımartarak ne de onu yaralayarak yardımcı olabiliriz: Ona bir insanın yakındakine göstermesi gereken ilgiyi göstermeliyiz. Başka hiçbir ilgi daha dürüst ve haklı olamaz. Hatalarını bulmak, onun kendi çıkarları ve dünyanın huzuru için onunla işbirliği

yapmalıyız. Gözlerimizin önünde bu hedef varken asla "aktarımlara" sebep olma, otorite olarak ortaya çıkma veya onu bağımlı ve sorumsuz bir duruma sokma tehlikesiyle karşılaşmayız.

Bir insanın psişik dışavurumları içinde en aydınlatıcı olanlar anılarıdır. Onlarda insan zayıf yönlerine yönelik uyarıları, belli yaşantılara yönelik işaretleri kendisiyle birlikte her yere taşır. "Rastlantısal anı" yoktur; insan kendini ilgilendiren hesaplanamayacak kadar çok izlenimden sadece – çok belirsiz de olsa- kendi gelişimi için önemli olduklarını hissettiği izlenimleri anı olarak seçer. Böylece insanın anıları onun "yaşam öyküsünü" oluştururlar. Bu öyle bir öyküdür ki, insan onu kendini uyarmak veya teselli etmek, amacına yönelebilmek ve kendini eski deneyimlerinin yardımıyla, geleceği daha önce denenmiş bir yaşam stiliyle karşılamaya hazırlamak için kendine anlatır. Anıların ruh halinin tutarlılığı için yararı günlük yaşamda çok iyi gözlemlenebilir. Eğer kişi bir yenilgiye uğramış ve bu yüzden cesareti kırılmışsa daha önce "başarıyla" atlatmış olduğu başarısızlıklarını düşünür. Eğer melankolikse anılarının hepsi melankoliktir. Eğer neşeli ve umut dolu ise çok değişik anılar seçer; belleğine çağırdığı anılar hoş anılardır ve onun iyimserliğini desteklerler. O bir zorlukla karşı karşıya kaldığında da durum aynıdır: o belleğinde kendisini bu zorluğa karşı çıkmak istediği ruhsal duruma getirebilecek olan anıları toplar. Böylece anılar aşağı yukarı rüyalarla aynı amaca hizmet ederler. Birçok insan önemli kararlar vermek zorunda olduklarında, rüyalarında başarıyla kazandıkları sınavları görürler. Onlar kararı bir test olayı olarak görür ve daha önce başarılı oldukları anların ruh halini tekrar yaratmaya çalışırlar. Bir insanın yaşam stili içindeki ruh hali dalgalanmaları için geçerli olan şey onun genel ruh halindeki denge ve tarzda kullanılabilir. Melankolik kişi yaşantısındaki iyi anları ve başarılarını düşünseydi melankolik

olarak kalamazdı. O kendine şunu söylemelidir: "Tüm yaşamım boyunca mutsuzdum" ve sadece kendi kötü kaderi konusunda örnek olarak kullanabileceği olayları seçmelidir. Anılar yaşam stiline asla ters düşmezler. Eğer bir insanın üstünlük amacı onun: "diğerleri hep beni aşağılıyor" inancına sahip olmasını isterse onun belleğinde onun aşağılama olarak göreceği olayları depolayacaktır. Bir insanın yaşam stili değiştiğinde, anımsamaları da değişir; başka olayları hatırlar veya anımsanan olaylara başka anlamlar verir.

Erken anılar özellikli bir öneme sahiptirler. İlk olarak yaşam stilinin başlangıç anlarını ve en basit ifadelerini gösterirler. Biz onlardan, çocuğun şımartılmış mı yoksa ihmal mi edilmiş olduğunu; hangi ölçüde toplum için yetiştiğini; kiminle en yakın sosyal ilişkileri olduğunu; hangi zorluklarla karşılaşmış olduğunu ve onlarla nasıl savaştığını, çıkarırız. Görme zorluğu çekmekte olan ve kendini özellikle dikkatli bakma konusunda yetiştirmiş olsn bir çocuğun en erken anılarında yüz izlenimlerine rastlarız. Onun anıları aşağı yukarı: "Etrafıma bakındım..." diye başlar veya renk ve şekillerin tarifini yapar. Çok zor hareket edebilen, yürüyebilmek ve koşabilmek isteyen bir çocuk anılarında bu özlemini dışa vurur. En erken çocukluk zamanlarından anımsanan olaylar insanın ana sorunuyla çok yakın olmalıdır ve eğer biz bu ana sorunu biliyorsak onun amacını ve yaşam stilini de biliriz. Erken anıları meslek danışmanlığı için böyle önemli kılan şey işte bu gerçektir. Ayrıca çocuğun ilk anıları onun annesiyle, babasıyla ve diğer aile fertleriyle olan ilişkisini yansıtır. Anımsamaların tam doğru veya eksikli olması nispeten önemsizdir; onların esas değeri söz konusu kişinin kararını dile getirmesindedir: "Daha çocukken ben şu veya buydum", veya: "Dünyayı daha çocukken şöyle buluyordum."

Kişinin hatırlayabildiği en eski olayı anlatmaya başlama tarzı çok aydınlatıcıdır. İlk anı onun temel yaşam anlayışını, onun

tutumunun ilk tatmin edici kristalleşmesini gösterir. O bize bir bakışta onun kendi gelişiminin çıkış noktası hakkında ne düşündüğünü görme imkânı sunar. Ben hiçbir kimseyi ilk anısını sormadan muayene etmezdim. Bazen cevap alınamaz veya hangi olayın önce geldiğinin bilinmediği iddia edilir; ama bu bile yeteri kadar anlamlıdır. Biz buradan bu insanın derindeki niyetlerini açıklamak istemediğini ve işbirliğine hazır olmadığı sonucunu çıkarırız. Genelde insanlar ilk anıları hakkında konuşmaktan hoşlanırlar. Onları sadece gerçekler olarak görürler ve onlarda gizli olan anlamın farkına varmazlar. Neredeyse hiç kimse bir ilk anıyı anlamaz ve insanların çoğu bu yüzden, ilk anılardaki yansıması aracılığıyla yaşam amaçlarını, başkalarıyla olan ilişkilerini ve çevreleri hakkındaki fikirlerini tamamen somut ve çekincesiz olarak anlatırlar. Bir başka önemli nokta ilk anıların yoğunluğu ve basitliğinin kitle araştırmalarını kolaylaştırdığıdır. Okulda bir sınıfın öğrencilerinden ilk anılarını kağıda dökmelerini isteyebiliriz ve bu yazıları yorumlamasını bilirsek her çocuk hakkında çok değerli bilgiler edinebiliriz.

Belge olarak birkaç ilk anı anlatmama ve yorumlamaya çalışmama izin veriniz. Sorgulanan kimseler hakkında anlatmış oldukları ilk anılar dışında hiçbir şey – çocuk veya yetişkin olduklarını bile – bilmemekteyim. Onların ilk anılarında bulduğumuz anlam, kişiliklerinin diğer dışavurumlarıyla karşılaştırılacaktır; ama biz onları oldukları gibi alıştırma malzemesi olarak ve yeteneğimizi eğitmek için ilişkiler keşfetmek için kullanabiliriz. Öykünün arkasında ne olabileceği hakkında düşünebiliriz ve bir anıyı bir diğeriyle karşılaştıracak duruma geliriz. Özellikle söz konusu kişinin toplum yönünde mi yoksa topluma karşı mı durduğunu, tutarlı mı yoksa cesareti kırılmış mı, korunmak ve gözlemlenmek mi istediği veya daha çok kendi haline bırakılmak ve bağımsız

olmak istediğini mi, vermeye mi yoksa sadece almaya mı hazır olduğunu göreceğiz.

1. "Kız kardeşim ve...". İlk anılarda çevredeki insanlardan hangisinin ortaya çıktığına dikkat etmek çok önemlidir. Söz konusu olan kişi bir kız kardeş ise onun anı sahibi için çok önemli olduğundan emin olabiliriz. Kız kardeş diğer çocuğun gelişimi üzerine gölgesini düşürmüştür. Genelde ikisi arasında sanki yarış içindelermiş gibi bir rekabet buluruz ve böyle bir yarışın ilave yükler getirdiğini anlayabiliriz. Çocuk yarışmakla meşgulse ilgisini başkaları üzerine, çevresiyle arkadaşça ilişkiler içinde olduğu zamanki kadar kolay çeviremez. Ama biz yine de acele karar vermeyelim çünkü belki de iki çocuk çok iyi arkadaşlardır. "Kız kardeşim ve ben ailenin en küçükleri olduğumuzdan, okula ben de ancak küçük kardeşim de okul yaşına gelince gidebilmiştim." Şimdi yarış burada ortaya çıkmaktadır. Kız kardeşim beni engelledi! O benden küçüktü ama ben onu beklemek zorunda kaldım. O benim imkânlarımı kısıtladı! Eğer anının anlamı gerçekten buysa bu kızın veya bu oğlanın: "Yaşamımdaki en büyük tehlike birinin beni sıkması ve gelişimimi engellemesidir." İnancında olmasını bekleyebiliriz. Olayda diğer rakip muhtemelen bir kız çocuğudur. Bir oğlanın, kız kardeşi okul yaşına gelinceye kadar bekletilme olasılığı daha düşüktür.

"Yani aynı gün okula başladık." Bu o durumda bir kız çocuğu için kesinlikle en iyi yetiştirme şekli değildir. Çocuk bu okula aynı gün başlama yüzünden, kendisinin yaşça büyük olduğu için beklemek zorunda kaldığı inancına kapılabilir. Her halükarda bu özel kız çocuğunun bu çıkarsamada bulunduğunu görüyoruz. O kız kardeşinin çıkarı için geri bıraktırılmış olduğuna inanmaktadır. O bu geri bırakılış nedeniyle her hangi bir kimseye şikayette bulunacaktır ve bu da muhtemelen annesi olacaktır. Babasına daha

çok yakınlık gösterip onun sevgili kızı olmaya çalışması bizi şaşırtmamalıdır.

"Annemin herkese kendisini okulun ilk gününde ne kadar terk edilmiş hissettiğini anlattığını çok iyi hatırlıyorum. Şöyle diyordu: "Bu gün öğlenden önce ikide bir bahçe kapısına gidip kızların yoluna bakmıştım. Neredeyse bir daha hiç gelmeyecekler diye düşünmüştüm!"

Bu olayın anne tarafından anlatılışıdır. Gerçi kendisi buna göre hiç de yetenekli davranmamıştır. Bu, annenin kız çocuğu tarafından görülen portresidir. "O bizim bir daha hiç gelmeyeceğimizi düşünmüştü." – anne muhtemelen çok sevecen biriydi ve çocuklar bunu biliyorlardı ama o aynı zamanda ürkek ve heyecanlıydı. Kızla konuşabilseydik annenin küçük kız kardeşe olan sevgisi hakkında daha fazla şey öğrenebilirdik. Buna şaşırmamamız gerekir çünkü en küçükler neredeyse hep şımartılırlar. Bu anının bende bırakmış olduğu genel izlenimden küçükle olan yarışın büyük kız kardeş için yük olduğu sonucunu çıkarıyorum. Daha sonraki yaşamda kıskançlık ve yarışlardan korku işaretleri bekleyebiliriz. Onun kendisinden daha genç olan bayanları sevmemesi bizi şaşırtmazdı. Bazı insanlar kendilerini yaşamları boyunca yaşlı hissederler ve birçok kıskanç kadının kendilerinden daha genç hemcinslerine karşı aşağılık duyguları vardır.

2. "Benim en erken anım ben üç yaşımdayken dedemin defnedilişidir." Bunu yazan bir kız çocuğudur. Ölüm gerçeği onu derinden etkilemiştir. Bu ne anlama gelir? Kız ölümde yaşamın en büyük bilinmezini görmektedir. Çocukluğunda başına gelenlerden ders çıkarmaktadır: "Dede ölebilir." Muhtemelen o dedesinin bir tanesiydi ve onun tarafından şımartılıyordu. Dedeler ve nineler torunlarını genelde şımartırlar. Onların sorumlulukları anne babalardan azdır ve onlar sıkça çocukları kendilerine

bağlamak ve bununla da hala sevgi kazanabildiklerini göstermek isterler. Kültürümüz yaşlı insanların kendi değerlerinin bilincine sahip olmasını hiç de kolaylaştırmamaktadır ve onlar da bu yüzden sıkça hiçbir şeyden memnun olmamak gibi ucuz araçlara başvurmaktadır. Olayımızda büyükbabanın çocuğu henüz küçükken çok şımarttığını ve bu yüzden çocuğun anılarında yer edindiğini ve kaldığını düşünmeye eğilimliyiz. Büyükbaba öldüğünde kız bunu ağır bir darbe olarak hissetmiştir. Bir astı ve dostu ondan koparılıp alınmıştır.

"Onun tabutunda nasıl sessiz ve bembeyaz yattığını çok berrak bir şekilde hatırlıyorum." Üç yaşındaki bir çocuğa bir ölüyü göstermenin tavsiye edilir bir şey olup olmadığı konusunda emin değilim. En azından çocuğu buna hazırlamış olmak daha iyi olurdu. Çocuklar bana sıkça bir ölünün görüntüsünden çok etkilendiklerini ve bunun onlarda hiç unutamadıkları bir izlenim bıraktığını anlatmışlardır. Bu kız onu hiç unutmamıştır. Böyle çocuklar ölüm tehlikesini azaltmaya veya onu aşmaya çalışırlar. Sıkça doktor olmak için hırslı olurlar. Doktorun ölüme karşı savaşta diğer insanlardan daha iyi bir donanıma sahip olduğunu düşünürler. Eğer bir doktora ilk anıları sorulursa o anılarda ölüme her hangi bir şekilde mutlaka rastlanır. "Tabutta yatışı, öyle beyaz ve sessiz" görülebilen bir şeyin anısıdır. Kız muhtemelen bakmak ve gözlemlemekten zevk alan bir Görsel – tiptir.

"Daha sonra mezarda tabut aşağıya sarkıtılırken kaba sandığın altından çekilen kayışları hatırlıyorum." Kız bize yine ne gördüğünü anlatıyor ve onun görsel bir tip olduğu tahminimiz güçleniyor. "Bu deneyim beni, ne zaman öbür dünyaya göç eden bir akraba, arkadaş veya tanıdıktan bahsedildiği sürece titretici bir korkuya sürüklemiş görünmektedir."

Ölümün onda bıraktığı derin etkiyi bir kere daha gözlemliyoruz. Onunla konuşma imkanı bulsaydım kendisine: "İleride nasıl bir meslek sahibi olmak istersin?" diye sorardım ve o belki de : "Hekim" diye cevap verirdi. Cevap vermez veya cevap vermekten kaçınsaydı ben ona " Hekim veya hemşire olmak istemez miydin?" diye tavsiyede bulunurdum. O bize "öbür taraftaki yaşam" dan bahsetmekle ölüm korkusunu dengelemenin bir ihtimaline işaret etmektedir. Onun anısından öğrenmiş olduklarımız, büyük babasının ona iyi davranmış olması, kendisinin görsel bir tip olduğu ve ölümün onun ruh dünyasında büyük bir rol oynadığıdır. Yaşamdan çıkardığı anlam "hepimiz ölmek zorundayız" dır. Bu şüphesiz doğrudur ama çok az insan için var olmanın ana içeriğidir. Hayatta dikkatimizi çekebilecek başka sorunlar da vardır.

3. "Ben üç yaşımdayken babam ..." Hemen başlangıçta babayla karşılaşıyoruz. Bu kız için babanın anneden daha önemli olduğuna ihtimal verebiliriz. Babaya ilgi hep bir ikinci gelişim evresidir. Başlangıçta odak noktasında anne vardır çünkü ilk bir veya iki yıl anneyle olan ilişki çok sıkıdır. Çocuk anneye muhtaçtır ve onunla bağlıdır; çocuğun tüm ruhsal çabaları anneye yöneliktir. Eğer çocuk babaya yöneldiyse anne oyunu kaybetmiştir. Çocuk durumundan memnun değildir. Çoğunlukla bu yeni bir çocuğun doğumunun sonucudur. Eğer bu anıda daha küçük bir çocuğun varlığını öğrenirsek o zaman varsayımımız doğru demektir.

"Babam bize bir çift midilli satın almıştı." Demek ortada iki çocuk var ve biz diğer çocuk hakkında bir şeyler duymak için sabırsızlanıyoruz. "Babam onları yularlarından tutarak eve götürmüştü. Ablam, benden üç yaş büyük..." Yorumumuzu değiştirmek zorundayız. Biz bu kızın abla olduğunu düşünüyorduk ama o küçük olanmış. Belki abla annenin sevgili çocuğuydu ve

çocuk da bu sebepten babadan ve iki hediye midilliden bahsetmişti.

"Ablam dizginlerden birini tuttu ve midillisini zafer kazanmış bir edayla caddeden aşağıya doğru götürdü. " Burada abla için bir zafer vardır. "Benim, diğerinin ardından yürüyen midillim benim için çok hızlı gidiyordu. " – bunlar ablanın idareyi ele almasının sonuçlarıdır! "ve beni yerde yüzükoyun pisliklerin içinden sürümüştü. Bu önceden şanlı şöhretli dediğim bir olayın en rezil bir şekilde sona erişiydi." Abla başarılı olmuş o puan kaybetmişti. Bu kızın şöyle düşündüğünden emin olabiliriz: "Eğer dikkatli olmazsam hep ablam kazanacaktır. Hep ben kaybediyorum hep ben pisliğin içindeyim. İnsan ancak birinci olursa konumundan emin olabilir." Ablanın annesi yanında zafer kazandığını ve bunun kız kardeşin babasına yönelmesine sebep olduğunu da varsayabiliriz.

"Daha sonra binici olarak ablamdan daha iyi olmam gerçeği bu hayal kırıklığını birazcık olsun azaltmamıştır." Şimdi varsayımlarımızın hepsi doğrulanmış oldular. İki kardeş arasında nasıl bir yarışın var olduğunu görebiliriz. Küçük kardeş: "Ben hep gerideyim, devam etmeye çalışmalıyım, diğerlerini geçmeliyim." duygusuna sahiptir. Bu anlatmış olduğum, ikinci ve en küçük kardeşlerde çok görülen, hep önünde bir tempo verici olan ve devamlı onu geçmeye çalışan tiptir. Bu kızın anısı onun tutumunu güçlendirmektedir. Ona şöyle demektedir: "Eğer her hangi bir kimse benden öndeyse tehlike içindeyim demektir. Ben hep birinci olmalıyım."

4. "Benim ilk anılarım ben doğduğumda aşağı yukarı on sekiz yaşında olan ablam tarafından partilere ve başka sosyal etkinliklere götürüldüğüm üzerinedir." Bu kız kendini anısında bile toplumun bir parçası olarak görmektedir; belki burada toplum bilincinin

diğer insanlarda olduğundan daha yüksek bir derecesini bulabiliriz. Ablası, on sekiz yaş daha büyük, onda anne rolünü üstlenmiştir. Ablası onu en çok şımartan aile üyesidir ama o çocuğun ilgisini akıllı bir şekilde başka insanlar yönünde genişletmiş görünmektedir.

"Ablam, ben doğuncaya kadar dört erkek arasında tek kız olduğu için benimle görünmek doğal olarak onun hoşuna gitmiştir." Bu cümle kulağa hiç de bizim düşündüğümüz gibi iyi gelmiyor. Eğer bir çocuk sergilenirse, kendisi bir şeyler yapmak yerine, kendisine kur yapılmasına alışır. "Bu nedenle göreceli olarak küçük olduğum dönemde beni yanında götürüyordu. Bu partilerden hatırladığım tek şey benden durmadan bir şeyler söylememin istenmesidir: "Bayana adını söyle! ve benzeri şeyler." Yanlış bir yetiştirme yöntemi – bu çocuk kekeler veya konuşma zorluğu çekerse şaşırmamamız gerekir. Bir çocuk kural olarak çevresi onun konuşmasının gelişimiyle aşırı ilgilenirse kekeler. Çocuk kendini doğal ve zahmetsizce ifade etmek yerine bilinçli bir şekilde kendine dikkat etmeye ve beğenilmeye yönlendirilmiştir.

"Hiçbir şey söylemek istemediğimi ve eve döndüğümüzde bu yüzden mutlaka azarlandığımı da hatırlıyorum öyle ki dışarıya çıkmaktan ve başka insanları ziyaret etmekten nefret etmeye başlamıştım." Artık olayı çok daha değişik değerlendirmemiz gerekmektedir. Şimdi görüyoruz ki ilk anının anlamı: "Başka insanlarla bir araya getirildim ama bunu iğrenç buluyordum. Bu deneyim nedeniyle benzer toplumsal etkinliklerden o zamandan beri nefret etmekteyim." Bu sebepten dolayı onun şimdi de halka başka insanlarla bir arada olmak istemediğini düşünebiliriz. Genç kız muhtemelen çekingen ve başkalarıyla ilişkilerinde çok dikkatlidir çünkü onları kendisine hayran bırakmak zorunda olduğuna inanmakta ve aynı zamanda bunu başaramayacağını düşünmektedir. O hemcinsleriyle ilişkilerindeki kendiliğinden gelme doğallığı kaybetmiştir.

5. "Erken çocukluğumdan bir anı diğerlerinin hepsini aşmaktadır. Ben dört yaşlarımdayken büyük ninem bizi ziyarete gelmişti." Büyük annelerin torunlarını genelde şımarttıklarını görmüştük ama bir büyük ninenin onlara nasıl davrandığını henüz öğrenmemiştik. "Büyük nine bizdeyken bir tane dört-kuşak-resmi çektirmiştik." Bu kız soyuyla çok ilgilenmektedir. Büyük ninenin gelişini ve o zaman çekilen resmi böyle berrak bir şekilde hatırlamasına bakarak kızın muhtemelen ailesine çok bağlı olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Eğer haklıysak onun işbirliği yeteneğinin ailenin sınırlarını pek aşmadığını tespit etmemiz mümkündür.

" Nasıl başka bir şehre gittiğimizi ve fotoğraf atölyesine vardığımızda beyaz oyalı bir elbise giymek zorunda kaldığımı hala gayet iyi hatırlarım." Bu kız belki de görsel bir tiptir.

"Dört-kuşak-resmi çekilmeden önce oğlan kardeşimle benim birlikte fotoğrafımız çekilmişti." Aileye bağlılık kendini burada tekrar gösteriyor. Ailenin bir üyesi de oğlan kardeştir ve biz kızın onunla olan ilişkisi hakkında muhtemelen daha çok şey duyacağız. "Oğlan kardeşim benim yanımdaki koltuğun kolluğuna oturtulmuş ve eline parlak kırmızı renkte bir top tutuşturulmuştu." Kız burada da yine görsel şeyleri anımsıyor. "Ben koltuğun yanında ayakta dikilmiştim ve elime hiçbir şey verilmemişti." Bu kızın ana sorununun ne olduğunu şimdi görüyoruz. Kız, oğlan kardeşinin daha çok ilgi gördüğünü, kendisine tercih edildiğini düşünmektedir. Oğlan kardeşinin gelip onu en küçük ve en şımartılan pozisyonundan düşürmesinin kıza çok acı gelmiş olduğunu tahmin edebiliriz. "Gülmemiz gerekiyordu." Kız şunu demek istemektedir: "Benim gülmemi sağlamaya çalıştılar, ama neden gülümseyecektim ki? Oğlan kardeşimi tahta oturtmuş ve eline parlak kırmızı bir top vermişlerdi ama bana ne verdiler?"

"Daha sonra sıra dört-kuşak-resmine gelmişti. Ben hariç, herkes mümkün olduğu kadar güzel görünmeye çalışıyordu. Ben gülümsemek istemiyordum." O ailesine kızmaktadır çünkü anlar kendisine yeteri kadar iyi davranmamaktadır. Ailesinin ona nasıl davranmış olduğunu bize bu ilk anı aracılığıyla anlatmayı unutmuyor. "Oğlan kardeşim kendisinden istendiğinde çok çekici bir şekilde gülümsemişti. O çok akıllıydı. O zamandan beri fotoğraf çekilmekten nefret ederim. " Böyle bir anı bize, içimizden birçoğunun hayatın karşısına çıkış şekline güzel bir örnek vermektedir. Biz bir deneyimi alır ve onu bir dizi davranışı haklı çıkarmak için kullanırız. Biz ondan sonuçlar çıkarır ve bu sonuçlar sanki ispatlanmış gerçeklermiş gibi davranırız. Bu resmin çekildiği zamanlar çocuk için kesinlikle hoş olmayan zamanlardı. O fotoğraf çekilmekten hala nefret ediyor. Genelde, eğer birisi bir şeyden bu kadar çok nefret ediyorsa kendisine bir sebep arayacağını ve tecrübelerinden birini suçlu olarak seçeceğini düşünürüz. Bu ilk anı bize, kendisini yazan kişi hakkında iki önemli ipucu vermektedir. Birincisi, kız görsel bir tiptir; ikincisi – ve daha önemlisi – ailesine sıkıca bağlıdır. Onun ilk anısının öyküsü tamamen aile sınırları içinde geçmektedir. Kızın aile dışındaki toplulukla uyumu muhtemelen pek iyi değildir.

6. "En erken anım olmasa da en erken anılarımdan biri üç buçuk yaşlarımdayken meydana gelen bir olayla ilgilidir. Ebeveynlerim için çalışan bir kız beni ve yeğenimi mahzene götürmüş ve orada bize bir yudumcuk elma şarabı vermişti. Onun tadı çok güzeldi." Elma şarabının mahzende olduğunu öğrenmek ilginçtir. Bu bir keşif seyahatidir. Eğer şimdi tahminlerde bulunacaksak iki olasılık arasında seçim yapabiliriz: bu çocuk belki yeni şeyler ve durumları öğrenmeyi seviyor ve yaşama cesurca el atıyordur. Ama belki de bizi ayartan ve yanlış yola

götürebilecek olan bizden daha güçlü insanlar vardır demek istiyordur. Anının geri kalanı bizi karara ulaştıracaktır. "Bir müddet sonra biraz daha şarap içmek istediğimizi fark etmiş ve böylece bunu kendimiz yapmaya karar vermiştik." O cesur bir kızdır; bağımsız olmak istemektedir. " Bacaklarım en uygun zamanda görevlerini yapmaktan vazgeçtiler ve bodrum oldukça ıslaktı çünkü biz tüm elma şarabını yere akıtmıştık." Bir içki yasakçısı işte böyle oluşur!

"Bu olayın benim elma şarabı ve diğer sarhoş edici içeceklere karşı olan nefretim ile bir ilgisi var mı yok mu bilmiyorum." Burada yine tek ve küçük bir olay tüm bir yaşam anlayışına sebep yapılmaktadır. Olayı soğukkanlı bir mantıkla inceleyecek olursak onda böyle geniş sonuçlara yol açacak kadar önemli bir şey bulamayız. Ama kız bunu gizlice sarhoş edici içeceklere karşı olan nefretine bahane olarak almıştır. Biz onun muhtemelen yanlışlarından öğrenmesini bilen bir insan olduğunu düşünüyoruz. O muhtemelen gerçekten bağımsızdır ve hata yaptığı zaman yanlışını düzeltmektedir. Bu davranış kızın tüm yaşamı için belirleyici olabilir. O sanki bize şöyle söylemek istemektedir: "Hata yapıyorum ama bunun hata olduğunu gördüğümde onu düzeltiyorum." Eğer durum böyleyse o çok iyi bir tiptir: girişken, planlarını gerçekleştirmede cesaretli, her zaman durumu daha iyiye götürme düşüncesinde ve en iyi yaşam yolu arayışındadır.

Tüm bu örneklerde sadece tahmin etme sanatında alıştırmalar yaptık: çıkardığımız sonuçların doğru olduğundan emin olmak için söz konusu kişilerin birçok diğer ifadelerini göz önüne almamız gerekecektir. Şimdi pratikten, kişiliğin birliğinin tüm ifadelerde görünür olduğu bazı olayları ele alalım.

7. *Otuz beş yaşında bir adam korku nevrozundan muzdarip olduğu için bana gelmişti. O ancak evden dışarıda olduğu zaman

korku hissediyordu. Zaman zaman bir işe girmek zorunda kalıyor ama bir büroda oturduğu an bütün gün ağlayıp inliyor ve ancak akşamları eve gelip annesinin yanında oturunca ağlamsını kesiyordu. En erken anısının ne olduğu sorusuna şöyle cevap vermişti: "Dört yaşında evde pencere kenarında oturuyor ve dışarıya caddeye bakıyordum. İnsanları çalışırken seyretmek beni çok ilgilendiriyordu." O başkalarını çalışırken görmek istemektedir; o kendisi sadece pencere kenarında oturmak ve onları seyretmek arzusundadır, onun durumunun değişmesi gerekiyorsa onun başka insanlarla birlikte çalışamayacağı inancından kurtarmalıyız. O şimdiye kadar başkalarının onun bakımını üstlenmesinin tek yaşam tarzı olduğuna inanıyordu. Biz onun yaşam beklentilerini temelden değiştirmeliyiz. Ona bağırıp azarlayarak bir yere varamayız. Onu ilaçlar veya salgı bezi özütleriyle ikna edemeyiz. Ama onun ilk anısı bize onun hoşuna gidebilecek bir işi göstermektedir. Onun en sevdiği iş bakmaktır. Onun miyop olduğunu ve bu görme yetersizliği yüzünden de görülebilir nesnelere özellikle dikkat ettiğini öğreniyoruz. Meslek sorununu çözmeye kalkıştığında o sadece bakmaya devam etmek istemiş çalışmaya yanaşmamıştı. Ama bunlar uzlaşmaz çelişkiler değildir. Hastamız iyileştiğinde kendine, tercih ettiği çizgide bulunan bir uğraş bulmuştu. Bir antikacı dükkanı açtı. Artık o işbölümlü toplumumuz için kendine uygun tarzıyla yararlı bir üye olmak imkânına sahipti.

8. Otuz iki yaşında, rahatsızlığı isterik afazi (konuşma yeteneği kaybı) olan bir adam tedaviye gelmişti. Fısıldamaktan daha sesli konuşamıyordu. Bu durum iki yıldan beri devam ediyordu. Her şey hastanın bir muz kabuğuna basarak kayması ve bir taksinin camına çarpmasıyla başlamıştı. İki gün boyunca istifra etmiş daha sonra da migrene yakalanmıştı. Hastanın şüphesiz bir beyin

sarsıntısı geçirmişti ama gırtlağında hiçbir organsal değişiklik olmadığından afaziyi bununla açıklanamıyordu. Sekiz hafta boyunca hiç konuşamamıştı. Geçirmiş olduğu kaza şimdi mahkemece açıklanma aşamasında, dava henüz bitmiş değil. Hasta tek suçlunun taksi sürücüsü olduğunu iddia etmekte ve taksi şirketine tazminat davası açmış bulunmaktadır. Hasta bedensel bir zarara işaret edebilirse tabii ki bu davada çok daha elverişli bir pozisyonda olacaktır. Bununla onun dürüst olmadığını iddia etmiyoruz ama sesli konuşabilmenin onun için çekiciliği çok azdır. Belki kazanın şokundan sonra sesli konuşmak onun için gerçekten çok zordu ve o bunu değiştirmek için bir sebep görmüyordu.

Hasta bir gırtlak hastalıkları uzmanına gitmiş ama uzman herhangi bir rahatsızlık tespit edememişti. Kendisine ilk anısı sorulduğunda, şöyle demişti: "Tavanda bir kancanın ucuna asılı bir beşikte sırtüstü yatıyordum. Kancanın yerinden çıktığını gördüğümü hatırlıyorum daha sonra beşik yere düştü ve canım çok yanmıştı." Zevk için kimse düşmez ama bu adam düşmekten aşırı korkmaktadır. O devamlı düşmenin tehlikeleriyle uğraşmaktadır. Bu onun ana meselesidir. "Düştüğüm an içeriye annem girmiş ve dehşete düşmüştü." O düşüşüyle annesinin dikkatini çekmiş ve ilgisini kazanmıştı ama anısı bir de azar içeriyordu: "Annem bana yeterli dikkati göstermemişti." Ayni şekilde taksi sürücüsü ve taksinin sahibi olan şirket suçluydu: Hiç kimse ona yeteri kadar dikkat etmiyordu. Bu şımartılmış çocuğun yaşam stilidir: o başkalarını kendisi için sorumlu yapmaya çalışmaktadır. Sıradaki anısı aynı olayı anlatmaktadır: "Beş yaşımdayken altı metreden düşmüştüm ve benim üzerime de ağır bir tahta düşmüştü. Beş dakika boyunca veya daha uzun süre konuşamamıştım." Bu adam konuşma yetisini kaybetmeyi çok kurnazca kullanmaktadır. O buna alışkındır ve düşmeyi

konuşmaması için sebep olarak görmektedir. Biz onun fikrine katılamayız ama o bunu doğal görmektedir. Onun bu konuda tecrübesi vardır ve şimdi düşmesini otomatik olarak konuşamaması takip etmektedir. O eğer davranışının yanlış olduğunu, düşmek ile konuşamamak arasında mantıklı bir bağlantı olmadığını; her şeyden önce bir kazadan sonra iki yıl boyunca fısıldayarak dolaşması gerekmediğini kabul ederse iyileştirilebilir. Ama o bize bunu kabul etmesinin neden zor olduğunu bu anısıyla da göstermektedir: "Anne dışarıya geldi" diye devam etmişti " ve çok tedirgin görünüyordu." Onun düşüşü her iki seferde de anneyi korkutmuş ve ilgisini çocuğa çekmişti. O şımartılmak ve ilgi odağı olmak isteyen bir çocuktu. Onun talihsizliğinin tazmin edilmesini ne kadar istediğini anlayabiliriz. Diğer şımarık çocuklar benzer şartlar altında muhtemelen aynı şekilde hareket edeceklerdir. Ama yine de her halde konuşma yeteneğini kaybetmeyi düşünmeyeceklerdir; bu bizim hastamıza özgü bir özellik, kendi deneyimlerinden yapılandırdığı yaşam stilinin bir parçasıdır.

9. Yirmi altı yaşında bir adam bana gelmiş ve tatmin edici bir meslek bulamadığından şikâyetçi olmuştu. Sekiz yıl önce babası onu bir emlak bürosuna yerleştirmişti ama o bu işi sevmiyordu ve kısa bir zaman önce bırakmıştı. Başka bir iş bulmak için çabalamış ama başarısız olmuştu. O aynı zamanda uykusuzluk çekiyor ve sıkça intihar düşüncelerine kapılıyordu. Emlak bürosundaki işini bıraktıktan sonra evden ayrılmış ve başka bir şehirde iş bulmuştu; ama bir mektup annesinin hastalığını ona bildirmiş ve o da tekrar ailesiyle birlikte yaşamak üzere geri dönmüştü.

Şimdiye kadar anlatılanlardan onun annesi tarafından şımartılmış olduğu ve babasının onun üzerinde otorite kurmaya çalıştığı sonucunu çıkarabiliriz. Muhtemelen onun yaşamı babasının sertliğine bir karşı koymaydı. Aile içindeki konumu hakkındaki soruya ailenin en genç çocuğu ve tek erkek çocuk olduğu cevabını

vermişti. İki tane ablası vardı; büyüğü ona emirler vermeye çalışıyordu, küçüğünün de ondan farkı yoktu. Babası durmaksızın oğlunu eleştiriyordu. Oğul kendisine tüm ailesi tarafından eziyet edildiğini derinden hissediyordu. Tek arkadaşı annesiydi.

On dört yaşına kadar okula gitmişti. Daha sonra babası onu, satın almayı düşündüğü çiftlikte yardımcı olsun diye bir ziraat okuluna göndermişti. Çocuk okulda gayet iyi öğreniyordu ama yine de çiftçi olmamaya karar vermişti. Ona emlakçı bürosundaki işi bulan babasıydı. Onun sekiz yıl bu işe devam etmesi gerçekten çok ilginçtir. Kendisi buna sebep olarak annesi için mümkün olduğu kadar çok şey yapmayı istemesini göstermektedir.

O çocuk olarak düzensiz ve utangaçtı; karanlık ve yalnızlıktan korkuyordu. Bir çocuğun düzensiz olduğunu öğrendiğimizde her zaman onun ardından ortalığı toplayan bir kişi aramamız gerekir. Karanlıktan korkan bir çocuk duyduğumuzda onun çevresinde ilgisini çekmek istediği ve onu teselli edecek birini araştırmalıyız. Bu oğlanda bu kişi annesiydi. Kolaylıkla arkadaşlık kuramıyordu ama yabancılarla iyi anlaşıyordu. Hiç aşık olmamıştı; sevgiyi umursamıyordu ve evlenmeyi hiç düşünmemişti. Ebeveynlerinin evliliğini mutsuz olarak görüyordu; bu bizim onun kendisi için evliliğe neden karşı olduğunu anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Babası ona emlak bürosunda çalışmaya devam etmesi için hala baskı uygulamaktadır. O kendisi reklam işine girmek istemektedir ama ailesinin meslek öğrenimi için gerekli parayı kendisine vermeyeceğinden emindir. Her yerde onun çabalarının amacının babasına karşı mücadele etmek olduğunu görebiliriz. Emlak bürosunda çalışırken para kazandığı halde kazancını reklam uzmanı yetiştirme eğitimi için kullanmak aklına gelmemiştir. Ancak şimdi bu konuda düşünmektedir.

En erken anısı şımartılmış bir çocuğun sert mizaçlı babasına olan direnişini açıkça göstermektedir. Babasının işyerinde, içki de içilebilen lokantasında nasıl çalıştığını hatırlamaktadır. Severek tabakları yıkıyor ve masadan masaya dolaşarak değiştiriyordu. Bunu yapış tarzı babasını sinirlendirmiş ve babası ona müşterilerin önünde bir tokat atmıştır. O bu ilk anıyı babasının kendisine düşman oluşunun ve yaşamının şimdiye kadar olan bölümünün babasına karşı bir savaş olduğunun ispatı olarak kullanmaktadır. İçinde hala gerçekten çalışma isteği bulunmamaktadır. Babasına zarar verebilse halinden tamamen memnun olacaktır.

İntihar düşüncelerinin açıklaması çok kolaydır. Her intihar bir suçlamadır; o intiharı düşünmekle şöyle söylemektedir: "Her şeyin suçlusu babamdır." Mesleğine karşı olan hoşnutsuzluğu da babasına karşı yöneltilmiş bir suçlamadır. Çocuk babasının yaptığı her plana karşı çıkmaktadır ama kendisi şımartılmış bir çocuktur ve bu yüzden bağımsız olarak bir meslek öğrenmeye karar verememektedir. Esasında o çalışmayı hiç istememektedir; o oynamak istemektedir; ama o annesi için hala bir şeyler yapmaya hazırdır. Ama babasına karşı olan savaşı uykusuzluğunu açıklamakta mıdır?

Uyumadığı zaman ertesi gün iş için kötü hazırlanmış demektir. Babası çalışmasını ister ama genç yorgundur ve çalışamayacaktır. Genç tabii ki şöyle de söyleyebilir: "Çalışmak istemiyorum ve zorlanmama da izin vermiyorum" ama annesini düşünme zorunluluğu mevcuttur, ailenin parasal açıdan durumu kötüdür. Çalışmayı tamamen reddederse ailesi onu ümitsiz bir vaka olarak görecek ve ona destek çıkmayı istemeyecektir. Onun bir mazerete ihtiyacı vardır ve o da buna besbelli suçsuz yere başına gelen bir talihsizlik sonucu – uykusuzlukla kavuşmaktadır.

Başta hiç rüya görmediğini söyledi ama sonra çok sık gördüğü bir rüyayı hatırladı. O rüyasında birinin duvara bir top attığını ve topun her seferinde geri zıpladığını görmektedir. Bu önemli bir rüya değilmiş gibi görünmektedir. Bu rüya ile çocuğun yaşam stili arasında bir ilişki var mıdır? Soruyoruz: "Sonra ne oluyor? Top geri zıpladığında ne hissediyorsunuz?" O diyor ki: "Top geri zıpladığında ben uyanıyorum." Bununla uykusuzluğunun yapısını keşfetmiş oluyor. O rüyayı çalar saat olarak kullanmaktadır. O herkesin kendini öne doğru kaktırıp işe koşmak istediğini, hoşuna gitmeyen işler yapmak zorunda bırakılacağını hayal ediyor. Rüyasında birinin duvara karşı bir top attığını görüyor. Bu noktada her seferinde uyanıyor. Bunun sonucu olarak ertesi gün yorgun oluyor ve yorgun olduğunda da çalışamaz. Onun çalışması babası için önemlidir ve o bu karmaşık yöntemle babasını yenilgiye uğratmaktadır. Eğer şimdi onun babasıyla olan savaşını yargılamak zorunda olsaydık onu böyle silahlar bulduğu için çok yetenekliolduğunu söylemek zorunda kalırdık. Ama onun yaşam stili ne kendisi ne de yakınları için çok tatmin edici değildir ve biz bunu değiştirmek için ona yardım etmeliyiz.

Ona rüyasını açıkladığımda rüya görmesi sona erdi ama bana geceleri hala bazen uyandığını söyledi. Rüya görmeye devam etmek için artık yeterli cesareti yoktur çünkü rüyasının amacının farkına varıldığını görmektedir ama kendini hala ertesi gün için yormaktadır. Ona yardım etmek için ne yapabiliriz? Mümkün olan tek yol onu babasıyla barıştırmak olurdu. Tüm çabasının babasını kızdırmaya ve ona zarar vermeye yönelik olduğu sürece hiçbir şey düzelmeyecektir. Her zaman başlanması gerektiği şekilde hastanın tutumunun bazı yönlerden kesinlikle haklı olduğunu kabul ederek başlıyorum. "Babanız çok yanlış davranıyor gibi görünüyor" diyorum. "Otoritesi aracılığıyla size devamlı eziyet etmek istemesi hiç de akıllıca bir şey değil. O belki de hasta ve

tedavi edilmesi gerekiyor. Ama siz ne yapabilirsiniz? Onu değiştirme olanağınız yok. Diyelim ki yağmur yağıyor ne yapabilirsiniz? Yanınıza bir şemsiye alabilir veya taksiye binebilirsiniz ama yağmurla savaşmak onu alt etmeye çalışmak yararsızdır. Bu esnada zamanınızı yağmurla savaşmak için kullanıyorsunuz. Bunun güçlü olmak olduğunu sanıyorsunuz. Üstünlüğü elde edeceğinize inanıyorsunuz. Ama zaferlerinizin size zararı herkese olduğundan daha fazla oluyor." Bütün dışavurumlarının bağlantısını, mesleği konusundaki kararsızlığını, intihar düşüncelerini, evden ayrılışını, uykusuzluğunu onun gözleri önüne serdim ve ona bu babasını cezalandırma davranışıyla nasıl kendini cezalandırdığını gösterdim.

Ona bir de tavsiyede bulundum: "Bu gece yatağa girdiğinizde ertesi gün yorgun olabilmek için zaman zaman uyanmak istediğinizi zihninizde canlandırın. Ertesi gün işe gitmek için yorgun olacağınızı ve babanızın öfke krizi geçireceğini hayal edin." Hastamın doğrudan gerçeğin yüzüne bakmasını istiyorum. Onun esas isteği babasını kızdırmak ve ona zarar vermektir. Bu savaşı sonlandırmayı başaramadığımız sürece tedavinin hiçbir anlamı olmayacaktır. O şımartılmış bir çocuktur. Biz hepimiz bunu görüyoruz, şimdi de onun kendisi bunu görebilecektir.

Durumun ödipus kompleksi denen kompleks ile benzer bir çok yönü vardır. Genç adam babasına zarar vermeye uğraşmaktadır aynı zamanda da annesine çok bağlıdır. Ama söz konusu olan şeyler cinsellikle ilgili değildir. Annesi onu şımartmıştır, babası anlayışsızdır. Çocuk yanlış yetiştirilmenin ve tutumunun yanlış anlaşılmasının sıkıntısını çekmektedir. Kalıtımın burada hiçbir rolü yoktur. Babasına olan kini ona, kabile reisini öldürerek etini yiyen vahşilerden içgüdü olarak miras kalmamıştır. O bu kini kendi yaşantılarından süzerek oluşturmuştur. Her çocukta bu tarz tutumlar sonradan yaratılabilir. Çocuğa buradaki gibi onu şımartan

bir anne ve buradaki çocuğun babası gibi sert bir baba vermek yeterlidir. Çocuk babaya karşı çıkar ve aynı anda üzerindeki görevlerini bağımsız olarak çözmekte yol alamazsa, bu yaşam tarzını devralmanın ona ne kadar kolay geleceği anlaşılır bir durumdur.

5.RÜYALAR

Neredeyse insanların hepsi rüya görür ama bunların çok azı rüyalarını anlar. Nesnelerin bu durumunu insan haklı olarak şaşırtıcı bulur. Burada insan ruhunun genel yayılmış bir işlevi vardır. İnsanlar rüyalarına hep ilgi göstermiş ve eskiden beri onun gizemlerini çözmeye çalışmışlardır. Birçok insan rüyalarının derin bir anlam içerdiği duygusuna sahiptir; rüyaların gizemli ve derin anlamlı olduğunu düşünürler. Tarihin en erken çağlarından beri rüyalara olan bu ilginin izlerini buluruz. Ama insanlar yine de hala rüya gördüklerinde nelerin olduğunu ve neden rüya gördüklerini anlamazlar. Gördüğüm kadarıyla detaylı ve bilimsel olmaya çalışan sadece iki teori bulunmaktadır. Rüyaları anladıklarını ve yorumlayabileceklerini iddia eden bu iki ekol Freud'un psikanalizi ve bireysel psikolojidir. Bu ikisinden belki de sadece bireysel psikoloji açıklamalarının tamamen akla uygun olduğunu iddia edebilir.

Rüya yorumlarının eski denemeleri doğal olarak bilimsel değillerdi ama yine de dikkate alınmaya hak kazanmaktadır. Onlar en azından bize insanların rüyalarına karşı nasıl bir tutum takındıklarını, onlara nasıl baktıklarını gösterir. Rüyalar aklın yaratıcı işlevinin bir bölümü oldukları için eğer insanların eskiden beri rüyalarından neler beklediklerini bulabilirsek rüyanın amacını

keşfetmeye çok yaklaşacağız demektir. İncelememizin hemen başında göze çarpan bir gerçeğe rastlıyoruz: görünüşe göre rüyaların gelecekle her hangi bir bağlantısı olduğu hep doğal varsayılmış. İnsanlar genelde rüyalarında daha üstün bir ruhun yani Tanrı veya atalarından birinin kendilerinin ruhunu hakimiyeti altına alıp onu etkilediklerine inanmışlardır. Zorlukları karşısında rüyalarından yol gösterici olmalarını beklemişlerdir. Eski rüya yorumu kitapları belli bir rüyanın rüya görenin geleceği için ne anlama geldiğini önceden söyleyebileceklerini iddia etmişlerdir. İlkel kavimler rüyalarında işaretler ve kehanetler aramışlardır. Yunanlılar ve Mısırlılar yaşamlarının geleceğini etkileyebilecek kutsal bir rüya görebilmek ümidiyle tapınaklarda uyumuşlardır. Böyle rüyaların insanı iyileştirdiğine ve bedensel ve ruhsal sıkıntıları azalttığına inanıyorlardı. Amerikalı Kızılderililer temizlik seremonileri, oruç tutma ve terleme banyoları aracılığıyla rüyaları çağırmaya çalışırlar ve onların yorumuna göre hareket ederlerdi. Eski Ahit'in her yerinde rüyaların gelecekteki olayları bildirdikleri varsayılmıştır. Günümüzde de hala gördükleri rüyanın daha sonra gerçekleşmiş olduğunu iddia eden insanlar vardır. Onlar rüyalarında kâhince yeteneklere sahip olduklarını ve rüyanın gelecekteki olaylara kadar uzandığını ve onlara şu veya bu şekilde geleceği önceden bildirdiklerine inanırlar.

Bilimsel açıdan bakıldığında böyle fikirler gülünç görülmektedir. Rüya problemiyle uğraşmaya başladığımdan beri geleceği görme konusunda rüya gören kişinin uyanık ve ruhsal yeteneklerine tamamen sahip olan insandan daha kötü durumda olduğunu düşünüyorum. Rüyaların bana günlük düşüncelerden daha zekice ve kahince değil aksine daha karmaşık ve aklı bulandırıcı gelmesi daha açıkmış gibi geliyor. Ama bizim bu eski, rüyaların herhangi bir şekilde gelecekle bağlantılı oldukları şeklindeki insanlık mirasını kabul etmemiz gerekmektedir çünkü belki de bunun belli bir

anlamda tamamen yanlış olmadığı meydana çıkacaktır. Belki de o bize onu doğru bakış açısından incelersek özellikle bizde eksik olan anahtarı sunacaktır. Halen insanların rüyalarının kendilerine zorlukları için çözüm sunduklarına inandıklarını görüyoruz. Buradan insanın rüya görme amacının gelecek için yönlendirme zorlukları için çözüm aramak olduğunu çıkartabiliriz. Bununla da rüyaların kahince önemini kabul etmekten çok uzaktayız. Hala rüya görenin nasıl bir çözüm aradığını ve bu çözümü nerede bulacağını ümit ettiğini düşünmek zorunda kalmaktayız. Ve her şeye rağmen rüyanın sunduğu çözümlerin hala tüm durumu göz önüne alan akılcı bir düşünceyle ulaşılan çözümden daha kötü olacağı açık bir şekilde görülüyor. Gerçekten rüya görenin problemlerini rüyada çözmeyi umduğunu söylemek çok olmayacaktır.

Freud'çu rüya teorisinde, rüyayı sanki bilimsel olarak anlaşılabilecek bir anlamı varmış gibi ele alma konusunda gerçek bir gayret görmekteyiz. Ama rüyanın Freud'çu yorumu birçok noktada bilimsel alanı terk etmiş durumdadır. O örneğin ruhun gün içinde ve gece çalışmaları arasında bir çatlak olduğunu varsaymaktadır. "Bilinçli" ve "Bilinçdışı" birbirine karşı konumda sayılmakta rüyanın güncel düşüncenin kanunlarına ters düşen kendine özgü kanunları varmış gibi kabul edilmektedir. Böyle çelişkilerle karşılaştığımız her yerde bilimdışı bir tutum olduğu sonucuna varmak zorunda kalırız. İlkel kavimlerin ve antik çağ filozoflarının düşüncelerinde sıkça kavramları kesin karşıtlar şeklinde düzenleme, onları karşıtlar olarak ele alma gereksinimiyle karşılaşırız. Antitezci tutumu nevrotiklerde de gayet açık bir şekilde gözlemleyebiliriz. İnsanlar genelde sağ ve solun, aynı şekilde erkek ve kadının, soğuk ve sıcağın, güçlü ve zayıfın karşıt olduğunu düşünürler. Oysa bunlar bilimsel açıdan bakıldığında karşıtlıklar değil aynı şeyin farklılıklarıdır. Onlar bir cetvel üzerinde,

düşünülmüş bir sınır değere yakınlıklarına göre derecelendirilmiş değerlerdir. Aynı şekilde iyi ve kötü, normal ve anormal karşıtlıklar değil derecelerdir. Uyku ve uyanıklık durumunu, rüyadaki düşünceleri ve uyanık durumdaki düşünceleri karşıtlık olarak kabul eden ve ona göre davranan her teori mecburen bilim dışındadır.

Freud'un esas rüya teorisindeki bir başka zor nokta da rüyaların cinsel bir sebebe bağlanmak istenmesidir. Bu da onu insanın normal çabaları ve çalışmalarından ayırmaktadır. Eğer bu doğru olsaydı rüyalar insanın tüm kişiliğinin değil aksine onun sadece bir bölümünün dışa vurumu olurlardı. Freud'cuların kendileri de rüyaların cinsel yorumunu yetersiz buluyorlardı ve Freud rüyalarda belki bilinçdışı bir ölüm özleminin de görülebileceğini önermişti. Belki de bu belli bir anlamda doğrudur. Görmüş olduğumuz üzere rüyalar problemlerin çözümlerine kolayca ulaşma denemeleridir; onlar belli şartlarda bir insanın cesaretinin yetersizliğini gösterirler. Ancak Freud'cu tanımlamalar çok simgeseldir. Bizi tüm kişiliğin rüyalara nasıl yansıdığını bulma amacımıza ulaştırmaz. Rüya yaşamı uyanık yaşamdan bir kere daha kesinlikle ayrılmış gibi görünür. Ama yine de Freud'cu denemeler birçok dikkate değer ve değerli fikirler verirler. Örneğin, rüyanın kendisinin değil bilakis ona temel oluşturan düşüncelerin önemli olduğu gözlemi özellikle yararlıdır. Bireysel psikolojide biz de benzer bir sonuca ulaşmıştık. Psikanalizde eksik olan bilimsel psikolojinin ilk şartı olan tüm dışavurumlarında kişiliğin ve insanın bir bütün olduğunun kabulüdür. Rüya yorumunun en önemli sorularına yani "Rüyaların amacı nedir? Neden rüya görürüz?" sorularına Freud'un verdiği cevapta bu eksiklik gözlenebilmektedir. Psikanalist bunlara: "İnsanın tatmin edilmemiş arzularını yerine getirmek için" diye cevap verir. Ama bu görüş asla her şeyi açıklayamamaktadır. Rüya kaybolduğunda, rüyayı gören onu unuttuğunda veya anlamadığında tatmin nerede kalmaktadır? Herkes rüya görür

ama rüyasını anlayan neredeyse bir kişi bile yoktur. Rüyadan ne gibi bir haz alabiliriz? Eğer rüya yaşamı uyanık yaşamdan ayrı olsaydı ve rüyanın verdiği doyum bağımsız bir yaşam tarafından hissedilseydi belki rüyayı gören için rüyanın amacını anlayabilirdik ama bu sırada kişiliğin bütünlüğü kaybolurdu. Şimdi rüyaların uyanık olanlar için hiçbir anlamı yoktur. Bilimsel açıdan rüya gören ve uyanık olan kişi aynı kişidir rüyanın amacı bu bütün olan insan için geçerli olmalıdır. Belli bir insan tipi için isteklerin yerine getirilmesi çabasını o insanın tüm kişiliğiyle uyumlu hale getirebileceğimiz doğrudur. Bu tip, durmadan: "Doyuma nasıl ulaşabilirim? Yaşamın bana neler verebilir? diye soran şımartılmış insan tipidir. Böyle bir insan rüyada aynı diğer tüm ifadelerinde olduğu gibi doyumu arayacaktır. Gerçekten de dikkatlice baktığımızda Freud'un teorisinin kendi içinde tutarlı, kendi içgüdüsel ihtiyaçlarının başkaları tarafından mutlaka yerine getirilmesi kanısında olan şımartılmış çocuk psikolojisi olduğunu görürüz. Böyle bir çocuk başka insanların da hakları olmasını haksızlık olarak görür ve durmadan: "Neden hemcinsimi sevmek zorundayım, o beni seviyor mu ki? diye sorar. Psikanaliz şımartılmış çocuğun şartlarından yola çıkar ve bunların üzerine en küçük ayrıntısına kadar hesaplanmış bir düşünce yapısı kurar. Ama doyuma ulaşma çabası üstünlük çabasının milyonlarca çeşidinden sadece biridir; biz ona kişiliğin tüm dışavurumlarının temel dürtüsü olarak bakamayız. Ayrıca eğer rüyaların amacını gerçekten öğrenebilirsek rüyaları unutmanın veya anlamamanın ne anlama geldiği hakkında da bilgi edinmemiz gerekecektir.

Aşağı yukarı bir çeyrek yüzyıl önce rüyaların anlamını araştırmaya başladığımda benim aklımı en çok bu soru karıştırıyordu. Rüyanın uyanık yaşamla çelişkili olmadığını, onun diğer yaşam hareketleri ve dışavurumlarıyla hep aynı çizgide cereyan etmek zorunda olduğunu kavrayabiliyordum. Eğer gün

boyu üstünlük amacına ulaşma çabasıyla doluysak gece de bizi aynı arzu meşgul etmek zorundadır. Herkes sanki rüyasında bir görevi yerine getirmek zorundaymış gibi, sanki rüyasında da üstünlük çabası içinde olmak zorundaymış gibi rüya görmelidir. Rüya yaşam stilinin ürünü olmalıdır, yaşam stilinin yapılandırılmasına ve güçlendirilmesine yardımcı olmalıdır.

Belli bir düşünüş bize rüyanın amacını anlatma konusunda doğrudan yardımcı olur: Rüya görürüz ve genelde rüyamızı ertesi gün tamamen unuturuz. Geriye hiçbir şey kalmaz. Kalmaz mı acaba? Hiçbir şey mi kalmaz? Bir şeyler devam eder – rüyalarımızın bizde uyandırdığı duygular devam ederler. Tüm resimler kaybolmuştur, rüyayı anlamamışızdır –sadece duygular oradadır. Rüyaların amacı uyandırdığı duygularda olmalıdır. Rüyanın amacı geride bıraktığı duygulardır.

Bir insanın ürettiği duygular hep kendi yaşam stiliyle uyumlu olmak zorundadır. Rüya düşüncesi ile uyanıklık düşüncesi arasındaki ayrım kesin değildir; ikisi arasında katı bir ayrım yoktur. Farkı birkaç kelimeyle anlatmak gerekirse şöyle söylenebilir: Rüyada gerçekle olan bazı ilişkiler ortadan kalkmıştır. Ama gerçek ile bağlantı kopmamıştır. Uyurken de gerçekle olan bağlantımızı sürdürürüz. Sorunlarımız var ve biz sıkıntılıysak uykumuz da sıkıntılı olur. Uyurken yataktan düşmeyecek şekilde hareket etmemiz gerçeği de gerçekle olan bağlantının devam ettiğini gösterir. Bir anne sokak gürültüsü çok yüksekken bile uyuyabilir ama bebeğinin küçük bir hareketinde hemen uyanır. Demek ki uykumuzda bile çevremizle temas halindeyizdir. Ne var ki uykumuz esnasında algılamalarımız ortadan kalkmasa da yalıtılmıştır ve gerçekle olan ilişkimiz azalmıştır. Rüya görürken yalnızızdır. Toplumun beklentileri bizi pek ilgilendirmez ve zorlamaz. Rüyamızdaki düşüncelerimizde çevremizin durumunu gerçekçi bir şekilde hesaba katmamız gerekmez.

Uykumuz ancak biz gergin değilsek ve sorunlarımızla başa çıkabilirsek rahat bir uyku olacaktır. Rüya rahat ve huzurlu bir uykuyu belli bir derecede rahatsızlık vermek anlamına gelir. Buradan sorunlarımızın çözümünden emin olmadığımız, gerçeğin bizi uykumuzda bile sıkıntıya soktuğu zamanlarda ve zorluklarını gözümüz önüne serdiğinde rüya gördüğümüz sonucunu çıkarabiliriz. Rüyanın görevi şudur: önümüzde bulunan zorluklara karşı çıkmak ve bir çözüm öngörmek. Şimdi yavaş yavaş ruhumuzun uykumuzda zorlukları nasıl ele aldığını görebiliriz. Tüm durumu göremediğimiz için zorluklar bize daha kolay görünmekte ve sunulan çözüm bizden mümkün olduğu kadar az bir uyum talep etmektedir. Demek ki rüyanın amacı yaşam stilini desteklemek, sağlamlaştırmak ve buna uygun duyguları uyarmaktır. Ama yaşam stilinin neden bir desteğe ihtiyacı vardır? Ona zarar verebilecek ne vardır ki? Bunlar ancak gerçek ve akıl olabilir. Yani rüyanın amacı aklın taleplerine karşı yaşam stilini korumaya almaktır. Bu bizi çok ilginç bir anlayışa ulaştırır. Eğer bir insan aklın kurallarına uygun olarak çözemeyeceği bir sorunla karşı karşıya ise, tutumunu rüyalarının uyardığı hisleriyle sağlamlaştırabilir.

İlk bakışta bu uyanık durumumuza ters düşüyor gibi görünebilir ama burada çelişki yoktur. Uyanıkken de aynı şekilde duygular oluşturabiliriz. Bir zorlukla karşı karşıya olan ve bu zorluğu aklını kullanarak çözmek istemeyen aksine alışmış olduğu yaşam stiline uygun olarak devam etmek isteyen kişi bu yaşam stilini haklı çıkarmak ve güzel göstermek için her yola başvuracaktır. Onun hedefi örneğin mümkün olduğu kadar hoş bir şekilde, savaşmadan ve çalışmadan, başkaları için bir şey yapmadan para elde etmektir. Şans oyunları ona bu konuda bir olanak olarak görünür. O bu yolda birçok insanın paralarını kaybedip felaket yaşadıklarını bilmektedir ama o rahat bir yaşam sürmek ve kolay bir şekilde zengin olmak istemektedir. Demek ki ne yapar? Devamlı paranın

getireceği hoş durumları hayal etmekle meşgul olur. Şans oyunundan çok para kazandığını, bu sayede bir araba aldığını bol bol para harcadığını ve arkadaşlarının gözünde zengin bir adam olduğunu hayal eder. Bu düşünceler aracılığıyla içinde devamlı kendisini şans oyunlarına doğru iten duygular uyandırır. O artık aklın sözünü dinlemez olur ve oynamaya başlar.

Günlük yaşamda sıkça benzer şeyler cereyan eder. Biz çalışmaktayken biri gelir ve çok hoşuna giden ve zevkle seyretmiş olduğu bir tiyatro oyunundan bahseder bu da bizim işi bırakıp tiyatroya gitmek istememize yol açar. Âşık olan kişi geleceği hayal eder ve eğer o gerçekten âşıksa mutlu bir gelecek hayal edecektir. Bazen, hüzünlüyken, bu tablo da muhtemelen hüzünlüdür ama o kişi her halükarda içinde duygular oluşturur ve bu duyguların tarzına göre biz her zaman o kişinin nasıl bir insan olduğunu söyleyebiliriz.

Ama bir rüya geride sadece duygular bırakıyorsa, akıl nerede kalmıştır? Rüya görme aklın düşmanıdır. Duygularına fazla kulak asmayan ve olaylara daha çok bilimsel olarak yaklaşan insanların çok seyrek veya hiç rüya görmediklerini tespit etmemiz çok muhtemeldir. Akıl ve mantıktan daha da uzaklaşmış olanlarsa sorunlarını normal ve amaca uygun araçlarla çözmek istememektedirler. Mantık toplum bilincinin bir yanıdır ve toplum için yetersiz yetiştirilmiş olan insanlar mantığı pek sevmezler. Bu tip insanlar çok rüya görürler. Onlar yaşam stillerinin üstünlüğünü korumaya devam etmesini ve haklı olmasına titizlikle dikkat ederler; gerçeğin meydan okuyuşlarından kaçınmaya çalışırlar. Burada mecburen rüyaların yaşam stili ile bireyin başa çıkamadığı sorunları arasında, yaşam stilinden alışılmamış taleplerde bulunulmadan bir köprü kurmaya çalıştıkları sonucuna varmaktayız. Yaşam stili rüyaların efendisidir. O her zaman uyuyanın ihtiyacı olan duyguları uyandıracaktır. Biz onun

rüyalarında tüm diğer belirtiler ve kendine özgün ifadelerinde bulunmayan hiçbir şeye rastlayamayız. Biz rüya görelim veya görmeyelim sorunları aynı şekilde ele alırız ama rüya yaşam stilimiz için bir destek ve onun varlığı için bir nedendir.

Eğer bu doğruysa rüyayı anlama konusunda yeni ve çok önemli bir adıma ulaşmışız demektir. Rüyalarımızda kendimizi aldatırız. Her rüya bir kendi kendini zehirleme bir kendi kendini hipnoz etmedir. Onun tüm amacı duruma müdahale etmek için gerekli ruh durumunu yaratmaktır. Onda günlük hayattan tanıdığımız aynı kişiliği görme yeteneğimiz olmalıdır ama onu gündüz yararlanmak niyetinde olduğu duyguları hazırladığı ruhun "atölyesinde" görmeliyiz. Haklıysak kendi kendini aldatma olayını rüyanın yapılandırılmasında, bu yapı için kullanılan malzemelerde bulacağız demektir.

Ne görüyoruz? Her şeyden önce resimlerden, olaylardan, karşılaşmalardan belli bir çeşitleme görürüz. Daha önce bu çeşitlemeye işaret etmiştik. Bir insan kendi geçmişine bakarken tablo ve yaşantılardan oluşan bir derleme oluşturur. Biz bu derlemenin önyargılı olduğunu, insanın belleğinden sadece kendi üstünlük amacını güçlendiren olayları seçtiğini düşünüyoruz. Onun belleğine hükmeden bu amaçtır. Aynı şekilde biz bir rüyanın yapılanmasında sadece yaşam stilimize uygun olan ve şu anki sorunlarımızla mücadelede yaşam stilimizin taleplerini ifade eden olayları seçeriz. Seçimin anlamı yaşam stilinin içinde bulunduğumuz zorluklarla olan ilişkisindeki anlamla uyum gösterir. Yaşam stili rüyada yollarının açık olmasını talep eder. Zorlukları gerçeğe uygun bir şekilde aşabilmek için aklın yardımına başvurmak gerekir ama yaşam stili ona yer vermeyi reddeder.

Rüya başka hangi araçları kullanır? En erken zamanlardan beri bilindiği ve Freud tarafından günümüzde de vurgulandığı gibi

rüyalar genellikle benzetme ve simgelerden oluşur. Bir psikologun söylediği gibi: "Biz rüyalarımızda şairizdir." Ama rüyalar neden basit ve düzgün bir dille değil de şiir ve benzetmelerle konuşur? Kendimizi benzetme ve simgeler olmadan açıkça ifade edersek akıl ve mantıktan kaçamayız. Benzetme ve simgelerin anlamlarını çarpıtmak mümkündür. Onlar içlerinde birçok anlamı bir arada barındırabilir, birisi belki de tamamen yanlış olan iki anlamı ayni anda ifade edebilirler. Onlardan mantıksız çıkarsamalar yapılabilir. Onlar duygu uyandırmak için kullanılabilir. Güncel yaşamımızda bunun benzeri yine vardır. Birisini uyarmak ister ve "Çocuk olma!" deriz. "Neden ağlıyorsun? Kadın mısın sen?" diye sorarız. Benzetmeler kullandığımızda işin içine hep sadece duygulara hitabeden bir şeyler biraz mantık dışılık karışır. Belki iri yarı bir insan cılız bir insan kızgındır ve "Bu bir solucan yahu! Ezeceksin böylesini!" der. Benzetme onun kızgınlığını körüklemesini kolaylaştırır.

Benzetmeler bir dilin çok güzel araçlarıdır ama kullanımlarında hep şaşırma tehlikemiz vardır. HOMER Yunanlı kahramanların savaş alanında nasıl aslanlar gibi hücuma kalktığını anlatırken şahane bir tablo çizer. Bu durumda onun esasında zavallı, kir pas içindeki askerlerinin alanda nasıl süründüğünü anlatmak arzusunda olduğunu düşünebilir miyiz? Hayır, o askerlerin bizim hayallerimizde aslan olmalarını istemiştir. Biz onların esasında aslan olmadıklarını biliriz ama şair askerlerin nasıl nefes nefese ve ter içinde kaldıklarını, cesaret toplamak veya bir tehlikeden kaçınmak için nasıl durakladıklarını, silahlarının ne kadar eski olduğunu benzer ayrıntıların ne olduğunu anlatsaydı tüm bunlardan pek de etkilenmezdik. Benzetmeler güzellikleri ve fanteziler ve hayal gücü üzerindeki coşturucu etkileri için kullanılır. Ama hatalı bir yaşam stiline sahip bir insanın resim ve benzetmeleri kullanmasının her zaman tehlikeli olduğunu vurgulamak gerekir.

Öğrencinin biri kısa bir süre sonra sınava girecektir. Sınav zor değildir ve öğrenci onu cesaret ve akıllıca ele almalıdır. Ama eğer onun yaşam stili daha çok kaçmaktan hoşlanıyorsa o rüyasında belki de bir savaşta çarpıştığını görecektir. O bu basit görevi yukarıdaki gibi bir benzetmeyle hayalinde canlandıracak ve kendini korkmakta daha haklı bulacaktır. Veya o rüyasında bir uçurumun kenarında olduğunu ve aşağıya düşmemek için geri kaçmak zorunda olduğunu görecektir. O içinde sınavdan kaçınmasını, ondan kurtulmasını sağlayacak duygular oluşturmak zorundadır ve böylece sınavı uçurumla eşit tutarak kendini aldatmaktadır. Burada rüyaların çok sık kullandıkları bir başka aracı daha gözlemleyebiliriz. Bir problemi ele geçirirler onu küçücük bir parçası kalıncaya kadar keser biçer kaynatırlar. Bu parça daha sonra bir benzetmeye çevrilir ve sanki en baştaki problemle aynı şeymiş gibi ele alınır. Örneğin daha cesur ve geleceğe daha güvenle bakan başka bir öğrenci bu şekilde görevini yerine getirmek ve sınavını başarılı bir şekilde geçmek istemektedir. Ancak hala yardıma ihtiyaç duymakta, kendini garanti altına almak istemektedir – onun yaşam stili bunu talep etmektedir. Sınavdan önceki gece rüyasında kendisini bir dağın zirvesinde görür. Bu tablo onun durumunu iyice basite indirgemektedir. Tablo onun durumunun sadece küçük bir bölümünü canlandırmaktadır. Zor durumdadır ama o zorluğun birçok yönünü yok edip sadece başarı ihtimalleriyle uğraştığı için içinde kendine yardımcı olacak duygular uyandırmaktadır. Ertesi gün kalktığında kendisini mutlu, dinlenmiş ve öncekinden daha cesaretli hissedecektir. O, başa çıkması gereken zorlukların küçücük görünmesini sağlamayı başarmıştır. Kendine güveni sağlamasına rağmen gerçekte kendi kendini aldatmıştır. O tüm sorunu akıl yoluyla ele almamış aksine kendi içinde özgüven duygusu oluşturmuştur.

Bu duyguları uyandırma alışılmamış bir şey değildir. Genişçe bir su arığı üzerinden atlamak isteyen kişi atlamadan önce genelde üçe kadar sayar. Üçe kadar sayması gerçekten bu kadar önemli midir? Atlamak ile üçe kadar saymak arasında zorunlu bir bağlantı var mıdır? Kesinlikle hayır. Ama kişi duygularını uyandırmak ve tüm gücünü toparlamak için üçe kadar sayar. İnsan doğamız bir yaşam stili derlemek, belirlemek ve güçlendirmek için tüm araçlara sahiptir ve bu araçların en önemlilerinden biri duygular uyandırma yeteneğidir. Bununla gece gündüz meşgul oluruz ama bunu fark etmek geceleri daha kolaydır.

Kendi kendimizi nasıl kandırdığımızı kendi gördüğüm bir rüya aracılığıyla açıklamama izin veriniz. Savaş esnasında nevrotik askerlerin tedavisinin yapıldığı bir hastanenin yöneticisiydim. Savaş için elverişli olmayan askerlere rastlayınca onlara daha kolay görevlere atayarak yüklerini azaltmaya çalışıyordum. Onlar o zaman gerginlikten iyice uzaklaşıyor ve bu davranış tarzı genelde başarılı sonuçlar veriyordu. Günün birinde bana daha önce hiç görmediğim kadar yakışıklı ve güçlü bir asker geldi. O çok depresifti ve onu muayene ettiğimde onunla ne yapmam gerektiği konusunda düşündüm. Bana kalsa bana gelen her askeri tabii ki eve göndermek isterdim ama benim tüm tavsiyelerimin komutanımız olan bir subay tarafından onaylanması gerekiyordu ve benim merhametim de belli sınırlar içinde kalmalıydı. Bu askerin içinde bulunduğu durumda karar vermek kolay değildi ama zamanı geldiğinde ona: " Siz nevrotiksiniz ama aynı zamanda çok güçlü ve sağlıklısınız. Cepheye gitmek zorunda kalmamanız için size daha kolay bir görev vereceğim."

Asker yüzünü acınacak bir şekle soktu ve cevap verdi: "Ben fakir bir öğrenciyim ve yaşlı anne babamın karnını çocuklara özel ders vererek ancak doyurabiliyorum. Ben ders veremezsem aç kalacaklar. Onlara yardım edemezsem ikisi de açlıktan ölecekler."

Acaba onun için daha kolay bir iş bulabilir miyim diye düşündüm – onu yazıcı olarak çalışabileceği memleketine gönderme – ama komutanımın bu tavsiyeye kızacağından ve bu sinirle askeri cepheye göndereceğinden korkuyordum. Sonunda vicdan azabı duymadan yapabileceğim en uç şeyi yapmaya karar verdim. Onu sadece nöbetçiliğe elverişli biri olarak değerlendirecektim. Akşam eve gidip uyuduğumda korkunç bir rüya gördüm. Rüyamda bir katil olduğumu, bir taraftan kimi öldürmüş olduğumu düşünürken bir yandan da dar ve karanlık sokaklarda koştuğumu görüyordum. Hatırlayamıyordum ama içimde: "Bir cinayet işledim ve benim için her şey sona erdi. Ömrüm geçti gitti. Her şey bitti." duygusu vardı. Böylece rüyamda sessizce duruyor ve terliyordum.

Uyandıktan sonraki ilk düşüncem: "Kimi öldürdüm ben?" olmuştu. Daha sonra hatırladım: "Eğer bu genç askere yazıhanede bir görev bulamazsam belki de cepheye gönderilecek ve öldürülecektir. O zaman onun katili ben olmuş olacağım." Kendimi kandırmak için içimde nasıl duygular uyandırdığımı görüyorsunuz. Ben katil değildim ve bu felaket başa gelse bile bu benim suçum olmazdı. Ama benim yaşam stilim kendimi tehlikeye atmama izin vermek istemiyordu; ben doktorum, ben yaşam kurtarmalı, yaşamı tehlikeye sokmamalıyım. Yine, ona daha kolay bir görev bulursam komutanımın onu cepheye göndereceğini düşündüm ve bu hiçbir şeyi düzeltmezdi. Sonunda eğer ona yardım etmek istiyorsam yapabileceğim tek şeyin mantıklı davranmak ve yaşam stilimi dikkate almamak olduğunu düşündüm. Yani onun nöbet görevi için elverişli olduğuna karar verdim. Bunun ardından olanlar aklın yolunu takip etmenin her zaman daha iyi olduğunu doğruladılar. Komutanımız benim tavsiyemi okudu ve üzerini çizdi. Ben: "Eyvah, şimdi onu cepheye gönderecek. Keşke onu yazıhane için elverişli diye yazsaydım." Diye düşündüm. Komutan rapora şu notu düştü: "Altı ay yazıcılık görevi." Daha sonra meydana çıktığına göre

komutanın askere kolay bir görev vermesi karşılığında rüşvet aldığı ortaya çıktı. Asker hayatında bir kere bile özel ders vermemişti ve anlattıklarının hiçbiri doğru değildi. O bu yalanı sadece benim ona daha kolay bir görev vermemi ve rüşvetçi komutanın da onu tasdik etmesini sağlamak için uydurmuştu. O günden beri hiç rüya görmemeyi tercih ederim.

Rüyaların bizi aldatmak, kafamızı bulandırmak için var oldukları gerçeği, onların anlaşılamamalarının da sebebidir. Eğer rüyalarımızı anlayabilseydik onlar bizi kandıramazlar artık içimizde duygular ve ruhsal çalkantılar uyandıramazlardı. Rüyalarımızın telkinlerine uymayı reddetmeli ve daha çok aklımızın sesine kulak vermeliyiz. Rüyalar anlaşılsalardı amaçları kalmazdı. Rüya güncel gerçek görev ile yaşam stili arasında bir köprüdür ama yaşam stilinin desteğe ihtiyacı olmaması gerekir. Yaşam stilinin gerçekle ilişkileri doğrudan olmalıdır. Rüyaların pek çok seçenekleri vardır ve her rüya insanın aşması gereken özel durum karşısında yaşam stilinin nerede yardıma gereksinim duyduğunu gösterir. Bu yüzden bir rüyanın yorumu hep tektir eşi benzeri yoktur. Tablo ve benzetmeleri formüllerle bir defalığına her zaman geçerli olacak şekilde açıklamak mümkün değildir çünkü rüya yaşam stilinin yarattığı bir şeydir, o insanın her defasındaki özel durumuna verdiği anlamdan türetilmiştir.

Şimdi sıkça görülen rüya konularından bahsediyorsam bununla rüya yorumlama konusunda kurallar vermek değil aksine sadece rüyaların ve anlamlarının anlaşılmasını kolaylaştırmak istemekteyim.

Uçma rüyaları çok sık görülmektedir. Bu rüyaların anahtarı her zaman olduğu gibi ortaya çıkardıkları duygulardadır. Onlar geride düzelmiş, özgüvenli bir ruh hali bırakırlar; kişinin moralini aşağıdan yukarıya doğru taşırlar. Zorlukları aşmayı ve üstünlük

amacına yönelik çabayı kolay ve hafif bir şey olarak ortaya koyarlar; buradan yola çıkarak rüyayı görenin uykusunda bile hırsından vazgeçemeyen cesur, ileriye dönük ve hırslı biri olduğu sonucunun çıkarılmasına yol açarlar. İçlerindeki sorun: "İleri gitmeye devam etmeli mi etmemeli midir?" cevabı da: "Yolumda her hangi bir engel yok" tur.

Henüz hiç yüksekten düşme rüyası görmemiş olan çok az insan vardır. Bu çok dikkate değer bir durumdur ve insan ruhunun zorlukları aktif olarak aşmaya çabalamaktan daha çok yaşamını sürdürmek ve yenilgilerden korkmakla meşgul olduğunu göstermektedir. Bunun bizim çocukları uyarmak ve dikkatli olmalarını istemek şeklindeki yetiştirme geleneklerimize uygun olduğunu düşünürsek konu daha anlaşılır olacaktır. Onlar durmadan: "Sandalyenin üzerine çıkma!", "Bırak o makası yerine!", "Ateşe yaklaşma!" uyarılarını duymak zorunda kalmaktadır. Onlar hep varsayılan tehlikelerle çevrilidir. Şüphesiz bunlar aynı zamanda gerçek tehlikelerdir ama bir insanı korkak yaparsanız bu tehlikelere akılcı bir şekilde karşı çıkmalarına yardımcı olamazsınız.

Eğer insanlar rüyalarında sıkça felçli olduklarını veya bir treni kaçırdıklarını görüyorlarsa bu kural olarak: "Bu sorun benim karışmama gerek kalmadan halledilebilseydi çok mutlu olurdum. Karar vermek zorunda kalmamak için yolu uzatmalı ve geç kalmalıyım. Treni kaçırmalıyım." demektir.

Birçok insan rüyasında sınavlara girdiğini görür. Bazen böyle olgun bir yaşta bir sınava daha girmek zorunda kalmalarına veya çoktan görüp geçirmiş olduğu bilim konularında imtihan edilmelerine şaşırırlar. Bazı insanlarda bu: "Karşına çıkabilecek sorulara hazır değilsin!" anlamına gelebilir. Diğerlerinde rüya: "Sen bu sınavı eskiden başarmıştın şimdi de başaracaksın." diyor

olabilir. Değişik kişilerde aynı tablolar hep aynı anlama gelmek zorunda değildir. Her rüyada her şeyden önce moral eksikliğine ve rüyanın yaşam stilinin tamamıyla olan bağlantısına dikkat etmemiz lazımdır.

Otuz iki yaşında nevrotik bir bayan muayenehaneme gelmişti. O ailenin ikinci çocuğuydu ve ikinci çocukların birçoğu gibi çok hırslıydı. O hep birinci olmak ve sorunlarının hepsini kusursuz olarak çözmek istiyordu. O bir sinir kriziyle bana gelmişti. O evli bir adamla bir aşk ilişkisi yaşamış ve bu adam mesleğinde başarısızlığa uğramıştı. Kadın adamla evlenmek istemiş ama adamın karısı boşanmaya yanaşmamıştı. Hasta rüyasında dairesini kendisi köydeyken bir adama kiraya verdiğini, adamın eve taşındıktan kısa bir süre sonra evlendiğini ama para kazanmadığını görmüştü. Adam pek dürüst olmayan ve ciddi bir şekilde çalışmayan bir kimseydi. Evin kirasını ödeyemediği için hasta onu evden çıkarmak zorunda kalmıştı. İlk bakışta bu rüyanın yaşam sorunuyla belli bir ilişkisi olduğunu görüyoruz. Ticari hayatında başarısızlığa uğramış bir adamla evlenip evlenmeme konusunda şüpheleri vardı. Sevgilisi fakirdi ve kadına bakmaktan acizdi. Karşılaştırmayı özellikle çarpıcı kılan şey, adamın hesap ödemeye yetecek kadar parası olmadığı halde hastamı yemeğe davet etmesiydi. Bu rüyanın amacı evlilik karşıtı duygular uyandırmasıydı. O hırslı bir kadındır ve fakir bir adama bağlanmak istememektedir. O bir benzetme kullanmakta ve kendine sormaktadır: "Eğer o benim dairemi kiralamış ama kirayı ödeyememiş olsa, böyle bir kiracıya nasıl davranırdım acaba? Cevap kolaydır: "O evi boşaltmak zorunda kalırdı."

Ancak bu evli adam onun kiracısı değildir ve mantıken onunla karıştırılmamalıdır. Ailesine bakamayan adam kirasını ödeyemeyen bir adamla aynı şey değildir. Ama yine de hasta sorununu kolay

çözülür duruma sokabilmek, yaşam stilini daha güvenli bir şekilde takip edebilmek için kendine: "Onunla evlenemem" duygusu vermektedir. Hasta böyle yapmakla sorununu mantıklı düşüncelerle ele almaktan kaçınmakta ve onun sadece küçük bir bölümünü seçmektedir. Hastam aynı zamanda aşk –evlilik probleminin tamamını sanki o: "Bir adam benim dairemi kiralıyor. Kirasını ödeyemezse dışarıya atılması gerekecektir." benzetmesiyle ifade edilebilirmiş gibi önemsiz bir şey olarak ele almaktadır.

Bireysel psikolojik tedavinin tekniği her zaman yaşam sorunlarını aşmada hastanın cesaretini arttırmaya yönelik olduğundan rüyaların tedavi sürecinde değişmeleri şaşırtıcı değildir. Onlar tedavi ne kadar uzarsa o kadar umutlu bir tutumu kanıtlarlar. Melankolik bir hastamın iyileşmesinden önceki son rüyası şöyleydi: "Bir bankın üzerinde tek başıma oturuyordum. Ortalığı aniden bir kar fırtınası sardı. Şansım varmış ki eve kocamın yanına kaçarak kurtulabildim. Daha sonra kocama bir gazetenin iş ilanları bölümünde uygun bir iş aramada yardımcı oldum." Hastam rüyasını kendisi yorumlayabilmişti. Rüya kadının kocasıyla barışma duygularını açıkça göstermektedir. O kocasından başlangıçta nefret etmiş ve onun evi geçindirmeğe yetecek kadar para kazanma konusundaki acizliği ve yeteneksizliği hakkında şikayetçi olmuştu. Rüya şöyle demek istemektedir: "Yalnız başıma kendimi tehlikeye atmaktansa kocamın yanında kalmam daha iyidir." Hastanın yaşam durumlarını değerlendirirken kendisine hak verecek olmamıza rağmen kocasıyla ve evliliğiyle tekrar anlaşma tarzı genelde korkak akrabalardan duyulan tavsiyeleri hatırlatmaktadır. Yalnız kalmanın tehlikeleri iyice kötümser bir şekilde anlatılır; o hala sosyal ilişkiye cesaret ve bağımsızlık katacak durumda değildir.

On yaşında bir erkek çocuk psikolojik danışma merkezine getirilmişti. Öğretmeni onun arkadaşlarıyla ilişkilerinde onlara karşı haince ve kızgın davrandığından şikâyetçiydi. O okulda bir şeyler çalıyor ve cezalandırılsınlar diye diğer oğlanların sıralarının altına saklıyordu. Bu davranış ancak eğer çocuk diğerlerini kendi düşük durumuna çekmek için bir güdü hissediyorsa düşünülebilir. O arkadaşlarını alçaltmak ve bu şekilde kendinin değil *onların* hain olduklarını ispat etmek istiyordu. Eğer çocuk böyle hissediyorsa onun yetiştirilmesi sonucu, aile içinde suçlamak istediği biri olduğunu düşünebiliriz. On yaşında hamile bir kadını taşa tutmuş ve polisle başı belaya girmişti. On yaşında bir çocuk olarak o muhtemelen hamileliğin ne demek olduğunu biliyordu. Onun hamileliğe kızdığından şüphelenmiştik ve bu yüzden gelişinden hoşlanmadığı bir küçük kardeşin var olup olmadığını araştırmıştık. Öğretmenin anlattığına göre ona "çevrenin baş belası" diyorlardı; o arkadaşlarını rahatsız ediyor, onlara kötü isimler takıyor ve onlara iftira atıyordu. Küçük kızları kovalıyor ve onları dövüyordu. Şimdi onun kendisine rakip olarak gördüğü kişinin bir kız kardeş olduğunu düşünmeye başlamıştık.

Onun iki kardeşten büyük olanı olduğunu ve dört yaşında bir kız kardeşi olduğunu öğrendik. Annesi onun kız kardeşini sevdiğini ve ona her zaman iyi davrandığını iddia etmektedir. Tüm iyi niyetimize rağmen anneye inanamayız böyle bir çocuğun kız kardeşini sevmesi mümkün değildir. Daha sonra şüphemizde haklı olduğumuzu göreceğiz. Anne kocasıyla olan ilişkisinin de örnek bir ilişki olduğunu iddia etmektedir. Çocuk için ne kadar kötü bu! Ebeveynleri çocuğun hatalarında besbelli tamamen suçsuzlar, hatalar sadece çocuğun kendi kötü doğasından kaynaklanıyor, kötü kader veya uzak bir atadan kalma kötü bir miras! Bu tarz mükemmel evlilikleri sıkça duyuyoruz: böyle mükemmel ebeveynler ve bu tahammül edilmez çocuk! Öğretmenler,

psikologlar, avukatlar ve yargıçlar bu tarz arızalara şahit olabilirler. Gerçekten böyle mükemmel bir evlilik böyle bir çocuk için büyük bir zorluk olabilir: Annesinin babasına ne kadar sadık olduğunu görmek onu kızdırabilir. O annesinin ilgisini sadece kendisine yöneltmesini ister, annesinin başka birini sevmesini kaldıramaz. Peki, eğer mutlu evlilikler çocuklar için kötü ve mutsuz evlilikler daha kötü ise ne yapmalıyız? Çocuğu baştan itibaren toplum için yetiştirmeli, onu gerçekten evlilik ilişkisi içine katmalıyız. Çocuğun sadece ebeveynlerden birine yapışıp kalmasını engellemeliyiz. Bu çocuğu şımartılmış çocuk olarak adlandırabiliriz; o annesinin ilgisini kendisine bağlamak istemektedir ve her seferinde kendisine yeteri kadar ilgi gösterilmediğinde kendini yaramazlık yapmaya alıştırmıştır.

Bizim bu inancımız hemen doğrulanmıştır. Anne çocuğu asla kendisi cezalandırmamakta, baba eve gelip çocuğu cezalandırıncaya kadar beklemektedir. Kadın muhtemelen kendinin çok güçsüz olduğunu düşünmekte ve sadece bir adamın hükmedebileceğine ve emir verebileceğine, sadece bir adamın cezalandıracak kadar güçlü olacağına inanmaktadır. Belki de çocuğu da sadece kendine bağlamak istemekte ve onu kaybetmekten korkmaktadır. Her halükarda kadın çocuğu babasına katılım ve işbirliği gösterecek şekilde yetiştirmemektedir. Bu durumda baba ile oğul arasında mecburen gerginlik doğacaktır. Babanın eşine ve ailesine çok bağlı olduğunu ama işten sonra oğlan yüzünden eve gitmekten hoşlanmadığını duyuyoruz. O oğlunu çok sert cezalandırmakta ve onu sıkça dövmektedir. Oğlanın babasına karşı nefreti olmadığını öğreniyoruz. Ama bu diğer taraftan pek mümkün değildir, çocuk geri zekâlı biri değildir çünkü. O duygularını çok dikkatli bir şekilde gizlemeyi öğrenmiştir.

O kız kardeşini sevmekte ama onunla güzelce oynamamaktadır, ona sıkça vurmakta ve onu kaktırmaktadır. Oğlan yemek odasında çekyatta, kız kardeşi ebeveyn yatak odasındaki çocuk yatağında yatmaktadır. Şimdi kendimizi oğlanın yerine koyar onun hissettiği gibi hissedebilirsek ebeveynlerin odasındaki bu çocuk yatağı bizi rahatsız edecektir. Oğlanın aklıyla düşünmeye, onun ruhuyla hissetmeye ve onun gözleriyle görmeye çalışıyoruz. O annesinin ilgisini kendisine bağlama istemektedir. Geceleri kız kardeşi anneye çok daha yakındır. Ama o annesine yakın olmak için mücadele etmek zorundadır. Oğlanın sağlığı çok iyidir; normal doğumla dünyaya gelmiş ve yedi ay emzirilmiştir. İlk defa biberonla beslendiğinde istifra etmiştir; bu istifra nöbetleri o üç yaşına gelinceye kadar devam etmiştir.

Oğlanın büyük bir ihtimalle mide problemi vardır. O şimdi iyi beslenmiş durumdadır ama midesiyle sorunu hala devam etmektedir. O midesini kendinin zayıf noktası olarak görmektedir. Onun hamile kadına taş atmış olmasını şimdi biraz daha iyi anlayabiliriz. Çocuk yemekte çok seçicidir. Yemek ona uymazsa annesi ona para vermekte, o da gidip canının istediği şeyi almaktadır. O buna rağmen komşuları dolaşıp ebeveynlerinin kendisine yeteri kadar yemek vermediklerinden şikâyet etmektedir. Bu onun kullanmaya alışık olduğu bir hiledir. Bu değişmez bir şeydir. Çocuğun kendini üstün hissetmesi için başkalarına iftira atması gerekmektedir.

Şimdi onun danışma merkezine geldiğinde anlatmış olduğu rüyayı anlayabilecek durumdayız. "Ben batıda bir kovboymuşum." demişti. "Beni Meksiko'ya yollamışlardı ve ben zorlukları aşarak Birleşik Milletlere kadar gitmek zorundaymışım. Meksikalının biri gelip benden bir şey istediğinde onun karnına vuruyordum." Rüyadaki duygu şudur: "Etrafım düşmanlarla çevrili. Dört bir tarafıma vurmalı ve mücadele etmeliyim." Amerika'da

kovboylara kahraman gözüyle bakılmaktadır; çocuk küçük kızları kovalamayı ve insanların karnına vurmayı kahramanca hareketler olarak görmektedir.

Midenin onun yaşamında büyük bir rol oynadığını daha önce görmüştük – o mideyi en hassas nokta olarak görmektedir. Kendisinin zayıf bir midesi vardır ve babasının durmadan şikâyetçi olduğu sinirsel bir mide rahatsızlığı vardır. Mide bu ailede çok önemli bir konuma çıkarılmıştır. Oğlanın amacı insanları en zayıf noktalarından vurmaktır. Rüyası ve davranışları aynı yaşam stilini göstermektedir. O bir rüya dünyasında yaşamaktadır ve biz onu uyandırmazsak o böyle yaşamaya devam edecektir. O sadece babasını kız kardeşini, küçük çocukları ve özellikle küçük kızları değil aksine sonsuz mücadelesini bitirmek isteyen doktorunu da düşman olarak görecektir. Rüyası onu devam etmeye, bir kahraman olmaya, başkalarını yenmeye teşvik etmektedir ve eğer o kendi kendisini aptal yerine koyduğunun farkına varmazsa ona yardımcı olacak bir tedavi şekli yoktur.

Danışma merkezinde ona rüya açıklanır. O, düşman bir ülkede yaşadığını ve onu cezalandırmaya veya durdurmaya çalışan herkesin bir Meksikalı ve hepsinin onun düşmanı olduğunu düşünmektedir. Bir dahaki sefere danışma merkezine geldiğinde kendisine: "Son görüştüğümüzden beri neler oldu?" diye sorduk. "Kötü biriydim yine" diye cevapladı. "Ne yaptın peki?" "küçük bir kızı kovaladım." Bu şimdi bir itiraftan çok daha fazla bir şeydir, bu bir övünme ve bir saldırıdır. O insanların onu iyileştirmeye çalıştığı bir danışma merkezindedir ve o kızgın olduğunu ve kötülük yaptığını söylemektedir. O bununla: "Beni değiştirebilme ümidinden vazgeçin. Valla, midenize tekme atarım." Bu çocukla ne yapabiliriz ki? O hala rüya görmekte, hala kahraman rolü oynamaktadır. Ona bu rolün sağladığı hazzı azaltmalıyız. "Senin kahramanının küçük kızları kovalayacağına gerçekten inanıyor

musun? diye soruyoruz, "Bu kahramanlığın çok kötü bir karikatürü olmuyor mu? Bir kahraman olmak istiyorsan o zaman büyük ve güçlü bir kızı kovala veya belki de hiçbir kızı kovalamamalısın." Bu tedavinin bir yanıdır. Onun gözünü açmalı ve şimdiye kadarki yaşam stilini devam ettirmenin ona kötü görünmesini sağlamalıyız, atasözünün dediği gibi "çorbasına tükürmeliyiz." Çorbası o zaman ona eski tadı vermeyecektir. Diğer yan ise, ona işbirliği için cesaret vermek, tatmini yaşamın yararlı tarafında aramayı öğretmektir. Yaşamın olumlu tarafında başarısız olmaktan korkmadığı sürece hiç kimse yaşamın olumsuz tarafına geçmek istemez.

Yirmi dört yaşında, yalnız yaşayan ve sekreter olarak çalışan bir genç kız, patronunun zorba davranışlarıyla hayatı kendisine çekilmez yaptığından şikâyetçidir. Genç kız kendisini arkadaşlık kurmak ve devam ettirmek konusunda yeteneksiz bulmaktadır. Deneyimlerimiz bize arkadaşlarına hükmetmeye çalışan kimsenin arkadaşlarını kaybettiğini öğretmiştir. Böyle bir insan sadece kendisini düşünmektedir, hedefi kişisel üstünlüğünü ispat etmektir. Patronu muhtemelen bu tip insanlardandır. Her ikisi de başkalarına hükmetmek istemektedirler. Eğer bu tip iki kişi bir araya gelmişlerse zorluklarla karşılaşmaları kaçınılmazdır. Genç kız yedi kardeşin en küçüğü, tüm ailenin sevgilisidir. Lakabı, hep bir erkek olmak istediğinden "Tom" dur. Bu onun amacının çevresine hükmetmek olduğu iddiamızı güçlendirmektedir. Erkek olmanın "efendi" olmak ve başkalarına hükmetmek ama hükmedilmemek ile aynı anlama geldiğini düşünmektedir. Genç kız güzeldir ama insanların kendisine sadece güzel yüzü için yüz verdiklerini düşünmekte ve yaralanmaktan, yüzünün bozulmasından korkmaktadır. Güzel kızlar için günümüzde başkalarını etkilemenin ve onlara hükmetmenin daha kolay olduğunu o çok iyi anlamıştır. Ancak o bir erkek olmak istemekte ve erkeksi araçlarla

hükmetmek istemektedir. Bu yüzden güzelliğinden gurur duymamaktadır.

En erken anısı bir adamın kendisini korkutmuş olmasıdır. Kendisinin hala eşkıyalar ve aklını yitirmiş kişilerin saldırısına uğrama düşüncesinden korktuğunu söylemektedir. Erkek olmak isteyen bir kızın eşkıyalar ve aklını yitirmiş kişilerden korkması tuhaf görünebilir; ama aslında bu hiç de tuhaf değildir. Bu ona amacını gösteren acizliğinin duygusudur. Genç kız hükmedebileceği ve herkesi kendisine boyun eğdirebileceği şartlarda yaşamak arzusundadır, tüm diğer durumları hariç tutmak istemektedir. Eşkıyalar ve aklını yitirmiş kişilere hâkim olamayacaktır, bu yüzden onların hepsini en iyisi yok etmek istemektedir. O rahat bir şekilde erkek olmak ve başa çıkamayacağı durumları kendisi için yumuşatmak istemektedir. Bu kadın rolüyle çok yaygın olan memnuniyetsizliğe yani benim erkeksi veya "eril protest" diye adlandırdığım memnuniyetsizliğe hep bir takım gerginlik duyguları eşlik eder: "Ben kadın olmanın zararlarına karşı mücadele eden bir erkeğim."

Bakalım bu duyguların izlerini genç kızın rüyalarında bulabilecek miyiz? O rüyasında sıkça yalnız bırakıldığını görmektedir. O şımartılmış bir çocuktur; rüyası şu anlama gelmektedir: "Benim korunmam gerekir. Beni yalnız bırakmak güvenli değildir. Başkaları bana saldırıp beni alt edebilirler." Genç kızın sıkça gördüğü bir başka rüya ise para cüzdanını kaybettiğini gördüğü rüyasıdır. "Dikkat et" demek istemektedir bununla "bir şeyler kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyasın." O hiçbir şeyini kaybetmek istememektedir; özellikle de başkalarına hükmetme gücünü kaybetmek istememektedir; ama yaşamda bir tek şeyi, para cüzdanının kaybını her şeyin bir simgesi olarak seçer. Burada rüyaların duygular üreterek yaşam stilini nasıl güçlendirdiğine dair

bir başka örnek görmekteyiz. O para cüzdanını kaybetmemiştir, ama rüyasında onu kaybettiğini görmektedir ve geriye kalan bu his olacaktır. Daha uzun bir rüya genç kızın tutumunu bize daha açık bir şekilde göstermektedir. "İçinde birçok insanın bulunduğu bir yüzme havuzundaymışım." Diyor genç kız. "Biri benim oradaki insanların kafaları üzerinde durduğumun farkına varıyormuş. Birinin beni görünce çığlık attığını duyuyor ve büyük bir yere düşme tehlikesi geçiriyormuşum." Ben eğer bir heykeltıraş olsaydım bu genç kızı başkalarını kaide olarak kullanarak nasıl yabancı kafalar üzerinde durduğunu aynen canlandırırdım. Bu onun yaşam stilidir; bunlar onun severek içinde oluşturduğu duygulardır. Ama o tutumunu tehdit altında görmekte ve başkalarının da bu tehlikeyi bildiklerine inanmaktadır. Diğerleri onu korumalıdırlar ve onun başları üzerinde durmaya devam edebilmesi için dikkatli olmalıdırlar. Suda yüzmek onun için yeteri kadar güvenli değildir. Bu onun yaşamının tüm öyküsüdür. O kendine: "Kız olduğum halde bir adam olmayı" hedef olarak seçmiştir. En küçük çocukların çoğunun olduğu gibi o da çok hırslıdır; ama durumuna oranla görünüşte üstünlük onun için gerçek uygunluktan daha değerlidir ve başarısızlık korkusu kendisini devamlı takip etmektedir. Eğer ona yardım etmemiz gerekiyorsa onu, kadın rolüyle barıştırmanın bir yolunu bulmalıyız, karşı cinse duyduğu aşırı hassasiyeti dengelemeli ve onu hemcinslerine karşı arkadaşlık duygularıyla donanmış şekilde yetiştirmeliyiz.

On üç yaşındayken oğlan kardeşi bir kaza sonucu ölmüş olan bir kızın en erken anısı şöyledir: "Kardeşim bebekken ve yürümeyi öğrendiği sıralarda ayağa kalkmak için bir sandalyeye tutunmuş ve sandalye de onun üzerine düşmüştü." Demek ki bu başka bir kazadır ve biz genç kızın dünyanın tehlikelerinden çok etkilenmiş olduğunu tespit ediyoruz. "En sık gördüğüm rüya" diye anlatıyor genç kız, "çok tuhaftır. Sıkça üzerinde benim görmediğim delikler

olan caddelerde dolaşırım. Dolaşırken deliğe düşerim. Delik su doludur ve ben suya dokunur dokunmaz korkuyla uyanırım ve kalbim yerinden çıkacak gibi çarpar." Biz rüyayı onun kendisinin bulduğu kadar acayip bulmayacağız; fakat o, bu rüyayla kendini devamlı alarm durumuna geçirmektedir; o bu rüyayı çok gizemli buluyor ve onu anlamıyor olmalıdır. Rüya ona şunu söylemektedir: "Dikkatli ol. Her taraf senin bilmediğin tehlikelerle doludur." Ama o rüya bize daha çok şey söylemektedir. İnsan zaten aşağıdaysa daha fazla düşemez. Onun düşme tehlikesi varsa, diğerlerinden daha üstün konumda olduğunu düşünüyor olmalıdır. Kız, aynı daha önceki örnekte olduğu gibi şöyle söylemektedir: "Ben üstünüm ama düşmemek için hep dikkatli olmalıyım."

Bir başka örnek aracılığıyla, bir erken anıda ve bir rüyada aynı yaşam stilini bulup bulamayacağımızı inceliyoruz. Bir kız çocuğu bize şöyle anlatıyor: "Büyük bir ilgiyle bir apartmanın inşa edilmesini seyrettiğimi hatırlıyorum." Kızın işbirliği anlayışının olduğunu iddia edebiliriz. Küçük bir kız çocuğundan bir evin inşaatına katılması beklenemez ama o gösterdiği ilgi aracılığıyla başkalarıyla işbirliği yapmaktan zevk alacağını gösterebilir. "Küçücük bir şeydim çok yüksek bir pencerenin önünde duruyordum ve önümdeki camları sanki dünmüş gibi berrak bir şekilde hatırlıyorum." Eğer pencerenin çok yüksek olduğundan bahsediyorsa küçük ve büyük arasındaki karşıtlık onun ruhunda özel bir rol oynuyor demektir. O, "Pencere büyüktü ve ben küçüktüm." demek istemektedir. Onun çok küçük olduğunu ve büyüklük oranlarıyla bu yüzden severek uğraştığını duysaydım, doğrusu hiç şaşırmazdım. Anısının çok berrak oluşundan bahsedişi bir çeşit övünmedir. Ama şimdi rüyasını dinleyelim: "Değişik birçok kişi benimle aynı arabada gidiyorlardı." Genç kız varsaydığımız gibi işbirliğinden yanadır, başkalarıyla birlikte olmaktan hoşlanmaktadır. " Bir ormanın kenarında duruncaya kadar

yolumuza devam ettik. Herkes aşağıya indi ve ormana daldı. Çoğunun boyu benden uzundu." Genç kız yine boy farkına işaret etmektedir. "Ama ben tam zamanında asansöre binmeyi başardım ve asansör maden ocağında aşağı yukarı on ayak kadar derine indi. Asansörden indiğimizde havanın bizi zehirleyebileceğini düşündük." Kız bir tehlikeyi tasvir etmektedir. İnsanların çoğu tehlikelerden korkarlar; insanoğlu çok cesur değildir. "Ama biz sağ salim oradan çıkabildik." Burada genç kızın yaşama ne kadar güvenle baktığını görüyoruz. Bir insanda toplum ruhu varsa o insan her zaman cesur ve umut doludur. "Bir dakika kadar dışarıda kaldık sonra tekrar asansöre binerek yukarıya çıktık ve çabucak arabaya koştuk." Bu kızda çok iyi bir toplum bilinci olduğundan kesinlikle eminim ama o daha büyük ve daha güçlü olması gerektiği duygusuna sahip. Biz onu, o sanki devamlı ayak parmakları ucunda dikiliyormuş gibi biraz gergin buluyoruz ama bu gerginlik onun toplumsallığı ve toplumsal başarılardan aldığı haz ile dengelenecektir.

6. AİLENİN ETKİLERİ

Bebek doğduğu andan itibaren annesiyle bağlantı kurmaya çalışır. Bu onun hareketlerinin amacıdır. Aylar boyunca anne bebeğin yaşamında olağanüstü önemli bir rol oynar; bebek anneye neredeyse tam bağımlıdır. Bu durumda sosyalleşme gelişiminin ilk adımları atılır. Anne bu dönemde çocuğun ilk kez kendisinden başka bir insani varlığa ilgi duymasını kendisinden başka bir insanla ilk ilişkisini kurmasını sağlar. Anne çocuk ile toplum içindeki yaşam arasında ilk köprüdür ve annesi veya onun yerine geçen bir başka insan ile herhangi bir ilişki kuramayan çocuk kaçınılmaz bir şekilde yok olacaktır.

Bu bağ öyle içten ve öyle büyüktür ki, ileriki yıllarda herhangi bir özelliğin kalıtımsal olduğunu kesinlikle söyleyemeyiz. Bizim kalıtımsal diye tahmin edebileceğimiz her eğilim anne tarafından uyumu sağlanmış, alıştırılmış, şekillendirilmiş ve durmadan tekrar edilmiştir. Annenin buradaki becerisi veya beceriksizliği çocukta var olan tüm imkanları etkilemiştir. Annenin "becerisi" derken onun çocuğuyla işbirliği kurma ve çocuğu bu toplumda işbirliği için kazanma yeteneğinden başka bir şeyi kastetmemekteyiz. Bu yetenek kurallar aracılığıyla öğretilemez. Her geçen gün değişik durumlar getirir. Onun görüşlerini ve çocuğun ihtiyaçları konusundaki anlayışını ispat etmesi için binlerce imkân vardır. O

ancak, çocuğunun sevgisini kazanmaya çalışarak ve onun rahatını sağlayarak becerikli olabilir.

Tutumu kendini tüm davranışlarında gösterir. Her çocuğu kucağa alışında, taşıyışında, onunla konuşmasında, ona banyo yaptırırken veya beslerken onunla bağlarını güçlendirme imkânına sahiptir. Eğer annelik görevleri için yetiştirilmemişse ve bu görevlere ilgisizse beceriksizce davranır ve bebek ona direnç gösterir. Eğer anne bebeği yıkamayı hiç öğrenmemişse, yıkanmak, bebek için kendisini annesine yaklaştıran değil ondan uzaklaşmaya sevk edecek olan nahoş bir deneyim olacaktır. Annenin tavırları bebeği yatağına koyarken, tüm hareketlerinde, çıkardığı tüm seslerde, bebeği yalnız mı bırakacağı yoksa onun yanında mı kalacağı konusundaki kararlarında çok becerikli olmalıdır. Annesi onun tüm çevresini düşünmeli – temiz hava, odanın sıcaklığı, beslenme, uyku zamanları, bedensel alışkanlıkları, temizlik gibi konuları göz önünde bulundurmalıdır. O her seferinde çocuğun kendisini sevmesi veya sevmemesi, onunla işbirliği yapması veya işbirliğine yanaşmamasını sağlayan yeni bir imkân oluşturur.

Annelik becerisinde gizemli hiçbir şey yoktur. Her beceri uzun yılların alıştırmalarının ve özverinin bir sonucudur. Anneliğe hazırlık yaşamın en erken yıllarında başlar. İlk adımlar kızların küçük çocuklara karşı takındıkları tavırlarda, küçük çocuklara ve gelecekteki görevlerine olan sevgilerinde gözlenebilir. Kız ve erkek çocuklarını ileride aynı görevleri yükleneceklermiş gibi yetiştirmek asla tavsiye edilmez. Eğer becerikli annelere sahip olmak istiyorsak kızlar annelik için ve hatta anne olma olasılığını onaylayacak, anneliği yaratıcı bir eylem olarak görecek ve ileride karşılaştıklarında rolleri nedeniyle hayal kırıklığına uğramayacak şekilde yetiştirilmelidir.

Ne yazıktır ki kültürümüzde annelik rolünün önemi genelde ikincil olarak görülür. Eğer erkeklere kızlara tercih edilir, rolleri daha üstün görülürse kızların ilerideki görevlerine soğuk bakmaları doğaldır. Hiç kimse düşük seviyeli bir pozisyondan memnun olmaz. Böyle kızlar evlenip de, kendi çocuklarına sahip olma olasılığı ortaya çıktığında gönülsüzlüklerini şöyle veya böyle ortaya koyarlar. Çocuk istemezler, buna hazır değillerdir; buna sevinmezler; çocuk sahibi olmayı yaratıcı ve ilginç bir eylem olarak hissetmezler. Belki de bu toplumumuzun en büyük zorluğudur ve bunun aşılması için çok az şey yapılmaktadır. Tüm insan toplumunun refahı kadınların annelik konusundaki tutumlarına bağlıdır. Neredeyse her yerde kadının yaşamdaki rolü düşük ve ikincil olarak görülmektedir. Küçük oğlan çocukları bile, ev işlerine sanki bunlar hizmetçilerin meselesiymiş, sanki ev işlerinde birazcık yardımcı olmak gururlarına dokunurmuş gibi tepeden bakarlar. Ev idaresi ve ev işlerine genelde kadınların yapabilecekleri bir hizmetmiş gibi değil de aksine kadınların yapmaya mecbur oldukları bir eziyetmiş gibi bakılır. Eğer ev idaresi bir kadın için, onun ilgisini çeken ve bu sayede hemcinslerinin yaşamını aydınlatan ve zenginleştiren gerçek bir sanat ise kadın burada dünyadaki her başarıyla ayni değerde olan bir başarı oluşturabilir. Diğer taraftan bu iş erkekler için değersiz sayılıyorsa, kadınların kendi dişi rollerine karşı çıkmalarına, direnç göstermelerine ve – baştan itibaren normal olması gerektiği gibi – kadınların erkeklerle eşit olduklarını ve yeteneklerini geliştirmek konusunda en az erkekler kadar imkan ve anlayışa hakları olduğunu ispata kalkışmaları bizi şaşırtmamalıdır. Yeteneklerin sadece sosyal sorumluluk bilinci aracılığıyla geliştirilebilir oldukları doğrudur ama toplumsallık duygusu kadınları, gelişmelerini engelleyen harici sınırlandırmalar ve kısıtlamalar olmadan doğru yola yönlendirecektir.

Kadının rolünün küçümsendiği yerde ailenin dirlik ve düzeni bozuktur. Eğer bir kadın çocuk yetiştirmeyi düşük değerli bir iş olarak görüyorsa çocuklara yaşama giriş için elverişli bir başlangıç noktası oluşturmak için çok gerekli olan sabır, özen anlayış ve duygudaşlığı ortaya koyamaz. Rolünden hoşlanmayan bir kadın, çocuklarıyla çok iyi bir ilişki kurmasını engelleyen bir yaşam stiline sahiptir. Onun amacı çocukların amacıyla ayni yönde değildir; o genelde kendi üstünlüğünü ispatlamakla meşguldür ve bu yolda çocuklar sadece yük ve engel anlamına gelirler. Başarısız kişilerin öykülerini geriye doğru takip ettiğimizde neredeyse her defasında annenin görevlerini doğru olarak yerine getirmemiş olduğunu görürüz; o çocuğuna elverişli bir çıkış pozisyonu oluşturmamıştır. Eğer anneler başarısız olur, görevlerinden memnun olmaz ve onları yerine getirmekten zevk almazlarsa tüm insanlık tehlike içinde demektir.

Ama yine de anneleri bu başarısızlıkları yüzünden suçlu sayamayız. Ortada bir suç yoktur. Belki de anne kendisi işbirliği yönünde yetiştirilmemiştir. Belki de evliliğinde baskı görmektedir ve mutsuzdur. İçinde bulunduğu durum onun aklını karıştırmakta ve kendine eziyet çektirmektedir, bazen ümidini kaybetmekte ve çaresiz kalmaktadır. Sağlıklı bir aile yaşamının gelişimi birçok rahatsız edici öğenin tehdidi altındadır. Anne hasta ise çocuklarla olan ilişkiyi mantıklı bir şekilde oluşturma konusunda belki de iyi niyete sahiptir ama bunun için kendini çok güçsüz hissediyordur. Çalışıyorsa, eve geldiğinde muhtemelen çok yorgun oluyordur. Ekonomik durum kötü ise çocuk yetersiz beslenme, giyim ve barınma sıkıntıları çekecektir. Ayrıca çocuğun davranışlarını belirleyen deneyimleri değil bilakis deneyimlerinden çıkardığı sonuçlardır. Bir problem çocuğun geçmişini inceleyecek olursak onunla annesi arasındaki ilişkide zorluklara rastlarız ama aynı

zorlukları kendileriyle daha iyi ilgilenilen çocuklarda da buluruz. Burada bireysel psikolojinin temel görüşlerinden birine tekrar rastlarız: Belli karakter özelliklerinin gelişmesi için zorlayıcı sebepler yoktur ama çocuk deneyimlerini amacı doğrultusunda kullanabilir ve onları sebebe dönüştürebilir. Örneğin kötü beslenmiş bir çocuğun ileride kanun dışı olacağını söyleyemeyiz. Onun bu durumdan ne gibi sonuçlar çıkardığını görmemiz gerekir.

Kadınlık rolünden memnun olmayan bir kadının zorluk ve gerginlikler yaşadığını kabul etmek zor değildir. Annelik içgüdüsünün ne kadar güçlü olduğunu biliyoruz. Araştırmalar annenin çocuklarını koruma içgüdüsünün diğer tüm güdülerden daha güçlü olduğunu ortaya koymuştur. Hayvanlarda, örneğin maymunlar ve sıçanlarda annelik içgüdüsü cinsellik güdüsü ve beslenme güdüsünden daha güçlüdür; hangi güdüye uyacakları konusunda karar vermek zorunda kaldıklarında, annelik içgüdüsü üstün gelmektedir. Bu içgüdünün temeli cinsellik değil bilakis toplumsallık gereksinimidir. Genelde anne çocuğunun kendisinin bir parçası olarak hisseder. Anne çocuklar aracılığıyla tüm yaşamla bağlantılıdır; kendini yaşam ve ölüm üzerinde kraliçe gibi hisseder. Her anne az veya çok, çocukları aracılığıyla yaratıcı bir eser ortaya koyduğu hissine sahiptir. Neredeyse tanrının yaratıcılıkla uğraştığı şekilde yaratıcılık yaptığı hissine sahip olduğunu söyleyebiliriz – o hiç yoktan bir canlı varlık yaratmıştır. Anneliğe ulaşmak için gösterilen çaba, Tanrıya benzeme çabası, gerçekten insanın üstünlük çabasının bir yüzüdür. Bu da bize, bu amacın nasıl insanlığın refahı ve başkalarının yararı için ve en derin toplum duygusuyla kullanılabileceği konusunda en iyi ve en açık örneklerden birini vermektedir.

Tabii ki anne çocuğunun kendinin bir parçası olduğu duygusunu abartabilir ve bunu şahsi bir üstünlük amacı için kullanabilir.

Çocuğun hep kendisine bağlı kalması ve onun yaşamına hükmetmek için onu kendisine tamamıyla bağımlı kılmaya çalışabilir. Yetmiş yaşında bir köylü kadının öyküsünü anlatmama izin veriniz. Oğlu, elli yaşında, hala onun yanında yaşıyordu ve ikisi de aynı anda akciğer iltihaplanmasından rahatsızlanmışlardı. Anne kurtulmuş, oğul hastaneye yatmış ve vefat etmişti. Anne ölüm haberini aldığında: "Oğlumu sağlıklı bir şekilde yetiştiremeyeceğimi hep biliyordum." demişti. Kadın kendisini oğlunun tüm yaşamı için sorumlu hissediyordu. Oğlunu hiçbir zaman toplumumuzun eşit haklara sahip bir üyesi yapmaya çalışmamıştı. Şimdi bir annenin çocuğuyla oluşturduğu ilişkiyi genişletmeyip onun kendisini eşit haklara sahip bir üye olarak topluma katılmasını sağlamamanın ne kadar hatalı olduğunu şimdi yavaş yavaş anlamaya başlıyoruz.

Bir annenin ilişkileri hiç de basit değildir. Anne ve çocuk arasındaki bağlılık da aşırı vurgulanmamalıdır. Çocuğun ve aynı zamanda annenin de mutluluğu bunu gerektirir. Bir görevin aşırı vurgulandığı yerde diğer görevler bundan olumsuz etkilenir ve hatta o anda meşgul olduğumuz görev fazla önemsenmezse daha iyi çözülebilir. Bir anne çocuklarıyla, eşiyle ve bununla da çevresindeki tüm toplum ile ilişki içerisindedir. Bu üç ilişki kendilerine eşit davranılmasını isterler. Bunların her üçü de sakin ve akıllıca ele alınmalıdırlar. Eğer anne sadece çocuklara olan ilişkiyi göz önüne alırsa onarlı mecburen şımartacaktır. O zaman çocuklar için bağımsızlık ve toplum bilinci geliştirmek çok zor olacaktır. Eğer anne çocukla arasında sıkı bir ilişki kurmayı başardıysa, bir sonraki görevi onu babası ile ilgilenmesi yönünde geliştirmektir; çocuğun babası annenin kendisi için bir anlam ifade etmiyorsa bunu başarmak neredeyse imkânsızdır. Anne çocuğuna çevresindeki sosyal yaşamı, kardeşlerini, akraba ve genel olarak hemcinslerini tanıtmak zorundadır. Demek ki annenin görevi iki

kattır. O çocuğa önce güvenilir bir varlığın deneyimini yaşatmak ve daha sonra bu güven ve arkadaşlığı tüm insan topluluğunu kapsayıncaya kadar genişletmeye hazır ve ayrıca bunu yapabilecek konumda olmak zorundadır.

Eğer anne çocuğu sadece kendisine bağlamaya çalışırsa, çocuk ileride başkalarına ilgi duyması istendiğinde tüm istekleri geri çevirecektir. O her zaman annenin yardımını umacak ve onun ilgisini çekmeye çalıştığını düşündüğü her rakibi düşmen görecektir. Annesinin eşine ve diğer çocuklarına göstereceği her ilgiyi kendi haklarına yapılmış bir saldırı gibi hissedecek ve "Annem bana aittir, başka hiç kimseye ait değildir!" inancını geliştirecektir. Modern psikologlar durumu büyük ölçüde yanlış anlamışlardır. Freud'un ödipus kompleksine göre örneğin çocukların annelerine aşık olmaya ve onunla evlenmek istemeye aynı şekilde babalarından nefret etmeye ve onu öldürmek istemeye eğilimli oldukları varsayılır. Eğer çocuk gelişimini doğru anlayabilseydik böyle bir yanlış asla oluşamazdı. Ödipus kompleksi sadece annesinin tüm ilgisine sahip olmak ve tüm diğer insanları dışlamak arzusunda olan bir çocukta oluşabilirdi. Bu istek cinsiyete bağlı bir istek değildir. Bu anneyi boyunduruk altına alma ona tamamıyla hükmetme ve onu kendine köle yapma arzusudur. Bu ancak anneleri tarafından şımartılmış ve arkadaşlık hisleri asla anne dışında kalan dünyayı kapsamayan çocuklarda düşünülebilir. Çok seyrek olarak sadece annesine bağlı olan bir erkek çocuğun, annesini aşk ve evlilik problemlerini çözme denemelerinin merkez noktası yaptığına da rastlanmıştır ama böyle bir tutum ancak çocuğun annesiyle birlikte oluşturduğundan daha başka bir toplumu tasavvur edememesi anlamına gelir. Başka hiçbir kadın böyle fedakâr olamaz. Demek ki ödipus kompleksi daima yanlış yetiştirmenin yapay bir sonucudur. Kalıtımsal bir ensest davranış eğilimi varsayımına gerek yoktur ve hatta böyle bir şaşırmışlığın cinsellikle herhangi bir asli ilgisi olması tasavvur edilemez.

Annesinin sadece kendisine bağlamış olduğu bir çocuk annesiyle ilişkisinin ortadan kalktığı bir duruma getirilirse zorluklar ortaya çıkar. Çocuk örneğin okula başladığında veya oyun parkında çocuklarla oynarken amacı hep annesiyle olan bağlantısını devam ettirmektir. Çocuk annesinden her ayrıldığında eziyet çeker. O annesinin hep yedeğinde olmasını, onun düşüncelerini doldurmayı ve onun dikkatini cezp etmeyi ister. Onun kullanabileceği birçok araç vardır. Belki de o bir "anasının kuzusu" olacaktır, hep yumuşak kibar ve ilgiye aç. Belki her küçük sıkıntıda ağlayacak veya kendisiyle ilgilenilmesinin ne kadar acil olduğunu göstermek için hasta olacaktır. Ama belki öfke nöbetleri de geçirecek ve annenin ilgisini çekmek için asi ve inatçı olacaktır. Problem çocuklar arasında annelerinin ilgileri için savaşan ve çevrelerinin taleplerine direnç gösteren şımarık çocuklarda binlerce oyun tarzına rastlamamız mümkündür.

Çocuk ilgi çekmek için en etkili olan araçları bulmakta çok çabuk deneyim kazanır. Şımartılmış çocuklar genelde özellikle karanlıkta yalnız bırakılmaktan korkarlar. Esasında korktukları karanlığın kendisi değildir onlar aksine korkuyu annelerini yakınlarında olmaya zorlamak için kullanırlar. Böyle bir şımartılmış çocuk karanlıkta hep bağırmaktadır. Bir gece annesi yine onun çığlığı üzerine yanına geldiğinde sorar: "Neden korkuyorsun?" "Karanlık olduğu için" diye cevap verir çocuk. Ama anne şimdi onun davranışının amacını anlamıştır. " Ve şimdi ben buradayım diye burası daha mı az karanlık?" diye sorar anne. Karanlığın kendisi önemsizdir ve onun karanlıktan korkusu ancak annesinden ayrı kalmamak anlamına gelmektedir. Böyle bir çocukta bu durum ortaya çıktığında bütün heyecanı, tüm ruhsal gücü ve yetenekleri annenin gelip onunla bağlantıya geçmesini gerektirecek bir durum yaratmaya yöneliktir. Çığlık atmak, seslenmek, uyuyamamak veya

herhangi başka bir muziplikle çocuk annesinin yanına gelmesini sağlamaya çalışır. Psikolog ve çocuk yetiştiricilerin dikkatini hep çekmiş olan özel bir araç korkudur. Biz bireysel psikolojide artık korkunun sebeplerini değil aksine onun amacını araştırmakla meşgul olmaktayız. Onlar korkularının yardımıyla ilgiyi üzerlerine çekerler ve bu yüzden bu duyguyu yaşam stillerine ilave ederler. Onları amaçlarına – yani anneyle olan bağlantıyı tekrar kurmaya – ulaşmak için korkuyu kullanırlar. Korkak bir çocuk şımartılmış olan ve tekrar şımartılmak isteyen bir çocuktur.

Bu şımartılmış çocuklar bazen kötü rüya görür ve uykuda çığlık atarlar. Bu bilinen bir belirtidir; ama uykunun uyanıklığın karşıtı olduğu düşünüldüğü sürece anlaşılamamıştır. Ama bu bir yanılgıydı; uyku ve uyanıklık karşıtlık değil aynı davranışın değişik oyun tarzlarıdır. Çocuk rüyasında neredeyse aynı uyanıkken davrandığı gibi davranır. Durumu kendi yararına değiştirme amacı onun ruhu gibi bedenini de etkiler ve o birkaç alıştırma ve deneyim sonucu amacına yaklaşmak için en başarılı yolu bulur. Amacına yararlı olabilecek tablo ve anılar onun uykusundaki düşüncelerine bile sızarlar. Şımartılmış çocuk birkaç deneyimden sonra ona korku veren düşüncelerin anneyle geçici olarak oluşan bağlantıyı tekrar ve çabucak oluşturma konusunda çok yararlı olduklarını keşfeder. Şımartılmış çocuklar korkulu rüyalarından genelde büyüdüklerinde bile vazgeçmezler. Korku rüyaları ileride mekanik alışkanlığa dönüşen, ilgi çekme konusunda denenmiş araçlardır.

Korkunun bu kullanımı öyle yaygındır ki şımartılmış bir çocuğun geceleri asla sorun çıkarmamış olduğunu duymak gerçekten çok şaşırtıcı olurdu. İlgi uyandırma konusundaki numaraların haddi hesabı yoktur. Bazı çocuklar yatak çarşafının rahatsız olduğundan şikayetçi olurlar veya su isterler; bazıları hırsızlardan veya vahşi hayvanlardan korkarlar. Yine başkaları ebeveynleri yatağın

kenarında oturmadığı zaman uykuya dalamazlar. Bazıları rüya görür; bazıları yataktan düşer; bazıları yatağını ıslatır. Tedavim altında olan çocuklardan biri geceleri hiç zorluk çıkartmıyor gibi görünüyordu. Annesi çocuğun rüya görmeden ve uyanmadan çok iyi uyuduğunu asla zorluk çıkarmadığını söylemekteydi. Çocuk sadece gündüzleri zorluk çıkartmaktaymış. Bu çok şaşırtıcıydı. Anneyi meşgul etmek ve ayrıntıya girmesini sağlamak için işimize yarayabilecek tüm belirtileri söyledim ama bu kız çocuğunda bu belirtilerin hiçbiri yoktu. Sonunda aklım başıma gelerek "kızınız nerede yatıyor?" diye sorduğumda annesi: "Benim yanımda" diye cevap vermişti.

Hastalık genelde şımartılmış çocuklar için bir sığınaktır çünkü hasta olduklarında her zaman olduğundan daha çok ilgi görürler. Böyle bir çocuğun geçirdiği bir hastalıktan sonra problem çocuk olması sıkça rastlanılan bir durumdur. Genelde, önce bunun hastalığın devamı olduğu düşünülür. Ama esasında çocuk iyileştikten sonra hasta olduğu zaman kendisi için düşülen telaşları hatırlar. Annesi doğal olarak onu devamlı o zaman yaptığı gibi şımartamaz, o da problem çocuk olarak intikamını almaya çalışır. Bazen başka bir çocuğun hastalığı nedeniyle çevresinin nasıl ilgi odağı olduğunu gören bir çocuk kendisi de hasta olmak ister; hatta bazen hastalığın kendisine de bulaşması için hasta çocuğu bile öper.

Bir kız çocuğu dört yıl boyunca bir hastanede kalmıştı ve doktorlar ve hemşireler tarafından iyice şımartılmıştı. Taburcu olup eve döndüğünde önce ebeveynleri tarafından da şımartılmış ama birkaç hafta sonra kendisine ilgi azalmıştı. Bir isteğinin yerine getirilmediği her seferde parmağını ağzına sokuyor ve: "Ben hastanede yatmıştım" diyordu. Diğerlerine kendisinin hasta olmuş olduğunu hatırlatıyor ve o zaman içinde bulunduğu hoş durumu

tekrar yaratmaya çalışıyordu. Aynı davranışı hastalıkları ve geçirmiş oldukları ameliyatlar hakkında konuşmaktan hoşlanan yetişkinlerde de görürüz. Diğer taraftan bazen ebeveynlerine zorluklar çıkarmış olan bir çocuğun bir hastalıktan sonra iyileşip onlara artık zorluk yaşatmadığı da görülmektedir. Organ yetersizliklerinin bir çocuk için ek bir yük oluşturduğunu daha önce görmüştük ama bunun kötü karakter özelliklerini yeterince açıklayamadığını da duymuştuk. Bu yüzden organsal yetersizliğin özünde değişimle bir ilgisi olup olmadığından şüphe duymaya hakkımız bulunmaktadır. Ailenin ikinci çocuğu olan bir erkek çocuk ebeveynlerine büyük zorluklar çıkarıyordu. O bir yalancı, hırsız ve dolandırıcıydı, acımasız ve söz dinlemezin biriydi. Öğretmeni onunla başa çıkamıyor ve onun yetiştirme yurduna gönderilmesinde ısrar ediyordu. Tam bu sıralarda çocuk hasta oldu. Kalça eklemi veremi olmuştu ve altı ay alçıda yatmak zorunda kaldı. Çocuk hastalıktan kurtulduktan sonra tüm ailenin en iyi insanı olmuştu. Hastalığın onun üzerinde böyle bir etki yapmış olduğunu varsayamayız ve kısa bir zaman sonra değişimin temelinde daha önce yapmış olduğu hataların farkına varmasının yattığı ortaya çıktı. O hep ebeveynlerinin oğlan kardeşini daha çok sevdiklerini düşünüyor ve kendini bu yüzden ihmal edilmiş hissetmişti. Hastalığı esnasında kendini ilgi odağında bulmuştu. Herkes onun için telaşlanıyor ve ona yardımcı oluyordu ve o ihmal edilme düşüncesinden kurtulacak kadar akıllı biriydi.

Annelerin sıkça yaptıkları bu hatayı engellemek için en iyi yolun tüm çocukları annelerinin korumasından alıp bakıcılara veya kurumlara verilmesi olduğunu düşünmek gülünçtür. Ne zaman annenin yerine geçecek birini arasak anne rolünü oynayacak – çocuğu annesi gibi kendine bağlayacak – birini ararız. Hâlbuki çocuğun biyolojik annesini eğitmek çok daha kolaydır. Öksüzler yurdunda büyüyen çocuklar genelde çevrelerindeki insanlara pek

ilgi duymazlar: çocuk ile hemcinsleri arasında canlı köprü oluşturabilecek hiç kimse var olmamıştır. Yetersiz veya kötü gelişen yurt çocuklarıyla bazen deneyler yapılmıştır. Çocukla bireysel olarak ilgilenecek olan çocuk yetiştiricisi veya hemşire aranmış veya çocuk annenin onunla kendi çocuğu gibi ilgileneceği bir ailenin yanına verilmiştir. İyi bir koruyucu annenin seçilmiş olduğu durumlarda çocuk her zaman çok önemli bir gelişme göstermiştir. Böyle çocukların yetiştirilmesi için en iyi seçenek baba ve annenin yerine geçebilecek kişiler ve aile yaşamı için yeni bir ortam bulmaktır. Çocukları ebeveynlerinin elinden aldığımızda yapabileceğimiz tek şey büyük çabalarla, ebeveynlerin görevlerini üstlenebilecek insanlar bulmaktır.

Anne şefkati ve anne ilgisinin önemi, birçok başarısız kimsenin, öksüzler, evlilik dışı veya istenmeyen çocuklar ve başarısız olmuş evliliklerden gelen çocuklar arasından çıktığı gerçeğinden gelmektedir. Bir üvey anne rolünün çok zor olduğu ve çocukların buna sıkça karşı çıktıkları bilinmektedir. Gerçi zorluk çözümsüz değildir ve ben bunun başarılı bir şekilde çözülmüş olduğu olaylar biliyorum ama kadın çoğu zaman durumu anlamamaktadır. Belki de çocuklar anneleri öldüğünde babaya daha sıkı sarılıyorlar ve onun tarafından şımartılıyorlar. Şimdi de çocuklar babalarının ilgisini çaldığı için üvey anneye karşı savunmaya geçiyorlar. Üvey anne kendini savunuyor vekarşılık veriyor böylece çocukların itaatsizlikleri için gerçek bir sebepleri oluşuyor. Üvey anne çocuklara meydan okumuş oluyor ve çocuklar da her zamankinden daha fazla savaşıyorlar. Bir çocukla yapılan savaşı kazanmak olanaksızdır; çocuk asla kaba kuvvetle mağlup edilemez veya işbirliğine zorlanamaz. Bu tarz kavgalardan hep en güçsüz olan galip çıkar. Ondan yapmayı reddettiği bir şey, bu tarz araçlarla asla ulaşılamayacak bir şey istenmektedir. Sevgi ve işbirliğinin

asla kaba kuvvet kullanarak kazanılamayacağı nihayet kavranılmış olsaydı, büyük miktarda gerilime ve boşuna enerji sarf etmeye gerek kalmazdı.

Aile yaşamında babanın rolü aynı annenin rolü gibi önemlidir. Başlangıçta çocukla olan ilişkisi pek sıkı değildir; onun çocuk üzerindeki etkisi daha sonra başlar. Annenin çocuğun sevgisini babası yönünde genişletemediği durumlarda ortaya çıkabilecek bir takım tehlikelerden bahsetmiştik. O zaman çocuk toplum duygusunun gelişmesinde ağır bir engellemeyle karşılaşır. Evlilik mutlu bir evlilik değilse durum çocuk için birçok tehlike barındırmaktadır. Anne belki de kendinde babayı aileye bağlayacak gücü görememektedir; belki de çocuğun sadece kendisine ait olmasını istiyordur. Belki de her iki ebeveyn çocuğu kişisel savaşlarında rehin olarak kullanmaktadır. Her biri çocuğu kendine bağlamak, onun tarafından sevilmeyi eşinden daha çok istemektedir. Eğer çocuklar ebeveynlerindeki fikir ayrılıklarının farkına varırlarsa onları gayet usta bir şekilde karşılıklı kullanırlar. Böylece kim çocuğa daha iyi davranacak, kim onu daha çok şımartacak şeklinde bir yarış ortaya çıkar. Böyle bir atmosferde yaşayan çocuğu toplum duygusu yönünde yetiştirmek olanak dışıdır. Çocuğun başka insanlar arasındaki topluluğu ilk tanıdığı yer ebeveynlerinin birlikteliğidir, eğer bu birliktelik kötüyse çocuğun kendi başına toplum duygusunu öğrenmesi beklenilemez. Bunun dışında çocuklar cinsiyetler arasındaki evlilik ve birliktelik konusundaki düşüncelerini ebeveynlerinin evliliğine göre şekillendirirler. Mutsuz evliliklerde yetişmiş çocuklar, eğer ilk izlenimleri düzeltilmezse, evlilik hakkında olumsuz düşüncelerle büyürler. Artık yetişkin olsalar bile her evliliğin kötü gideceği duygusuna sahip olacaklardır. Karşı cinsin yaklaşma çabalarından kaçınacak veya bu yaklaşımların mutsuz bir şekilde sonuçlanmak zorunda olduğuna inanacaklardır. Bu yüzden ebeveynlerinin

evliliği toplum yaşamının etkin bir hücresi, toplum yaşamının bir sonucu ve toplum yaşamının bir okulu olmayan çocuklar aşırı dezavantajlı durumdadırlar. Evliliğin anlamı iki kişinin karşılıklı mutlulukları, çocukların mutluluğu ve toplumun mutluluğu için bir birlikteliktir. Evlilik bu alanlardan birinde başarısız olursa yaşamın talepleriyle uyumlu değil demektir.

Evlilik bir yaşam birlikteliği olduğu için taraflardan hiçbiri diğerine hükmetmeye çalışmamalıdır. Bu nokta üzerinde genelde yapıldığından çok daha ayrıntılı bir şekilde düşünülmelidir. Aile yaşamının tüm idaresinde güç kullanmaya gerek yoktur ve eğer bir eş liderlik yapıyor veya diğerinden daha fazla saygı görüyorsa bu elverişli bir durum değildir. Baba güçlü bir kişiliğe sahipse ve aileye hükmediyorsa erkek çocuklar kendilerinin erkek rolleriyle bağlantılı beklentiler konusunda yanlış fikir edinirler. Kızlar daha çok eziyet çekerler. Erkekler onların gözünde zorba kişilerdir; evlilik onlara bir çeşit köleleşme ve boyun eğme gibi görünür. Onlar bazen kendilerini sapıklığa sığınarak karşı cinsten korumaya çalışacaklardır. Eğer ailede annenin sözü geçiyor ve o ailedeki herkesi eleştiriyorsa durum bunun tersidir. Kızlar onu taklit ederler ve kendileri de hırçın ve iğneleyici olurlar. Oğlan çocukları kusur işleme korkusu ve boyun eğdirilme çabalarına karşı devamlı dikkatli ve devamlı savunma halinde bulunurlar. Bazen sadece anne zorba değildir aksine ablalar ve teyzelerde işe karışır ve oğlana haddini bildirirler. Oğlan utangaç biri olur ve köşesinden çıkmak ve topluma katılmak istemez. O tüm kadınların benzer şekilde memnuniyetsiz ve titiz bir tutum içinde olduklarından korkar ve tüm kadın cinsiyle arasına sınır koyar. Hiç kimse azarlanmak istemez ama bir kişi her azardan kaçınmayı yaşamının ana sorunu yaparsa onun toplum ile olan tüm ilişkileri zarar görür. O her olayı: "Galip miyim yoksa mağlup mu?" düşünce şemasına göre görür ve değerlendirir. Başkalarıyla olan ilişkilerini sadece

kazanma veya kaybetme fırsatı olarak gören insanlarla dostluk kurmak mümkün değildir.

Babanın görevi birkaç kelimeyle özetlenebilir: O eşine, çocuklarına ve çevresine karşı iyi bir dost olduğunu ispat etmelidir. O üç büyük yaşam görevini – iş, arkadaşlık ve sevgi – memnuniyet verici bir şekilde çözmeli ve eşiyle eşit haklara sahip olarak ailenin mutluluğu ve güvenliğini sağlamak için çalışmalıdır. O aile yaşamının yaratıcı yapılanmasında kadının rolünden daha üstün bir rol olamayacağını unutmamalıdır. Babanın görevi anneyi tahtından indirmek değil bilakis onunla dayanışma içinde olmaktır. Para konusuna gelince, parayı baba kazanıyor da olsa ailenin parasal geçiminin aile toplumunun ortak meselesi olduğunu güçlü bir şekilde vurgulamak isteriz. Baba asla kendisinin veren ve tüm diğer aile fertlerinin alan olduğu izlenimi uyandırmamalıdır. İyi bir ailede onun para kazanması sadece aile içindeki iş bölümünün bir sonucudur. Birçok baba ekonomik pozisyonunu evde hakimiyet kurmak için bir araç olarak kullanır. Ailede hakim bulunmamalı ve haksızlık duygusuna yol açabilecek her türlü hareketten kaçınılmalıdır. Her baba kültürümüzün erkeğe sağladığı ayrıcalıklı konumu aşırı vurgulamış olduğunu ve eşiyle evlendiğinde eşinin muhtemelen belli bir derecede hükmedilmekten ve boyunduruk altına alınmaktan korkmuş olabileceğini unutmamalıdır. O eşinin, sadece kadın olduğu ve kendisinin ailenin geçimine yaptığı şekil bir katkıda bulunamadığı için kendisinden düşük bir seviyede olmadığını bilmelidir. Kadının ailenin ihtiyaçları için parasal katkıda bulunur veya bulunamaz, eğer aile yaşamı gerçek bir işbirliği içinde planlanmışsa parayı kimin kazandığı veya paranın kime ait olduğu önemli değildir.

Babanın çocukları üzerindeki etkisi o kadar büyüktür ki, bazıları tüm yaşamları boyunca onu kendilerine örnek alırlar ya

da ona en kötü düşmanları gibi bakarlar. Cezalandırma, her şeyden önce dövme çocuklar için her zaman zararlıdır. Dostça ve tatlı dille yapılmayan her nasihat yanlış nasihattir. Ne yazık ki babalara çoğu zaman çocukları cezalandırma görevi düşer. Bunun üzücü bir durum olmasının birçok sebebi vardır. Bu her şeyden önce annelerin, çocuklarını yetiştiremeyecekleri; güçlü bir yardımcıya ihtiyaçları olan zayıf varlıklar oldukları konusundaki inançlarını ispat etmektedir. Anne çocuklarına; "Hele bir babanız gelsin, görürsünüz siz!" demekle çocuklarını erkeklerin en yüksek otorite ve yaşamdaki gerçek güçlüler oldukları inancıyla yetiştirmektedir. İkinci olarak bu çocukların babalarıyla olan ilişkilerini bozmakta ve onu arkadaş gibi görmeleri gerekirken ondan korkmaya sevk etmektedir. Belki bazı kadınlar çocukları kendileri cezalandırırsa onların sevgilerini kaybedeceklerini düşünmektedir ama cezalandırmayı babaya havale etmek çözüm değildir. Anne yardıma bir yetiştirici çağırdığında çocuklar kendisine daha az küsecekler diye bir şey yoktur. Bazı kadınlar hala: "Babana söylerim" tehdidini çocuklarını söz dinlemeye zorlamak için kullanmaktadırlar. Acaba çocuklar annelerinin bu davranışından, erkeklerin yaşamdaki rolü konusunda ne gibi çıkarsamalarda bulunacaklardır?

Eğer baba üç yaşam görevini memnun edici bir şekilde yerine getirirse o zaman aileye adapte olmuş bir üye, iyi bir eş ve iyi bir babadır. O insanlarla iyi anlaşabilmeli ve arkadaşlar edinebilmelidir. O bunu yapmakla ailesini de çevresindeki toplumun bir üyesi yapmaktadır. Dış etkenler evin içine kadar ulaşır ve o çocuklarına toplum duygusu ve işbirliğine hazırlıkta örnek olur. Bunun yanında baba ve annenin farklı arkadaşlara sahip olmaları gerçek bir tehlikedir. Ebeveynler aynı sosyal çevrede yaşamalı ve arkadaşlıkları yüzünden birbirlerinden ayrılmamaya dikkat etmelidir. Tabii ki bununla birbirlerine yapışsınlar ve asla yalnız

dışarı çıkmasınlar demiyorum ama birliktelik tarzlarında zorluklar oluşmamalıdır. Böyle zorluklar örneğin adam eşini arkadaşlar topluluğuna sokmak istemediğinde ortaya çıkar. Bu durumda adamın sosyal yaşamının merkezi aile dışında bulunmaktadır. Ailenin geniş bir toplumda bir birim olduğunu ve ailenin dışında da güvenilir insani varlıkların ve arkadaşların var olduğunu öğrenmeleri çocukların gelişimleri için çok önemlidir.

Babanın kendi ebeveynleriyle, kız ve erkek kardeşleriyle iyi bir ilişkisi olması toplum bilincinin elverişli bir işaretidir. O tabii ki ailesinden ayrılmalı ve bağımsız olmalıdır ama bu en yakın akrabalarını sevmeyeceği ve onlarla ilişkilerini keseceği anlamına gelmez. Bazen ailelerine bağımlı olan iki insan evlenirler ve her iki aile ile olan ilişkilerini de abartırlar. "Evimiz" derken ebeveynlerinin evini kastederler. Ebeveynlerinin hala ailenin merkez noktasını oluşturduğu düşüncesinde iseler kendilerine gerçek bir aile yaşamı oluşturamazlar. Burada söz konusu olan tüm katılımcıların *yeni toplum oluşturma yeteneğidir.* Bazen erkeğin ebeveynleri kıskançtırlar, oğullarının yaşamı hakkında her şeyi bilmek isterler ve genç aileye zorluklar çıkarırlar. Genç kadın yeteri kadar sayılmadığı duygusuna sahiptir ve kayınvalide ve kayınpederinin yaşamlarına karışmalarına kızmaktadır. Eğer erkek ailesinin karşı çıkmasına rağmen evlendiyse bu özellikle daha sık cereyan eder. Ebeveynler bu durumda haklı veya haksız olabilirler – oğulları evlenmeden önce bu evliliğe karşı iseler bu seçime karşı çıkabilirler ama evlilikten sonra kendileri için bir tek imkan kalmaktadır o da evliliğin başarılı olması için ellerinden geleni yapmak. Ailede fikir ayrılıklarından kaçınmak mümkün olmuyorsa erkeğin zorluklar için anlayış göstermeli ve buna üzülmemelidir. Erkek, ebeveynlerinin itirazını onlar tarafından yapılan bir yanlış anlama olarak kabul etmeli ve haklı olduğunu ispat etmek için elinden geleni yapmalıdır. Genç çiftin ebeveynlerin isteklerine uygun

hareket etmeleri gerekli değildir ama onlarla aralarının iyi olması ve genç kadının eşinin anne babasının sadece kendi çıkarlarını değil gelinin de mutluluğu ve çıkarlarını koruduğuna ikna olması da tabii ki daha iyidir.

Genel beklentilere göre babanın yerine getirmesi gereken en önemli görev iş sorunuyla ilgilidir. O bir meslek sahibi olmalı ve kendine ve ailesine sahip çıkacak durumda olmalıdır. O ileride eşi veya daha sonra çocukları tarafından desteklenebilir ama şu anki kültürel şartlar altında ekonomik sorumluluk çoğunlukla babaya düşmektedir. Bu problemi çözebilmek için babanın çalışkan ve sorumluluk sahibi olması lazımdır, mesleğinden anlamalı ve kendi avantaj ve dezavantajları konusunu iyi bilmeli, başkalarıyla mesleki işbirliğine hazır olmalı ve onlar tarafından sevilen biri olmalıdır. Ama bu henüz her şey değildir. O kendi tutumuyla, üzerinde çocuklarının çalışma konusunda karşılaşabileceği sorunları taşıyan yolun hazırlanmasına yardımcı olacaktır. O bu sebeple bu görevin başarılı bir şekilde çözümü için gerekli olan şeyin – iş bulmanın, insanlığın tamamı için yararlı olduğunu ve toplumun refahına katkıda bulunduğunu bilmelidir. Ayrıca onun kendisinin işini yararlı bulup bulmaması pek o kadar önemli değildir, önemli olan *işin yararlı olmasıdır*. Onun söylediklerine kulak asmak zorunda değiliz. Eğer o kendini bencil buluyorsa, bu üzücüdür ama yaptığı iş aynı anda genel refah için gerekli bir katkıda bulunuyorsa üzüntümüz o kadar da büyük olmayacaktır.

Şimdi sevgi sorununun çözümünü – mutlu evlilik ve verimli bir aile yaşamını yapılandırmayı - ele alıyoruz. Kocaya yöneltilen ana istek onun kendini eşine bağlı hissetmesidir ve bir insanın başka bir insana ilgilenip ilgilenmediği çok kolay tespit edilebilir. Erkek eğer eşiyle ilgileniyorsa onunla ayni şeylerden hoşlanır ve eşinin

rahatını sağlamayı gönüllü olarak kendine görev edinir. Burada söz konusu olan esasında sadece sevgi değildir; her şeyin yolunda olduğunu tek başına ispat edebilecek olandan çok daha fazla çeşitli sevgi tarzı vardır. Erkek aynı zamanda eşinin arkadaşı da olmalı, onun hayatını kolaylaştırmak ve zenginleştirmek için çaba göstermeli, eşini mutlu etmek onu da mutlu etmelidir. Ancak eğer her iki taraf da ortak mutluluklarını kendi bireysel yararlarından üstün tutarlarsa gerçek bir topluluk oluşur. Her eş diğerini kendini düşündüğünden daha çok düşünmelidir.

Bir erkek eşine olan sevgisini çocukları önünde çok açık olarak göstermemelidir. Esasında erkek ve kadın arasındaki sevginin çocuklarına olan sevgiyle karşılaştırılamayacağı doğrudur. Bunlar çok farklı şeylerdir ve hiçbiri diğerini etkilemez. Ama yine de çocuklar, ebeveynleri birbirlerine olan sevgilerini çok güçlü şekilde ifade ederlerse, kendilerinin az sevildiklerini düşünebilirler. Kıskançlaşırlar ve kavga çıkartmaya çalışırlar. Cinselliğe dayalı birliktelik yüzeysel olarak ele alınmamalıdır. Cinsel konulardaki açıklamalarda – erkek çocuklarda baba, kızlarda anne – henüz talep edilmeyen bilgiler verilmemeli aksine çocuğun bilmek istediği kadar ve o anki gelişim aşamasında anlayabileceği kadar bilgi verilmesi konusunda dikkatli olunmalıdır. Zamanımızda çocuklara gerçekten anlayabileceklerinden çok daha fazlasını anlatma eğilimi olduğuna ve bu yüzden çocukların hazır olmadıkları konularda ilgi ve duygulara kapılmalarına sebep olunduğuna inanıyorum. Bu şekilde cinsel konular hükümsüz gibi betimlenmekte ve önemsiz konular olarak ele alınmaktadır. Bu alışkanlık çocuklara yalan söylemek ve onlara cinsellikle ilgili hiçbir şey öğretmemek şeklindeki eski adetten çok daha iyi bir şey değildir. En iyisi, çocuğun ne öğrenmek istediğini anlamak ve onun kendisinin aklını şu anda kurcalayan soruları cevaplandırmaktır. Bizim düşündüğümüze göre herkesin bilmesi gereken bilgileri ona zorla

öğretmek doğru olmayacaktır. Onun bize olan güvenini devam ettirmek, ona anlaşıldığı, onun problemlerine beraberce çözüm bulmaya çalışmanın bizim için önemli olduğu duygusunu vermek gerekir. Bunu yaptığımız takdirde çok büyük hatalara düşmeyiz.

Ayrıca bazı ebeveynlerin, çocuklarının arkadaşlarından zararlı cinsel bilgiler öğrenebilecekleri korkusuna kapılmaları neredeyse tamamen yersizdir. Toplum bilinciyle ve bağımsız yetiştirilmiş bir çocuk arkadaşlarının gevezelikleri yüzünden asla zarara uğramayacaktır ve genelde çocuklar bu konularda yetişkinlerden daha düşüncelidirler. "Cinsel sokak bilgisi" konulara yanlış açıdan bakmaya önceden hazırlanmamışsa hiçbir çocuğa zarar vermemiştir.

Günümüz toplumunda erkeğin elinde toplum yaşamında deneyimler kazanması konusunda, olumlu ve olumsuz yönleriyle toplum sistemlerini ve ahlaki ilişkilerini ve genel olarak dünyayı öğrenmede daha geniş imkanlar bulunmaktadır. Onların çalışma alanları maalesef kadınların çalışma alanlarından çok daha geniştir. Bu sebeple bu konularda eşinin ve çocuklarının danışmanı olmak babanın görevlerinden biridir. O hiçbir zaman tecrübesinin genişliğiyle övünmemeli ve bundan kendine övünme payı çıkarmamalıdır. O ailenin akıl hocası değildir. O onları daha çok bir arkadaşın diğerine tavsiyelerde bulunması şeklinde, itiraza sebep olmadan, diğerleri ayni fikirde iseler mutlu olarak aydınlatmalıdır. İtiraz belki de toplum bilinci konusunda yeterli yetiştirilmemiş anne tarafından gelmişse baba görüşünde inat etmemeli veya otoritesini kullanmamalı daha ziyade itirazı azaltmanın yollarını aramalıdır. Kaba kuvvet ile baba hiçbir şeye ulaşamayacaktır.

Parasal konular gerekenden daha fazla büyütülmemeli veya kavgalara konu yapılmamalıdır. Kendileri para kazanmayan

kadınlar genelde kocalarının düşündüğünden daha hassastırlar, savurganlıkla suçlandıklarında çok kırılırlar. Para konuları ailenin ekonomik imkânları içinde birlikte halledilmelidir. Babalarını esasında altından kalkamayacağı miktarları harcamaya zorlayan kadın veya çocuklar için af yoktur; hiç kimsenin kendini bağımlı veya haksızlığa uğramış hissetmemesi için baştan itibaren harcamalar konusunda anlaşma sağlanmalıdır. Baba çocuklarının geleceğini sadece para ile güvence altına alabileceğini düşünmemelidir. Bir keresinde bir Amerikalının çocuklarını bir çok nesil boyunca fakirlik ve yoksulluktan korumak isteyen çok fakir bir aileden gelen çok zengin bir adamı konu alan aydınlatıcı bir yazısını okumuştum. Adam ne yapabileceği konusunda bir avukata danışmıştı. Avukat bunu kaç nesil için yapmak istediğini sormuştu. Adam bunu onuncu nesle kadar yapmayı düşünebileceğini söylemişti. "Evet, bunu deneyebilirsiniz" demişti avukat "ama bu onuncu neslin her üyesinin kendisine sizinle aynı miktarda biyolojik miras bırakmış olan beş yüzden fazla atası olacağını hiç düşündünüz mü? Beş yüzden fazla başka aile o birey üzerinde hak iddia edebileceklerdir. O kişi hala sizin mirasçınız mıdır?" Burada gelecek nesillerimiz için yaptığımız her şeyin tüm toplumun yararına olduğu konusunda bir başka örnek vardır. Hemcinslerimizle olan bu ilişkimizi sıyırıp atamayız.

Ailede tek taraflı otorite yoksa gerçek işbirliği sağlanabilecektir. Baba ve anne çocukların yetiştirilmesi konusundaki tüm sorunlarda anlaşma sağlamalıdırlar. Anne veya babanın çocuklarından herhangi birine diğerlerinden daha fazla ilgi gösterildiğini asla belli etmemeleri çok önemlidir. Böyle bir tercihin tehlikesi ne kadar abartılsa azdır. Çocukluktaki hayal kırıklıklarının neredeyse hepsi başka birinin kendisine tercih edildiği duygusundan kaynaklanır. Bazen bu duygu hiç de haklı değildir ama gerçek eşitliğin yaşandığı yerde bu duygu ortaya çıkmayacaktır. Erkeklerin kız

çocuklarından daha üstün tutuldukları yerde kızların aşağılık duygusuna kapılmaları neredeyse doğa gereğidir. Çocuklar çok ince ruhludur. Başkalarına kendine göre daha iyi davranıldığı şüphesine kapılmak zorunda kalan iyi bir çocuk bile yaşamda tamamen yanlış yola girebilir. Bazen çocuklardan biri diğerlerine göre kendini daha çabuk geliştirir veya diğerlerine göre daha sevimlidir işte o zaman bu çocuğa daha fazla sevgi göstermemek zordur. Ebeveynler böyle bir tercihli davranışı fark ettirmemek için akıllı ve yeteri kadar tecrübeli olmalıdır. Aksi halde kendini daha çabuk geliştiren bu çocuk tüm diğer çocukları geçecek ve onların cesaretlerini kıracaktır. Onlar da onu kıskanacaklar ve kendi yetenekleri konusunda şüpheye kapılacaklar, toplum bilinçleri hasar görecektir. Böyle bir tercih yapılmadığını söylemek yeterli değildir. Ebeveynler çocuklarının birinin ruhunda bile böyle bir tercih şüphesi kalıp kalmadığını gözlemlemelidir.

Şimdi *ailede işbirliğinin* aynı şekilde önemli bir bölümüne çocukların kendi aralarındaki işbirliğine geliyoruz. Çocuklar kendi aralarında eşit haklara sahip olduklarını düşünmüyorlarsa insanlığın toplum duygusu hep kötü olacaktır. Erkekler ve kızlar kendilerini eşit hissetmezlerse, cinsiyetler arasındaki ilişkiler zor ve çelişkilerle dolu olmaya devam edecektir. Birçok insan: "Nasıl oluyor da ayni ailenin çocukları sıkça böyle değişik olabiliyor?" diye sormaktalar. Bazı bilim adamları kalıtımdaki farklara işaret ederek bunu açıklamaya çalışmakta ama bu görmüş olduğumuz gibi bir batıl inançtır. Çocuklardaki büyümeyi genç fidanlardaki büyümeyle karşılaştıralım. Bir gurup fidan birlikte büyürken hepsinin durumu farklıdır. İçlerinden biri belki diğerlerinden daha fazla güneş görmektedir veya daha verimli bir toprağa sahiptir. O diğerlerine göre daha çabuk büyür ve onların büyümelerini etkiler. Onların güneş görmelerine mani olur, kökleri tabana yayılarak onların besinlerini alır. Diğerleri cüce ve bodur kalır. Bir üyesinin

diğerlerinden daha çabuk gelişmiş olduğu ailelerde de durum bunun aynıdır. Ne babanın ne de annenin ailede hakim bir pozisyonda olmaması gerektiğini görmüştük. Sıkça, babanın çok başarılı olduğu durumlarda, çocuklar babalarının başarılarına hiçbir zaman ulaşamayacakları hissine kapılırlar. Cesaretleri kırılır, yaşama olan ilgileri azalır. Meşhur baba ve annelerin çocuklarının genelde ebeveynlerini ve toplumun geri kalanını hayal kırıklığına uğratmalarının sebebi budur. Çocuklar kendileri için anne veya babalarına üstünlük sağlayabilecekleri bir yol göremezler. Eğer bir baba mesleğinde çok başarılıysa bu başarısını aile içinde çok vurgulamamalıdır, aksi halde çocuklarının gelişimi engellenecektir.

Çocukların kendi aralarında da durum çok benzerdir. Eğer bir çocuk kendini özellikle iyi geliştiriyorsa en çok o ilgi görecek ve o desteklenecektir. O bu durumu çok hoş olarak hissedecektir ama diğer çocuklar bu farklı davranışı anlayacak ve bu duruma kızacaklardır. İnsan denen varlık için başka birisinden daha alçak seviyeye indirilmeyi kızmadan ve kırılmadan kabul etmek mümkün değildir. Bu şekilde müthiş yetenekli bir çocuğun tüm diğer çocuklara zararı olacaktır; diğerlerinin bir çeşit ruhsal açlık durumunda büyüyeceklerini söylemek yalan olmayacaktır. Onlar üstünlük çabalarından vazgeçmeyeceklerdir çünkü bu çabalardan vazgeçilemez. Ama onlar yönlerini gerçeklere uygun veya toplum için yararlı olmayan yönlere çevirebilirler.

Bireysel psikoloji çocuğun kardeşler sırasındaki yerinin olumlu ve olumsuz yönlerini sorgulamakla geniş bir araştırma alanı açmıştır. Böyle bir düşünceyi kolaylaştırmak için ebeveynlerin iyi bir işbirliği içinde olduklarını ve çocuk yetiştirme konusunda ellerinden geleni yaptıklarını varsayıyoruz. Yine de her çocuğun ailedeki yeri büyük fark yaratmakta ve her çocuk tamamen yeni bir pozisyonda yetişmektedir. Aynı ailede iki çocuğun durumlarının asla aynı olmadığını ve her çocuğun kendi bireysel yaşam stilinde kendi

özel durumuna uyum sağlamak için yapmış olduğu deneyimleri gösterdiğini tekrar vurgulamamız gerekmektedir.

Her en büyük çocuk bir zaman tek çocuk pozisyonunu yaşamış ve bir kardeşin doğumuyla aniden yeni bir duruma uyum sağlamak zorunda kalmıştır. İlk doğan çocuk genelde büyük bir ilgi ve şımartılmaya tabi olmuştur. O ailenin ilgi odağı olmaya alışmıştır. Ama genellikle o aniden, geçiş dönemi falan olmadan ve hazırlıksız olarak bu pozisyondan atılmaktadır. Bir ikinci çocuk doğmuştur ve o artık tek çocuk değildir. O şimdi babasının ve annesinin ilgisini bir rakiple paylaşmak zorundadır. Değişiklik hep derin bir izlenim bırakır ve biz genelde problem çocuklarda, nevrotiklerde, suçlularda, alkolik ve sapıklarda zorluklarının bu şartlar altında başlamış olduğunu ortaya çıkarırız. Onlar bir başka çocuğun gelişini ağır bir darbe olarak yaşamış olan en büyük çocuklardır ve bu kaybetme hissi sonuçta onların tüm yaşam stillerini belirlemiştir.

Diğer çocuklar da pozisyonlarını benzer şekilde kaybederler ama onlar bunu muhtemelen o kadar da güçlü hissetmezler. Onlar önceden başka bir çocukla toplum deneyimine sahiptirler, onlar hiçbir zaman ilgi ve alakanın tek objesi olmazlar. En büyük çocuk için değişim çok köklüdür. Eğer o yeni kardeşin gelişinde gerçekten ihmal edilirse, onun yeni duruma kolayca uyum sağlamasını bekleyemeyiz. Eğer o somurtuyor ve kızıyorsa bunun suçlusu kendisi değildir. Eğer ebeveynleri onu ilgilenileceğinden emin olarak yetiştirmişlerse, durumunun tehdit altında olmadığını biliyorsa ve her şeyden önce bir kardeşin gelişine hazırlanmışsa ve onun bakımına katılmasına izin verilecekse rahatsızlık, olumsuz sonuçlar doğurmadan geçip gidecektir. Genelde o yeni bir kardeşin gelişine hazırlanmaz. Yeni gelen çocuk gerçekten onun o zamana kadar sahip olduğu ilgi, sevgi ve şefkatten bir şeyler götürür. O zaman büyük çocuk annesini kendine çekmeyi ve tek

başına annenin ilgisini çekmeyi nasıl başaracağını düşünmeye başlar. Bazen bir annenin bu şekilde çocukları tarafından bir oraya bir buraya çekiştirildiğini görürüz; çocukların her biri anneyi diğerinden daha fazla meşgul etmeye çalışır. Büyük olan daha çok kaba kuvvete başvurmaya ve durmadan yeni hileler düşünmeye çalışır. Bu şartlar altında çocuğun neler yapacağını kolayca düşünebiliriz – biz onun yerinde ve onunla aynı amaca sahip olsaydık, ne yapacaksak o da onu yapacaktır. Anneyi huzursuz etmeye çalışır aksileşir ve onun iyi kavrayamayacağı şeyler yapardık. O da tam bunu yapar işte. Sonunda annenin sabrını taşırır. Mümkün olan her türlü araçla ve vahşice savaşır. Çocuğun verdiği sıkıntı anne dayanamaz olur ve çocuk esas şimdi gerçekten sevilmemenin ne olduğunu anlar. O annesinin sevgisini kazanmaya çalışmaktadır ama bu çaba anneyi kaybetmekle sonuçlanmaktadır. Kendini kenara itilmiş hissetmektedir ve çabalarının sonucu gerçekten kenara itelenmektir. Kendini haklı bulur. "Bunu biliyordum" diye hisseder. "Diğerleri haksız ve ben haklıyım." O bir tuzağa düşmüş gibidir: çırpındıkça ve sağa sola saldırdıkça durumu daha da kötüye gitmektedir. Durum değerlendirmesi her seferinde onaylanacaktır. Her şey ona haklı olduğunu söylüyorsa mücadeleden nasıl vazgeçebilir ki?

Bu tarz her mücadelede özel durumları araştırmalıyız. Anne karşılık verirse çocuk asabi, vahşi, huysuz ve söz dinlemez olur. Eğer annesinden yüz çevirirse, babasının ona en baştaki elverişli durumu tekrar elde etmesi için imkân tanıdığı sıkça görülür. Çocuk yönünü babaya çevirir ve onun ilgi ve sevgisini kazanmaya çalışır. En büyük çocuk sıkça babayı tercih eder ve onun tarafını tutar. Eğer böyle oluyorsa söz konusu olanın ikincil bir dönem olduğundan emin olabiliriz: Çocuk önce anneye sıkıca bağlıdır ama şimdi onun sevgisini kaybetmiştir; sonra da aynı anda

annesine yönelttiği bir suçlama olarak bu sevgiyi babasına aktarmıştır. Eğer çocuk babasını annesine tercih ediyorsa daha önce başından talihsiz bir olay geçmiştir; o kendini ihmal edilmiş ve terk edilmiş olarak hissetmiştir; o bunu unutamayacak ve böylece bütün yaşam stilini bu duygunun etrafında yapılandıracaktır.

Böyle bir mücadele uzun, hatta bazen bir ömür boyu sürer. Çocuk kendini savaşmak, direnmek ve her durumda isyan edecek şekilde yetiştirmiştir. Belki de çevresinde ilgisini çekebileceği kimse yoktur. O zaman cesareti kırılır ve hiçbir zaman sevgiye kavuşamayacağına inanır. Çocuk huysuz içine kapanık ve başkalarıyla topluluk oluşturma yeteneğinden yoksun biri olur. Yalnızlığa katlanmaya çalışır. Böyle bir çocuğun tüm dürtüleri ve dışavurumları geçmişe, ilginin odak noktası olduğu geçmiş zamana yöneliktir. Bu sebepten dolayı en büyük çocuklar genelde şu veya bu şekilde geçmişle ilgilenirler. Geriye bakmaktan ve geçmiş zamanlar hakkında konuşmaktan çok hoşlanırlar. Geçmişe hayranlık duyar ve gelecek için karamsarlığa kapılırlar. Bazen, gücünü, hâkimi olduğu bu küçük krallığı kaybetmiş olan bir çocuk güç ve otoritenin anlamını diğerlerinden daha iyi kavrar. Yetişkin olduğunda otoriter olmaktan hoşlanır, kanun ve kuralların önemini abartır. Her şey kurallara göre cereyan etmeli ve hiçbir kural hiçbir zaman değiştirilmemelidir. Güç her zaman buna hakkı olanların elinde olmalıdır. Bu tarz çocukluk etkilerinin tutucu davranış şekillerine olan eğilimi desteklemesini anlayabiliriz. Böyle bir insan kendisi için elverişli bir pozisyon elde ettiğinde, hep başkalarının onu bu pozisyondan indirmek ve onun saltanatına son vermek için peşinde olduklarından kuşkulanır.

En büyük çocuğun pozisyonu kendine özel bir zorluk içerir ama bu hakkından gelinebilecek ve avantaja çevrilebilecek bir

zorluktur. Eğer o küçük kardeşin doğumu esnasında topluma uygun yetiştirilmiş durumdaysa bir zarara uğramaz. Böyle en büyük çocuklar başkalarını korumak ve onlara yardım etmek için özel bir çaba geliştirirler. Anne ve babayı taklit etmeye çabalarlar; kendilerinden küçük çocuklarla "Anne ve baba" oyunu oynar, onlara sahip çıkar ve onların mutluluğu için kendilerini sorumlu tutarlar. Bu arada onlarda özel bir organizasyon yeteneği oluşur. Bunlar durumun iyi olduğu olaylardır; bu başkalarına yardım etme çabası şüphesiz diğer insanları kendine devamlı bağımlı tutma ve onlara hükmetme ihtiyacına dönüşebilir. Avrupa ve Amerika'daki deneyimlerimde sorunlu çocukların büyük çoğunluğunun en büyük çocuklarda görüldüğünü hemen arkasından en küçük çocukların geldiğini tespit etmişimdir. En dış pozisyonların en büyük zorlukları getirmeleri anlamsız değildir. Çocuk yetiştirme tarzımız en büyük çocuğun zorluklarını henüz yeterli bir şekilde çözememiştir.

İkinci çocuk başka çocukların pozisyonlarıyla karşılaştırılması mümkün olmayan bir durumdadır. O doğduğu andan itibaren ilgiyi bir başka çocukla paylaşmak zorundadır bu yüzden de topluma en büyük çocuktan daha yakındır. Onun insani çevresi daha büyük bir birey sayısı içermektedir ve şayet en büyük çocuk onunla pek rekabete girmez ve onu geri kaktırmazsa pozisyonu oldukça iyidir. Onun pozisyonunda göze çarpan gerçek şudur: Onun tüm çocukluğu boyunca bir tempo vericisi (tavşan) vardır. Yaşça ve gelişme basamağı açısından daha olgun bir çocuk devamlı onun önündedir ve o ona yetişmek için gayret göstermeye güdülenmektedir.

Tipik bir ikinci çocuğu diğerlerinden ayırmak çok kolaydır. O bir yarıştaymış gibi davranır, sanki onun bir iki adım önünde biri varmış, o da onu geçmek için uğraşmak zorundaymış gibidir. O her zaman huzursuz bir gerilim altındadır. Devamlı ağabeyini

geçmeye ve onu yenmeye çalışmaktadır. İncil bize bu konuda çok sayıda çok güzel psikolojik işaretler vermektedir ve tipik ikinci çocuk Yakup'un öyküsünde çok iyi betimlenmiştir. Yakup birinci olmak istemektedir, Esav' u yerinden etmek onu alt etmek istemektedir. İkinci çocuk geride olduğu ve diğerlerini yenmek için acımasızca savaşması gerektiği duygusunun sıkıntısını çekmektedir. Bunu sıkça başarır. O sıkça birinci çocuktan daha yetenekli ve başarılıdır. Bu gelişmede kalıtımın her hangi bir rol oynadığını varsayamayız. Eğer o daha hızlı ilerliyorsa daha çok gayret gösterdiğindendir. O büyüyüp de yakın aile çevresinden uzaklaştıysa bile sıkça bir tempo verici kullanır, kendini daha iyi bir pozisyonda olan biriyle karşılaştırır ve onu geçmeye çalışır.

Bu özelliklere sadece uyanıklık durumunda rastlamayız. Onlar kişiliğin tüm dışavurumlarını belirler ve rüyalarda bile kanıtlanabilirler. En büyük çocuklar örneğin rüyalarında sıkça düştüklerini görürler. Onlar yukardadırlar ama üstünlüklerinin devam etmeyeceğinden korkarlar. Buna karşın ikinci çocuklar rüyalarında kendilerini sıkça yarışırken görürler. Trenlerin peşinden koşarlar, bisiklet yarışlarına katılırlar. Bazen sırf bu rüyalardaki koşuşturma söz konusu çocuğun ikinci çocuk olduğunu tahmin etmeye yeterli gelir.

Ancak bu konularda katı kurallar olmadığını vurgulamamız gerekmektedir. Sadece gerçekten en büyük olan çocuğun en büyük çocuk gibi davranması gerekmez. Esas olan pozisyondur sayısal sıra değil. Büyük bir ailede bazen çok geç gelen bir çocuk en büyük çocuk durumundadır. Belki arka arkaya iki çocuk doğmuş daha sonra bir üçüncünün doğumuna kadar yıllar geçmiştir onun da ardından yine iki çocuk daha doğmuştur. O zaman üçüncü çocuk en büyük çocuğun bütün özelliklerini gösterebilir. İkinci çocukta da durum böyledir; halen dört veya beş kardeş varsa tipik bir ikinci çocuk ortaya çıkabilir. İki çocuğun aralarında

çok az yaş farkı varsa ve bunlar diğerlerinden ayrı büyüdülerse onlar en büyük ve ikinci çocuk özellikleri göstereceklerdir.

Bazen en büyük çocuk yarışı kaybeder; o zaman bu en büyük çocukta zorluklar görülür. Bazen pozisyonunu koruyup ikinci çocuğu geri püskürtebilir, o zamanda zorluk çıkaran çocuk ikinci çocuk olur. Büyük çocuk için en zor durum onun erkek ikinci çocuğun ise kız olması durumudur. Oğlan çocuğu bu durumda kız çocuğu tarafından alt edilme tehlikesi altındadır ve bu da şu an geçerli kültürel şartlarda çok utandırıcı bir durum olarak algılanır. Erkek ve kız kardeş arasındaki gerilim iki erkek veya iki kız kardeş arasındaki gerilimden daha yüksektir. Bu mücadelede doğa kız çocuğuna avantaj tanır çünkü kız çocuğu on altı yaşına kadar bedensel ve ruhsal açıdan erkeklerden daha çabuk gelişir. Böyle bir ağabey bu mücadelede kolayca teslim olur tembelleşir ve cesaretini kaybeder. Ağabey hileye ve dolandırıcılığa kalkışır, palavracı veya yalancı olur. Böyle bir durumda kızın kazanacağını neredeyse kesin olarak varsayabiliriz. Kız çocuğu zorlukları rahatlıkla aşar ve şaşırtıcı ilerlemeler kaydederken erkeğin mümkün olan her yanlış yola girdiğini görürüz. Böyle zorluklardan sakınılabilir ama tehlikeyi önceden görmek ve zarar oluşmadan gerekli tedbirleri almak gerekir. Zararlı ve kötü sonuçlardan ancak hiç bir kardeşin kendisine düşman olabileceğini ve zamanını mücadeleyle geçirmesi gerektiğini düşünmeyeceği herkesin eşit haklara sahip olduğu bir aile içerisinde kaçınılabilir.

Tüm diğer çocukların peşinden gelen vardır; tüm diğer çocuklar tahttan indirilebilir – sadece en küçük çocukta bu mümkün değildir. Onun peşinden gelen yoktur ama önünde birçok tempo verici vardır. O hep ailenin "en küçüğü" olarak kalacak, muhtemelen de en çok şımartılan çocuk olacaktır. Onda şımartılmış

bir çocuğun sorunları vardır ama o birçok uyaranla karşılaştığı ve birçok yarışma imkanına sahip olduğu için olağanüstü iyi gelişir, tüm engelleri diğer çocuklardan daha çabuk aşar ve sonunda hepsini geride bırakır. Tüm ağabey ve ablalarından üstün olan en küçük çocukların öykülerine insanlığın en eski efsane ve mitlerinde rastlarız. İncilde fatih hep en küçük çocuktur. Yusuf en küçük olarak yetiştirilmiştir. Bünyamin ondan on yedi yaş küçüktü ama o Yusuf'un gelişiminde her hangi bir rol oynamamıştı. Yusuf'un yaşam stili bir en küçük çocuk yaşam stilinin tipik bir örneğidir. O her zaman hatta rüyalarında bile üstünlüğünü vurgular. Diğerleri onun önünde eğilmek zorundadır, o diğerlerinden daha çok ışık saçmaktadır. Onun ağabeyleri bu rüyaları tabii ki anlamışlardı. Bu onlar için o kadar da zor değildi; Yusuf yanlarındaydı zaten ve onun tutumu kendini belirgin bir şekilde göstermişti. Yusuf'un rüyaları aracılığıyla uyardığı duyguları onlar da hissetmişlerdi. Ondan korkuyorlardı ve ondan kurtulmak istiyorlardı. Ama Yusuf en sonuncuyken en birinci olmuştu. Daha sonraki günlerde o tüm ailenin direği ve dayanağıydı. En küçük çocuk sıkça tüm ailenin temel direği olmaktadır; bu tesadüf olamaz. İnsanlar bunu hep bilmektedirler ve en küçüğün gücünden bahseden öyküler anlatmaktadırlar. O gerçekten çok elverişli bir pozisyondadır; annenin, babanın ve kardeşlerin yardımı; hırsı ve çabaları için yeterli uyarımları vardır ve onu arkasından vuracak veya onu oyalayacak kimse yoktur.

Ama yine de daha önce bahsettiğimiz gibi ikinci en büyük sorunlu çocuk sayısı en küçük kardeşler arasından çıkmaktadır. Bunun sebebi genelde tüm ailenin en küçüğü şımartma tarzında yatmaktadır. Şımartılmış bir çocuk asla bağımsız olamaz. O kendi çabasıyla bir şeye ulaşma cesaretini kaybeder. En küçük çocuklar hep hırslıdır ama en hırslı çocuklar da en tembel olanlardır. Tembellik özgüven eksikliğiyle bağlı olarak, hırsın bir işaretidir.

Hırs bazen öyle büyük olur ki ona kapılan istediğinin gerçekleşebileceği ümidi taşımaz. Bazen en küçük çocuk her türlü hırstan sıyrılır ama bunu sadece gerçekte kendisini her açıdan ödüllendirmek, mükemmel ve eşsiz olmak istediği için yapar. Bir en küçük kardeşin hangi aşağılık duygularının ızdırabını çektiğini anlamak da çok kolaydır. Onun çevresindeki herkes ondan daha yaşlı (büyük Ç.N.) daha güçlü ve daha deneyimlidir.

Tek çocuğun da kendine özel sorunları vardır. Onun da bir rakibi vardır ama bu ne erkek kardeşi ne de kız kardeşidir. Onun rekabet duyguları babaya yönelmektedir. Bir tek çocuk annesi tarafından şımartılır. Anne onu kaybetmekten korkar ve onu devamlı kendi kanatları altında tutmak ister. "Annelik kompleksi" denilen şey gelişir; çocuk annenin eteğine yapışır ve babayı aile ortamından tamamen yok etmek ister. Bu da ancak anne ve babanın birlikte hareket etmesiyle ve çocuğu her iki ebeveyne de ilgi duyacak şekilde yetiştirmekle engellenebilir ama baba genelde çocukla anneden daha az ilgilenir. Tek çocuklar bazen en büyük çocukla birçok benzerlikler gösterirler; babayı annenin gözünden düşürmek isterler ve daha çok kendilerinden daha yaşlı kimselerle meşgul olurlar. Genelde tek çocukların kardeşleri olma ihtimalinden ödleri patlar. Aile dostları: "Senin küçük bir erkek kardeşin veya bir kız kardeşin olmalı" diye konuşurlar, bu ihtimal onun tamamen nefret ettiği bir olaydır. O her zaman ilginin odak noktası olmayı ister. O gerçekten buna hakkı olduğu duygusuna sahiptir ve herhangi biri onun pozisyonunu sorgularsa o bunu haksızlık olarak algılar. . Daha sonraki yaşamında artık kendisi ilginin odak noktasında değilse sıkça zorluklarla karşılaşır. Gelişimi için bir başka tehlike noktası onun korkak bir çevre içine doğmuş olmasıdır. Eğer ebeveynler biyolojik nedenlerden dolayı başka çocuk sahibi olamayacaklarsa bizim görevimiz tek çocuğun

zorluklarıyla elimizden gelen en iyi şekilde mücadele etmekle sınırlı olacaktır. Ama daha fazla çocuk bekleyebileceğimiz ailelerde de tek çocuklara rastlarız. Ebeveynler burada ürkek ve karamsar olurlar. Onlar daha fazla çocuk sayısıyla başa çıkamayacaklarına inanırlar. Tüm atmosfer ürkek ve sinirlidir ve çocuk sıkıntı içindedir.

Doğumlar arasında birçok yıllardan oluşan aralıklar varsa her çocuk bir tek çocuğun bazı özelliklerine sahip olacaktır. Bu durum hiç elverişli değildir. Genelde bana şöyle bir soru yöneltilir: "Sizin düşüncenize göre iki doğum arasındaki en iyi zaman aralığı ne kadardır?" "Çocuklar birbirlerine çok yakın mı doğurulmalı yoksa aralarında birçok yıl mı olmalıdır?" Deneyimlerime dayanarak buna, iki doğum arasındaki zaman aralığının üç yıl olmasının en iyi olduğu cevabını veririm. Üç yaşında bir çocuk artık bir kardeş geldiğinde biraz toplum duygusu geliştirebilecek durumdadır. O bir ailede birden fazla çocuğun olabileceğini anlayacak yaşa gelmiştir. Eğer o ancak bir buçuk veya iki yaşındaysa ona bir şeyleri açıklayamayız, o bizim sebeplerimizi anlamayacaktır. Bu sebeple onu olaya yeteri kadar hazırlayamayız.

Bir çok kız kardeşin arasında bir tek erkeğin işi oldukça zordur. O tamamen dişil bir ortamda büyümektedir. Baba günün büyük bir bölümünde evde değildir. Çocuk bütün gün sadece annesini, kız kardeşlerini ve ablalarını ve hizmetçileri görür. Kendisinin diğerlerinden farklı olduğunu hisseder ve kendini yalnız hisseder. Bunu özellikle tüm kadınlar birlikte üzerine geldiklerinde fark eder. Onlar erkek çocuğu eğitmek gerektiğini düşünürler veya onun kendisini bir şey sanması için herhangi bir sebebi olmadığını ona ispatlamak isterler. Burada pek çok rekabet ve yarış vardır. Eğer bu oğlan çocuğu, kardeşler sırasında ortalarda bir yerde ise muhtemelen en kötü pozisyona sahiptir – her iki taraftan saldırıya uğrayacaktır. O en büyük kardeşse o zaman kendisinden sonra

gelen kız kardeşinin çok tehlikeli bir rakip olma tehlikesi vardır. Eğer o en küçük kardeşse bu seferde ondan şımarık ve nazlı bir çocuk yapılır. Kız kardeşler arasında tek erkek kardeş hiçbir yerde sevilen bir tip değildir. Problem, başka çocukların da katıldığı, çocuğun erkek arkadaşlar edinebileceği bir toplum yaşamı mümkünse, çözülebilir bir problemdir. Yoksa çocuk kızlar arasında kendisi de muhtemelen bir kız gibi davranmaya başlayacaktır. Salt dişil bir çevre karışık bir çevreden çok farklı bir şeydir. Eğer ev ortalama zevke göre değil de içinde barınanların zevkine göre döşenmişse, kadınlara ait bir evin temiz ve düzenli, renklerin düşünülerek seçilmiş olduğu ve binlerce detay üzerinde düşünülerek yerleştirilmiş olduğuna emin olabiliriz. Eğer erkekler ve erkek çocuklar varsa o ev temizlik ve düzenlilik konusunda ötekine yaklaşamaz bile, orada düzensizlik, gürültü ve zarar görmüş mobilyalar bulunur. Birçok kız arasında tek bir erkek çocuk dişil zevki ve dişil görüşleri devralmaya eğilimli olacaktır.

Diğer taraftan belki de o güçlü bir şekilde bu atmosfere karşı çıkacak ve erkekliğini çok değerli görecektir. O zaman kadınların hükmü altına girmemek için devamlı dikkatli olacaktır. O, kendi "başkalığını" ve üstünlüğünü korumak zorunda olduğunu hissedecektir; ama ortada devamlı bir gerginlik olacaktır. Onun gelişimi karşıt uçlarda oluşacaktır; o ya çok güçlü ya da çok güçsüz biri olacaktır. Burada söz konusu olan, yakından incelenmeyi hak eden bir durumdur; böyle bir durumla her gün karşılaşılmaz ve bu konu hakkında daha fazla bir şeyler söylemeden önce başka olayları incelememiz gerekir. Benzer şekilde birçok erkek kardeşin arasında yetişen tek bir kız çocuğu da çok dişil veya çok erkeksi özellikler geliştirmeye eğilim gösterir. Böyle bir kız çocuğu genelde yaşamı boyunca güvensizlik ve çaresizlik duyguları tarafından takip edilir.

Nerede yetişkinleri muayene ettiysem onlarda erken çocukluklarından kalma hala etkisi devam eden izlenimler bulmuşumdur. Kardeşler sıralamasındaki pozisyon yaşam stilinde hiçbir zaman yok olmayan izler bırakmaktadır. Gelişmede görülen her arızanın sebebi aile içindeki yarış ortamı ve aile birliğindeki yetersizliktir. Toplumumuzdaki yaşamı ele alır ve onun – daha doğrusu sadece toplum yaşamımız değil aksine tüm dünyanın - neden böyle açık bir üstünlük kavgası ve rekabet tarafından belirlendiğini sorarsak, o zaman insanların her yerde galip olma, diğerlerini alt etme ve onlardan daha üstün olma amacını taşıdıklarını görürüz. Bu amaç kendilerini eşit haklara sahip aile bireyleri olarak hissetmemiş çocukların erken çocukluktaki mevki kavgalarının ve kıskançlık çabalarının bir sonucudur. Bu yanlış gelişimi sadece çocukları daha çok işbirliği yönünde yetiştirerek ortadan kaldırabiliriz.

7. OKULUN ETKİLERİ

Okul ailenin uzantısıdır. Ebeveynler kendileri çocuklarını eğitebilecek ve onları yaşamın görevlerine uygun şekilde hazırlayabilecek durumda olsalardı okul eğitimine gerek kalmazdı. Başka kültürlerde çocuk neredeyse sadece aile içinde eğitilmiştir. Zanaatkâr kendi oğullarını kendi el zanaatında yetiştirir ve onlara kendi babasından devraldığı zanaatın püf noktalarını ve kendisinin pratikte edinmiş olduğu becerileri öğretirdi. Oysa günümüzün kültürü bizden daha karmaşık taleplerde bulunur; okullar ebeveynlerin başlamış oldukları işleri kolaylaştırmak ve devam ettirmek için gereklidir. Toplumumuz içindeki yaşam, üyelerinden bizim onlara aile içinde verebileceğimizden daha yüksek bir eğitim talep etmektedir.

Amerika'daki okullar Avrupa'da okulların oluşumlarında yapmış oldukları tüm gelişmeleri yaşamamışlardır ama bazı yerlerde hala otoriter eğitimin kalıntılarını orada da görebiliriz. Avrupa'daki eğitimin başlangıç dönemlerinde sadece prensler ve soylular okul eğitimi görmüşlerdir. Onlar toplumun yegâne değer verilen üyeleriydiler, geri kalanlardan işlerini yapmaları ve çok hırslı olmamaları bekleniyordu. Daha sonraları bu toplumsal kısıtlamalar giderek azalmıştır. Eğitim kilise kurumları tarafından

devralınmış ve birkaç seçilmiş insan Din ve sanat alanlarında, tabii bilimlerde de eğitilebilmiş ve mesleki bir eğitim görebilmişlerdir.

Endüstri ve teknik çağının başlarında bu eğitim şekilleri tamamen yetersiz kalmaya başlamıştı. Daha geniş bir okul eğitimi için verilen mücadeleler çok uzun sürdü.Köy ve şehirlerdeki okullarda eğitim genelde ayakkabıcılık ve terzilik üzerineydi. Onlar bir ellerinde değnek ile ders veriyorlardı ve başarı oranı çok düşüktü. Sadece kiliseye ait okullar ve üniversiteler sanat ve bilim dersleri veriyorlardı ve bazen Krallar bile okuma ve yazmayı öğrenmiyorlardı. Şimdi işçiler okumak ve yazmak hesap ve çizim yapabilmek zorundaydılar ve şimdi bildiğimiz anlamda halk okulları oluşturuldu.

Ama okullar hep devlet yönetiminin amaçlarına uygun olacak şekilde düzenlenmişlerdi: O zamanın hükümetlerinin eğitim amacı emirlere kayıtsız şartsız uyan, üst sınıf insanların refahı için çalışan ve gerekirse askerlik de yapabilecek olan bağımlı vatandaşlar yetiştirmekti. Okulların müfredat programları bu amaçlara uydurulmuştu. Ben kendim Avusturya'da bu şartların kısmen geçerli olduğu, en alt tabakadaki insanların sosyal durumlarına uygun görevleri itaatkâr bir beceriyle yerine getirecek şekilde eğitildikleri zamanları hatırlamaktayım. Zamanla bu eğitim formunun yetersizlikleri anlaşıldı. Özgürlükler çoğaldı; çalışan sınıflar güçlendi ve daha yüksek taleplerde bulunmaya başladı. Halk okulları bu taleplere uydu ve bugün artık çocukların kendi başlarına düşünebilmeleri, edebiyat, sanat ve bilimle yakınlaşma imkânlarına kavuşmaları ve toplam insanlık kültürümüz içinde yetişmeleri ve zamanla bu kültüre katkıda bulunmaları okul eğitiminin genel kabul görmüş amaç ve hedefleridir. Çocuklarımızı artık sadece para kazanmaları veya endüstri toplumunda bir işyeri için yetiştirmek istemiyoruz. Biz, insanlar yetiştirmek istiyoruz. Biz kültürümüzün

ortak yapısı için eşit haklara sahip, bağımsız ve sorumluluk sahibi çalışanlar yetiştirmek istiyoruz.

Bütün eğitim reformcuları bilinçli veya bilinçsiz, toplum yaşamında işbirliği yeteneğini güçlendirme konusunda yeni yollar ararlar. Örneğin karakter geliştirme talebinin ardında bu niyet yatar ve bu ışık altında incelendiğinde bu talep şüphesiz doğru bir taleptir. Ama bütününde eğitim hedefleri ve eğitim metotları henüz derinlemesine araştırılmamıştır. Çocukları sadece para kazanmak için değil, aksine insanlığın refahı için çalışmak üzere eğitebilecek öğretmenler bulmalıyız. Bu öğretmenler bu görevin anlamını özümsemiş ve yerine getirilmesi için yetiştirilmiş olmalıdır. Karakter eğitimi henüz deneme safhasındadır. Mahkemeleri bu konudaki düşüncelerimizden çıkarmalıyız – oralarda şimdiye kadar karakter eğitimi için henüz hiçbir ciddi ve düzenli bir adım atılmamıştır. Okullarda bile sonuçlar pek parlak değildir. Aile yaşamında başarısız olmuş çocuklar okula gelmekte, gördükleri tüm derslere ve uyarılara rağmen durumları daha iyiye gitmemektedir. Demek ki okul yaşındaki çocukların gelişimlerini anlayabilecek ve bunu teşvik edebilecek öğretmenler yetiştirmekten başka çıkar yol kalmamaktadır.

Bu benim kendi çalışmamın önemli bir bölümünü oluşturmaktaydı ve ben Viyana'daki okulların diğerlerinden çok ileri olduklarına inanıyordum.

Başka yerlerde çocukları gözlemleyen ve öğretmenlere danışmanlık yapan psikoterapistler bulunmaktadır ama öğretmen işbirliği yapmaz ve tavsiyeleri yerine getirmeyi bilemezse bu ne işe yarar ki? Psikoterapist çocuğu haftada bir veya iki defa görecektir – belki de her gün – ama o çevrenin, ailenin, aile dışındaki çevrenin hatta okulun bile etkilerini tam olarak bilmemektedir. O çocuğun daha iyi beslenmesi gerektiği veya

tiroid bezinin tedaviye ihtiyacı olduğu hakkında bir not yazar. Belki öğretmene öğrencilerle kişisel olarak ilgilenmesi için tavsiyelerde bulunur. Buna karşın öğretmen yazılan reçetenin amacını bilmemektedir ve hatalardan kaçınma konusunda tecrübesizdir. O kendisi öğrencinin karakterini anlamamışsa herhangi yararlı bir şey yapamaz. Terapistin ve öğretmenin sıkı bir işbirliği içinde olmalarına gereksinimimiz vardır. Öğretmen terapistin bildiği her şeyi bilmelidir öyle ki çocuğun zorlukları üzerinde konuşulduktan sonra onları, herhangi bir yardıma gerek duymadan bağımsız olarak ele alabilsin. Beklenmedik bir anda beklenmedik bir zorluk ortaya çıktığında terapistin orada olsaydı ne yapması gerektiğini bileceği gibi bilsin. En amaca uygun kurum bizim burada Viyana'da kurduğumuz eğitim danışma merkeziymiş gibi görünmektedir. Onun metodunu bölümün sonunda açıklayacağım.

Çocuk kendini okula başlar başlamaz toplum yaşamında yeni bir testle karşı karşıya bulur ve bu test çocuğun gelişim hatalarının hepsini aydınlığa çıkarır. Çocuk şimdi bu zamana kadar içinde bulunduğu topluluktan daha büyük bir topluma uyum sağlamak zorundadır ve o evde şımartılmış ise muhtemelen bu el bebek gül bebek yaşamdan vazgeçmek ve diğer çocuklara katılmak istemeyecektir. Bu durumda henüz okulun ilk gününde şımartılmış bir çocuktaki toplum duygusunun sınırlarını görebiliriz. O muhtemelen ağlamakta ve eve gitmek istemektedir. Ne okul işleri ne de öğretmen ona çekici gelmektedir. Kendisine söyleneni dinlememekte çünkü tüm bu zaman esnasında sadece kendisini düşünmektedir. Sadece kendisini düşünmeye devam ederse okulda geri kalacağı kolayca anlaşılabilmektedir. Anne babalar bize sıkça evde hiçbir şikâyete sebep olmayan, ama okulda devamlı huzursuzluk yapan sorunlu çocuklardan bahsetmektedir. Çocuğun kendini evde çok mutlu hissettiğini söyleyebiliriz. Burada hiç kimse ondan bir şey beklememekte gelişimindeki zayıf noktalar

su yüzüne çıkmamaktadır. Buna karşın çocuk okulda artık şımartılmamakta ve durumunu cesaret kırıcı bulmaktadır.

Çocuğun biri okulun ilk gününden itibaren öğretmenin söylediği her şeye gülüyordu; bu gösterdiği tek tepkiydi. Hiçbir okul çalışması veya etkinliğine ilgi göstermiyordu ve onun geri zekâlı olduğu düşünülüyordu. Ben çocuğu gördüğüm zaman kendisine: "Herkes senin okulda neden durmadan güldüğünü merak ediyor." dedim. O bana şöyle cevap verdi: "Okul ebeveynlerin akıllarından uydurup ortaya çıkardıkları bir şakadır. Onlar çocuklarla alay edebilmek için onları okula gönderirler." Ebeveynleri evde çocukla devamlı alay etmişlerdi ve o her yeni durumun kendisi aleyhinde yeni bir şaka olduğuna inanmıştı. Ona kendisine olan saygısını koruma gerekliliğine çok büyük ağırlık verdiğini, herkesin onunla alay etmeyi kendisine görev bilmediğini gösterebilmiştim. Bunun sonucunda çocuk okul ödevlerini sevmeye başlamış ve çok iyi gelişmeler gösterebilmişti.

Çocukların zorluklarını görmek ve ebeveynlerin hatalarını düzeltmek öğretmenin görevidir. Onlar bazı çocukları bu genişlemiş toplum içindeki yaşama hazırlanmış olarak bulurlar, onlar önceden aileleri tarafından yaşamı diğer insanlarla paylaşma yönünde yetiştirilmişlerdir. Diğerleri hazırlanmamışlardır ve bir insan bir görev için hazır değilse her zaman çekinir veya geri kaçar. Öğrenmede geri kalmış ama tamamen geri zekalı olmayan her çocuk toplum yaşamına uyma görevinde aksar ve öğretmen ona onun için alışılmamış olan bu durumda yardım edebilecek en iyi pozisyondadır.

Ama öğretmen çocuğa nasıl yardım etmelidir? O annenin yapması gerekenin aynısını yapmalıdır – çocuğu kendine bağlamak ve onun sevgisini kazanmak. Çocuğun tüm gelecekteki uyumunun bağlı olduğu sevgi işte bu sevgidir. Sevgi asla sert

davranma veya cezalandırmayla kazanılamaz. Çocuk okula başlar ve öğretmeni ve diğer öğrencilerle arasında köprüler kurmakta zorlanırsa onu azarlamak veya ona kızmak yapılabilecek şeylerin en kötüsüdür. Bu metot sadece onun okula karşı çıkmakta haklı olduğunu ispatlayacaktır. Ben kendim şayet okulda devamlı cezalandırılan ve azarlanan bir çocuk olsaydım öğretmenlerime olan ilgimi mümkün olduğunca geri çekeceğimi itiraf etmek isterim. Her yerde yeni bir duruma ulaşma ve okuldan kesin olarak uzaklaşma imkanları araştırırdım. Okuldan kaçan, kötü öğrenci olan, aptal ve sorunlu çocuk görüntüsü veren çocuklar genelde okulun kendileri için böyle suni yollarla hoş olmayan bir çevreye dönüştürüldüğü çocuklardır. Esasında onlar aptal değildir; onlar genelde derse girmemek için özür uydurmakta ve ebeveynlerinin mektuplarını taklit etmekte çok yaratıcıdır. Okul dışında okuldan kendilerinden önce kaçmış olan başka çocuklara rastlarlar. Bu arkadaşları arasında okulda gördüklerinden çok daha fazla saygı görürler. Kendisine karşı sevgi hissettikleri ve içinde belli bir değerlerinin olduğu çember, sınıfi değil aksine dâhil olduğu çetedir. Sınıf toplumuna kabul edilmeyen çocuklar bu toplum içerisinde kendilerine suç işlemeye yönelmeleri için meydan okunuyor gibi hissederler.

Çocuğun katılımını sağlamak isteyen öğretmen, çocuğun o zamana kadar ne gibi eğilimleri olduğunu ortaya çıkarmalı ve onu şu veya bu yeni atılımlarda başarılı olabileceğine inandırmalıdır. Eğer çocuk bir noktada cesaretini toplarsa onu diğer konularda da harekete geçirmek kolaylaşacaktır. Bu sebeple önce çocuğun dünyaya nasıl baktığını ve onun hangi duyu organının en çok ilgisini çektiğini ve en iyi şekilde gelişmiş olduğunu ortaya çıkarmamız gerekir. Bazı çocuklar görmekten çok hoşlanırlar diğerleri duymaktan, yine başkaları hareketlerden. Görme – tipi çocukları

coğrafya veya resim gibi gözlerini kullanabilecekleri nesneler için daha kolay kazanılırlar. Öğretmen ders verirken dinlemezler; onlar akustik uyarılara tepki vermeye alışık değillerdir. Böyle çocuklara gözleri aracılığıyla öğrenme imkanı sunulmazsa geri kalırlar. Belki de onların kesin olarak hiçbir yetenekleri olmadığı varsayılır ve suç kalıtım malzemesine yüklenir. Ama burada bir suçlu varsa o da çocuğun ilgisini ve katılımını sağlamak için doğru metodu bulamayan ebeveynler ve öğretmenlerdir. Bununla dersin uzmanlaşması gerektiğini tavsiye etmek istemiyorum ama önceden var olan yüksek bir katılım, çocukları başka şeylere yönlendirmek için de kullanılmalıdır. Zamanımızda derslerin tüm duyu organlarına hitap edecek şekilde verildiği okullar vardır. Şekil verme ya da çizim alıştırmaları gibi uğraşılarla dersler arasında bağlantılı kurulmaktadır. Bu sistem teşvik edilmeli ve geliştirilmelidir. Ders yaşamla bağlantısını hiçbir zaman kaybetmemelidir ki çocuklar anlatılanların amacını ve öğrendiklerinin kullanılabilirliğini anlayabilsinler. Sıkça sorulan bir soru acaba çocuklara bilgilerin öğretilmesinin mi yoksa bağımsız bir şekilde düşünmenin öğretilmesinin mi daha iyi olduğudur. Bana bu sorudan kaba bir çelişki yaratılıyor gibi geliyor. Her iki metot birleştirilebilir. Örneğin matematiğin bir binanın inşasıyla bağlantılı olarak öğretmek çok yararlı olacaktır. Çocuk, ne kadar ağaç gerektiğini, binada kaç insanın yaşayabileceğini v.s. hesaplayabilir. Bazı nesneler bağlantı içinde daha kolay öğretilebilirler, bir bilgi alanını bir başkasıyla ilişkilendirmek konusunu çok iyi bilen uzman kişiler vardır. Öğretmen çocuklarla örneğin kırlarda yürüyüşe çıkar ve çocukların en çok nelere ilgi duyduklarını gözlemler. Aynı anda çocuklara bitkileri ve onların yapılarını anlamayı öğretir, çocuklarla bitkileri sınıflandırmak ve onların faydaları, iklimin etkileri, ülkenin fiziksel özellikleri, insanlık tarihi yani yaşamın her yönü hakkında konuşabilir. Tabii ki böyle bir öğretmenin eğittiği çocuklarla

gerçekten yakından ilgilendiğini varsaymamız gerekir çünkü bu şartın var olmadığı yerde verimli bir ders için baştan itibaren bir ümit yoktur.

Günümüz şartları altında genelde çocukların okula başlarken toplumsal işbirliğinden çok rekabet etmeye hazırlanmış olduğunu gözlemlemekteyiz: Rekabet çalışmaları tüm okul hayatı boyunca devam etmektedir. Bu çocuk için büyük bir talihsizliktir ve bu talihsizlik çocuk iyi bir ilerleme gösterip diğerlerini geride bıraksa da, diğerlerinden geri kalıp mücadeleden vazgeçse de aynı büyüklüktedir. Her iki durumda da çabalarının odağında kendi kişiliği bulunmaktadır. Onun amacı katkıda bulunmak ve yardım etmek değil aksine sahiplenebileceği her şeyi kendisi için ele geçirmektir. Nasıl bir aile, üyelerinin eşit haklara sahip olduğu bir bütün olmak zorundaysa sınıf da bir birlik oluşturmalıdır. Çocuklar sadece bu yönde yetiştirilmişlerse birbirleriyle ilgilenirler ve birlikte çalışmaktan zevk alırlar. Ben, tutumlarını, arkadaşlarının onlarla ilgilenmeleri ve işbirliği yapmaları nedeniyle temelden değiştiren birçok "sorunlu çocuk" tanıyorum.

Bir olaydan bahsedeyim: Erkek çocuk, herkesin kendisine düşman olduğu hissine sahip olduğu bir aileden geliyordu ve okuldan da değişik bir şey beklemiyordu. Okulda çalışmaları kötüydü ve ebeveynleri bunu öğrendiklerinde onu cezalandırmışlardı. Bu duruma sıkça rastlanır: Çocuğun kötü not alır ve bu yüzden okulda azarlanır, bu notları eve getirdiğinde ise bu sefer ebeveynleri tarafından tekrar cezalandırılır. Tek bir ceza bile yeteri kadar üzücüdür bunu ikiye katlamak insafsızlıktır. Çocuğun geri kalması ve sınıfın yaramazı olması şaşırtıcı değildir. Sonunda çocuğun içinde bulunduğu şartları anlayan yeni bir öğretmeni olur. Öğretmen sınıfındaki diğer çocuklara bu oğlanın herkesin kendisine düşman olduğuna inandığını açıklar. Öğretmen,

onların yardımıyla çocuğa onun arkadaşı olduklarına inandırır ve çocuğun tüm davranışları ve başarısı hiç kimsenin tahmin edemeyeceği kadar düzelir.

Bazen çocukların gerçekten birbirlerini bu tarzda anlayabilecekleri ve birbirlerine yardım edebilecekleri şekilde yetiştirilip yetiştirilemeyecekleri konusunda şüpheler uyanır ama benim düşünceme göre çocuklar bunu yetişkinlerden daha iyi becermektedir. Bir anne iki çocuğunu, iki yaşındaki kızı ve üç yaşındaki oğlunu muayenehaneme getirmişti. Küçük kız hemen bir masanın üzerine tırmandı ve annesi korkudan ölecek duruma geldi. Kadın hareket edecek durumda değildi ama bağırdı: "İn aşağıya, in aşağıya!" Küçük kız annesinin bağırmasına aldırış bile etmedi. Üç yaşındaki oğlan kız kardeşine: "Yukarda kal!" diye seslendi ve küçük kız hemen aşağıya indi. O kız kardeşini annesinden daha iyi anlamış ve ona nasıl davranılması gerektiğini annesinden daha iyi biliyordu.

Bir sınıfın bağlılığını ve işbirliğini güçlendirmek için sıkça çocukların yönetimlerini kendi ellerine bırakmak tavsiye edilmektedir ama ben böyle deneyimlerle dikkatli olmamız gerektiğine inanıyorum. Önce öğretmen yönetimi ele almalı ve her şeyden önce çocukların uygun bir şekilde hazırlanmış olup olmadıklarını tespit etmelidir. Yoksa çocukların bu kendilerini yönetme olayını pek ciddiye almadıklarını görürüz; onlar bunu bir çeşit oyun olarak algılayacaklardır. Bu yüzden onlar öğretmenin olacağından daha sert ve disiplinli olurlar veya toplantıyı kendi kişisel yararları için kullanacak, kendilerini elverişli bir pozisyona getirmek için çatışmaları ortaya çıkaracak ve birbirlerine hakaret edeceklerdir. Bu yüzden öğretmenlerin başlangıçta gözlemci ve danışman olarak işin içinde olmaları gereklidir.

Bir çocuğun şu anki ruhsal gelişim, karakter ve sosyal davranış durumunu tespit etmek istediğimizde şu veya bu tarz testler kaçınılmaz olmaktadır. Bir yetenek testi hatta bazen bir çocuğun kurtuluşu bile olabilir. Örneğin bir öğrencinin notları kötüdür ve öğretmeni onu bir alt sınıfa geri göndermek istemektedir. Çocuğa bir yetenek testi uygulanır ve onun bir üst sınıfa geçirilebileceği tespit edilir. Ama bir çocuğun gelecekteki gelişiminin sınırlarını önceden bilmemizin mümkün olmadığını unutmamalıyız. Zekâ katsayısı bizim tarafımızdan sadece çocuğun zorlukları hakkında bilgi edinmek için kullanılmalıdır ki bu sayede imkânları araştırabilelim. Benim kendi deneyimimin yettiği kadarıyla zeka katsayısı, eğer gerçekten geri zekalılık göstermiyorsa, doğru metodu bulmakla hep yükseltilebilmektedir. Gözlemlerime göre zekâ testleriyle oynamalarına izin verilen çocuklar onlara alışmakta çeşitli hileler keşfetmekte ve bu tarz test sınavlarıyla deneyimlerini zenginleştirmektedir. Bu sayede zekâ katsayıları yükselmektedir. Bu nedenle zeka testlerinin sonuçlarını, kader tarafından veya çocuğun gelecekteki başarılarının kalıtım yoluyla belirlediği değiştirilemez sınırlar olarak görmemek lazımdır.

Ne çocuğun ne de ebeveynlerinin çocuğun zeka katsayısını bilmesine gerek de yoktur. Bu testlerin ne amacı olduğunu onlar bilmezler ve bu yüzden de onların kesin sonuç olduğunu düşünürler. Çocuğun yeteneğinin gerçek sınırları değil aksine varsayılan sınırları eğitimdeki en ağır engellerdir. Eğer çocuk zekâ katsayısının düşük olduğunu bilirse ümidini kaybedip, hiçbir zaman başarılı olamayacağına inanabilir. Çocuk yetiştirirken çocuğun cesaret ve ümidi yükseltilmeye ve onun kişisel yaşam anlayışı aracılığıyla kendisine koymuş olduğu sınırlandırmalar ertelenmeye çalışılmalıdır.

Aynı şey karneler için de geçerlidir. Öğretmen çocuğa kırık not verdiğinde bununla çocuğun daha çok çalışmasını sağlayacağına inanır. Ama çocuk evde çok sert bir şekilde yetiştirilmişse bu karneyi eve götürmekten korkar. Belki hiç eve gitmez veya notları değiştirir. Bu şartlar altında intihar eden öğrencilere bile rastlanmıştır. Öğretmenler bu yüzden sonuçları da hesaba katmalıdırlar. Onlar çocuğun ev yaşamı ve bu yaşamın çocuk üzerine etkilerinden sorumlu değillerdir ama yine de bu sonuçları göz önünde bulundurmalıdırlar. Ebeveynler hırslı insanlar ise, kötü bir karne getiren çocuk evde muhtemel azarlamalar ve suçlamalara maruz kalacaktır. Eğer öğretmen birazcık daha yumuşak ve hoşgörülü olursa çocuk belki yeniden cesaretini toplayıp çaba gösterecek ve başarılı olacaktır. Çocuk hep kötü notlar alıyor ve herkes onu sınıfın en tembeli olarak biliyorsa, sonunda kendisi de buna inanacak ve bu durumun değiştirilemez olduğunu düşünecektir. Ama en tembel öğrenci bile kendini düzeltebilir: Okulda geri kalmış bir çocuğun cesaretini yeniden toparlayıp yeni bir hırsla derslerine sarılarak büyük başarılara ulaşabileceğini gösteren yeterli örnek bulunmaktadır. Hatta bu örneklerdeki öğrencilerin bir kısmı dünya çapında meşhur yetişkinler olmuşlardır.

Çocuklar kendi yeteneklerini değerlendirirken notlara ihtiyaç duymazlar. Onlar kimin matematikte, kimin yazmada, çizim ve sporda en iyi olduğunu çok iyi bilirler ve birbirlerini çok iyi derecelendirirler. Onların bu konuda sıkça yaptıkları yanlış ise, kendilerinin bunu daha iyi yapabileceklerini asla düşünememeleridir. Onlar önlerinde başkalarını görmekte ve onlara asla yetişemeyeceklerini düşünmektedir. Eğer bir çocuk bu duyguya sabitlendiyse bu onun ilerideki yaşamına da aktarılacaktır. O bir yetişkin olarak da başarılarını başkalarına oranla değerlendirecek ve hep arka sıralarda kalmak zorunda

olduğunu düşünecektir. Çocukların çoğu tüm okul yıllarında bulundukları sınıflarda aşağı yukarı hep aynı pozisyonda aynı seviyede kalırlar. Onlar hep başlarda ortalarda veya sonlardadır. Bu durumdan onların doğdukları andan itibaren az veya çok yetenekli oldukları sonucunu çıkartmamalıyız. Bu durum daha çok onların kendilerine çizmiş oldukları sınırları, geleceğe güvenle bakış derecesini ve etkinliklerinin genişliğini gösterir. Çok gerilerde olan bir çocuğun diğerlerine yetişip inanılmaz ilerlemeler göstermeye başlaması görülmemiş bir şey değildir. Çocuklar kendi kendilerine böyle sınırlar koymalarının ne kadar aptalca olduğunu kavramalıdır. Ayrıca hem öğretmenler hem de öğrenciler orta yetenekli bir öğrencinin ilerlemesinin onun kalıtımıyla ilgili olacağı boş inancından kendilerini kurtarmalıdır.

Çocuk yetiştirmede yapılan hataların içinde gelişmenin kalıtımdan gelen sınırlarına olan inanç en kötüsüdür. O öğretmen ve ebeveynlere hatalarından kurtulma için bahane oluşturur ve gayretlerinin azalmasına sebep olur. Böylece onlar kendilerinin çocuklar üzerine olan etkilerinin sorumluluğundan kurtarabilirler. Sorumluluktan kaçmak için girişilen her deneyime karşı çıkmak gerekir. Eğer bir eğitmen tüm karakter ve yetenek gelişimini gerçekten kalıtıma dayandırırsa, mantıken mesleğinde her hangi bir başarıya ulaşma ümidi bulabileceğine inanmamaktayım. Diğer taraftan, kendi davranış ve gayretlerinin çocukları nasıl etkilediğini gören bir eğitmen sorumluluğu için kalıtım teorilerinde kaçış yolu bulamaz.

Burada bedensel kalıtımdan bahsetmiyorum. Organlarda yetersizliğin kalıtımsallığı şüphe götürmez bir gerçektir. Ruhsal gelişim için bu kalıtımsal yetersizliklerin anlamı inancıma göre sadece bireysel psikoloji tarafından doğru olarak tespit edilmiştir. Çocuk içinden organlarının işlevselliğinin kapsamını yaşar ve

gelişimini, yetersizliği hakkında kendisinin kendiliğinden vermiş olduğu karara uygun olarak sınırlandırır. Onun ruhsal yeteneklerini etkileyen sadece yetersizliğin kendisi değil aksine onun bu yetersizlik karşısındaki tutumu ve bunu takip eden pratiğidir. Eğer çocukta organ yetersizliği varsa ona her şeyden önce yetenek ve karakter açısından etkilenebileceğini düşündüren sebepler vermemek gerekir. Daha önceki bir bölümde aynı organ yetersizliğini hem daha büyük bir gayret ve daha büyük bir başarı için itici güç veya gelişmeyi engellemesinin kaçınılmaz olduğu bir engel olarak kabul edebileceğimizi görmüştük.

Bu çıkarsamamı ilk kez açıkladığımda birçok insan beni bilimsel olmamakla ve gerçeklere ters düşen özel inançlarımı temsil etmekle suçlamışlardı. Hâlbuki ben çıkarsamamı deneyimlerimden yapmıştım ve delil malzemeleri hep deneyimlerim lehine gelişmişti. Bu gün birçok psikiyatrist ve psikolog aynı düşünceye katılmakta ve birçok binyıl hüküm süren karakterin kalıtımsal bölümleri hakkındaki inanç boş inanç olarak adlandırabilmektedir. İnsanların sorumluluktan kaçmak isteğiyle insan yaşamını kaderci bir açıdan ele aldıkları her yerde kalıtımsal karakter özellikleri öğretisi ister istemez ortaya çıkmıştır. Bu en basitinden çocuğun henüz doğum esnasında iyi veya kötü olduğu inancıdır. Bu düşüncenin ne kadar saçma olduğu kolayca gösterilebilir sadece her türlü sorumluluktan kurtulma konusundaki güçlü arzu bu düşüncenin devam etmesine sebep olmuştur. Karakter özelliklerinin diğerleri gibi "iyi" ve "kötü" de ancak bir toplulukla ilişkili olarak bir anlam taşır. Onlar insanların çevrelerindeki toplum içinde yetiştirilmenin sonuçlarıdır ve " başkalarının refahı için kabul edilebilir" veya "başkalarının refahı için katlanılamaz" yargılarının temelleri üzerine kurulmuşlardır. Çocuğun doğmadan önce çevresinde henüz bu anlamda bir toplum yoktur. Doğumdan sonra da çocuğun her iki yöne doğru gelişme olanakları vardır. Onun hangi yöne döneceği

çevresinden ve kendi bedeninden edindiği izlenim ve duygulara ve onun bu izlenim ve duygulara verdiği anlama bağlıdır. Her şeyden önce bu onun yetiştirilmesine bağlı olacaktır. Burada durum pek açık olmasa da, zihinsel yeteneklerin kalıtımı konusunda da durum aynıdır. Zihinsel yeteneklerin gelişmesi için en önemli şart meraktır ve biz merakın nasıl engellenebildiğini – kalıtım yoluyla değil aksine cesaretin kırılması ve yenilgilerden duyulan korku ile – görmüştük. Beynin yapısının belli bir dereceye kadar kalıtımsal olduğu şüphesiz doğrudur ama beyin ruhun aracıdır kaynağı değil ve eksiklik bilgimizin şimdiki imkânlarıyla yok edilemeyecek kadar büyük değilse eksikliğin giderilmesi için beyine egzersizler yaptırılabilir. Her alışılmışın dışında bir yeteneğin ardında alışılmamış bir kalıtım değil aksine uzun soluklu bir katılım ve yorgunluk bilmeyen bir çalışma buluruz.

Topluma birden fazla nesilden beri birçok yetenekli üyeler vermiş olan ailelerle karşılaştığımızda bile bunda kalıtımın etkileri olduğunu varsaymak gerekli değildir. Biz daha çok, aileden birinin başarısının diğerlerini teşvik etmiş olduğunu ve ailenin geleneklerinin, çocukların aşırı isteklerini takip etme ve bunları alıştırma ve pratikle güçlendirmelerine izin verdiğini varsayarız. Örneğin büyük kimyacı Justus von Leıebıg 'in bir eczacının oğlu olduğunu duyduğumuz zaman, onun kimya konusundaki yeteneğinin kalıtıma bağlı olduğunu varsaymamız gerekmez. Çevresinin ona çok istediği bir şeyi yapmasına ve başka çocukların henüz kimyadan hiçbir şey anlamadıkları yaşlarda kimyayla haşır neşir olmasına izin vermiş olduğunu bilmek yeterlidir. MOZART'ın ebeveynleri müziği seviyorlardı ama onun yeteneğinin kalıtımsal olup olmadığını bilmiyoruz. Ebeveynleri onun müzikle uğraşmasını arzu ediyorlardı ve onu her açıdan teşvik etmişlerdi. Etrafı en küçük yaşlardan itibaren müzikle çevriliydi. Olağanüstü sivrilen

insanlarda bu "erken harekete geçme" sıkça görülmektedir; onlar dört yaşındayken piyano çalarlar, ya da henüz çok küçükken diğer aile üyeleri hakkında öyküler yazarlar. Onların tutkuları çok erken başlamış ve tutarlılıkla devam etmiştir. Alıştırmalarını geniş bir temel üzerinde ve gönüllü olarak yapmışlardır. Özgüvenlerini korumuş ve tereddüt etmeyi veya durmayı asla düşünmemişlerdir.

Hiçbir öğretmen, eğer kendisi gelişmede sağlam sınırlara inanıyorsa, çocuğun kendi gelişimine koymuş olduğu sınırları genişletmeyi başaramaz. O bir çocuğa: "Senin matematik yeteneğin yok" diyebiliyorsa, bu onun konumunu kolaylaştırabilir ama o bununla ancak çocuğun cesaretini kırar. Ben bu konuda kendim bir deneyim edinmiştim. Birkaç yıl boyunca sınıfımda matematik aptalıydım ve kendim de matematik konusunda tamamen yeteneksiz olduğuma inanıyordum. Şans eseri bir gün öğretmenimi zor durumda bırakan bir problemi kendimi bile hayrete düşürecek şekilde çözebildim. Bu başarı benim matematiğe olan tutumumu tamamen değiştirmişti. O zamana kadar bu derse olan ilgimi tamamen kaybetmiş olmama rağmen şimdi ondan zevk almaya başlamış ve yeteneğimi artırmak için her fırsatı kullanmıştım. Zamanla okulda en iyi matematikçilerden biri olmuştum. Bu deneyimin, benim, olağanüstü veya kalıtımsal yetenek teorilerinin tutarlı olmadıklarını görmeme yardımcı olduğuna inanmaktayım.

Aşırı kalabalık bir sınıfta bile çocuklar arasında farklar gözlemleyebiliriz ve çocukların karakterlerini tanırsak onlarla hiç farkları olmayan bir sürü çocuklarla olabileceğinden daha iyi ilgilenebiliriz. Ama tabii ki aşırı dolu sınıflar arzulanan bir durum değildir. Bazı çocukların zorlukları gizli kalır ve onlara doğru davranmak mümkün olmaz. Öğretmen tüm öğrencilerini çok iyi tanımalıdır yoksa onların ilgi ve işbirliklerini kazanamaz. Çocukların birçok yıl boyunca ayni öğretmene sahip olmalarını çok faydalı

bulurum. Bazı okullarda öğretmenler neredeyse her altı ayda bir değişir. Hiç kimse çocuklarla yaşayıp onların sorunlarını öğrenme ve gelişmelerini takip etme imkanı bulamaz. Öğretmen üç veya dört yıl boyunca aynı sınıfı okutsaydı, bir çocuğun yaşam stilindeki hatayı çok daha kolay anlayabilir ve düzeltebilirdi ve sınıftan birlikte çalışan bir birim oluşturmak da daha kolay olurdu.

Çocuğun bir sınıfı atlamasının çoğunlukla çocuğa pek yararı olmaz; genelde çocuk yerine getiremeyeceği beklentilerin yüküyle karşı karşıya kalır. Bir çocuğu bir üst sınıfa geçirmek, çocuğun sınıf arkadaşlarından hayli büyük olduğu veya çabuk geliştiği durumlarda düşünülebilir. Ama eğer sınıf bizim tavsiyemize göre olması gerektiği gibi bir birimse *bir* üyenin başarıları herkes için bir avantajdır. Tüm sınıfın ilerlemesi içinde çok iyi öğrenciler varsa hızlandırılabilir ve böyle bir teşvikten diğer üyeleri mahrum etmek onlara karşı bir haksızlık olur. Ben daha çok alışılmamış derecede zeki bir öğrenciye tüm sınıfın diğer ödevlerinin dışında ilave örneğin resim çizmek gibi görevler vermeyi tavsiye ederdim. Bu etkinliklerde gösterilen başarılar diğer çocukların da öğrenme arzusunu arttıracak ve onları ilerlemeye teşvik edecektir.

Çocukların bir sınıfı tekrar etmek zorunda kalmaları daha da kötüdür. Her öğretmen sınıfta kalanların genelde sınıfta ve evde sorun çıkardıklarını bilir. Bu hep böyle değildir, küçük bir azınlık herhangi bir aksaklığa sebep olmadan sınıf tekrar edebilirler ama sınıfta kalan çocukların çoğu hep diğerlerinden geride, şüpheli artçılar olarak kalır. Onlar arkadaşları arasında pek saygın değillerdir ve kendi yeteneklerine güvenleri yoktur. Soru zor bir soru ve günümüzün eğitim şartlarında da çocukların sınıf tekrar etmelerinin önlenmesi neredeyse mümkün değildir. Gerçi bazı öğretmenler dersleri kötü olan öğrencilerin sınıfta kalmasını engellemeyi başarmıştır; onlar çocuklara yaşam stillerindeki

yanlışlıkları gösterebilmek için tatilleri kullanmıştır. Öğrenciler yanlışlarını kavradıklarında başarılı bir şekilde bir sonraki sınıfa geçebilmişlerdir. Bu geri kalmış öğrenciye gerçekten yardım edebilmek için tek yoldur: çocuğun kendi yeteneklerini değerlendirme konusunda yaptığı hataları görmeyi öğretmek onu bağımsız bir şekilde ilerleme konusunda zincirlerinden kurtarmaktır.

Çocukların daha zeki ve daha yavaş öğrenciler olarak değişik sınıflara ayrıldıkları her yerde çarpıcı bir gözlem yapmıştım. Benim deneyimlerimde söz konusu olan genelde Avrupa'daki şartlardır ve Amerika için bu şartların aynı şekilde geçerli olup olmadıklarını söyleyemem. Yardımcı sınıflarda zeka geriliği olan çocuklarla birlikte fakir ailelerin çocuklarını buldum. Teşvik sınıflarında genelde zengin anne babaların çocukları vardı. Bunun sebebi kolayca anlaşılmaktadır. Fakir ebeveynlerin evlerinde çocukların hazırlığı pek iyi değildir. Ebeveynler birçok zorluklarla mücadele etmek zorundadır; çocuklarına yeterli zaman ayıramazlar ve muhtemelen kendi eğitimleri çocuğa etkili bir şekilde yardım edebilecek seviyede değildir. Ben okul için çok iyi hazırlanmamış olan çocukların yavaş öğrenen çocuklarla aynı sınıflar koyulmasına taraftar değilim. İyi yetiştirilmiş bir öğretmen çocukların hazırlıklarında görülen boşlukları nasıl doldurabileceğini bilecektir ve onlar iyi hazırlanmış çocukların yanında kazançlı çıkacaklardır. Yardımcı sınıflara ayrıldıklarında genelde layık görüldükleri seviyenin şüphesiz farkındadırlar ve teşvik sınıflarındaki çocuklar da bunu bilirler ve onlara yüksekten bakarlar. Bu, çocukların cesaretlerinin kırılması ve kişisel üstünlük çabaları için verimli bir ortam oluşturur.

Karma eğitim prensip olarak her türlü desteği hak eder. O kız ve erkek çocuklara birbirlerini daha iyi tanıma ve cinsiyetler arası

işbirliği alıştırma imkanı verir. Ama karma eğitimin her şeyin ilacı olduğunu düşünen kimse yanılmaktadır. O kendine özgü soruları beraberinde getirir ve bunların farkına varılıp sorun olarak ele alınmazsa cinsiyetler arasındaki uzaklık karma eğitimde, karma olmayan eğitimdekinden daha büyüktür.

Örneğin zorluklardan biri kız çocuklarının on altı yaşına kadar erkeklerden daha çabuk gelişmeleridir. Erkekler bunu bilmezlerse kendilerine olan saygılarını korumakta zorluk çekerler. Kızlar tarafından nasıl geride bırakıldıklarını görür ve cesaretlerini kaybederler. Daha sonraki yaşamlarında, bu yenilgiyi hatırladıklarından diğer cinsiyet mensuplarıyla rekabetten kaçınırlar. Karma eğitimden yana olan ve bunun zorluklarını anlayan bir öğretmen onun sayesinde birçok şeye ulaşabilir ama tüm kalbiyle karma eğitim taraftarı değilse ve ondan hoşlanmıyorsa, başarılı olamayacaktır. Bir başka zorluk da, eğer çocuklar doğru yetiştirilmemiş iseler ve dikkatle izlenmezlerse kesinlikle ortaya çıkacak olan cinsiyet sorunlarıdır. Okulda cinsiyet eğitimi çok karmaşıktır. Sınıf cinsel eğitim için doğru mekân değildir. Öğretmen tüm sınıfa konuştuğu zaman, her çocuğun kendisini doğru anlayıp anlamadığını tespit etmesi mümkün değildir. Çocukların buna hazır olup olmadıklarını ya da onların bunu yaşam stillerine nasıl entegre edeceklerini bilmeden anlattıklarıyla öğretmen belki de çocuklarda cinsel arzuların uyanmasına sebep olacaktır. Eğer çocuk daha fazla öğrenmek ister ve öğretmene teke tek sorular sorarsa, öğretmen ona tabii ki doğru ve açık cevaplar vermelidir. O çocuğun esasında neyi öğrenmek istemiş olduğunu ve ona doğru çözüm yolunu göstermeyi ancak o zaman başarabilir. Ama yine de sınıfta devamlı cinsel sorunlar üzerine konuşulması yararlı bir durum değildir. Bunun bazı çocuklarda yanlış anlamalara yol açacağı neredeyse kesindir ve cinselliğe önemsiz bir konuymuş gibi davranmak da doğru değildir.

Çocukları birazcık anlayan herkes çeşitli tipleri ve yaşam stillerini kolayca ayırır. Bir çocuğun işbirliğine hazır olma derecesi onun görünüşünden, nasıl dinlediği ve nasıl baktığından diğer çocuklarla arasına koyduğu mesafeden, kolayca arkadaşlık kurmasından, kavrama ve bir şeye odaklanma yetisinden anlaşılabilir. Eğer ödevini unutuyor veya okul kitaplarını kaybediyorsa buradan onun okulu pek sevmediğini anlayabiliriz. Onun okuldan neden hoşlanmadığını öğrenmemiz gerekir. Diğer çocukların oyunlarına katılmıyorsa bundan onun yalnızlaşmasını, utangaçlığını ve bencilliğini anlayabiliriz. Ödevlerinde hep yardıma gereksinim duymasından onun bağımsız olmadığını ve yabancı desteğe gereksinim duyduğunu anlarız.

Bazı çocuklar sadece övüldükleri ve takdir edildikleri zaman çalışırlar. Öğretmenlerinin ilgisini çekebildikleri sürece okulda çok iyi başarılar gösteren şımartılmış çocuklar vardır. Bu özel ilgi konumlarını kaybettikleri an sorunlar başlar. Dinleyenleri yoksa hiçbir şey başaramazlar, kimse onlarla ilgilenmezse hırsları söner. Böyle çocuklar için matematik sıkça meydan okuma ve zorluk anlamına gelir. Kendilerinden birkaç kuralın veya cümlelerin ezberlenmesi istendiği sürece bunu mükemmel bir şekilde becerirler ama tek başlarına bir problemi çözmeleri gerektiğinde kafaları karışır. Bu önemsiz bir şeymiş gibi görünmektedir ama özellikle devamlı başkalarının destek ve ilgisini isteyen çocuk toplumsal yaşamımız için büyük tehlike oluşturur. Bu tutum değişmeden devam ederse çocuk yetişkin olduğunda da başkalarının yardım ve desteğine ihtiyaç duyacak ve bunu talep edecektir. O kendisine bir görev verildiğinde her zaman amacı başkalarını bu görevi yerine getirmeye mecbur etmek olacak bir davranış sergileyecektir. O ömrü boyunca başkalarının refahına katkı sağlamayacak aksine yapabildiği her yerde onları sorumluluğu ondan devralmaları için zorlayacaktır.

Her zaman ilgi odağında olmak isteyen bir başka çocuk tipi bu pozisyon kendisine verilmezse, o pozisyona, yaramazlık yaparak, tüm sınıfı rahatsız ederek, diğer çocukları kışkırtarak velhasıl herkesin başına bela olarak ulaşmaya çalışır. Suçlamalar ve cezalandırmalar onu etkilemez; o bunlarla övünür. O farkına varılmamaktansa dövülmeyi tercih eder ve davranışının getirdiği acılar sadece zevki için ödenen bir bedeldir. Birçok çocuk cezalandırmalarla sadece yaşam stillerini devam ettirmeye teşvik edilmektedir. Onlar bu durumu, en fazla kim dayanacak yarışı ve oyunu olarak görürler ve hep kazanırlar. Çünkü sonuç endi ellerindedir. Bu yüzden ebeveynleriyle savaş halinde bulunan çocuklar kendilerini dayak yerken ağlamak yerine gülmeye alıştırmaya çalışırlar.

Tembelliği ebeveynlerine ve öğretmenine doğrudan saldırı olmayan tembel bir çocuk neredeyse her zaman bir yenilgiden korkan hırslı bir çocuktur. "Başarı" herkesin farklı anladığı bir sözcüktür ve bazen bir çocuğun neyi yenilgi olarak algıladığını görmek şaşırtıcıdır. Birçok insan tüm diğer insanları geride bırakmadıkları sürece kendilerini yenilmiş kabul ederler. Başarılı olsalar bile, başkaları bunu daha iyi yapmışlarsa, bu onlara göre bir yenilgidir. Tembel bir çocuk asla yenilgiye uğramaz çünkü hiçbir sınava katılmaz. Önündeki ödevleri çözmeden bırakır ve diğerleriyle yarışabilip yarışamayacağı kararını ileriye erteler. Onun dışındaki herkes az veya çok onun, bu kadar tembel olmasa zorlukları aşabileceği düşüncesindedir. O bilinen kutsal topraklara kaçar: "Bir denesem her şeyi başarabilirdim!" Her başarısızlıkta başarısızlığın önemini küçük gösterir ve böylece kendine olan saygısını korumaya çalışır. Kendi kendine şöyle der: "Bu sadece tembellik, isteseydim başarırdım!"

Tembel öğrenci bazen bir öğretmeninden: "Daha çok çalışsaydın, sınıf birincisi bile olabilirdin!" sözlerini duyar. Hiçbir

şey yapmadan böyle itibarlı bir pozisyona kavuşabiliyorsa, bu itibarını çalışkanlık göstererek neden tehlikeye soksun ki? Tembellikten vazgeçerse bu gizli kalmış zekâ şöhretinin belki de sonu gelecektir. O zaman neler başarabileceğiyle değil somut olarak başardığıyla değerlendirilecektir. Tembel çocuk için bir başka kişisel avantaj da sonunda yine de yapacağı en küçük bir iş için övülmesidir. Herkes onun etkinliğini daha iyiye gidişin bir kıvılcımı olarak görür ve onu çabalarına devam etmesi için teşvik eder. Çalışkan bir çocuk aynı başarıyı gösterdiğinde bu hiç kimsenin dikkatini çekmezdi. Bu şekilde tembel çocuk başkalarının beklentileriyle beslenir. Tembel çocuk da küçüklüğünden beri kendisine her şeyin başka insanların gayretleriyle gelmesine alışmış şımartılmış bir çocuktur.

Her yerde karşılaşılan ve kolayca fark edilen bir başka çocuk tipi de arkadaşları arasında liderliğe soyunan çocuktur. İnsanlığın liderlere ama sadece diğerlerinin iyiliği için çalışan liderlere gerçekten ihtiyacı vardır ve bu tarz bir liderlik kolay bulunan bir şey değildir. Liderliği ele alan çocukların çoğu sadece hükmettikleri ve emredebildikleri durumlardan hoşlanır, diğer çocuklara sadece bu şartlar altında katılırlar. Bu yüzden bu tip insanların gelecekleri pek iç açıcı değildir. İleriki yaşamlarında mutlaka zorluklar ortaya çıkar, böyle "lider" tiplerden ikisinin – evlilikte, ticaret hayatında toplumsal ilişkilerde - bir araya gelmelerinin gözlemlenmesi trajik değilse bile komiktir. Bunların her biri diğerini hâkimiyeti altına almak ve üstünlüğünü pekiştirmek için fırsat kollar. Bazen şımarık bir çocuğun şef olmaya ve kendilerine hükmetmeye çalışması yaşlı aile üyelerinin hoşuna gider. Bu duruma güler ve çocuğu yüreklendirirler. Ama öğretmenler bu karakter gelişiminin toplumsal yaşam için uygun olmadığını çabucak fark ederler.

Çeşitli tarz çocuklar her zaman olacaktır ve onları belli bir şablona uydurmak belli bir şemaya yerleştirmek asla amacımız

değildir. Bizim gayemiz deneyimlerimize göre başarısızlıklara ve yanlışlara sürükleyen gelişmeleri engellemektir. Bu gelişmelere karşı korunmak veya onları düzeltmek çocuklukta göreceli olarak daha kolaydır. Bunun yapılmadığı yerde yetişkinlikte toplumsal yaşam üzerindeki sosyal etkileri ciddi ve acı verici olacaktır. Çocukluktaki gelişim hataları ile yetişkinlikteki başarısızlık arasında doğrudan bir ilişki vardır. Birlikte çalışmayı öğrenmemiş olan bir çocuk gelecek yılların nevrotiği, alkoliği, suç işleyeni veya intihar edenidir. Korku nevrozu olan bir yetişkinin karanlıktan, yabancı insanlardan ve yeni durumlardan korku duyan bir çocukluğu olmuştur. Melankolik kişi küçükken devamlı bağıran, ağlayan bir çocuktur. Zamanımızın toplumsal ilişkileri içinde hatalardan korumak için tüm ebeveynlere ulaşıp onlara yardımcı olabileceğimizi ümit edemeyiz. Tavsiyelere en çok ihtiyacı olan ebeveynler onları dinlemeye asla taraftar olmazlar. Ama biz, daha önce yapılmış hataları düzeltmek ve çocukları bağımsız, güven içinde ve toplumsal bilinç içeren bir yaşama alıştırabilmek için tüm öğretmenlere ve onlar aracılığıyla tüm çocuklara ulaşmayı umabiliriz. Bana göre bu çalışma insanlığın gelecekteki refahı için en sağlam ümidi içermektedir.

Gözlerimin önünde bu hedefle aşağı yukarı on beş yıl önce, Viyana ve diğer Avrupa şehirlerinde çok değerli oldukları ispatlanmış, bireysel psikoloji çocuk eğitimi danışma merkezleri yapılandırmaya başlamıştım. Yüksek hedefler ve büyük ümitler güzel şeylerdir ama denenmiş metotlar olmadan tüm güzel amaçlar değersizdir. Bu on beş yılın deneyimlerine dayanarak çocuk eğitimi danışma merkezlerinin tam manasıyla başarıya ulaştıklarını söyleyebilirim. Onlar bizim çocuk yaşlarının zorluklarıyla en iyi şekilde başa çıkmamıza ve çocukları sorumluluk sahibi hemcinslerimiz olarak yetiştirmemize izin verirler. Ben doğal olarak çocuk eğitimi danışma merkezlerinin eğer bireysel psikoloji

ilkelerine göre yönetildiklerinde en başarılı olduklarından eminim ama başka ekol psikologlarıyla birlikte çalışmamaları için de bir sebep göremiyorum. Tam tersine ben her zaman çocuk eğitimi danışma merkezlerinin her psikolojik ekolle bağlantılı olarak kurulmaları ve her okulun ulaştığı sonuçların birbirleriyle karşılaştırılmaları gerektiği yönünde ağırlığımı koymuşumdur.

Çocuk eğitimi danışma merkezlerinde öğretmen, ebeveyn ve çocukların sorunlarını iyi bilen iyi eğitilmiş bir psikolog bir okulun öğretmenleriyle bağlantıya geçip, onlarla çalışmalarında karşılarına çıkan problemler hakkında konuşması şeklinde çalışılır. Eğer psikolog okulu ziyaret etmişse, şu veya bu öğretmen bir çocuğun durumunu anlatır ve gözlemlenen zorluklardan bahseder. Çocuk belki tembel veya geçimsiz biridir, okuldan kaçmakta, hırsızlık yapmaktadır veya derslerinde sınıfın gerisinde kalmıştır. Psikolog kendi deneyimleriyle yardımcı olur ve daha sonra konu üzerinde konuşulur. Çocuğun aile hayatı, karakteri ve gelişimi üzerinde bilgiler verilir zorlukların ilk kez ortaya çıkmış olduğu durumlar açıklanır. Öğretmen ve psikolog zorlukların sebeplerinin neler olabileceği ve çocuğa nasıl yardım edilebileceğini araştırırlar. Deneyimli oldukları için de kısa zamanda ortak bir karara varırlar.

Psikologun ziyaret gününde anne ve çocuk okulda hazır bulunurlar. Çocuğun annesiyle en iyi nasıl konuşmak, ona nasıl bir telkinde bulunmak ve çocuğun başarısızlığının sebebini nasıl anlatmak gerektiği üzerinde öğretmen ve psikolog fikir birliğine vardıklarında anne içeriye çağırılır. Anne daha başka bilgiler vererek katkıda bulunabilir ve anne ile psikolog arasında psikologun anneye çocuğa nasıl yardım edilebileceği konusunda tavsiyelerde bulunabileceği bir konuşma oluşur. Genelde bu tavsiyeler anneleri çok mutlu eder ve onlar da severek işbirliğine hazır olurlar. Annenin itirazları varsa, öğretmen ve psikolog benzer

durumları anlatarak buradan annenin kendi çocuğuna uygulayabileceği sonuçlar çıkarabilirler.

Sonunda çocuk içeriye alınır ve psikolog onunla hataları hakkında değil daha çok onun önünde yatan zorluklar konusunda konuşur. Onun kusursuz gelişimini engelleyen sebepleri örneğin kardeşlerinin ona tercih edilmesi konusunda onun düşüncelerini v.s. anlamaya çalışır. Çocuğu azarlamaz, aksine onunla onu yeni bakış açılarına yöneltecek şekilde dostça bir konuşma yapar. Bu araştırmaya neden olan hatadan bahsederken onu bir olasılık şekline sokarak çocuğun bu konuda fikrini söylemesini sağlar. Böyle bir çalışma alanında deneyimi olmayan biri çocuğun her şeyi ne kadar iyi anladığını ve tutumunu ne çabuk değiştirebileceğini görerek her seferinde şaşıracaktır.

Bu metodu öğretmiş olduğum öğretmenlerin hepsi uygulamada kendilerini mutlu hissetmekte ve hiçbir durumda bu metottan vazgeçmeyi düşünmemektedir. Okul çalışmaları bu sayede daha tatmin edici ve daha başarılı olmaktadır. Hiç kimse bunu ek bir yük olarak algılamamaktadır çünkü genelde kendilerine yıllarca yük olup üzebilecek olan bir zorluğu yarım saat veya daha kısa bir zamanda ortadan kaldırabilmektedirler. Tüm okuldaki işbirliği ruhu güçlenmekte ve kısa zaman içinde artık ağır olaylar görülmemekte ve sadece tedavi gerektirecek küçük olaylar kalmaktadır. Öğretmenlerin kendileri gerçek psikologlardır. Onlar kişiliğin bütünlüğünü ve tüm dışavurumlarının birbirleriyle ilişkili olduğunu anlamayı öğrenmektedir ve günlük yaşamda ortaya çıkan zorlukları artık kendileri çözebilmektedir. Bütün öğretmenlerin bu anlamda eğitilmeleri sonucu psikologlara gerek kalmamasını gerçekten ümit ederdik.

Öğretmenin sınıfında tembel bir öğrencisi olduğunda örneğin öğretmen sınıfa tembellik konusunda bir söyleşi yapmayı teklif

edecektir. Söyleşiyi kendisi yönetir ve "Tembellik nereden gelmektedir?" "Amacı nedir?" "Tembel bir çocuk neden kendini değiştirmez" "Neler değiştirilebilir?" gibi sorular ortaya atar. Çocuklar bu konularda konuşacaklar ve bir sonuca varacaklardır. Tembel çocuk konuşmaların sebebinin kendisi olduğunu bilmemektedir ama söz konusu olan *onun* zorluğudur, konuya ilgi duyar ve konuşmalardan birçok şey öğrenir. Ona sert davranılırsa hiçbir şey öğrenmeyecektir; ama dinleyebilirse düşünecek ve belki de fikrini değiştirecektir.

Hiç kimse çocukları onlarla beraber yaşayan ve çalışan öğretmen kadar iyi tanıyamaz. O bir çok çocuk tipiyle karşılaşır ve eğer becerikli ise her biriyle ilişki kurar. Çocuğun ev çevresinden getirdiği hatalı gelişmeleri devam ettirip ettirmeyeceği veya onları aşıp aşmaması öğretmenin elindedir. Anne gibi o da insanlığın geleceğinin bir koruyucusudur ve onun verebildiği hizmete paha biçilemez.

8. ERGENLİK ÇAĞI - ADOLESAN

Ergenlik çağı hakkında kütüphaneler dolusu kitap vardır ve bu kitapların neredeyse hepsi ondan bir insanın tüm karakterini değiştirebilecek tehlikeli bir kriz olarak bahsederler. Ergenlik çağında birçok tehlike vardır ama onun karakteri değiştirebildiği doğru değildir. O yetişmekte olan çocuğu yeni durumlara ve yeni sınavların karşısına getirir. Çocuk artık yaşamın cephesine yaklaştığını hisseder. Muhtemelen şimdiye kadar onun yaşam stilinde dikkati çekmemiş olan hatalar şimdi göze çarpmaya başlarlar. Ama onlar hep var olmuşlardı ve usta bir göz onları hep görebilirdi. Şimdi artık onlar önem kazandılar ve görmezden gelinemez oldular.

Nerdeyse her çocuk için ergenlik çağı aynı anlamı taşır: çocuk artık çocuk olmadığını ispatlamak zorundadır. Belki onu bu gerçeği sakin bir şekilde kabul etme konusunda ikna edebiliriz ve eğer bunu yapabilirsek onun durumundaki gerginliğinin büyük çoğunluğunu alabiliriz. Ama çocuk bunu ispatlamak zorunda olduğunu düşünüyorsa tutumunu tabii ki aşırı bir şekilde savunacaktır. Gençlik çağının birçok dışavurumları bağımsızlık, yetişkinlerle eşitlik ve erkeklik veya dişiliğin sergilenmesi ihtiyacından kaynaklanırlar. Bu dışavurumların yönü çocuğun "yetişkin olmaya" verdiği değere bağlıdır. Eğer "yetişkin olmak"

emirlerden özgür olmayı ifade ediyorsa, çocuk kurallara karşı mücadele edecektir. Çocukların pek çoğu bu yaşta sigara içmeye, küfretmeye ve geceleri eve geç gelmeye başlarlar. Bazıları ebeveynlerine karşı beklenmedik bir muhalefet gösterirler ve o zamana kadar gayet uyumlu ve söz dinler bir çocuğun nasıl birden bire böyle asileştiği anne baba için bir bilmecedir. Bu gerçekten bir tutum değişimi değildir. Uysal gibi görünen çocuk hep anne ve babasına karşıdır ama ancak şimdi daha fazla özgürlük ve güce sahip olduğundan düşmanlığını açıkça ortaya koyma cesaretini bulmuştur. Hep babasının baskısı altında kalmış ve görünüşe göre sakin ve uysal bir çocuk olan genç şimdi sadece intikam için bir fırsat kollamaktadır. Kendini yeteri kadar güçlü hisseder hissetmez babasıyla kavgaya tutuşmuş, onu dövmüş ve baba ocağını terk etmiştir.

Genellikle ergenlik çağında bir çocuğa daha çok özgürlük ve bağımsızlık verilir. Ebeveynler artık onu devamlı gözlemlemeye ve korumaya hakları olmadığını hissederler. Ama kontrollerini gevşetmemek isterlerse çocuk daha güçlü bir şekilde onların baskısından kurtulmaya çalışacaktır. Ebeveynleri onun hala bir çocuk olduğunu ispatlamaya çalıştıkları oranda o da bunun tersini ispatlamak için daha güçlü bir şekilde mücadele edecektir. Bu mücadele bir karşıtlık oluşmasına sebep olur ve karşımıza "ergenlik karamsarlığı" dediğimiz tablo çıkar.

Ergenlik çağının zamanını kesin olarak sınırlandıramayız; bu kural olarak aşağı yukarı on dördüncü yaş ile yirminci yaş arasındadır, bazı çocuklarda daha erken yani on veya on bir yaşında başlar. Bedendeki tüm organlar bu zaman içerisinde büyür ve gelişirler ve hatta ara sıra işlevlerin birlikte çalışmaları bile bundan etkilenir. Çocuklar güçlü bir şekilde gelişir elleri ve ayakları büyür; belki işlevleri ve becerileri azalır. Organlarının

birlikte çalışmalarını alıştırmalarla iyileştirmek zorundadırlar ama kendilerine bu esnada gülünür veya eleştiri yöneltilirse kendilerini hantal hissederler. Bir çocuğun hareket edişine gülündüğü zaman çocuğun eli ayağı gerçekten dolaşır ve hantallaşır. İç salgı bezleri de çocuğun bu gelişimine katılırlar. Onlar salgılarını artırırlar. Bu tam bir değişim değildir; iç salgı bezleri çocuğun doğmadan önceki döneminde de çalışmışlardır ama şimdiki atılımları daha büyüktür ve ikincil cinsel belirtilerin vurguları artar. Erkeklerde sakallar çıkmaya ses kalınlaşmaya başlar; kızlarda hatlar yuvarlaklaşır ve kesinlikle kadınsı bir hal alır. Bunlar da bir ergenin yanlış anlayabileceği gerçeklerdir.

Bazen yetişkin yaşamı için iyi hazırlanmamış bir çocuk şimdi iş hayatının, toplu yaşam ve toplumun aynı şekilde sevgi ve evliliğin sorunlarıyla karşılaştığında bir şaşkınlık yaşar. Bu sorunları herhangi bir zamanda aşabileceği konusundaki tüm ümidini kaybeder. Toplum söz konusu olduğunda o utangaç ve çekingendir. O kendi kendini izole eder ve evden çıkmaz. İş konusunda ona çekici gelen herhangi bir meşguliyet bulamaz. Onun her yerde başarısız olacağı kesindir. Sevgi ve evlilik konusunda karşı cinse karşı çekingenlikle doludur ve ondan kaçınır. Bu konuda kendisiyle konuşulduğunda kızarır ve verecek karşılık bulamaz. Günden güne daha fazla ümitsizliğe kapılır. Sonunda tüm yaşam sorunlarına karşı tamamıyla felç olmuştur ve hiçbir kimse artık onu anlayamaz. O diğer insanların yüzüne bakmaz, onlarla konuşmaz onları dinlemez. O çalışmaz veya tahsiline devam etmez. O tamamen fantezilerine kapılmıştır. Onda sadece çok az bir cinsel etkinlik kalmıştır. Bu bir çeşit ruhsal hastalıktır, bu *erken bunama*; ama tüm bu ruhsal hastalık bir yanılgıdan ibarettir. Böyle bir çocuğa özgüvenini geri vermek, onu yanlış yolda olduğuna inandırmak ve ona daha iyi bir yol göstermek mümkün olursa o

iyileştirilebilecektir. Bu kolay değildir çünkü tüm yaşam ve tüm yaşamın alışkanlıkları düzeltilmek zorundadır. Geçmişin, şimdiki zamanın ve geleceğin anlamı "kişisel zeka" (kişisel fikirlerin) ışığında değil bilimin ışığında görülmelidir.

Ergenlik çağının tüm tehlikeleri yaşamın üç ana sorununa doğru ve iyi bir şekilde hazırlanmamış olmaktan kaynaklanır. Çocuklar gelecekten korkarlarsa onu en az çaba gerektiren yöntemlerle ele almaya çalışmaları doğaldır. Bu kolay yöntemler ama işe yaramaz yöntemlerdir. Böyle bir çocuk ne kadar çok itelenir, uyarılır, azarlanırsa, onu bir uçurum kenarında sıkıştığı izlenimi o kadar sıkıştırır. Biz onu ne kadar öne kaktırırsak, o kendini o kadar güçlü bir şekilde geri çekmeye çalışır. Onu cesaretlendiremezsek, ona yardım etmek için bizim tarafımızdan gösterilen her türlü çaba boşunadır ve ona başka zararlar verecektir. O böyle umutsuz ve korku dolu olduğu sürece, onda ilave gayretler gösterebileceği duygusunun oluşmasını bekleyemeyiz.

Çok az birkaç çocuk bu yaşta çocuk olarak kalmak ister, hatta bazen bebek diliyle konuşur, kendilerinden daha küçük çocuklarla oynar ve sanki hep çocuk olarak kalacakmış gibi yapar. Çok büyük miktardaki çoğunluk ise bir şekilde yetişkin gibi davranmaya çalışır. Eğer gerçekten cesaretli değillerse, bir çeşit komik yetişkin tablosu sunarlar: Erkeklerin el kol hareketlerini taklit eder, düşünmeden para harcar, flört etmeye ve aşk ilişkilerine başlarlar. Daha zor durumlarda, eğer bir genç yaşamın zorluklarıyla başa çıkma imkânı görmüyor ama içinde belli bir etkinlik dürtüsü barındırıyorsa suç işleme yoluna başvurur. Bu ihtimal özellikle çocuk daha önce suçüstü yakalanmadan benzer suçlar işlemişse ve bu yüzden kendini yakalanıp ceza görmeyecek kadar kurnaz hissediyorsa vardır. Suç işleme, yaşam sorunlarından, her şeyden

önce para kazanma ve geçinme ödevinden bir çeşit kolayca kaçış şeklidir. On dört ve yirmi yaş arasında kanun dışı işler yapanların sayısının hızla artması bu yüzdendir. Burada da söz konusu olan yeni bir gelişme değildir aksine aşırı basınç çocuğun yaşam stilinde daha önce var olan çatlakları görünür kılmıştır.

Etkinlik dürtüsü daha zayıf ise, nevroz rahat bir kaçış yoludur; özellikle bu yaşlarda bir çok çocukta işlevsel bozukluklar ve sinirsel rahatsızlıklar su yüzüne çıkarlar. Her nevrotik hastalık belirtisi kişisel üstünlük duygusunu etkilemeden yaşam sorunlarından birinin çözümünü kabul etmemeyi haklı çıkarmak içindir. İnsan toplum sorunlarıyla karşı karşıya kalmışsa ama bunları topluma uygun olarak çözmeye hazır değilse nevrotik belirtiler ortaya çıkarlar. Zorluk güçlü bir gerilime sebep olur. Ergenlik çağında vücut böyle gerginliklere çok sert tepki verir, tüm organlar tahrik edilebilir, tüm sinir sistemi olumsuz şekilde etkilenebilir. Diğer taraftan organların bu aşırı tahriki de kararsızlık ve başarısızlık için bahane olarak kullanılabilir. Söz konusu insan artık böyle bir olayda kendini – kendisi ve diğerlerinin önünde – bu rahatsızlığı nedeniyle her türlü sorumluluktan muaf tutmaya başlar; bununla da nevrozun yapısı tamamlanmış olur. Her nevrotik kişi kendi niyetlerinin çok iyi olduğuna yemin eder. O toplum duygusunun ve yaşam sorunlarının düzenli bir şekilde çözülmesinin gerekliliğine kesinlikle inanmaktadır. Sadece onun olayında bu genel görev konusunda bir istisna mevcuttur. Onun özrü, nevrozun kendisidir. Onun tüm tutumu şunu ifade eder: " Tüm zorluklarımla başa çıkmayı ben de çok istiyorum ama ne yazık ki rahatsızlığım bunu engelliyor." O kendini bu şekilde kötü niyetini sıkça gayet açık bir şekilde belirten ve toplumsal duygusunu saklayan ve bastıran caniden farklı kılar. Bu ikisinden hangisinin, niyeti iyi olan ama hareketleri iyi niyetlerini saymazsak çok kindar ve bencil görünen,

hemcinslerinin birliğini bozmaya yönelik olan nevrotik kişi mi yoksa düşmanlığı çok daha açık bir şekilde görünen ve toplum duygusunun kalıntılarını bastırmaya çalışan caninin mi insanların refahına daha çok zararı olduğuna karar vermek zordur.

Ergenlik çağında başarısız olan çocukların büyük bir bölümü şımartılmış çocuklardır ve her şeyi ebeveynlerinden beklemeye alışık olan bu çocuklara yaklaşmakta olan yetişkinlik görevlerinin özellikle tehdit edici ve tehlikeli görünmeleri kolay anlaşılır bir durumdur. Onlar hala şımartılmak isterler ama yaşları ilerledikçe artık ilgi odağı olmadıklarını fark ederler. Yaşama kızarlar çünkü o onları kandırmış ve terk etmiştir: onlar suni olarak ısıtılmış bir atmosferde büyümüşlerdir ama dışarıda hava çok soğuktur. İlerlemede göze çarpan gerilemeler görülür. Kendilerinden çok şey beklenen çocuklar okul veya işlerinde gevşemeye veya başarısız olmaya başlarlar. Eskiden daha az yetenekli oldukları düşünülen başka çocuklar onları geçmeye ve beklenmedik yetenekler geliştirmeye başlarlar. Bu şimdiye kadarki yaşamla çelişmez. Belki şimdi kendisinden çok şey beklenilen bir çocuk ona yüklenen beklentileri yerine getirememekten korkmaktadır. Çocuk desteklenip övüldüğü sürece her şey iyi gitmiştir ama bağımsız bir şekilde çaba gösterme zamanı geldiğinde cesareti kaybolmuş ve o kendini geri çekmiştir. Buna karşın diğerleri için yeni özgürlük bir uyarıcı anlamına gelmiştir. Onlar coşkulu arzularını yerine getirmenin yolunun önlerinde serbestçe uzandığını görmektedir. Onların kafaları bir sürü yeni fikirler ve planlarla doludur. Yaratıcı yetenekleri güçlenir, insanın yaşam sürecinin her yanındaki katılımları daha canlı ve daha hevesli olur. Bunlar özgüvenlerini korumuş olan çocuklardır; onlar için bağımsızlık zorluk ve tehlike değil aksine verimlilik ve işbirliği için genişletilmiş imkan anlamına gelir.

Kendilerini şimdiye kadar ihmal edilmiş ve önemsenmemiş hisseden bu çocuklar belki de şimdi yaşıtlarıyla olan ilişkileri genişlediği için takdir edilmeyi umarlar. Onlar içlerini yakan takdir edilme gereksinimi yüzünden sıkça uyuşmuş bir durumdadır. Sadece övgü ve saygınlık peşinde koşmak erkek çocuklarda bile yeteri kadar tehlikelidir ama kız çocukları genelde daha düşük bir özgüvene sahiptir ve değerli olduklarını ispat için tek çare olarak başkaları tarafından takdir edilmeyi görürler. Böyle genç kızlar kendilerini pohpohlamayı bilen erkekler tarafından kolayca elde edilirler. Evlerinde kendilerinin takdir edilmediğini düşünen genç kızların sadece yetişkin olduklarını ispatlamak için değil aksine bu şekilde nihayet ilginin odak noktası olup takdir edilebilecekleri bir pozisyona kavuşmayı umdukları için cinsel ilişkilere girdiklerini sıkça gözlemlemişimdir.

Bir örnek vermeme müsaade ediniz. On beş yaşında bir genç kız çok fakir bir aileden gelmekteydi. Onun, çocukken hep hastalıklı olan bir ağabeyi vardı. Anne ilgisinin büyük bölümünü oğluna vermek zorundaydı ve kızı dünyaya geldiğinde onunla fazla ilgilenememişti. Üstüne üstlük kızın erken çocukluk günlerinde baba hasta olmuştu ve bu yüzden annenin kızına ayırabileceği zaman bir kere daha başkası için kullanılmıştı.

Küçük kız ilgilenilmenin ne olduğunu böyle öğrenmişti ve her zaman bunu özlemiş ama aile içinde bu özlemi hiçbir zaman tatmin edilmemişti. Biz kız kardeşi doğmuştu; aynı günlerde baba da iyileşti ve anne bebeğe zaman ayırabilmişti. Bunun sonucu kendisinden bahsetmekte olduğumuz kızın kendisinin sevgi ve şefkatten mahrum bırakılan tek kişi olduğunu düşünmesiydi. O yine de çabalarına devam ediyordu, evde iyiydi ve sınıfının en başarılı öğrencisiydi. Başarıları nedeniyle tahsiline devam etmeliydi;

öğretmenlerin kendisini tanımadığı daha yüksek bir okula başladı. Başlangıçta yeni okulun ders verme tarzını anlayamamıştı. Çalışmaları kötüleşti, azarlandı ve giderek özgüvenini kaybetti. Hemen takdir görme konusunda çok hevesliydi. Hem evde hem de okulda takdir göremeyecekse, geriye ne kalıyordu ki?

Kendisini takdir edecek bir erkek aramaya başladı. Birkaç deneyimden sonra evden ayrıldı ve on dört gün bir adamın yanında yaşadı. Ailesi onu çok merak ediyordu ve onu bulmaya çabalıyordu ama biz neler olacağını önceden söyleyebilirdik. Çok kısa bir zaman içinde kendisinin kendisi olduğu için takdir görmediğini anlayacak ve bu macera için pişmanlık duyacaktı. Bir sonraki düşüncesi intihardı. Eve bir not gönderdi: "Beni merak etmeyin. Zehir içtim. Çok mutluyum." Esasında zehir falan içmemişti ve biz bunun neden olduğunu anlıyoruz. Ebeveynleri ona karşı gerçekten iyiydiler, kız onların acıma duygularını uyandırdığını artık biliyordu. Öyle ki intihar etmedi bilakis annesinin gelip onu bulmasını ve alıp eve götürmesini bekledi. Genç kız bizim bildiğimizi yani tüm çabasının takdir edilmeye yönelik olduğunu bilseydi bu zorluklar ortaya çıkmazlardı. Eğer yüksek okuldaki öğretmen de bunu aynı şekilde anlamış olsaydı onu koruyabilirdi. Kızın karneleri eskiden hep çok iyiydi eğer öğretmen çocuğun bu konuda çok hassas olduğunu ve onun biraz daha dikkatli bir davranışa gereksinim duyduğunu görebilseydi, çocuk bu durumda cesaretini yitirmezdi.

Bir başka olayda bir kız çocuğu her iki ebeveynin de zayıf karakterli olduğu bir aile içine doğmuştu. Anne hep bir oğlu olsun istemişti ve şimdi bir kızı oldu diye hayal kırıklığına uğramıştı. Anne kadının rolünü küçümsüyor ve kızı da bunu hissediyordu. Kız annesinin babasına, bir çok kez: "Kız hiç güzel değil. Büyüdüğünde onu hiç kimse almak istemeyecek." veya " Büyüdüğünde onunla ne yapacağız?" dediğini duymuştu. On yıl

bu zehirli atmosferde yaşadıktan sonra annesinin bir erkek arkadaşının annesini bir kız doğurduğu için teselli eden ve henüz genç olduğu için mutlaka bir oğlan çocuğu doğurabileceğini söyleyen bir mektubunu bulmuştu.

Kızın durumunun nasıl olduğunu aklımızda canlandırabiliriz. Birkaç ay sonra genç kız amcasını ziyaret etmek amacıyla köye gitmişti. Orada pek de yetenekli olmayan bir köylü gençle tanışmış ve onun sevgilisi olmuştu. Köylü genç zamanla kızı terk etmiş ama kız aynı tarz yaşamaya devam etmişti. Ben onu tanıdığımda hatırı sayılır sayıda bir sevgili koleksiyonunu ardında bırakmıştı ama bu maceralarının hiçbirinde kendini takdir görmüş olarak hissetmemişti. O bana gelmişti çünkü korku nevrozu çekiyordu ve artık yalnız başına sokağa çıkamıyordu. O şekilde davranarak takdir göremeyince, şimdi bunu başka bir şekilde davranarak deniyordu. Onun onaylamadığı bir şeyi hiç kimse yapamıyordu. Ailesini hastalığı ve şikâyetleriyle huzursuz etmeye başlamıştı. Ağlıyor, intihar etmekle tehdit ediyordu bu şekilde tüm evi hâkimiyeti altına almıştı. Durumunun ne olduğunu ona anlatmak ve onu gençliğinde çok ateşli bir şekilde, yetersiz takdir edilmenin acısıyla, kaçış yolları aramış olduğuna inandırmak çok zor olmuştu.

Hem kızlar hem erkekler ergenlik çağlarında cinsler arasındaki ilişkilerin önemini sıkça yanlış değerlendirir ve abartırlar. Onlar artık yetişkin olduklarını ispat etmek isterler ve fazla ileri giderler. Örneğin eğer bir genç kız annesine isyan ediyor ve kendini devamlı baskı altında hissediyorsa sıkça sırf annesine inat olsun diye karşılaştığı her erkek ile cinsel ilişkiye girecektir. Annesinin bunu duyup duymaması onu hiç ilgilendirmez; o annesine eziyet çektirebildiği sürece gerçekten sonsuz mutludur. Bir genç kızın annesi veya babasıyla yaptığı bir kavgadan sonra sokağa fırlayıp karşısına çıkan ilk erkeğin boynuna sarıldığına sıkça şahit olmuşumdur. Bunlar hep çok iyi çocuklar, terbiyeli, kendilerinden

böyle bir davranışın beklenileceği en son kişiler oldukları düşünülen kızlardı. Esasında kızların suçlu olmadıklarını anlıyoruz. Onlar iyi bir hazırlık yapamamışlardı, kendilerini zayıf hissediyorlardı. Bu kendilerine daha iyi bir pozisyon kazanabilmek için gördükleri tek çıkar yoldu.

Şımartılmış olan birçok kız kadınlık rolüne katlanmayı çok zor bulurlar. Bizim kültürümüzde hep erkeklerin kadınlara üstün olduğu izlenimi vardır; dolayısıyla kadın olma düşüncesi onları kızdırmaktadır. Onlar benim "eril protesto" ile ifade ettiğim şeyi gösterirler. Eril protesto kendini birçok davranış şekliyle açığa vurur. Bazen sadece genç kızın erkeklerden açıkça hoşlanmadığını ve onlarla karşılaşınca yolunu değiştirdiğini görürüz. Başka durumlarda genç kızlar erkeklerden pekala hoşlanırlar ama onların yanında utanırlar ve onlarla konuşamazlar, erkeklerin katıldıkları toplumsal etkinliklere gitmek istemez ve kendilerini cinsel yaşamın sorunları nedeniyle huzursuz hissederler. Sıkça ileriki yaşlarında evlenmek istediklerini söylerler ama karşı cinse yaklaşmak için çaba göstermezler ve erkeklerle arkadaşlık kurmazlar. Kadın rolüne karşı oluş ergenlik çağında sıkça daha güçlü bir şekilde vurgulanır. Kızlar eskiden olduğundan daha çok erkek gibi davranırlar. Erkeklere özenirler ve onların kötü davranışlarını aynı şekilde taklit etmeyi kolay bulurlar: sigara ve içki içer, küfreder, çetelere üye olur ve cinsel serbestliği açıkça yaşarlar.

Genelde başka türlü davranırlarsa erkeklerin kendilerine bakmayacaklarını iddia ederler. Kadın rolüne karşı oluşun daha güçlü gelişmiş olduğu yerlerde eşcinsellik veya başka sapkınlıklar veya fahişeliklere rastlarız. Bütün fahişeler çocukluk dönemlerinden onları hiç kimsenin sevmediği inancını getirirler. Onlar kendilerinin düşük bir rol için doğduklarına ve hiçbir zaman bir erkeğin dürüstçe ilgisini veya sevgisini kazanamayacaklarına inanırlar. Biz bu şartlar altında onların kendilerini ziyan etme, cinsel

rollerini değersiz bulma ve cinselliği ancak para kazanma aracı olarak görme eğilimlerini çok iyi anlarız. Kadın rolüne karşı oluş ergenlik çağında oluşan bir olgu değildir. Daha dikkatli bir şekilde bakarsak kızların erken çocukluk yaşlarında bile kız olmaktan hoşlanmıyor olduklarını görebiliriz ama çocukken bu karşı oluşlarını ifade etmek için aynı gereksinim veya aynı olanağa sahip değillerdir.

"Eril protesto" sadece kızları değil erkekliği üstün gören, onu ideal olarak kabul eden ve ona sahip olmak için kendilerinin yeteri kadar güçlü olup olmadıklarından emin olmayan tüm çocukları da sıkıntıya sokar. Bu şekilde kültürümüzde erkekliğe verilen bu değer erkeklere, her şeyden önce cinsel rolleri konusunda tamamen emin olmadıkları durumlarda, kızlar için olduğu kadar sıkıntılı verebilir. Bazı çocuklar hala yeteri kadar büyüdüklerinde her hangi bir zaman cinsiyetlerinin değişebileceğine inanmaktadırlar ve çocukların en geç iki yaşlarında erkek mi kız mı olduklarını bilmeleri önemlidir. Görünüş olarak kıza benzeyen erkek çocuk genelde özellikle zor durumdadır. Yabancılar bazen onun cinsiyeti konusunda yanılırlar ve hatta aile dostları bile ona: "sen esasında kız olmalıydın." derler. Çocuk o zaman çok kolay görünüşünü yetersizliğin bir işareti olarak algılayabilir ve sevgi ve evlilik sorumluluklarıyla başa çıkamayacağını düşünebilir. Cinsellik rollerini tatmin edici bir şekilde doldurabileceklerinden emin olmayan erkek çocuklar ergenlikte sıkça kızları taklit etmeye, yumuşamaya ve şımarık kızların kötü huylarını almaya yatkınlaşırlar: cilveli olurlar, rol yaparlar, duygusallığa kapılırlar.

Karşı cinse olan tutumun hazırlığının kökü de yaşamın ilk dört veya beşinci yılları içindedir. Cinsellik içgüdüsü besbelli yaşamın daha ilk haftalarında etkindir ama uygun bir ifade şekli bulmadan onun uyarılması için hiçbir şey yapılmamalıdır. Uyarılmadığı sürece

bu içgüdünün dışavurumları doğaldır ve bizi telaşlandırmamalıdır. Örneğin ilk yaşında bir çocukta yerel uyarılma belirtilerine rastladığımızda endişelenmemize gerek yoktur ama çocuk üzerindeki nüfuzumuzu kullanarak onun toplum duygusunu uyandırmalı ve ilgisini kendisinden çok çevresine yönlendirmeliyiz. Çocuğun kendi kendini tatmin etme çabalarına engel olunamıyorsa o zaman olay başkadır. O zaman çocuğun başka niyetleri olduğundan emin olabiliriz: O cinsellik içgüdüsünün kurbanı değildir aksine çocuk onu kendi amaçları için kullanmaktadır. Kural olarak küçük çocukların amacı ilgi çekmektir. Onlar ebeveynlerinin korktuklarını ve endişelendiklerini çok iyi hissederler ve onların duygularıyla oynamayı çok iyi bilirler. Eğer alışkanlıkları amaçlarını, yani ilgi uyandırmayı yerine getiremiyorsa, onlardan vazgeçerler.

Çocukların bedensel olarak uyarılmamaları gerektiğini söylemiştim. Ebeveynler genelde çocuklarına karşı çok sevecendir ve çocuklar da onlara karşı sevecendir. Çocukların sevgilerini çoğaltmak için onlara sıkça sarılır ve öperler. Oysa bunun doğru yol olmadığını bilirler. Ebeveynler bu kadar acımasız olmamalıdır. Onlar çocuğun duygularını uyarmamalıdır. Çocuk ruhsal açıdan da uyarılmamalıdır. Çocuklar ve hatta çocukluklarını hatırlayan yetişkinler bana babalarının kitaplarında veya bir filmde müstehcen resimler gördüklerinde içlerinde ne gibi duyguların uyarıldığını sıkça anlatmışlardır. Böyle kitaplar bulmamaları ve böyle filmler görmemeleri onlar için daha iyidir. Biz çocukları cinsel açıdan uyarmazsak, ortaya zorluklar çıkmayacaktır.

Daha önce bahsettiğimiz çocukları uyarmanın bir başka çeşidi de, çocuğa gereksiz yere ve uygun olmayan biçimde cinsel bilgiler vermekte ısrar etmektir. Çevrelerine cinsel bilgiler verme konusunda çok ateşli olan ve herhangi bir kimsenin bunları

öğrenemeden büyümesi ihtimali yüzünden paniğe kapılan bazı yetişkinler vardır. Oysa kendi geçmişimize ve başkalarının yaşam geçmişlerine dönüp baktığımızda bunların korktukları felaketlerin izlerine rastlamamaktayız. Çocuğun kendinin merak etmesini ve bazı şeyleri bilmek istemesini beklemek daha iyidir. Eğer ebeveynler yeteri kadar dikkatli iseler çocuk söylemese bile çocuğun bilme arzusunu fark ederler. Ebeveynlerle çocuk arasında arkadaşça bir ilişki varsa çocuk soracaktır ve anlayabileceği ve önceden var olan bilgisine ekleyebileceği şekilde bilgilendirilmelidir.

Ebeveynler çocukların yanında birbirlerine olan sevgilerini göstermekte aşırıya kaçmamalıdır. Mümkünse çocuklar anne babalarıyla değil aynı yatakta aynı odada bile yatmamalıdır. Onlar erkek kardeş veya kız kardeş ile de aynı odada uyumamalıdır. Ebeveynler çocuklarının gelişimini dikkatle izlemeli ve bu konuda kendilerini kandırmamalıdır. Eğer çocuklarının karakter ve çabalarını tanımıyorlarsa, onların nasıl ve kimler tarafından etkilendirildiklerini asla bilmezler.

Ergenlik çağının özel ve kendine özgü bir zaman olduğu neredeyse herkesin inandığı bir boş inançtır. Genelde insanın gelişme dönemlerinin her biri sanki içlerinde her şey tamamen farklıymış gibi aşırı önemsenir. İnsanların çoğu örneğin kadınların adetten kesilme dönemlerine karşı da aynı şekilde davranır. Ama bu dönemler hiçbir şeyi temelden değiştirmezler. Onlar sadece yaşamın devam ediş evreleridir, ortaya çıkışlarının hiçbir belirleyici anlamları yoktur. Önemli olan insanın böyle bir dönemde neler beklediği, ona ne gibi bir anlam yüklediği ve bu konuda nasıl yetiştirilmiş olduğudur. İnsanlar çoğunlukla ergenlik çağı yaklaştığı zaman şaşırır ve sanki hayalet görmüş gibi davranırlar. Olayı dikkatlice incelediğimizde çocukların ergenlik döneminin

gerçeklerinden, toplumsal şartların yaşam stillerinde yeni bir uyum gerektirmesi dışında, pek de etkilenmediklerini görürüz. Genellikle ama ergenliğin her şeyin sonu olduğuna, kendi değer ve saygınlıklarının yok olduğuna, artık toplumda yaşamak ve çalışmak konusunda hiçbir hakları olmadığına ve artık kimsenin onlara gereksinimi olmadığına inanırlar. Bunlar kendilerinden ergenlik çağının tüm zorluklarının ortaya çıktığı duygulardır.

Eğer çocuk, kendini toplumun eşit haklara sahip bir üyesi olarak hissedecek ve kendi payına düşen görevi yerine getirecek şekilde yetiştirilmişse ve her şeyden önce karşı cinsten kişileri kendisiyle eşit olarak görmeye alışmışsa, ergenlik çağı ona sadece yetişkinlik çağının sorunlarını verimli ve bağımsız bir şekilde ele alma imkânı tanır. Eğer kendini başkalarından zayıf görüyorsa, yaşam koşulları konusunda yanlış bir tutum içerisindeyse, ergenlik çağı onun özgürlük konusunda yeterince hazırlıklı olmadığını gösterecektir. Eğer yanında devamlı ne yapması gerektiğini söyleyecek biri varsa yaşamla başa çıkabilir. Yalnız başına bırakıldığında ise ürkektir ve başarısız olacaktır. Böyle bir çocuk köleliğe iyi uyum sağlayacak ama özgür ortamda kaybolup gidecektir.

9. SUÇ VE SUÇTAN KORUNMA

Bireysel psikoloji sayesinde yavaş yavaş tüm o birbirinden farklı insan türlerini anlamaya başlıyoruz; nihayetinde birbirlerinden o kadar da farklı değiller. Sorun çıkaran çocuklarda, nevrozlarda, psikotiklerde, intihar edenlerde, alkoliklerde ve cinsel sapıklarda rastladığımız aynı çeşit başarısızlığa suçlularda da rastlamaktayız. Tüm bu insanlar yaşamın görevleri karşısında başarısız olmaktadır ve onlar özellikle çok iyi belirlenebilen ve görülebilen bir noktada ve hepsi de aynı şekilde başarısız olurlar. Bu nokta toplum duygusudur. Onlar etraflarında olan diğer insanlarla ilgilenmemektedirler. Bununla beraber onları burada bile onlar sanki diğer insanlara bir çelişki içerisindeymişler gibi özel bir gruba dâhil edememekteyiz. Hiç kimse işbirliğine ya da tam bir toplum duygusuna tamamıyla hazır bir örnek olarak gösterilememektedir; suçlunun başarısızlığı genel bir başarısızlığın sadece daha ciddi bir aşamasıdır.

Suçluları anlayabilmek adına bir noktaya daha dikkat etmeliyiz; ama burada onlar da aynı bizim gibiler. Hepimiz sorunları aşmak isteriz. Hepimiz, ona ulaşarak kendimizi güçlü, üstün, bütün olarak hissedebileceğimiz, uzaklardaki bir hedef için çaba harcamaktayız. Profesör Dewey bu eğilime haklı olarak güvence için çaba harcama adını vermektedir. Başkaları ona varlığını sürdürme

içgüdüsü der. Ama ona ne isim verirsek verelim her insanın içinde faaliyetin bu büyük çizgisine rastlamaktayız – zayıf bir durumdan üstün bir pozisyona, yenilgiden zafere, aşağıdan yukarı ulaşma savaşı. Bu savaş en erken çocukluk dönemimizde başlar ve ölene kadar devam eder. Yaşamak, bu gezegendeki varlığımızı sürdürmek, engelleri aşmak ve zorlukları yenmek anlamına gelir. Suçlularda da aynı çabaya rastladığımızda şaşırmamıza gerek yok bu yüzden. Suçlu insan tüm tutumları ve davranışlarıyla sürekli olarak üstün olmak, görevleri yerine getirmek ve zorlukları aşmak için savaştığını göstermektedir. Onu diğerlerinden farklı kılan bu çabanın kendisi değil, çabanın yönüdür. Bu çabanın, toplumdaki yaşamın gerekliliklerini anlamadığı için ve çevresindeki insanlarla ilgilenmediği için bu yöne gittiğini fark ettiğimiz anda, onun davranışlarını anlaşılır buluruz.

Bu noktanın üzerinde özellikle durmak istiyorum, çünkü farklı düşünen insanlar da var. Onlar suçlulara kesinlikle normal insanlar olarak değil istisnai varlıklar olarak bakarlar. Örneğin bazı bilim adamları tüm suçluların geri zekâlı olduğunu iddia ederler. Başkaları kalıtımın önemli rol oynadığı fikrindedirler; onlar suçlunun kötü bir şekilde doğduğuna ve zorunlu olarak suç işlemesi gerektiğine inanırlar. Yine başkaları ise suç eğiliminin çevreden kaynaklandığı ve değiştirilemediği fikrindedirler: bir kere suçlu, her zaman suçlu! Bu tür iddiaların hepsine karşı çok sayıda karşı görüş ileri sürülebilir; ayrıca bu fikri benimsediğimiz zaman suç sorununu hiçbir zaman az çok tatmin edici bir şekilde çözüme ulaştırma umudunu yitirmiş olacağımızın da farkında olmalıyız. Biz şimdi, bu bizim zamanımızda bu kanser hasarından kurtulmak istiyoruz. Tarihten dolayı suçun her zaman bir kanser hasarı olduğunu biliyoruz; ama şimdi buna karşı bir şeyler yapmak istiyoruz ve "Her şey soya çekimden kaynaklanmaktadır bu nedenle buna

karşı hiçbir şey yapamayız" diyerek sorunu bir kenara atmakla yetinmek istemiyoruz.

Ne çevreden ne de kalıtımdan dolayı bir zorunluluk yoktur. Aynı ailenin çocukları farklı yönlerde gelişebilirler. Bazı suçlular son derece itibarlı ailelerden gelmektedirler. İçerisinde çok sayıda üyesinin hapishanelerle ve ıslah evleriyle tanışmış olan saygınlığı çok fazla olmayan ailelerde iyi karakterlere sahip hatasız davranan çocuklara rastlarız. Suçluların daha sonraki yaşamlarında değiştikleri de görülür; kimi ceza psikologu bir suçlunun otuz yaşından sonra neden yerleştiğini ve iyi bir vatandaş olduğunu anlatmanın mahcubiyetini yaşamıştır. Suç eğilimi soya çekimle gelen bir özellik ise ya da çevreden dolayı değiştirilemez bir şekilde inşa edilmişse bu tür bir davranış anlaşılamazdır. Kendi bakış açımızda ise bunu çok iyi anlıyoruz. Söz konusu insan belki daha uygun bir durumda bulunuyordur; daha az baskı altındadır ve yaşam stilindeki hatalar artık yüzeye çıkmaz. Ya da belki ulaşmak istediği noktaya ulaşmıştır. Nihayetinde belki yaşlanmıştır ve şişmanlamıştır, suç işlemek için daha az uygun bir durumdadır: eklemleri sertleşmiştir, eskisi kadar iyi şekilde tırmanamıyordur – evlere girmek onun için zorlaşmıştır.

Devam etmeden önce suçluların zihinsel engelli oldukları fikrini ortadan kaldırmak istiyorum. Suç işleyen psikotikler vardır ama onların işledikleri suçlar çok farklıdır. Onlara hesap soramayız: onlar kesinlikle başkaları tarafından anlaşılmadıkları ve tamamen yanlış bir şekilde tedavi edildikleri için suç işlerler. Ayrıca gerçekten bir araçtan farksız olan geri zekâlı olan suçluları da hariç tutmak lazımdır. Asıl suçlular işleyecekleri suçu planlayan kişilerdir. Olasılıkları en parlak şekilde anlatırlar, geri zekâlı insanların hayal güçlerini ya da hırslarını canlandırırlar; ondan sonra kendileri saklanıp suçun işlenmesi ve ceza alma tehlikesine girme kısmını

kurbanlarına bırakırlar. Genç insanlar yaşlı, tecrübeli suçlular tarafından kullanıldıkları zaman da durum buna benzerdir. Suçu planlayan daha tecrübeli olan suçludur; çocuklar bu suçu işlemek için kandırılırlar.

Fakat şimdi, daha yukarıda değinmiş olduğum, kenarında her suçlunun – ve her başka insanın – zafer için, kesin bir üstünlük pozisyonu için çaba harcadığı o geniş etkinlik çizgisine geri dönelim. Bu amaçlarda çok farklılıklar ve oyun tarzları mevcuttur ve biz bir suçlunun her zaman özel, kişisel bir anlamda bir üstünlük için çaba harcadığı fikrindeyiz. Uğruna çaba harcadığı hedef başka insanlara yarar sağlamaz. İşbirliği anlayışı yoktur. Toplum, üyelerinden, hepimiz birbirimizden yarar, yani işbirliğine hazır olmayı bekleriz. Suçlunun amacı, topluma olan bu tutumu hariç bırakır ve bu her suç kariyerinin en önemli yanıdır. Daha sonra bunun nasıl meydana geldiğini göreceğiz. Şimdi, bir suçluyu anlayabilmek için en önemli noktanın işbirliğine hazır oluştaki bu eksikliğinin derecesini ve şeklini anlatmak istiyorum. Suçlular işbirliğine hazır oluşlarına göre farklılık gösterirler. Bazılarında başarısızlık diğerlerine nazaran daha azdır. Bazıları ise örneğin küçük suçlarla yetinir ve sınırları hiçbir zaman aşmazlar. Başkaları daha büyük suçları tercih eder. Bazıları liderdir, bazıları yandaş. Suç'un bu oyun şekillerini anlayabilmemiz için suçluların her birinin yaşam stilini daha yakından incelememiz gerekir.

Bir insan için tipik olan yaşam stili çok erken zamanda oluşur; temeller çizgilerine dört ya da beş yaşlarında bile rastlarız. Bu yüzden onu değiştirmenin çok kolay bir şey olduğunu varsaymamız mümkün değildir. Söz konusu olan bir insanın sadece ona özgü olan kişiliğidir; o ancak, bu insan bu yaşam stilini oluştururken yapmış olduğu hataları anlarsadeğişebilir. Artık yavaş yavaş, çok kere cezalandırılmış, küçük düşürülmüş ve nefret edilmiş ve toplumumuzun sunduğu tüm güzel şeylerden mahrum edilmiş çok

sayıda suçlunun her şey rağmen neden suç işlemekten vazgeçmeyip sürekli aynı suçu işlediğini anlamaya başlıyoruz. Onları bunu yapmaya zorlayanlar ekonomik sebepler değillerdir. Gerçi koşulların kötü ve insanların fazla sıkıntı içerisinde olduğu zaman suç oranının arttığı gerçekten doğrudur. İstatistikler bazen suç oranının tahıl fiyatlarındaki artış oranında arttığını göstermektedir. Ancak bu durum ekonomik durumun suçların işlenmesine neden olduğunu ispatlamaz. Bu durum daha çok, birçok insanın davranışına sınır getirildiği, özellikle işbirliğine hazır olma konusunda, sınır getirildiğine işarettir. Bu sınıra ulaştıkları zaman artık toplum için hiçbir şey yapamazlar. Artık hazır durumlarının en son kırıntılarını da kaybeder ve suça sığınırlar. Başka izlenimlerden dolayı da birçok insanın uygun durumlarda suçlu hale gelmediklerini görüyoruz; ama hiç beklenmeyen bir anda zorluklar ortaya çıkarsa onların da suç işleyebildikleri gerçeği meydana çıkar. Önemli olan yaşam stili, bir soruna nasıl yaklaşıldığı gerçeğidir.

Bireysel psikolojisinin tüm bu tecrübelerinden sonra nihayet çok basit bir meseleyi anlatabiliriz. Bir suçlu başka insanların iyiliğini düşünmez. O ancak belli bir ölçüye kadar başkaları ile işbirliği içerisinde olabilir. Bu ölçü dolduğu zaman suç'a yönelir. Bu ölçü, herhangi bir görevin ona zor gelmesinden dolayı dolar. Hepimizin önünde bulunan ve suç işleyen kişinin çözemediği yaşam sorunları hakkında düşünmek akıllıca bir davranış olur. Sonunda hayatta sadece toplumsal sorunların mevcut olduğu ve onların ancak başka insanları da önemsediğimiz zaman aşılabildiği gerçeği ortaya çıkacaktır.

Bireysel psikolojisi bize tüm yaşam sorunlarını üç kapsamlı gruba bölmeyi öğretmiştir. İnsan ilişkileri, arkadaşlık sorunuyla başlayalım. Suçlu insanlar da bazen arkadaşlara sahip olabilirler,

ancak bu arkadaşlar sadece kendileri gibi olan insanlardan oluşur. Çete kurabilirler ve hatta birbirlerine karşı dürüst olabilirler. Fakat onların kendi faaliyet alanlarını ne kadar çok kısıtladıklarını hemen fark ederiz. Toplum ile bir bütün olarak verimli bir ilişki içerisine giremezler, normal insanlar ile arkadaş olamazlar. Onlar kendilerini ihraç edilmiş kişiler olarak görürler ve insanların arasında kendilerini nasıl iyi hissedeceklerini bilmezler.

İkinci sorular grubunda meslek ile ilgili ne varsa mevcuttur. Suçlulara bu konuda soru sorulduğunda çoğunlukla şu cevap alınır: "Korkunç çalışma şartları hakkında en ufak bir fikriniz yok." Çalışmaktan nefret ederler, başkaları gibi bu sorunla başa çıkma isteği duymazlar. Yararlı bir faaliyette bulunmak başka insanlarla ilgilenmeyi ve onların iyiliği için çaba harcamayı şart koşar; fakat suçlunun karakterinde özellikle bu konuda eksiklik mevcuttur. Dayanışma duygusu eksikliği çok erken gerçekleşir ve bu yüzden birçok suçlu meslek yaşantısının sorunlarına hazırlıksızdır. Suçluların çoğunluğu *eğitimsiz yardımcı işçidir.* Onların hayat hikâyelerini geriye doğru incelediğimiz zaman okulda ve çoğu zaman daha öncesinde bile bir engelin, bir çekincenin var olduğunu rastlarız. Onlar hiçbir zaman beraber çalışmayı öğrenmemişlerdir. Bu da öğrenilmesi gereken bir şeydir ve bu suçlular bu konuda eğitilmemişlerdir. Faaliyetin soruları karşısında başarısız olurlarsa onları suçlayamayız demek ki. Onlara, sanki hayatında hiç coğrafya dersi görmemiş olan birini coğrafya konusunda sınav edermiş gibi görmeliyiz. Ya yanlış bir cevap vardır ya da hiç cevap yoktur.

Üçüncü grup tüm aşk ilişkilerini kapsar. İyi ve verimli bir aşk yaşantısı eşe ilgi duymaksızın ya da onunla işbirliği içerisinde bulunma gayreti olmaksızın düşünülemez. Islah evlerine sevk edilen suçluların yarısının cinsel hastalıkları sahip olmaları aydınlatıcıdır. Bu da onların aşk sorunlarından kaçmak için rahat

bir yol aradıklarına işaret etmektedir. Onlar yatak arkadaşlarına sadece bir parça mal olarak bakarlar; onlarda sık sık aşkın parayla satın alınabileceği inancına rastlarız. Cinsel yaşam bu tür insanlar için bir sahip olma ve elde etme meselesidir, yanlarındaki insan yaşam için bir eş değil sahip olunan bir şeydir. "İstediğim her şeyi elde edemeyeceksem hayatın benim için ne yararı var?" diye sorar çok sayıda suçlu insan.

Suçlu insanların tedavisinde nereden başlamamız gerektiğini şimdi görebiliyoruz. Onları işbirliği konusunda eğitmeliyiz. Onları ıslah evlerine sevk etmekle hiçbir şey elde edemeyiz. Onları salıvermek toplum için tehlike oluşturmaktadır ve söz konusu durumlar çerçevesinde mümkün değildir. Toplum suçlulardan korunmalıdır – fakat hepsi bu değil kuşkusuz. Şöyle de düşünmeliyiz: "Onlar toplumda yaşamak için hazırlık görmemişler, onlarla ne yapacağız?" İşbirliği konusundaki bu eksiklik hiç de ufak tefek olmayan bir yetersizliktir. Bir günün her anında işbirliği anlayışına ihtiyaç duyarız; onun ne kadarına sahip olduğumuz daha nasıl izlediğimiz, nasıl konuştuğumuz ve nasıl dinlediğimizde belli olur. Benim izlenimlerim eğer doğru ise suçlu insanlar diğer insanlardan daha farklı bir şekilde bakar ve konuşur ve dinler. Onlar özel bir dile sahiptirler ve bundan dolayı anlayışlarının geri kalmış olduğu gerçeğini anlayabilmekteyiz. Biz konuştuğumuz zaman amacımız herkesin bizi anlamasıdır. Anlamanın kendisi bile bir toplum meselesidir; kelimelere herkesin anlayabileceği anlamlar veriyoruz, biz kendimiz onları başkalarının anlaması gerektiği gibi anlıyoruz. Suçlu insanlarda durum farklıdır, onların özel mantıkları, özel anlayışları vardır. Bunu, onların işledikleri suçlarını açıklama şekillerinden anlamamız mümkündür. Onlar cahil ya da geri zekâlı değillerdir. Tabii onların kibirli kişisel üstünlük hedeflerini tasvip etmemiz şartıyla, çıkardıkları sonuçlar çoğunlukla doğrudur. Suçlu şöyle diyecektir: "Çok güzel bir pantolon giymiş olan bir adam

gördüm, benim güzel bir pantolonum yoktu, bu yüzden onu öldürmek zorunda kaldım." Onun tüm dileklerinin doğru olduğunu ve geçimini toplumun yararına olacak şekilde kazanmak durumunda olmadığını kabul edecek olursak, onun çıkarmış olduğu bu sonuç doğrudur; ama akıllıca değildir. Kısa zaman önce Macaristan'da bir mahkeme gerçekleşmiştir. Bir grup kadın çok sayıda zehirleme gerçekleştirmiştir. Onlardan bir tanesi hapishaneye geldiğinde şöyle demiştir: " Oğlum hasta ve işe yaramaz biriydi. Onu zehirlemek zorunda kaldım." İşbirliği hakkında herhangi bir fikri yoksa başka ne yapabilir ki? O aptal biri değil, ama onun olaylara bakış açısı değişik, farklı bir algılayış şemasına sahiptir. Şimdi suçlu insanların, kendilerince cazip eşyalar gördüklerinde, onlara kolayca sahip olmak istemelerini ve o eşyaları, umursamadıkları bu düşman dünyadan olmak zorunda kaldıkları sonucuna neden vardıklarını anlayabiliyoruz. Onların hastalıkları yanlış bir dünyaya bakış açısı, kendi anlamları ve başka insanların hakkında yanlış tahminlerdir.

Fakat onların işbirliği konusundaki eksik hazırlıklarını göz önünde bulundurursak en önemli nokta bu değildir. Tüm suçlu insanlar korkaktır. Onlar kendilerini başa çıkacak kadar güçlü görmedikleri tüm sorunlardan kaçarlar. Onların korkaklıklarını işledikleri suçları dışında hayatı nasıl karşıladıkları gerçeğinde de görebilmekteyiz. Fakat işledikleri suçlarda da görürüz. Suçlarını karanlığın ve ıssızlığın koruması altında işlerler; kurbanlarını gafil avlarlar ve kurban kendisini savunamadan silahlarını çekerler. Suçluların kendileri ise cesur olduklarını düşünürler; fakat onların bizi kandırmalarına izin vermemeliyiz. Suç işlemek bir korkak tarafından taklit edilen kahramanlıktır. Onlar kibirli özel bir üstünlüğün gayretine düşerler ve kahraman olduklarına inanmayı severler. Fakat bu da yanlış bir anlama yeteneğidir, akıl eksikliğidir. Biz onların korkak olduklarını biliyoruz ve onlar bizim bildiğimizi

bilseler bu onlar için çok büyük bir darbe olurdu. Polisten üstün olduklarını düşünmek kibirlerini ve gururlarını okşar ve çoğu zaman şöyle düşünürler: "Onlar beni asla yakalayamazlar." Ne yazık ki, her suçlunun suç yaşantısının incelenmesi benim inancıma göre onun yakalanmadan suç işlediğini gösterirdi bize; bu gerçek çok can sıkıcı bir durumdur. Gerçekten yakalandıklarını şunu düşünürler: "Bu sefer dikkatli davranmadım ama bir dahaki sefere onları atlatacağım." Ve yakalanmadan kaçabildiklerinde hedeflerine ulaşmışlardır, kendilerini üstün hissederler ve arkadaşları onlara hayran kalır ve onları tebrik eder.

Suçluların çok akıllı ve çok cesur olduklarına dair olan geniş çaplı inancı kırmak zorundayız ama bunu ne zaman yapacağız? Bunu ailede, okulda ve ıslah evlerinde yapabiliriz. Daha sonra en iyi savunma noktasını belirteceğim; öncellikle, işbirliği içerisinde bulunmaya hazır olmanın engellenebildiği şartları biraz daha yakından incelemek istiyorum. Sorumluluk bazen ebeveynlerin olmaktadır. Belki anne çocuğun kendisiyle işbirliği yapmasını sağlamayı başaramamıştır. O, ya hiç kimsenin yardımına ihtiyaç duymayacak kadar kusursuz ya da kendisi de işbirliği konusunda başarısızdır. Mutsuz veya bozulmuş evliliklerde bu tutumun uygun şekilde geliştirilememesi kolay anlaşılır bir durumdur. Çocuğun ilk ilişkisi annesiyle olan ilişkisidir ve anne belki de çocuğun toplum duygusunun gelişip babayı ve başka çocukları ya da yetişkinleri de kapsamasını istememiştir. Ya da başka bir durum: çocuğun kendisi belki kendini ailenin reisi olarak görmüş fakat o üç ya da dört yaşındayken başka bir çocuk dünyaya gelmiş ve o da bunu başarısızlık olarak algılamıştır. Kendisini evin reisi pozisyonundan zorla atılmış hissetmiş, annesi ve yeni gelen çocuk ile huzurlu ve yardımsever bir şekilde bir arada yaşamayı reddetmiştir. Tüm bunlar hesaba katılması gereken olasılıklardır ve bir suçlunun hayatını geriye doğru takip ettiğinizde bu hatalı gelişimin kökünün

çoğunlukla en erken çocukluk deneyimlerinde olduğunu fark edeceksiniz. Çocuğu zarara uğratan çevrenin kendisi değildir ama çocuk durumunu yanlış anlamış ve ona doğruyu açıklayacak kimseye sahip olmamıştır.

Çocuklardan birinin aile içerisinde, örneğin yetenekli olduğu için, özellikle ön plana çıkması her zaman büyük bir zorluktur. En büyük ilgiyi o görür ve kardeşleri cesaretlerini kaybeder ve kendilerini ihmal edilmiş hisseder. Onlar işbirliği yapmazlar çünkü rekabet etmek isterler ama yeterli özgüvenleri yoktur. Bu tür çocukların, bu şekilde gölgede kalan ve hiç kimsenin kendi yeteneklerini nasıl yararlı şekilde kullanabileceklerini gösterecek kimsesi olmayan bu uygunsuz gelişimi sık sık takip etme fırsatını yakalamışızdır. Onların arasında suçlulara, nevrozlulara ve intihar edenlere rastlamamız mümkündür.

İşbirliğine hazır olmayan çocuk okula başladığı zaman ise bu konudaki eksikliği ilk günden itibaren davranışlarında kendini gösterir. Başka çocuklarla arkadaşlıklar kuramaz. Öğretmeniyle düzgün bir ilişki kuramaz, dikkati dağınıktır ve derste öğretmenini dinlemez. Anlayışla karşılanmaz ise muhtemelen bir darbe daha alacaktır. Ona özgüven ve işbirliği öğretileceğine azarlanır ve ceza alır. Dersten giderek daha fazla nefret etmesine şaşırmamak gerekir! Her gün cesaretine ve özgüvenine yeni saldırılarla mücadele etmesi gerekirse okul yaşantısını sevemez. Bir suçlunun özgeçmişinde sık sık on üç yaşında dördüncü sınıfta olduğuna ve bilgisizliğinden dolayı azarlandığına rastlamak mümkündür. Böylece tüm sonraki yaşantısı tehlike altındadır. Başkalarına olan ilgisi giderek azalmaktadır; hedefi giderek daha fazla yararsız olan yöne doğru şekillenir.

Fakirlik de hayatın yanlış algılanmasına sebep olabilir. Fakir bir ailenin çocuğu belki aile dışında toplumsal önyargılarla

karşılaşır. Yakınları çok şeyden vazgeçmek zorundadırlar, sorunları ve üzüntüleri çoktur. Belki çok küçük yaşlarda, anne ve babasına destek olmak için para kazanmak zorunda kalıyordur. Daha sonra zengin, istedikleri her şeyi satın alabilen ve rahat bir yaşam süren insanlarla karşılaşırlar ve onların isteklerinin gerçekleşmesi konusunda kendisinden daha fazla hakları olmadığını düşünürler. Suçlu sayısının, fakirlik ve israfın arasında göze batan farklılıkların daha çok olduğu büyük şehirlerde neden daha fazla olduğunu anlamak kolaydır. Kıskançlıktan asla yararlı bir hedef oluşmaz, fakat bu tür şartlar altında bulunan bir çocuk kolayca yanlış anlayabilir ve üstünlüğe giden yolun çalışmadan paraya sahip olmaktan geçtiğini sanabilir.

Aşağılık kompleksi organik bir yetersizlikten dolayı da meydana gelebilir. Bu benim şahsi keşiflerimden biridir ve hem nörolojide hem de psikiyatride soyaçekim teorilerin oluşma yolunu açtığım için suçluyum. Ama tehlikeyi, ilk defa organ yetersizliği ve onun psişik dengesi hakkında yazdığım zaman fark ettim. Organizmayı değil bizim eğitim yöntemlerini kınamak gerekir. Doğru şekilde davransaydık organik yetersizliklere sahip çocuklar kendilerini düşündükleri kadar başkalarını da düşünürlerdi. Fonksiyon bozukluğu olan bir organa sahip olan bir çocuk ancak yanında onun başkalarına ilgi göstermesini öğretecek kimsenin bulunmaması halinde sadece kendisini düşünür. İç salgı bezleri rahatsızlığı yaşayan çok sayıda insan vardır fakat hiçbir zaman tam manasıyla iç salgıların bezelerinin normal çalışmalarının nasıl olduklarını bilemediğimizi belirtmek isterim. Bu bezeler, kişilik zarar görmeden, çok farklı çalışıyor olabilir. Özellikle de bu çocukları da, başka insanlarla işbirliği yapmayı seven, iyi insanlar haline getirmek istiyorsak bu unsuru saf dışı bırakmamız gerekir. Suçlu insanların arasında çok sayıda yetim insan vardır ve bu yetimlere işbirliğini öğretememiş olmayı kültürümüzün utancı olarak

algılıyorum. Buna benzer şekilde evlilik dışı çocuk sayısı da çoktur – sevgilerini kazanıp onu başka insanlara aktarmasını sağlayacak kimseleri yoktu bu çocukların. İstenilmeyen çocuklar özellikle kimsenin onları istemediğini bildiklerinde ve bunu hissettiklerinde sık sık suç işlerler. Suçlu insanların arasında çirkin insan sayısı da yüksektir. Bu gerçekler kalıtımı ispat olarak algılanmıştır. Fakat çirkin bir çocuk olmanın ne demek olduğunu bir düşünün! O, çok uygunsuz bir durumda bulunmaktadır. Belki iyi sonuçlar meydana getirmeyen ya da toplumun önyargılarıyla savaşmak zorunda kalan farklı insanların kaynaşmasından doğmuştur. Böyle bir çocuk çirkin ise tüm hayatı boyunca sıkıntı yaşar; hepimizin çok sevdiği çocukluğun körpeliğine ve sevimliliğine sahip değildir. Fakat bu çocuklar bile, doğru bir şekilde eğitilirlerse, bir toplum duygusu geliştirebilir.

Ayrıca suç işleyenler arasında sıkça olağanüstü güzel olan gençler ve yetişkinlere rastlamamız da kayda değerdir. Az önce anlatmış olduğumuz tip insan fiziksel anormalliği – örneğin şekilsiz eller veya damak yarığı – ile birlikte mevcut olup kötü etkilerin kurbanları olarak sayılabiliyorken bu güzel görünümlü suçlulara ne demeli? Gerçekte onlar da bir toplum duygusu geliştirmenin zor olduğu bir çevrede yetişmişlerdir; onlar şımartılmış çocuklardır. Suçlu insanları ikiye ayırabiliriz. Bu dünyada arkadaşlık duygularının var olduğunu bilmeyen ve bunu hiç hissetmemiş olanlar vardır. Onlar tüm diğer insanlara karşı olumsuz bir tutum içine girerler; bakışları düşmancadır ve herkese rakip gözüyle bakarlar; asla hiçbir yerde takdir görmemişlerdir. Diğeri ise şımartılmış olan çocuktur. Mahkûmların şikâyetleri arasında şu sözlere sıkça rastlamışımdır: "Suç işleyerek yaşamış olduğum hayatımın sebebi annemin beni şımartmasıdır." Bu konuda çok daha fazlasını söyleyebiliriz aslında ama çocuklara işbirliği konusunda ölçülü bir eğitimin verirken yanlış yapmanın çeşitli

yolları olduğunu vurgulamakla yetiniyorum. Ebeveynler çocuklarını muhtemelen işe yarayan bireyler olarak yetiştirmek istemişlerdir ama nasıl yapacaklarını bilememişlerdir. Amirane ve sert olduklarında başarılı olma olasılığı yoktur. Fakat çocuğu şımarttıklarında ve onun kendini ailenin odak noktası olarak görmesine izin verdiklerinde çocuk başka insanların iyi düşüncelerini kazanmak için hiçbir verimli girişimde bulunmadan sadece varlığıyla kendisini önemsemeye alışmaktadır. Bu tür çocuklar bu yüzden çaba gösterme yeteneğini unuturlar: herkesin ilgisini çekmeyi diler ve sürekli olarak bir şeyler beklerler. Tatmin olmanın rahat bir yolunu bulamadıklarında ise çevrelerini bundan sorumlu tutarlar.

Şimdi birkaç olayı inceleyelim ve her ne kadar bunun için kaleme alınmış olmasalar da, bu noktalara rastlayıp rastlamayacağımıza bakalım. İlk olay Sheldon ve Eleanor T. Glueck'ün *500 Criminal Careers* (500 yasadışı yaşam öyküsü)'ündendir; bu "Islah olmaz John"un öyküsüdür. Çocuk suç kariyerinin kaynağını açıklıyor. "Kendimi salıvermek hiç aklımda yoktu. On beş on altı yaşına kadar aşağı yukarı diğer çocuklar gibiydim. Spordan hoşlanıyor ve spor yapmaktan zevk alıyordum. Kütüphanedeki kitapları okuyor ve seçmeli derslere v.s. katılıyordum. Annemle babam beni okuldan alıp fabrikaya soktular. Elli cent hariç tüm maaşımı elimden alıyorlardı."

John burada bir suçlamada bulunuyor. Ebeveynleri hakkında sorular sorup, ailedeki pozisyonunu bir bütün olarak görebilirsek onun geçekte neler yaşamış olduğunu öğrenebilirdik. O önce sadece ebeveynlerinin kendisine destek olmadıklarını iddia etmişti.

"Bir yıl çalıştım sonra bir kız ile çıkmaya başladım ve onun da amacı eğlenmekti." Buna suçluların özgeçmişlerinde sık sık rastlarız:

eğlenceyi seven kızlarla ilişkiye girerler. Yukarıdaki açıklamalarımızı hatırlıyor musunuz – bu toplum duygusu için bir zorluk ve bir sınav durumudur. Eğlenceye düşkün bir kız ile çıkıyor ve cebinde sadece elli sent haftalığı var. Buna sevgi sorununun gerçek bir çözümü adını vermemeliyiz. Örneğin başka kızlar vardır. O doğru yolda değildir. Bu şartlar altında şu söylenmelidir: "Eğlenceye düşkün ise benim için uygun bir kız değildir." Burada söz konusu olan, hayatta nelerin önemli olduğuna dair değişik değerlendirmelerdir.

"Günümüzde bir kıza haftada elli sent ile bir şeyler vermek mümkün değildir. Moruk bana daha fazlasını vermek istemedi. Sinirliydim ve sürekli: Daha fazla paraya nasıl ulaşabilirim diye düşünüyordum."

Akıl şöyle söylerdi: "Belki farklı bir işe girip daha fazla para kazanabilirsin", fakat o rahat bir yol ve bir kıza sahip olmak istiyorsa bu ancak onun kendi eğlencesi için olmalıdır başka bir şey için değil.

"Günün birinde bir arkadaş ile tanıştım." Bir yabancı ile tanışmak onun için başka bir sınav daha demektir. Toplum duygusu olan bir çocuğu baştan çıkarmak mümkün olmaz. Fakat bu çocuk onun baştan çıkarmayı mümkün kılan bir yolda bulunmaktadır.

"O 'gerçek bir adamdı', yani iyi bir hırsız, yetenekli, becerikli, işten anlayan ve seninle yarı-yarı paylaşıp seni kandırmayan bir arkadaştı. N.'de çok iş yaptık ve kaçtık, o gündür bugündür işin içindeyim."

Ebeveynlerinin kendilerine ait bir evleri olduğunu duyuyoruz. Babası bir fabrikada ustabaşıdır ve aile kıt kanaat geçinmektedir. Bu çocuk üç kardeşten biridir ve ailede onun dışında daha önce suç işleyen hiç kimse olmamıştır. Kalıtıma inanan bir bilim adamının

bu olayı nasıl yorumlayacağını merak ederdim doğrusu. Çocuk on beş yaşındayken ilk defa kızlarla cinsel ilişkiye girdiğini kabul ediyor. Bazı insanlar hiç şüphesiz onun cinsel dürtüsünün normalden daha güçlü olduğunu söyleyeceklerdir. Ama çocuk başka insanları önemsemiyor, o sadece kendi eğlencesinin peşindedir. Herkes cinsel açıdan kendini aşırı tahrik edebilir. Bu zor değildir. O bu noktada takdir beklemektedir - o bir çapkın olmak istiyor. On altı yaşında soygundan ve hırsızlıktan dolayı başka bir arkadaşıyla birlikte tutuklanmıştı. Başka önemli ayrıntılar bunu takip ediyor ve bizim tespitlerimizi sağlamlaştırıyor. Bir fatih gibi görünmek, kızların ilgisini çekmek ve onlar için para harcayarak onları kendine kazanmak istiyor. Geniş kenarı olan bir şapka giyiyor, kırmızı bir boyun bağı takıyor ve kemerinde tabanca taşıyor. Vahşi batıdaki bir kanun kaçakçısının adını alıyor. O kibirlenmektedir: Bir kahraman olarak görünmek istiyor ve başka çaresi yok. Suçlandığı her şeyi "ve birçok şeyi daha" kabul ediyor. Mülkiyet hukuku ile ilgili vicdan azabı çekmiyor.

"Bana göre yaşam yaşanılmaya değmez. Genel olarak insanlıktan ise ancak nefret ediyorum."

Tüm bu bilinçli düşünceler aslında bilinç dışıdır. Onları anlamıyor; bağlamlarında ne anlama geldiklerini bilmiyor. Hayatı bir yük olarak algılıyor fakat neden yılgın olduğunu bilmiyor.

"İnsanlara güvenmemeyi öğrendim. Hırsızların birbirlerine destek olduklarını söylüyorlar; ama bu doğru değildir. Bir keresinde bir arkadaş ile birlikteydim, ona karşı dürüsttüm ama o beni kandırdı."

"İhtiyacım olan tüm paraya sahip olsam ben de sizin gibi saygın bir insan olurdum. Yani çalışmak zorunda kalmadan istediğim her şeyi yapabilecek kadar para demek bu. Çalışmaktan hiçbir zaman

hoşlanmamışımdır. Ondan nefret ediyorum ve asla çalışmak istemiyorum."

Son sözlerini şu şekilde tercüme edebiliriz: "Hırsız olmamın sebebi bastırılmış olmamdır. Arzularımı bastırmak zorundayım bu yüzden suç işliyorum."

Bu konuda uzun uzun düşünülebilir bence.

"Hiçbir suçu sırf suç işlemiş olmak için işlemedim. Elbette arabayla herhangi bir yere gitmek, işini temizce halledip kaçmak çok heyecan vericidir."

Bunun kahramanlık olduğunu sanıyor ve aslında korkaklık olduğunu görmüyor.

"Bir keresinde beni yakaladıklarında ziynet eşyası olarak on dört bin dolar vardı üzerimde ve benim aklıma kız arkadaşımı ziyaret etmekten başka bir şey gelmedi ve ancak ona gitmek için ne kadar para gerekiyorsa ziynetin o kadarını sattım ve beni tutukladılar."

Bu insanlar kız arkadaşlarına para ödüyorlar ve bu şekilde rahat yoldan bir zafer kazanıyorlar. Fakat onlara göre bu gerçek bir zaferdir.

"Burada hapishanelerde okullar var ve ben bilgi olarak alabildiklerimin hepsini almak istiyorum – kendimi değiştirmek için değil, toplum için daha tehlikeli bir hale gelebilmek için."

Bu durumda insanlığa karşı çok acı bir tutum ifade ediyor kendini. Ama o insanlığı istemiyor. Diyor ki: "Bir oğlum olsa onun gırtlağını sıkardım. Bir insanın dünyaya gelmesini sağlayacak suçu işleyeceğimi mi sanıyorsunuz?"

Böyle bir insanı değiştirmek için nereden başlamalıyız? Onun işbirliği için gerekli olan yeteneğini geliştirmekten ve onun hayata

bakış açısının neresinin hatalı olduğunu ona göstermekten başka çaremiz yoktur. Onu ancak, en erken çocukluk döneminde yaşanan yanlış anlaşılmalara kadar izleri geriye takip ederek ikna edebiliriz. Bu olayda neler yaşandığını bilmiyorum. Açıklaması benim için önemli olan noktalarla alakalı değil. Çocukluğunda onu insanlara karşı bu kadar düşman bir hale getirmiş olan bir takım şeyler yaşanmış olmalı. Herhangi bir tahminde bulunmam gerekirse, onun kardeşlerden en büyükleri olduğunu, her zaman olduğu gibi başlangıçta çok fazla şımartıldığını söylerdim. Daha sonra yeni bir çocuğun dünyaya gelmesiyle tahtından indirilmiş hissetmiştir kendini. Eğer haklıysam, küçücük şeylerin toplum duygusunun gelişimini nasıl durdurabildiklerini görebilirsiniz.

John ayrıca gönderildiği meslek okulunda ona sert davranıldığını anlatıyor. Bu okulu topluma karşı çok derin bir nefret duygusuyla terk etmiştir. Bu konuda bir kaç şey söylemem gerekiyor. Bir psikologun bakış açısında göre hapishanedeki tüm sert davranışlar mahkûm için üstesinden gelinmesi gereken bir sınavdır. Bir güç gösterisidir. Aynı şekilde suçlu insanlar sürekli şu sözleri duymak zorunda kalmalarıdır: "Bu suçlu dalgasına bir son vermemiz gerekiyor." Onlar için bu da bir sınavdır. Onlar kahraman olmak istiyorlar ve bunun için onlara bir ölçüt verilmesi işlerine gelir. Onlar için bu bir spordur: toplumun onları ret ettiğini biliyorlar ve bu yüzden daha büyük bir dik kafalılıkla devam ediyorlar. Bir adam tüm dünyaya karşı mücadele verdiğine inanıyorsa ona meydan okunmasından daha çok onu ne tahrik edebilir ki? Sorunlu çocukların yetiştirilmesinde de en büyük yanlışlardan biri çocuklara meydana okumaktır: "Kimin daha güçlü olduğunu göreceğiz! Hangimizin daha çok dayanacağını göreceğiz!" Bu çocuklar, tıpkı suçlu insanlar gibi, güçleri hakkındaki düşüncelerinden dolayı coşku duyarlar ve yeterince akıllı davrandıklarında bu yolda zafer kazanacaklarını bilirler. Islah

evlerinde suçlu insanlara bazen meydan okunur ve bu çok feci bir davranıştır.

Şimdi, işlediği suç yüzünden asılarak idam edilen bir katilin günlüğünden bazı kesitler dinleyeceksiniz. O, iki insanı korkunç bir şekilde öldürmüştür ve niyetini önceden yazılı olarak kaydetmiştir. Bu bana, bir suçlunun zihninde gerçekleşen türden bir planlamayı açıklama olanağını tanıyor. Hiç kimse planlamadan bir suç işleyemez ve bu plan yapma aşamasına her zaman işlenen suçun savunması da dâhil olur. Önemli itiraf dilekçelerinin hiç birinde işlenen suçun tamamen sade ve objektif bir şekilde anlatıldığına rastlamadım ve hiçbir zaman bir suçlunun kendisini savunmaya çalışmadığı bir olayla karşılaşmadım. Toplum duygusunun önemini burada görebiliyoruz. Suçlu insan bile onunla barışmaya çabalamalıdır. Aynı zamanda toplum duygusunu öldürmek için uğraşmak zorundadır, suçu işleyebilmek için önce duvarlarını yıkmak zorundadır. Dostoyevski'nin romanında romanın kahramanı Raskolnikov bu yüzden iki ay boyunca yatakta yatıp bir suçu işleyip işlememesi hakkında düşünür. Kendini şu düşünceyle teşvik eder: "Ben Napolyon muyum, yoksa bir bit miyim?" suçlu insanlar kendilerini kandırır ve bu tür fantezilerle kendilerini teşvik ederler. Gerçekte ise her suç işleyen insan hayatın yararlı tarafında yer almadığının farkındadır ve yararlı tarafın ne demek olduğunu da bilir. Fakat korkaklığından dolayı onu reddeder ve yararlı olamadığı için korkaktır; onların sorunlarının çözümü toplum duygusu gerektirir ve bu konuda eğitilmemişlerdir. Daha sonraki yaşamlarında suçlu insanlar yüklerinden kurtulmak isterler; gördüğümüz gibi kendilerini savunmaya çalışırlar ve hafifletici sebepler belirtirler. "O hasta ve işe yaramaz biriydi" v.s.

İşte günlükten alıntılar:

"İnsanlarım beni kovdular, mide bulandırıcı ve nefret uyandıran bir varlıktım (bir burun sorunu vardı, Alfred Adler'in notu)

sefaletimin büyüklüğünden dolayı neredeyse mahvolmuş vaziyetteyim. Hiçbir şey bana engel olamaz. Daha fazla dayanamayacağımı hissediyorum. Terk edilmişliğime alışmak istiyorum; fakat karnım, karnım hakkını istiyor."

Hafifletici sebeplerini sıralıyor.

"Asılacağım önceden bana bildirildi ama 'açlıktan dolayı ya da darağacından ölmem' arasında ne fark var diye düşünüyorum."

Bir keresinde anne çocuğuna şu öngörüde bulunuyor: "Bir gün beni boğacağından eminim." Çocuk on yedi yaşındayken teyzesini boğar. Bir öngörü ve bir meydan okuma aynı şekilde etki eder.

"Sonuçlarla ilgilenmiyorum. Her şekilde ölmek zorundayım. Ben hiç bir şeyim kimse benimle ilgilenmiyor. Sahip olmak istediğim kız benden korkuyor."

Bu kızı baştan çıkarmak istemiştir fakat ne giyecek güzel kıyafetleri vardı ne de parası.

O kıza sahip olduğu bir mal gibi bakıyordu. Bu onun sevgi ve evlilik sorununun çözümüydü.

"Hiçbir şeyin önemi yok. Ya kurtuluşumu istiyorum ya da batışımı."

Burada daha fazla açıklama için meydan olmasını dilememe rağmen bu tür insanların tümünün çelişki veya aykırılıkları sevdiklerini eklemek isterim. Onlar çocuk gibiler. Ya her şey olacak ya da hiç bir şey. "Açlık ya da darağacı"; "Kurtuluş ya da batış."

"Her şey Perşembe günü için planlanmıştır. Kurban seçilmiştir. Fırsatımı bekliyorum. Geldiği zaman herkesin yapamayacağı bir şey gerçekleşecek."

O kendi gözlerinde bir kahraman. "Bu korkunç bir şey ve herkes bunu yapamaz."

Eline bir bıçak alır ve bir insanı sırtından bıçaklar. Bunu herkes yapamazdı!

"Çoban koyunlarını nasıl sürüyorsa, insanın midesi insanı en karanlık suçlarını işlemeye iter. Belki yarın benim son günümdür ama benim için bir önemi yok bunun. Açlıktan dolayı ıstırap çekmek en kötüsüdür. Çaresi olmayan hastalıktan dolayı öfkeliyim. Son eziyet mahkememi yaptıkları zaman olacaktır. Bir insan günahlarının bedelini ödemelidir ama bu açlıktan ölmekten çok daha iyidir. Açlıktan ölürsem kimse dönüp bana bakmaz. Ama bu şekilde, ne kadar çok insan orada olacak! Ve belki birileri bana acır. Karar vermiş olduğum şeyi o zaman yapmış olacağım. Hiç kimse benim bu gece duyduğum kadar büyük bir korku duymamıştır daha önce."

Demek ki olduğunu sandığı kahraman değilmiş! Çapraz sorgulamada şunları söyledi: "Öldürücü bir darbe vurmamama rağmen ben bir katilim. Cellâtın beni beklediğini biliyorum: Fakat o adamın o kadar güze kıyafetleri vardı ki, benim asla bu tür kıyafetlerimin olmayacağını biliyordum." Artık suçu işlemesine midesinin sebep olduğunu söylemiyor, artık kıyafetler saplantı haline gelmiştir. "Ne yaptığımı bilmiyordum", diye savunuyor kendini. Bu iddiayı o veya bu şekilde her zaman duyacaksınızdır. Bazen suç işleyen insanlar sorumlu olmamak için suç işlemeden önce içerler. Tüm bunlar toplum duygusu duvarını yıkmak için ne kadar çok çaba harcamak zorunda olduklarını ispatlar. Sanırım her bir suçlunun özgeçmişinde değinmiş olduğum noktaları bulabilirim.

Sorunu tam anlamıyla gözlerimizin önüne getirmiş bulunuyoruz – ne yapmalıyız? Haklıysam ve her suçlunun özgeçmişinde toplum duygusu hissetmeyen ve işbirliği için yetiştirilmemiş olan bir insanın hayali kişisel üstünlük çabasına rastlarsak ne yapmalıyız? Onları

birlikte çalışmaya ikna edemezsek tıpkı nevrozlu bir insanda olduğu gibi suçluda da çabalarımız boşa gidecektir. Bu noktaya ne kadar dikkat çeksem azdır. Suçluyu etrafındaki insanların iyiliği için insan topluluğuna ilgi duyması konusunda kazanabilir, onun toplum duygusunu geliştirebilirsek, yaşamıyla ilgili sorunlarını toplumun da iyiliğini göz ardı etmeyen yöntemlerle çözebileceğine ikna edebilirsek o zaman her şey yoluna girecektir. Bunu başaramazsak hiçbir şey yapamayız. Bu görev görüldüğü kadar kolay değildir. Onun işini kolaylaştırırsak onu kazanamayız ama onun için zorlaştırırsak da kazanamayız. Haksız olduğunu ona ispatlarsak ve onunla kavga edersek onu kazanamayız. O kararlıdır. Seneler boyunca dünyaya kendi bakış açısından bakmıştır. Onun değiştireceksek onun davranış şeklinin kökenlerini bulmalıyız. Hatalı gelişimin nerede başladığını ve ona hangi durumların sebep olduğunu bulmalıyız. Kişiliğinin temel çizgilerine dört ya da beş yaşındayken karar verilmişti: bu zaman civarında, daha sonraki suç yaşamında kendini geliştiren kendi ve dünya hakkındaki hatalı fikirleri oluşmuştu, bizim anlamamız ve düzeltmemiz gereken onun işte bu erken hatalarıdır. Onun bu tutumunun gelişmeye başladığı anı, başlangıcını bulmalıyız.

O daha sonra her deneyimini tutumunu haklı çıkaracak bir şekle sokacaktır ve eğer deneyimleri onun şemasına tam olarak uymuyorsa onlar hakkında düşünecek ve onları onu daha çok tatmin edecek bir hale getirecektir. İnsan: "Başka insanlar beni suiistimal ediyor ve beni aşağılıyor" şeklinde bir tutuma sahipse, bunu kendine ispatlayacak yığınla sebep bulabilir. O bu tür ispatları arayacak ve tutumunun aksini ispatlayan durumları algılamayacaktır. Suçlu insan sadece kendini ve kendi bakış açısını görür. O kendi bakma ve dinleme yöntemlerine sahiptir ve onun sıkça kendisinin hayata vermiş olduğu anlamla örtüşmeyen

unsurlarla ilgilenmediğini görebiliriz. Bu yüzden onun tüm fikirlerinin, kendi bakış açısının alıştırmalarının ardına bakamaz ve tutumunun nerede değişmeye başladığını bulamazsak, ikna edemeyiz.

Fiziksel cezanın anlamsız olmasının sebeplerinden biri budur. Suçlu kişi bu cezada, toplumun düşmanca bir toplum olduğu ve onunla işbirliği içerisinde bulunamayacağı fikrini desteklenmiş görür. Buna benzer bir şey belki okulda yaşamıştır. İşbirliği konusunda eğitilmemiştir ve bu yüzden ödevlerini kötü yapıyordur ve dersi rahatsız ediyordur. Uyarı almıştır ve cezalandırılmıştır. Bu onu işbirliğine teşvik eder mi dersiniz? Durum ona sadece daha umutsuz görünür. Herkesin ona karşı olduğu duygusuna kapılır. Hangimiz, sürekli olarak uyarı aldığımız ve cezalandırıldığımız bir yer için sıcak duygular besleriz? Çocuk son güven kırıntılarını da kaybeder. Ödevlerini, öğretmenlerini ve okul arkadaşlarını umursamaz. Okuldan kaçmaya ve onu kimsenin bulamayacağı yerlere gitmeye başlar. *Orada onunla aynı şeyleri* yaşamış ve aynı yola başvurmuş olan başka çocuklarla tanışır. *Onlar onu anlar, onu azarlamaz* aksine pohpohlarlar; onun hırsını besler ve ona hayatın bu yararsız tarafında hedefine ulaşabileceği umudunu verirler. Toplumsal sorumluluklar onun için anlamsız olduğundan çocuk, onlara arkadaş gözüyle, topluma da bir bütün olarak düşman gözüyle bakar. Bu insanlar onu sevmekte ve o kendisini onların arasında huzurlu hissetmektedir. Bunlar, binlerce çocuğun suç işleyen çetelere girme yollarıdır ve biz onlara daha sonraki yaşamlarında okulda olduğu gibi davranmaya devam edersek, bu onların gözünde, bizim onların düşmanı, suçluların ise onların arkadaşları olduğu düşüncelerinin ispatıdır.

Bu çocukların hayatın görevlerinde başarısız olmaları için hiçbir sebep yoktur. Umutlarını kaybetmelerine asla izin vermemeliyiz;

okullarımızı, bu tür çocukların geleceğe dair güven ve cesaret öğrenebilecek şekilde tesis etsek çok kolay başarılabilir. Bu öneriyi daha sonra daha ayrıntılı bir şekilde açıklayacağız: Öncellikle bu örnek, suç işleyen insanın cezayı, ancak *onun her zaman inandığı gibi* toplumun ona karşı olduğuna dair bir işaret olarak algılamaya nasıl itildiğini göstermemize yaramaktadır.

Fiziksel ceza başka sebeplerden dolayı da etkisizdir. Birçok suçlu hayatlarına çok fazla değer vermezler. Bazıları varlıklarının belli anlarında intihara çok yakındırlar. Fiziksel ceza onları korkutmaz. Onlar, polisten daha üstün olma isteklerinden dolayı o kadar coşku dolu olabilirler ki, cezayı hissetmezler bile. Bu tutumları onların meydan okuma olarak algıladıkları şeylere verilen cevabın bir bölümüdür. Gardiyanlar kaba olduklarında ya da onlara sert davranıldığında direnmek için tüm güçlerini toplarlar. Bu gerçek ise aynı zamanda onların polisten daha akıllı oldukları düşüncelerini güçlendirir. Gördüğümüz gibi. her şeyi bu şekilde anlamaktalar. Toplumla olan ilişkilerini, zafer kazanmak için uğraştıkları, sonu olmayan bir savaş olarak görürler ve eğer biz de olayı benzer şekilde kabul edersek onların ekmeklerine bal sürmüş oluruz. Elektrikli sandalye bile bu anlamda bir meydan okuma olarak etki edebilir. Suçlu kişi kendini daha üstün bir güce karşı savaşçı olarak hisseder ve tehlike ne kadar büyük olursa kendini üstün gösterme isteği de o kadar yoğun olur. Birçok suçlunun işledikleri suçu ancak bu bakış açısı altında değerlendirdiklerini ispatlamak kolaydır. Elektrikli sandalyeyle idama mahkûm olmuş olan bir suçlu zamanının çoğunu bu cezadan nasıl kurtulmuş olabileceğini düşünerek geçirir: "Keşke gözlüğümü unutmuş olmasaydım."

İyileşme ancak, suçlunun toplum duygusunun çocukluğunda neden dolayı durdurulduğunu bulursak, umut edilebilir. Burada

bireysel psikoloji bizim için geniş, karanlık bir dünyayı aydınlatmıştır. Artık daha net görebilmekteyiz. Beş yaşındaki bir çocuğun ruhu bir birimdir; kişiliğinin incecik ipleri örülmüş ve bir bağ haline gelmiştir. Soyaçekim ve çevre bu gelişime katkıda bulunur ama biz çocuğun dünyaya yanında getirdiklerinden ve edinmesi gereken tecrübelerden çok, her ikisinden nasıl yararlandığı, onları nasıl değerlendirdiği ve onlarla neleri başardığı ile ilgileniyoruz. Gerçekten kalıtım ile edinilen yetenekler ya da eksikler hakkında hiçbir şey bilmediğimiz için bu noktayı anlamamız çok daha önemlidir. Dikkat etmemiz gereken her şey onun yaşam durumunun olasılıkları ve onları kullandığı ölçüttür.

Toplum yaşantımız için yeterli olmasa da suçluların belli bir ölçüde işbirliğine hazır olmaları tüm suçlular için hafifletici bir sebeptir, bu hazır oluşun yetersiz kalmasının sorumluluğu da herkesten önce annenin üzerindedir. Annenin, onun katılımının sınırlarını giderek nasıl genişleteceğini, çocuğun ilgisini diğer insanlara da yoğunlaşana dek, nasıl uyandıracağını bilmesi gerekir. Anne çocuğa öyle davranmalıdır ki çocuk için kendi geleceği ve tüm insanlık anlamlı hale gelsin. Ama belki anne çocuğunun başkalarını sevmesini istemiyordur. Belki evliliğinde mutsuzdur; ebeveynleriyle anlaşamıyordur, eşiyle boşanmayı düşünüyorlar veya birbirlerini kıskanıyorlardır. Bu yüzden anne belki çocuğun sadece kendisine ait olmasını istiyordur, bu yüzden onu şımartıyor, üzerine düşüyor ve onun bağımsız olmasına izin vermiyordur. Bu şartlar altında işbirliği ruhunun gelişiminin oldukça sınırlı kalması gayet doğaldır.

Başka çocuklarla ilgilenmek de toplum duygusunun gelişimi açısından çok önemlidir. Bir çocuk annesinin "bir tanesi" ise diğer çocuklar onu aralarına ya da himayeleri altına almaya pek eğilimli olmazlar. Bu durum, eğer yanlış anlaşılırsa, bir suç kariyerinin

başlangıç noktası olabilir. Ailede olağanüstü yetenekli bir erkek çocuğu varsa, yaşça ona en yakın olan oğul çoğunlukla sorunlu bir çocuk haline gelir. İkinci oğul örneğin daha sevimli ve daha yakışıklıdır ve onun ağabeyi kendini daha seviliyor hisseder. Bu pozisyonda bulunan bir çocuk için kendini kandırmak ve ihmal edildiği duygusuyla kendini coşturmak olası bir durumdur. Bu şüphesini doğrulayacak kanıtlar arar. Davranışları kötüleşir; ona daha sert davranılır; bastırıldığı ve ona ihanet edildiği düşüncesi güçlenir. Kendisinin bir şeyleri çalınmış gibi hissettiği için hırsızlık yapmaya başlar; yakalanır, cezalandırılır ve sevilmediği ve diğer insanların onun düşmanı olduğunu düşünmesi için daha fazla sebebi olur.

Çocuklar yanlarındayken zor zamanlar ya da kötü durumlarda şikâyet eden ebeveynler çocukların toplum duygusunun gelişimini böylece engelleyebilir. Aynı olasılık, akrabalar veya komşular hakkında sürekli şikâyette bulunurlar, onlar hakkında dedikodu yaparlar ya da başkalarına karşı önyargılarda bulunurlarsa da mevcut olabilir. Çocukların bu durumda çarpık bir insan tasviriyle büyümeleri şaşırtıcı değildir; ayrıca sonunda kendi anne babalarına karşı gelmeye başlarlarsa da bu bizi şaşırtmamalıdır. Toplum duygusunun engellenmiş olduğu her yerde ancak bir Ben-tutumu var olur. Çocuk kendine şunu der: "Neden başka insanlar için bir şey yapayım ki?" ve yaşam sorununu bu ruh durumu içindeyken çözemeyeceğine göre tereddüt etmek ve bahaneler ve rahat çözümler aramak zorundadır. Zorluklar onun için fazla yorucudur; başkalarına acı verdiği zaman pişmanlık duymaz. O bir savaş halindedir ve savaşta her şey serbesttir!

Kanun dışı bir yaşam şeklinin gelişimini takip edebileceğiniz birkaç örnek vermeme izin verin. Ailedeki ikinci oğul sorunlu bir çocuktu; gördüğümüz kadarıyla tamamen sağlıklı ve kalıtımla

edinilen eksikleri olmayan bir çocuktu. Ağabeyi ailenin göz bebeğiydi, küçük oğul onun başarılarına yetişmeye çalışırdı, sanki onunla bir yarıştaymış ve öncüsüne yetişmek istermiş gibiydi. Toplum duygusu gelişmemişti – annesine çok bağımlıydı ve onu tüm gücüyle suiistimal ediyordu.

Onun için ağabeyine yetişmek zordu, çünkü o sınıfının başındaydı, kendisi ise sonlarındaydı. Hükmetme ve hükümdarı oynama isteği onda bariz bir şekilde kendisini gösteriyordu. Yaşlı bir hizmetçi kıza evde emirler verir, onu uygun adım marşlarla odaları dolandırır ve ona bir asker gibi talim yaptırırdı. Kız onu seviyordu ve onun yirmi yaşına geldiğinde bile generali oynamasına izin veriyordu. Oğlan kendisinden beklenilen verim hakkında devamlı şikâyet ederdi ve yaygara yapardı fakat hiçbir zaman çok fazla bir şey başaramazdı. Annesi her ne kadar oğlunun yaşam tarzını kınasa ve ayıplasa da zor durumda olduğu zaman ona hep para verirdi. Birden evlendi ve böylece tüm sorunlarını büyüttü. Onun için önemli olan tek şey ağabeyinden *daha önce* evlenmiş olmasıydı; buna büyük bir zafer gözüyle bakıyordu. Özsaygısı, burada gördüğümüz gibi, gerçekten oldukça azdı – gülünç, önemsiz şeylerle üstünlüğünü göstermeye çalışıyordu. Evlilik konusunda hiç hazır değildi ve o ve karısı sürekli olarak kavga ederlerdi. Annesi artık ona önceki kadar destek olamayınca, piyano sipariş edip paralarını ödemeden onları satmaya başladı. Bu onun hapse girmesine neden olmuştu. Bu örnekle, daha sonraki kaderin başlangıçlarının çocuklukla nasıl kök salmaya başladıklarını görmemiz mümkündür. Büyük bir ağacın gölgesindeki küçük bir ağaç gibi ağabeyinin gölgesinde yetişmişti. Böylece, ağabeyine nazaran ihmal edildiği ve aşağılandığı düşüncesine kapılmıştı.

İkinci bir örnek olarak, anne babası tarafından son derece şımartılmış olan, çok hırslı, on iki yaşındaki bir kızı vermek

istiyorum. Kendisinden küçük olan ve çok kıskandığı bir kız kardeşi vardı; rekabet kendini hem evde hem de okulda gösteriyordu. Küçük kız kardeşine ayrıcalık gösterildiğine dair durmadan örnekler arıyordu, örneğin ona daha fazla şekerleme ya da harçlık verildiği gibi. Günün birinde okul arkadaşlarının ceplerinden para çaldı, yakalandı ve cezalandırıldı. Ne mutlu ki, ona bütün durumu açıklamak ve onun küçük kız kardeşiyle yarışamayacağı düşüncesinden onu kurtaracak durumdaydım. Aynı zamanda durumu anne babasıyla da konuştum; onlar rekabeti sonlandırıp hastayı, küçük kardeşinin bir ayrıcalığı olduğu konusundaki düşüncesinden kurtarabildiler. Tüm bunlar yirmi yıl önce oldu. O kız şimdi çok düzenli bir kadın, evli; kendisinin de bir çocuğu var ve o zamandan sonra hayatında artık büyük hatalar yapmadı.

Çocuk gelişiminin hangi durumlarda özellikle tehlikede olduğunu açıklamıştık; onları bu noktada kısaca tekrarlamak istiyorum. Onları özellikle vurgulamalıyız; çünkü bireysel psikolojisinin keşifleri doğru ise bir suçlunun toplum içinde bir yaşama erişmesine ancak bu tür bir durumun onun geleceğine dair etkilerini görebilirsek, yardımcı olabiliriz. Özel sorunları olan çocukların başlıca üç grubu şunlardır; birincisi, tam gelişmemiş olan organlara sahip olan çocuklar; ikicisi, şımartılmış çocuklar; üçüncüsü, ihmal edilmiş olan çocuklar. Tam gelişmemiş olan organlara sahip olan çocuklar kendilerini doğa tarafından üvey annelik görmüş gibi hissederler ve başkalarıyla olan alakaları konusunda çok fazla yetiştirilmezlerse kendileriyle aşırı derecede alakadar olmaya eğilimli olurlar. Başkalarına hükmetmek için fırsatlar ararlar ve bir keresinde bu tür bir çocuğun, kızın biri onun yaklaşımlarını ret ettiği için kendini aşağılanmış hissetmesinden dolayı kendinden daha küçük ve daha az akıllı başka bir çocuğu o kızı öldürmeye ikna ettiğini gördüm. Şımartılmış olan çocuklar

aşırı hassas olan ebeveynlerine bağımlı kalırlar – alakalarını başka insanları kapsayacak kadar genişletemezler. Hiçbir çocuk tam manasıyla ihmal edilmez, öyle olsa bebekliğinin ilk aylarında hayatta kalamaz; ama öksüz, evlilik dışı, istenmeyen, çirkin ve anormal çocukların arasında ihmal ediliyorlar diyebileceğimiz çocuklar vardır. Suçlu insanların arasında başlıca iki tip insanın bulunması şaşırtıcı değildir, çirkin olup ihmal edilmiş olanlar ve güzel olup şımartılmış olanlar.

Şahsen temasa geçmiş olduğum suçlular ve kitaplarda ve gazetelerdeki anlatımlarından dolayı suçluların suç işleme kişiliklerinin yapılarını açığa çıkarmaya çalıştım. Bunu yaparken her zaman bireysel psikolojisi anahtarının bize böyle bir kişiliği doğuran şartların kapısından girişimizi sağladığına inanmışımdır. Anton von Feuerbach'ın eski bir Almanca kitabından kaynaklanan başka bazı örnekler sunmama izin verin. Sırası gelmişken suç işleyen bir insanın ruhunun en iyi açıklamalarını sık sık eski kitaplarda bulduğumu da belirtmek isterim.

1. Evin hizmetçisi yardımıyla babasını öldüren Konrad K. 'nin hikayesi. Babası oğlunu ihmal etmiş, ona kötü davranmış ve tüm aileye tecavüz etmişti. Bir keresinde Konrad da babasına vurmuş ve babası onu mahkemeye vermişti. Hâkim şöyle demişti: "kötü ve kavgacı bir baban var ama ben bir çıkış yolu göremiyorum." Hâkimin kendisinin çocuğa nasıl bir özür ve bahane sunduğunu görüyorsunuz. Aile çaresizce bu ıstıraptan bir çıkış yolu arıyordu. Çaresiz ve umutsuz bir haldeydi. Baba eve kötü bir şöhreti olan bir kadın almış ve oğlunu evden kovmuştu. Çocuk, tavukların gözlerini oymaktan ayrı bir zevk alan bir gündelikçiyle tanışmıştı. Bu adam ona babasını öldürme tavsiyesinde bulundu. Konrad annesi yüzünden tereddüt ediyordu; fakat durum da giderek kötüye gidiyordu. İçinde uzun savaşlar verdikten sonra oğul bu tavsiyeyi kabul etmiş ve gündelikçinin yardımıyla babasını

öldürmüştü. Burada oğlun toplum duygusunu babasını bile içe alacak şekilde genişletemediğini görüyoruz. O hala derin bir şekilde annesine bağlıydı ve ona çok saygı duyuyordu. Toplum duygusunun son kırıntılarının yok olabilmesi için bir başkasının ona hafifletici sebepler sunması gerekiyordu. Ancak korkunç eğilimi ile gündelikçi ona destek verdikten sonra nefretini, bu suçu işleyecek kadar abartabilmiştir.

2. Margaret Zwanziger, namı diğer 'meşhur zehirci katil'. O sokağa terk edilmiş bir çocuktu, görüntü olarak ufak tefek ve kambur, bu yüzden, bireysel psikolog böyle derdi, kibre eğilimli ve sürekli odak noktası olma çabasındaydı. Dalkavukça kibar biriydi. Onu neredeyse ümitsizliğe itecek çok sayıda maceradan sonra kocalarına sahip olmak için üç kadını zehirlemeye çalışmıştır. Kendisini kendisinden bir şeyler çalınmış gibi hissediyordu ve "malını" geri almanın başka bir yolunu bilmiyordu. Hamile rolü yapmış ve bu erkekleri kendine bağlamak için intihar girişimlerinde bulunmuştur. Otobiyografisinde – çok sayıda suçlu insan büyük bir hevesle otobiyografilerini yazar - farkında olmadan, evet hatta kendi ifadesini kendisi de çok fazla anlamadan bireysel psikolojisinin fikirlerini onaylamıştır: "Ne zaman kötü bir şey yapsam şöyle düşünmüşümdür: 'Hiçbir zaman kimse benim için üzülmüyor, ben neden başkalarını üzerken üzüleyim ki?'"

Bu ifadesinde onun kendisini bu suçu işlemek için nasıl zorladığını, kendini nasıl coşturduğunu ve hafifletici sebepler bulduğunu görebiliriz. İşbirliği ve başkalarına ilgi için tavsiyelerde bulunduğum zaman çoğunlukla şu sözleri duyuyorum: "Ama diğerleri için ben tamamen önemsizim!" her zaman şu şekilde cevap veririm: "Birinin başlaması lazım. Diğerleri işbirliğinde bulunmak istemiyorsa bu sizin sorununuz değildir. Benim tavsiyem sizin

başlamanız ve diğerlerinin toplum duygusuna sahip olup olmadıklarını önemsememenizdir."

3. N.L. en büyük oğul, zor bir çocukluk, bir bacağı sakat, küçük kardeş karşısında baba rolünü üstlenmiş durumda. Bu bağlamda da üstünlük hedefini görebiliriz, öncellikle hayatın yararlı tarafında. Fakat belki o zamanlar bile kendini göstermekten gurur duyuyordu. Daha sonra annesini dilenmesi için evden kovmuştur ve şu sözleri söylemiştir: "Çık dışarı seni canavar!" Çocuğa acımalıyız, annesini bile sevmiyor. Onu bir çocuk iken tanımış olsaydık onun nasıl bir suç kariyerine doğru geliştiğini görmüş olurduk. Uzun bir süre işsizdi. Parası yoktu. Cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalandı. İş arayıp da bulamadığı günlerden birinde onun küçük maaşına konmak için eve dönerken küçük kardeşini öldürmüştür. Burada toplum duygusunun sınırları belli oluyor – iş yok, para yok, cinsel hastalık. Söz konusu olanlar insanın aşamadığı hep aynı sınırlardır.

4. Erken yaşta öksüz kalmış bir çocuk, son derece üzerine düşen bir bakıcı anneye verilmişti. Böylece oğlan şımartılmış çocukların iyi bir örneği haline gelir. Daha sonraki yıllarda kötü şekilde gelişir, ticarette zekidir, her zaman her yerde ilgi uyandırmak, odak noktası olmak ister. Bakıcı anne onu cesaretlendirir ve ona âşık olur. Çocuk bir yalancı ve dolandırıcı olur ve alabildiği her yerden para çalar. Bakıcı ailesi seçkin insanlardır; asil görgü kurallarını öğrenir, onların tüm paralarını çarçur eder ve sonunda onları evden kovar. Kötü bir eğitim ve şımartılmak onu dürüst şekilde çalışamaz hale getirmiştir. Yalan söyleyerek ve dolandırarak herkesten üstün olmayı yaşamının görevi olarak algılamaktadır. Böylece alt edilmesi gereken herkes bir düşman haline gelir. Bakıcı annesi onu kendi çocuklarına ve kocasına tercih ederdi; bu ona her şeye hakkı varmış duygusunu

vermiştir; ama düşük olan öz saygısı, kendini normal yollardan başarı elde edecek durumda olduğunu gösteriyordu.

Daha önce herhangi bir çocuğun, başka insanlarla iyi ilişkiler içinde olmanın yararsız bir şey olduğu fikrinin cesaret kırıcı, derin aşağılık kompleksine sahip olması için hiçbir sebep olmadığına değinmiştik. Hiçbir insanın yaşam sorunları karşısında pes etmesine gerek yoktur. Suçlu kişi yanlış araçları seçmiştir; biz ona bunun nerede olduğunu göstermeliyiz ve neden olduğunu ve onun başkalarını da düşünme ve toplum olarak onlarla birlikte çalışma cesaretini ona vermeliyiz. Suç işlemenin cesaret değil korkaklık olduğu anlayışı genel olarak yayılırsa, suç işleyenlerin kendilerini savunmaları için en önemli sebep ellerinden alınmış olur ve hiçbir çocuk gelecekte bir suçlu olmayı hedeflemez diye düşünüyorum. Tam olarak doğru bir şekilde anlatılmış olsunlar ya da olmasınlar işlenen suç olayların hepsinde topluma uyum sağlama yetersizliğini ispatlayan, hatalı bir çocukluk yaşam stilinin etkisini görebiliyoruz. Beraberlik yeteneğinin alıştırmalarla pekiştirilmesi gerektiğini vurgulamak zorundayım. Bu yetenek şüphesiz kalıtıma bağlıdır. Bir toplum içinde yaşama yeteneği vardır ve bu yetenek kalıtım ile edinilmiş olarak algılanmalıdır; bu yetenek tüm insanlarda vardır ama onu geliştirmek için alıştırma ve eğitim kaçınılmazdır. İşlenen suçların tüm diğer bakış açıları bana göre ikinci derecede önemli gibi geliyor bana, en azından birisi bana işbirliği konusunda eğitilmiş fakat buna rağmen bir suçlu haline gelen bir insanı karşıma çıkarana kadar. Ben şahsen hiç böyle bir insanla karşılaşmadım ve bu tür bir insanla karşılaşmış olan bir insan da görmedim. Suça karşı en doğru korunma işbirliğinin doğru ölçütü olurdu. Bu kabul edilmediği müddetçe suç illetiyle başa çıkabileceğimizi umut edemeyiz. İşbirliği, tıpkı coğrafya gibi öğretilebilir; o bir gerçektir ve gerçek her zaman öğretilebilirdir. Bir çocuk ya da bir yetişkin

coğrafya konusunda sınav edilir ve hazırlanmamışsa başarısız olur. Bir çocuk veya bir yetişkin işbirliğinin anlamının ve değerinin bilgisinin şart olduğu durumlarda sınav olduğunda ona sahip olmadıkları için başarısız olurlar. Tüm çalışmalarımız çözümler için işbirliğinde bulunmaya yetenekli olmamızı gerektirmektedir.

Suçun bilimsel araştırmasının sonuna geldik; şimdi gerçeğin yüzüne bakacak kadar cesur olmalıyız. Binlerce yıldır insanlık hala bu sorunla nasıl başa çıkılabileceğini bulamamıştır. Uygulanan yöntemlerin hiç biri bir işe yaramamış gibi görünüyor ve dert hala aramızda. Araştırmamız bize bunun neden böyle olduğunu öğretti: kanun dışı yaşam stilinin değiştirilmesi ve yanlış yaşam stillerinin gelişiminin önlenmesi için gerekli olan adımlar hiçbir zaman atılmadı. Bunların dışında gerçekten etkili hiçbir önlem mevcut olamaz.

Sonuçlarımızı gözden geçirelim. Suç işleyen kişinin diğer insanların arasında istisnai bir varlık olmadığını, genel olarak diğer insanlar gibi olduğunu ve davranışlarının insan davranışlarının anlaşılabilir genel bir oyun türü olduğu fikrindeydik. Bu çok önemli bir sonuçtur. Suç işleme eğiliminin alakasız bir şey olmadığını, onun hayata karşı belli bir tutumun işareti olduğunu anlarsak ve bu tutumun nasıl oluştuğunu bilirsek karşımızda artık çözümü olmayan bir sorun yoktur ve değiştirebileceğimize güvenerek işe koyulabiliriz. Fark ettiğimiz gibi suçlu insan seneler boyunca topluma düşman düşünceler ve davranışların alıştırmalarında bulunmuştur ve toplum duygusunun bu eksikliğin kökleri en erken çocukluk döneminde, yaşamın ilk dört ya da beş yılındadır. Bu yıllar içerisinde başka insanlarla alakasının gelişimi engellenmiştir. Bu engelin annesiyle, babasıyla, kardeşleriyle, ayrıca çevresinin toplumsal önyargılarıyla, çevresindeki özel zorluklarıyla ve benzer durumlarıyla nasıl bir bağlantı içerisinde olduğunu açıklamıştık. Suçun ve ne türde olursa olsun başarısızlığın sayısız oyun şekillerin

en büyük ortak paydası işbirliğine hazır olma eksikliği, başka insanlarla ve insanlığın iyiliğiyle ilgilenme eksikliğidir ve eğer herhangi bir şey yapmamız gerekiyorsa işbirliği yeteneğini alıştırmalı ve öğretmeliyiz. Her şey bu tek şarta bağlıdır, işbirliği yeteneğine.

Suçlu kişi bir noktada diğer başarısız insanlardan ayrılır. İşbirliğine karşı süregelen ve devam eden alıştırmalarından dolayı diğerleri gibi o da hayatın normal görevlerinde başarılı olma umudunu yitirmiştir; fakat o belli bir girişimciliği korumuştur ve onu yaşamın yararsız tarafına yöneltmiştir. Orada oldukça faaldir ve kendi gibi gördükleriyle birlikte başka suçlar işleyebilmektedir. Bundan dolayı nevrozlu insandan, intihar edenden ya da alkolikten ayrılır. Fakat etkinlik alanında oldukça sınırlıdır. Bazen suç işlemekten başka çaresi kalmaz ve muhtemel suçların bile tüm alanı ona açık olmaz ancak tek bir şekilde suç işleyebilir, bu her zaman işlediği suçtur. Bu onun etkinlik alanıdır; tıpkı bir tuzağa yakalanmış ve orada kapalı kalmış gibidir. Bu durum sayesinde onun ne kadar cesaretsiz olduğunu görürüz; cesareti eksik olmalı, çünkü cesaret sadece işbirliği konusundaki yeteneğin bir parçasıdır.

Suçlu kişi zamanını, düşüncelerini ve duygularını kanun dışı etkinliklerine hazırlamakla geçirir. Bir hamlede toplum duygusundan geri kalan kırıntıları nasıl yok edebileceğinin planını gündüz yapar ve gece rüyasını görür. Onu bir suçlu 'olmaya' zorlayan özürler ve savunmalar, hafifletici sebepler arar. Toplum duygusunun duvarını yıkmak çok kolay değildir; çok dirençlidir; ama o bir suç işlemek istiyorsa bu engeli aşmanın bir yolunu – belki o güne kadar duymuş olduğu hakaretleri düşünerek, ya da sarhoş olarak – bulmalıdır. Bu, onun sürekli olarak kendi durumunu destekler anlamda nasıl yorumlayabildiğini fakat aynı

zamanda onu eğitmekle neden hiçbir yere varamayacağımızı da anlamamıza yardımcı olur. O dünyayı kendi gözüyle görür ve onun bütün bir yaşam için yeterince sebebi vardır. Onun tutumunun nasıl geliştiğini meydana çıkaramazsak onu değiştirmeyi umut edemeyiz. Fakat onun bizimle boy ölçüşemeyeceği bir avantajımız vardır. Bu bizim onunla birlikte, onun içinde kaybolduğu labirentlerden bir çıkış yolu aramamıza yardımcı olan başkalarıyla paylaşma ve onlarla ilgilenme duygumuzdur.

Suçlu kişi, zorluklarla karşılaştığı zaman, toplum bilinci ile onları aşmaya cesaret edemeyip rahat bir yol aradığı zaman bir suçu planlamaya ve hazırlamaya başlar. En sık karşılaştığımız durum elbette para bulmak zorunda olmasıdır. Her insan gibi o da emniyet ve üstünlük hedefi için çabalar. Zorlukları yok etme ve engelleri aşma arzusuna sahiptir. Ama çabaları toplumun çerçevesi dışında kalmaktadır: onun hedefi, hayali kibirli üstünlüğün hedefidir ve o hedefe kendini polis, yasalarımız ve toplumumuzun organizasyonuna karşı galip hissederek ulaşmaya çalışır. Bu onun kendisine karşı oynadığı bir çeşit oyundur – yasalara karşı gelmek ve yakalanmamak, kimsenin onu yakalayamayacağı kadar akıllı olmak. Örneğin bir şişe zehri kullanmayı çok büyük bir zafer olarak görür; sürekli olarak kendini kandırıp coşturur. Genelde yakalanmadan önce birkaç başarısı olur. Tutuklandığı zaman tek düşüncesi şu olur: "Keşke daha zeki olsaydım, o zaman kaçabilirdim ellerinden!"

Tüm bunlarda aşağılık kompleksi kendini gösterir. Çalışma şartlarından ve toplum içindeki yaşamın görevlerinden kaçar. Normal bir başarı için kendini yetersiz görmektedir.

Toplumdan uzaklaşma alışkanlığı zorluklarını daha da arttırır – suçluların çoğu vasıfsız işçidir. Yetersizlik duygusunu ucuz bir üstünlük kompleksi ardına gizler. Ne kadar cesur ve olağandışı

olduğunu düşünür; ama cepheden kaçan bir adama kahraman diyebilir miyiz? Suçlu insan gerçekten de her zaman bir rüya âleminde bulunur; gerçeği bilmez, yolundan vazgeçmek zorunda kalmamak için gerçeği anlamaya karşı savaşmak zorundadır. Bu yüzden sürekli şunları tekrarlar kendi kendine: "Dünya'daki en güçlü erkek benim, çünkü ben herkesi öldürebilirim" ya da "ben herkesten daha zekiyim, çünkü yakalanmadan suç işleyebiliyorum."

Kanun dışı davranışların kökenini, hayattaki ilk yıllarında aşırı ağır yükler altına girmiş olan ya da üzerlerine çok fazla düşülen ve şımartılan çocuklardan nasıl kanun dışı yetişkinler oluştuğunu da gördük. Az gelişmiş olan organlara sahip olan çocukların, ilgilerinin başkalarına da yönelebilmesi için özel ilgiye ihtiyaçları vardır; aksi halde bir tek kendilerini görürler ve doğru şekilde gelişmeye yetersiz olurlar. İhmal edilen, istenilmeyen, aşağılanan ya da nefret edilen çocuklarda da durum buna benzer şekildedir; onlar da hiçbir zaman başkalarıyla gerçek bir işbirliği görmemişlerdir; işbirliğinin sevgi ve ilgi kazanmak için ve zorluklarla başa çıkmanın mümkün olacağını hiç öğrenmemişlerdir. Şımartılmış çocuklar kendi çabalarıyla bir şeyleri elde etmeyi hiç öğrenmezler; onlara göre bir şeyi istemeleri yeterlidir ve dünya onların isteklerini yerine getirmek için acele etmelidir; istedikleri her şeyi elde edemediklerinde kendilerine haksızlık edildiğini düşünürler ve işbirliğine karşı koyarlar. Her suçluda bu türde bir yaşam hikâyesine rastlayacağızdır. Onlar işbirliği konusunda eğitilmemişlerdir; onlar bunu anlayacak yeterlilikte bile değillerdir ve her nerede zorluklarla karşılaşsalar nereden başlayacaklarını bilemezler. Ama biz bu durumda ne yapmamız gerektiğini çok iyi biliyoruz. Onları işbirliği konusunda eğitmeliyiz.

Bilgiye sahibiz ve artık yavaş yavaş yeterince tecrübemiz de var. Eminim bireysel psikoloji bize her bir suçluyu nasıl değiştireceğimizi gösterecektir. Ama tüm suçluları tek tek alıp onların yaşam stillerini değiştirecek şekilde onları tedavi etmemizin ne kadar çok iş olduğunu bir düşünün! Ne yazık ki bizim kültürümüzdeki insanların çoğunda işbirliğine yetenek ancak belli bir noktaya kadar yeterli oluyor; bu nokta aşıldığı anda başarısız oluyorlar. Bu yüzden zor zamanlarda suç işleme oranı her zaman çoğalır. Suç olayını emin bir şekilde yok etmek istiyorsak, tüm insanların büyük bir bölümünü tedaviye almak zorunda oluruz diye düşünüyorum. Bu, her suçluyu ya da suçlu olma ihtimali olan herkesi iyi bir vatandaş haline getirmek için uygulanması zor bir yöntemdir.

Yine de çok şey yapabiliriz. Tüm suçluları tek tek değiştiremeyiz ama yükleri çok ağır olduğu için onları taşıyamayan insanların rahatlamasına katkıda bulunmak için bir şeyler yapabiliriz. İşsizlik ve mesleki eğitim eksikliği konusunda çalışmak isteyen herkese iş sağlamayı mümkün kılmalıyız. Toplum yaşantımızın beklentileri ancak bu şekilde, insanların kayda değer bir kısmının işbirliği yeteneğinin son kalıntılarını kaybedecek kadar yoldan çıkmayacak kadar alçaltmış oluruz. Kuşkusuz suçlu insanların sayısı böylece azalır. Ekonomik durumumuzun bu rahatlatılmasına zamanımızın hazır olup olmadığını bilmiyorum; ama hiç şüphesiz bu yönde çalışmalıyız. Çocuklarımızı da daha sonraki meslekleri konusunda daha iyi eğitmeliyiz, öyle ki hayatla daha hazır ve daha geniş olanaklarla karşılaşabilirler. Bu tür bir eğitim hapishanelerde de verilebilir. Belli bir ölçüye kadar bu yönde adımlar atılmıştır ve belki burada sadece çabalarımızı arttırmalıyız. Her suçluya özel bir tedavi uygulamanın mümkün olmadığını düşünsem de toplu tedavi yoluyla bir çok şeyi başarabiliriz. Örneğin suçlu insanların büyük kısmı ile tıpkı burada yaptığımız

gibi toplum hakkında sorularla ilgili konuşmayı öneriyorum. Onlara sorma ve cevaplama fırsatı vermeliyiz; zihinlerini aydınlatmalı ve onları hayat boyu süren rüyalarından uyandırmalıyız; onları, dünya hakkında özel yorumun coşkusundan ve kendi imkânlarını az değerli görmelerinden kurtarmalıyız; onlara kendilerine sınır koymamalarını öğretmeli ve karşılarına çıkan, birlikte yaşamanın zorlukları ve durumları karşısında duydukları korkularını azaltmalıyız. Bu tür toplu tedaviler sayesinde çok iyi sonuçlar alacağımızdan eminim.

Toplumsal yaşantımızda ayrıca suçlu yada fakir ve yalnız insanlar için bir meydan okumayı oluşturabilecek şeylerden kaçınmalıyız. Fakir ve zengin arasındaki fark çok büyük olduğunda zor durumda olanlar gerektiğinden fazla asabi olurlar ve onlara meydan okunmuş olur. Bu yüzden her türlü gösterişten kaçınmalıyız; sahip olunan milyonları her fırsatta dile getirmek gereksizdir. Geri kalmış ve sorunlu çocukların tedavisinden sarsılmazlıklarını sınav etmenin tamamen anlamsız olduğunu öğrendik. Çünkü onlar, çevreleriyle savaş halinde olduklarına inandıkları için tutumlarında direniyorlar. Aynı şey suçlu insanlar için de geçerlidir. Dünya çapında polis memurlarının, hâkimlerinin, hatta bizim koyduğumuz yasaların suçlulara meydan okuduğunu ve onların böylece tüm güçlerinin gerilmesine neden olduğunu görebiliyoruz. Bu tutumun değişmesi gerekir. Asla tehditler olmamalı, bu kadar çok konuşmamalıyız ve asla suç işleyen insanların isimlerini dile getirmemeli ya da onlara bu kadar kamusal ilgi sağlamamalıyız. Sertliğin ya da hoş görünün bir suçluyu değiştirebileceğine inanmamalıyız. O ancak durumunu daha iyi anlarsa değişir. Elbette insancıl olmalıyız; suçluların idam cezası alacaklarını duyduklarında bunun onlara engel olacağını düşünmemeliyiz: gördüğümüz gibi idam cezası bazen sadece

oyunun heyecanını arttırıyor ve elektrikli sandalye ile idam edilen suçlular bile son saniyelerinde yakalanmamak için hangi hataları yapmamaları gerektiğini düşünürler.

Suçluları bulma çabalarımızı etkili bir şekilde çoğaltabilmemiz büyük bir yardım olurdu. Benim gördüğüm kadarıyla suçluların yüzde kırkı, belki daha da fazlası, yakalanmıyor ve bu gerçek bir suçlunun hatalı yaşam anlayışının arka planında her zaman mevcuttur. Neredeyse hepsi suç işlediği ve yakalanmadığı fırsatlar bilmektedir. Bazı konularda iyileşmeler mevcut ve çabalarımız doğru yönde ilerlemektedir. Önemli olan bir şey de suçluların aşağılanmaması veya onlara, ne hapishanede ne de tahliyelerinden sonra meydan okunmamasıdır. Bu iş için uygun olan insan türü seçildiği takdirde gardiyan sayısını çoğaltmak faydalı olabilir; yardımcıların kendileri ise toplumun ve işbirliğinin anlamı hakkındaki sorunlar konusunda eğitimli olmalıdır.

Bu önlemlerle çok şey başarabiliriz. Buna rağmen bu şekilde suçluların sayısını bizim istediğimiz kadar azaltamayız. İyi ki başka bir yöntem daha var, çok geçerli ve başarı vaat eden bir yöntem. Çocuklarımızı işbirliği konusunda çok yetenekli hale getirirsek, onların toplum duygularını geliştirebilirsek, suçluların sayısı bir hayli azalmak zorunda kalacak ve başarılar çok yakın gelecekte hissedilebilecektir. Bu tür çocukları kolay kolay kışkırtmak veya baştan çıkarmak mümkün değildir; yaşamları boyunca zorluklarla ve acılarla karşılaşsalar bile başka insanlara olan alakaları asla tam olarak kaybolmaz. Toplum içerisinde başkalarıyla çalışma ve yaşam sorunlarını tatminkâr bir şekilde çözme yetenekleri bizim neslimizden çok daha fazla olurdu. Birçok suçlu çok erken yaşta yanlış yola düşer. Başlangıç tarihi neredeyse her zaman gençlik yıllarıdır; işlenen suçların çoğu muhtemelen on beş ile yirmi sekiz yaş arasındaki insanlar tarafından işlenmektedir. Yani bizim

başarımız çok yakın zamanda görülebilmelidir. Ve sadece bu da değil: eminim çocuklar doğru şekilde eğitildiklerinde tüm ev yaşantılarını iyi yönde etkileyebilirler. Bağımsız, ileriye bakan, emin, iyi gelişmiş olan çocuklar anne babaları için yardımcı ve tesellidirler. Bir toplum ve işbirliği anlayışı hemen anında tüm dünyaya yayılırdı; tüm insanlığın toplumunun atmosferi çok daha yüksek bir seviyeye çıkardı. Çocukları eğitirsek aynı zamanda ebeveynlerini ve öğretmenlerini de etkilemiş oluruz.

Şu ana kadar çözülmemiş olan tek sorun, tedavimize başlayacağımız en etkili noktanın neresi olduğu, çocukları daha sonraki yaşamlarındaki sorunlarla ve zorluklarla başa çıkabilecek şekilde geliştirmek için izlememiz gereken yolun hangisi olduğudur. Belki ebeveynleri eğitebiliriz? Yok, hayır; bu öneri çok fazla umut vaat etmiyor bize. Ebeveynleri yakalamak çok zordur ve özellikle eğitilmesi gerekenleri hiç göremiyoruz. Onlara ulaşamıyoruz ve başka bir yol aramamız gerekiyor. Belki tüm çocukları yakalamalı, onları kilitlemeli, cezalarını tecil etmeli ve tüm zaman boyunca onları dikkatlice gözetim altında tutmalıyız? Bu da daha iyi bir öneri değilmiş gibi geliyor. Ve buna rağmen üzerinde ilerlenebilecek ve gerçekten çözüm oluşturabilecekmiş gibi görünen bir yol var. *Öğretmenleri* toplumsal ilerlememizin araçları haline getirebiliriz: onları, ailelerde yapılan hataları düzeltecek, iyileştirecek ve çocukların toplumsal duygularını çevrelerindeki insanlara genişletecek hale getirebiliriz. Bu, okulun gayet normal bir gelişimi olurdu. Aileler çocukları daha sonraki yaşamlarındaki görevlere yönelik eğitecek kapasitede olmadıkları için, okullar, ailenin uzatılmış kolu olarak kurulmuştur. Neden okullardan insanlığı topluma daha uygun, daha çok topluma bilincine sahip bütünü daha fazla düşünecek bir varlık haline getirmek için yararlanmayalım?

Çabalarımızı, takip eden temel düşünceler üzerine kurmak zorunda olduğumuzu göreceksiniz. Onları kısaca toparlamak isterim. Günümüz toplumunda yararlandığımız tüm başarıların imkânları, toplumun yararı için kazanımlarda bulunan insanların çabalarından dolayı mümkün olmuştur. Bir insan işbirliği için hazır olmadığında, başkalarını düşünmediği zaman, bütün varoluşu boşunadır. Geriye hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolur. Sadece toplum için yararlı olan insanların eserleri kalıcı olur. Onların ruhu hala canlıdır ve var olmaya devam edecektir. Bu gerçeği çocuklarla olan çalışmalarımızda temel haline getirirsek toplum bilincinde olan faaliyetlere doğal bir eğilim ile birlikte büyüyeceklerdir. Zorluklarla karşılaştıkları zaman güçleri onları terk etmeyecektir: en büyük zorlukları bile göze toplumun yararı doğrultusunda çözecek güce sahip olacaklardır.

10. İŞ VE MESLEK

Her insanın kendini içerisinde bulduğu üç yükümlülük, yaşamın üç büyük görevini oluşturmaktadır ama bunların hiç biri diğerlerinden bağımsız olarak çözülemez, her biri diğer ikisiyle başarılı bir yakınlaşmayı gerektirir. Öncellikle çalışma görevine bağlıyızdır. Gezegenimizin yüzeyinde, onun hammaddelerine, toprağının verimliliğine, minerallerinin zenginliğine bağımlı, iklimine, atmosferine muhtaç şekilde yaşıyoruz. Bizim için belirlenmiş olan bu şartların sorununa doğru cevabı bulmak her zaman insanlığın görevi olmuştur ve kusursuz cevap bugüne kadar hala bulunamamıştır. İnsanlık her çağda belli bir seviyede olan bir çözüm bulmuştur ama iyileştirme ve daha fazla ilerleme için çabalamak her zaman zorunlu olmuştur.

Bu görevi başarmanın en iyi yolu ikincisinin çözümünden doğmaktadır: Bizi bağlayan ikinci bağ, insan olmamız ve başka insanlarla birlikte yaşadığımız gerçeğidir. İnsanın duruşu ve davranışları, dünyada türünün tek örneği olsaydı, çok başka olurdu. Hep diğer insanları hesaba katmak, onlara uyum sağlamak, onları düşünmek zorundayız. Bu görev en iyi arkadaşlıkla, toplum duygusuyla ve işbirliği ile çözülür. Bu görevin çözüme ulaştırılmasıyla ilk görevimiz konusunda oldukça büyük ilerleme kaydetmiş oluyoruz.

Sadece insanlar birlikte çalışmayı öğrendikleri için iş bölümünün büyük keşfi mümkün olmuştur; insanlığın iyiliğinin en önemli emniyeti olan bir keşif. İnsan yaşamının devam etmesi, başkalarının beraberliği ve geçmişteki çalışmaların sonuçları olmaksızın, topraktan sadece kendisini geçindirmek için çaba harcaması sonucunda, mümkün olmazdı. İş bölümü sayesinde çok sayıda marifetin sonuçlarını bir araya getirebilir ve bir çok çeşitli unsuru, herkesin toplumun yararına katkıda bulunacak ve toplumun tüm üyelerine yaşamın tadının güvencesini ve çeşitli olanaklarını sağlayacak şekilde birleştirebiliriz. Yapılabilecek her şeyi yaptığımız konusunda kendimizi methetmemizin mümkün olmadığı doğrudur; iş bölümünün bile ulaşabileceği en tatminkar noktasına ulaştığını iddia edemeyiz. Ama çalışma sorununu çözmek için gösterilen her gayret, bu iş bölümü çerçevesi ve çalışmamız sayesinde çevremizdeki insanların iyiliklerine katkıda bulunmanın toplumsal çabası içerisinde gerçekleşmelidir.

Bazı insanlar bu sorundan kaçınmaya çalışmaktadır; hiç çalışmamaya ya da genel insanlık yararının sınırları dışında faal olmaya çalışmaktadır. Fakat her zaman, bu sorundan kaçındıklarında, amaçlarının esasında çevrelerindeki insanların sırtından geçinmek olduğunu göreceğiz. Onlar şu veya bu şekilde, kendileri hiçbir şey yapmadan, başkalarının çalışmaları sayesinde yaşamaktadırlar. Bu, şımartılmış çocukların yaşam stilidir: o bir zorluk ile karşılaştığında her seferinde bu zorluğun arkadaşları tarafından onun yararına çözülmesini ister ve insanlığın birlikte çalışmasının gelişimini engelleyen ve yaşam sorunun çözümü ile aktif bir şekilde meşgul olanlara haksız ağırlıklar yükleyen de esasen bu şımartılmış çocuktur.

Üçüncü bağlam her insanın var olan iki cinsiyetten birine sahip olmasıdır. Onun diğer cinse yaklaşması ve cinsel rolünü yerine getirmesi onun insanlığın devam etmesine olan katkısıdır. Bu karşıt

cinsiyet üyelerinin birbirleriyle olan bu ilişkisi de insanlara çeşitli görevler yüklemektedir ve onlar da kendi başlarına, diğer iki görevden bağımsız şekilde çözülemezler. Sevgi ve evlilik sorununun başarılı çözümü için iş bölümünün yasalarına uygun bir uğraş gerektiği kadar, başka insanlarla nazik ve kibar bir ilişki içinde olmak da zorunludur. Daha önce gördüğümüz gibi günümüzde bu sorunun, toplumun ve iş bölümünün şartlarına en uygun olan çözümü, tek eşliliktir. Bir insanın bu görev karşısındaki davranışı onun işbirliği yeteneğinin bir ölçütüdür.

Bu üç göreve asla birbirinden ayrı şekilde rastlamak mümkün değildir. Onlar birbirlerine kenetlenmiş durumdadırlar ve birbirlerine karşılıklı sebep olurlar; birinin çözümü diğerinin çözümüne yardımcı olur ve gerçekten de aynı durumun ve aynı sorunun – her insancıl varlığın var olduğu çevrede yaşamı korumasını ve devam ettirmesini zorunlu kılan sorunun – farklı yönleri olduğunu söyleyebiliriz.

Annelik çalışması sayesinde insanlığın yaşamına katkıda bulunan bir kadının insanlığın iş bölümünde mükemmel bir yer işgal ettiğini burada tekrarlamak istiyoruz. Çocuklarının hayatlarıyla yakından ilgileniyorsa ve onlara iyi insan olmanın yollarını gösteriyorsa, onların ilgilerini genişletip beraberliğe yönelik eğitiyorsa, bir annenin yaptıklarının değeri paha biçilmezdir. Günümüz kültüründe bir annenin işine hak ettiğinden daha az değer verilmektedir ve çoğunlukla çok da gözde olmayan ya da şerefli bir iş olarak görülmemektedir. Bu uğraş ancak dolaylı olarak ücretlendirilmektedir ve bunu asıl meslek olarak yapan kadın genellikle ekonomik olarak bağımlı halde bulunmaktadır. Bir ailenin başarısında ise anne ve babanın çalışmaları eşit ölçüde pay sahibidir. Annenin ev işlerini yapması ya da bağımsız olarak çalışması onun anne olarak başardıklarını eşinin rolünden daha az değerli kılmaz.

Çocukların mesleki tercihlerinin gelişimine ilk etkiler anneden kaynaklanmaktadır. İlk dört ya da beş yıldaki uğraşlar ve alışkanlıklar çocuğun yetişkin yaşamındaki faaliyetlerin asıl alanları için son derece önemlidir. Meslek danışmanlığı için ne zaman yardımım istense denetlediğim kişinin en erken çocukluk dönemini ve o zamanki tercihlerini sorarım: bu zamana dair olan hatıralar çocuğun en sabırlı hangi uğraşta bulunduğunu çok keskin bir şekilde gösterir, onun idealini ve temelinde yatan düşünce şemasını açığa çıkarır. En erken hatıraların anlamına daha sonra tekrar değineceğim.

Eğitim konusundaki bir sonraki adımı okul üstlenir ve günümüz okulların çocuğun gelecekteki uğraşına, ellerini, gözlerini ve kulaklarını eğitmesine, yeteneklerine ve faaliyetlerine daha fazla ilgi gösterdiğini düşünüyorum. Bu genel alıştırmalar dersler kadar önemlidir. Fakat meslek derslerin de çocuğun mesleki gelişimi üzerinde çok etkili olduğunu unutmamalıyız. İnsanlarda daha sonra sık sık okulda öğrendikleri Latince ya da Fransızcayı unuttuklarını duyuyoruz; ama buna rağmen bunları öğretmek belki de çok yanlış değildi. Geçmiş ile bir araya getirilen tanışmışlıkları sayesinde eğitimleri zekâ yeteneklerinin hepsini eğitmenin fırsatını sağlamıştır. Elişi ve sanatın da çok değer verildiği modern okullar vardır; bu şekilde de çocuğun tecrübelerini zenginleştirip onun özgüvenini kuvvetlendirebiliriz.

Başlangıçtan itibaren daha sonraki yaşantısında hangi mesleği yapmak istediğini bildiğinde çocuğun gelişimi çok daha kolay gerçekleşir. Çocuklara büyüdüklerinde ne olmak istediklerini sorduğumuzda neredeyse her zaman bir cevap alırız. Bu cevaplar çok iyi düşünülmeden verilir ve uçak pilotu ya da lokomotif sürücüsü olmak istediklerini söylediklerinde bunu neden yapmak istediklerini bilmezler. Bizim görevimiz gerekçelerini, yürümek

istedikleri yollarını, teşvik edici sebeplerini, pozisyonlarını, güç çabalarının hedeflerini ve kendilerince bunu en iyi ne şekilde gerçekleştirebileceklerini anlamaktır. Cevapları bize ancak onlar için üstünlük anlamına gelen bir tür meslek gösteriyor; ama bu meslekten yola çıkarak hedeflerine ulaşmalarını sağlamak için başka olanaklar da bulabiliriz.

On iki ya da on dört yaşındaki bir çocuk daha sonra hangi meslekte çalışmak istediğini çok daha iyi bilmelidir ve bu yaştaki çocukların daha sonraki yaşantısında ne yapmak istediğini bilmediğini duyduğum zaman hep endişelenirim. Hırs konusunda açıkça görülen eksiklik onun hiçbir konuya ısınamayacağı anlamına gelmez. Muhtemelen aşırı derecede hırslıdır fakat bu konuda açıkça konuşacak kadar özgüveni yoktur. Bu tür durumlarda onun en sevdiği tercihleri, yeteneklerini öğrenmeye çalışmalıyız. Bazı çocuklar on altı yaşında mezun olduklarında gelecekteki meslekleri konusunda hala kararsızdırlar. Çoğu zaman mükemmel öğrencilerdir ama hayatlarının nasıl devam edeceğini bilmezler. Bu çocukların çok hırslı olduklarını fakat işbirliği konusunda çok da yetenekli olmadıklarını fark edeceğiz. İş bölümü yapılan dünyadaki yerlerini henüz bulamamışlar ve hırs dolu isteklerinin gerçekleşmesi için hangi yolu gitmeleri gerektiği konusunda da emin değildirler. Bu yüzden çocuklara erken zamanda ne olmak istediklerini sormak uygundur; ben bu soruyu sık sık okullarda soruyorum, öyle ki çocuklar bu soru hakkında düşünmeye teşvik olurlar, soruyu unutmazlar ve de cevabını kendilerine saklarlar. Onlara bu uğraşı neden seçtiklerini de sorar ve çoğunlukla çok aydınlatıcı ayrıntılar öğrenirim. Bir çocuğun meslek seçiminden tüm yaşam stilini görebiliriz. Çabasının temel yönünü ve onun değer cetvelinde en üstte yer alan değerlerini gösterir bize. Bu değerlendirmeyi ona bırakmalıyız, çünkü biz kendimiz hangi mesleğin daha yüce veya daha değersiz olduğunu bilemeyiz. Bir

insan işini yapıyorsa ve bunu yaparken başkaları için verimli oluyorsa mesleği herhangi diğer bir meslek ile aynı genel yararlılıkta bulunur. Tek görevi kendini geliştirmek, geçimini kendi sağlamak ve amaçlarını iş bölümü yasaları ile uyumlu hale getirmektir.

Her mesleğe sahip olabilecek ve buna rağmen memnun olmayacak olan insanlar vardır. Onlar aslında meslek değil, rahat bir üstünlük garantisi isterler. Yaşam sorunlarıyla karşılaşmamayı dilerler, çünkü onlara göre hayatın onların önüne sorun çıkarması saygısızlıktır. Bunlar yine başkaları tarafından tahammül edilen şımartılmış çocuklardır. Erkeklerin ve kadınların belki büyük bir çoğunluğu dört ya da beş yaşında olduklarında seçmiş oldukları yönden çok memnundur ve bu eski tutkuyu unutamazlar ama ya ekonomik nedenlerden dolayı ya da anne babalarının baskılarından dolayı başka bir yolda ilerlemek ve onlara eğlenceli gelmeyen bir meslek seçmek zorunda kalmışlardır. Bu erken çocukluk döneminde alıştırma yapmanın öneminin bir başka işaretidir. Bir çocuğun en erken hatıralarında yüzleri tanıma konusunda bir merak keşfedersek gözlerini kullanacağı bir meslek için çok uygun olduğu sonucuna varabiliriz. Meslek danışmanlığı sırasında en erken anılara çok önem vermelidir. Çocuk örneğin bir başka kişinin etkilerinden, rüzgarın sesinden, çan seslerinden bahseder. Onun bir duyma-tipi olduğunu biliyoruz ve müzikle uğraşacağı bir meslek için uygun olduğunu tahmin ederiz. Başka anılarda hareket olaylarına rastlarız. Bu insanlar daha fazla hareketlilik isterler; onlar belki dışarıda çalışmayı ya da sık sık seyahat etmeyi gerektiren mesleklerden memnun olurlar.

Başka aile üyelerini geçmek ve özellikle anne ya da babadan daha fazlasını yapma çabası çok yaygındır. Bu çaba çok değerli olabilir; daha yaşlı kuşağın bulunduğu mevkiden daha ilerde olmak bizi çok mutlu eder. Bir çocuk babasının mesleğindeki başarısını

geçmek isterse babanın tecrübesi belli bir yere kadar onun için mükemmel bir başlangıç olabilir. Bir polisin çocuğu çoğu zaman hâkim ya da avukat olmayı amaçlar; bir baba bir doktorun yanında çalışıyorsa çocuk kendi doktor olmak ister. Bir baba ilköğretim okulu öğretmeni ise çocuk üniversitede profesör olma çabasına girer.

Çocukları incelediğimiz zaman sık sık onların daha sonraki meslekleri için nasıl alıştırma yaptıklarını fark ederiz. Örneğin öğretmen olmak isteyen bir çocuk diğer çocukları etrafında toplar ve onlarla okulculuk oynar. Bu oyunlar bize mevcut olan tercihler konusunda iyi ip uçları verir. Anne olmaya hazırlanan bir kız çocuğu bebeklerle oynayacak ve mümkünse çocuk bakımı konusunda alıştırmalarda bulunacaktır. Anne rolüne uygun olan bu alıştırmanın sevinci teşvik edilmelidir; küçük kız çocuklarına bebek vermek konusunda tereddüt etmemeliyiz. Bazı insanlar bu şekilde onları gerçeklerden uzaklaştırdığımızı düşünürler ama gerçek şudur ki, bu şekilde onun görevlerini yerine getirerek kendilerini annelerinin yerlerine koyarlar. Hayatın çok erken bir döneminde bunu yapmaya başlamaları iyidir; meslek tercihleri bir kere başka bir yere sabitlenirse çok geç olur. Birçok çocuk mekanik ve teknik olaylardan zevk alır; bu da daha sonraki yaşamda meslek isteklerini gerçekleştirebilirlerse büyük verimlilik sağlayacaktır.

Bir de asla öncü bir pozisyonda bulunmak istemeyen çocuklar vardır. Onların asıl istekleri emirlerine girebilecekleri başka bir çocuk ya da bir yetişkinden oluşan bir lider bulmaktır. Bu çok istenilen bir gelişme değildir ve ben bu tür dalkavukçuluk eğilimlerini yok etmek isterim. Bu tür çocukları başka bir yola sevk edemezsek daha sonraki yaşantılarında lider pozisyonlar için uygun olmayacak, basit işçilerin görevlerini yerine getirecekleri, tekdüze ve yapmaları gereken her şeyin onlara ayrıntısıyla emredildiği meslekler seçeceklerdir kendilerine.

Hazırlıksız bir şekilde hastalığın ya da ölümün bilmecesiyle karşılaştırılan çocuklar bu gerçeklerle uzun bir süre meşgul olurlar. Doktor, hemşire ya da kimyacı olmak isterler. Onların isteklerini benim fikrime göre teşvik etmek gerekir; kanımca bu tür fikirlere sahip, daha sonra doktor olan çocuklar alıştırmalarına çok erken yaşta başlamışlardır ve mesleklerini severler. Ölüm tecrübesi bazen başka şekilde de aşılmaktadır. Çocuk ölümü sanat ya da edebi eserlerle aşma hırsına sahiptir ya da özverili şekilde dindar olur.

Meşguliyetsiz bir varoluşun, dalgınlığın ve tembelliğin hatalı alışkanlığı da çok erken başlar. Bir çocuğun daha sonraki yaşamında dosdoğru sorunların üzerine yürüdüğünü fark ettiğimizde başarısızlığının sebeplerini bilimsel açıdan incelemeli ve mümkün mertebe düzeltmeliyiz. Tüm isteklerimizi çalışmadan bize sağlayan bir gezegende yaşıyor olsaydık tembel olmak muhtemelen bir erdem çalışkan olmak ise ayıp sayılırdır. Bizim dünyamızın şartlarında ise meslek sorununun en mantıklı ve akla en uygun çözümüçalışmak ve verimli olma isteği duyarak birlikte etkin olmaktır. İnsanlık bunu ezelden beri tahmin etmiştir; onları şimdi bilimsel bakış açısından görüyoruz.

Dahi insanlarda göze batan onların en erken gençlik zamanlarından başlayarak alıştırmalar yapmalarıdır ve dâhinin sorunu tüm konuyu aydınlatabilir fikrindeyim. Sadece toplumun iyiliğine çok fazla katkıda bulunmuş olan insanlara dahi denir. Gelecek kuşakların yararına hiçbir şey bırakmamış olan dahiler düşünemiyoruz. Marifetler, tüm insanların arasındaki en toplum bilincinde olanların kazanımlarıdır ve büyük dahiler kültürümüzün tüm seviyesini yüceltmişlerdir. Homer şiirlerinde sadece üç renk tanır; bu üçü tüm farklılıklar için yeterli olmalıdır. O zamanlardaki insanlar hiç şüphesiz daha fazla renk ayırt edebiliyordu fakat aralarındaki farklar çok düşük sanıldığı için hepsini tek tek

adlandırmak onlara gereksiz geliyordu. Şu anda bildiğimiz bütün o renkleri ayırt etmemizi kim öğretti bize? Bu elbette ki sanatçıların ve ressamların eseridir. Bestekârlar işitme duyumuzu olağanüstü şekilde hassaslaştırmıştır. Günümüzde ilkel insanın kaba sesleriyle değil de uyumlu seslerle konuşuyorsak müzisyenlerdir bize bunu öğreten; ruhumuzu zenginleştiren ve yeteneklerimizi geliştirmemizi bize öğretenler onlardır. Duygumuzun derinliklerini bize açan ve daha iyi konuşmamızı ve daha iyi anlamamızı kim sağlamıştır? Bunlar şairlerdir. Konuşmamızı zenginleştirmişlerdir, onu daha kibar hale sokmuş ve hayatın tüm amaçlarına uygun hale getirmişlerdir. Hiç şüphesiz ki dahiler tüm insanların arasında toplum bilincine en çok sahip olanlardır. Belki davranışlarının ve tutumlarının bazı yönlerinde çok az toplum bilinci fark ediyoruzdur ama hayatlarının bütününde onu görürüz. Onlar için, işbirliği içerisinde çalışmak başkaları için olduğu kadar kolay değildir. Zor bir yol yürüdüler ve çok zorluklarla başa çıkmak zorunda kaldılar. Çoğunlukla az gelişmiş organlar yüzünden ağır yükler altındaydılar. Neredeyse tüm olağanüstü insanlarda organik açıdan bir yetersizlik fark ediyoruz ve yaşamlarının başlangıçlarında az çok ihmal edildikleri, fakat sorunlarına karşı cesur bir şekilde savaştıklarını ve sonunda aştıkları duygusuna kapılırız. Çalışma alanlarını ne kadar erken zamanda belirlediklerini ve çocukluklarında ne kadar hırslı bir şekilde alıştırmalarda bulunduklarını belirtmek istiyoruz. Duyularını keskinleştirdiler, öyle ki dünya sorunlarıyla erkenden temasa geçmişler ve onları anlamayı öğrenmişlerdir. Bu erken alıştırmalardan sanatlarının ve dehalarının doğanın hak edilmemiş bir hediyesi ya da kalıtımı değil, kendi yaradılışları olduğu sonucuna varabiliyoruz. Onlar savaştılar ve biz kutsandık.

Bu erken çabalar daha sonraki başarıların en iyi temelidir. Üç ya da dört yaşında yalnız olan bir kız çocuğumuzun olduğunu farz

edelim. Bir bebek şapkası dikmeye başlıyor. Çalışmasının ortasında ona rastladığımızda onun ne kadar güzel bir şapka olduğunu söylüyoruz ve onun daha güzel nasıl olabileceğine dair ona önerilerde bulunuyoruz. Küçük kız teşvik olur ve cesaret kazanır. Daha fazla çaba harcar ve giderek daha becerikli olur. Fakat şunu söylediğimiz farz edin: "İğneyi oraya koy! Onu bir yerinde batıracaksın! Ayrıca zaten bir şapka yapman gerekmez. Şehre ineriz ve sana daha güzelini alırız." Bu durumda küçük kız çabalarından vazgeçerdi. Bu iki kızı daha sonraki yaşamda karşılaştırsak birinin sanatçı zevkini geliştirdiğini ve işinde mutlu olduğunu fark ederiz; diğeri ise ne yapacağını bilmez ve her zaman kendi yaptıklarından çok daha güzel şeyler satın alınabileceğini düşünür.

Paranın değeri bir ailede gereğinden çok vurgulanıyorsa çocuklar çalışma sorununu sadece kazanabilecekleri para bakış açısı altında görmeye eğilimine kapılabilir. Bu çok büyük bir hatadır; bu tür çocuklar toplum için yararlı olabilecekleri istekleri takip etmezler. Herkesin kendi geçimini kendi sağlaması gerektiği doğrudur ve bu noktayı ihmal eden ve başka insanlara yük olan insanların var olduğu da doğrudur. Ama bir çocuk sadece para elde etmenin peşine düşerse işbirliği yolundan sapması ve sadece kendi çıkarlarının peşine düşmesi çok kolaydır. 'Para elde etmek' onun hedefiyse ve kendisinde hiçbir toplum duygusu mevcut değilse parayı çalarak ya da insanları kandırarak 'elde etmenin' onun için bir mahzuru yoktur. Bu kadar ileri gitmeyip az ölçüde bir toplum duygusuna sahip olsa bile bir insan çok fazla para kazanabilir ama faaliyeti çevresindeki insanlara çok yarar sağlamayacaktır. Zor zamanlarımızda bu ilkeler doğrultusunda başarılı olup zengin olmak mümkündür. Hatalı bir yol da bazen tek bir noktada başarılıdır. Bu konuda şaşırmamalıyız; doğru tutuma sahip olan bir insanın hayatında mutlaka başarılı olacağına

söz veremeyiz. Fakat cesaretini kaybetmeyeceğini ve öz saygısını yitirmeyeceğini öngörebiliriz.

Meslek bazen toplumun ve sevginin sorunlarından kaçınmak için bahane olarak kullanılabilir. Toplum yaşantımızda sevgi ve evlilik sorunlarından kaçınmak için bir meslekteki aşırı parlama oldukça sık kullanılmaktadır. Bazen meslek bu konulardaki başarısızlığın özrünü de oluşturmak zorunda kalabilir. Bir adam tutkuyla kendini dükkânına adamıştır ve şöyle düşünür: "Evliliğime harcayacak çok fazla vaktim yok, bu yüzden eşimin mutsuz olmasının sorumlusu ben değilim." Özellikle nevrozlu insanların o iki sorundan, sevgi ve toplum sorunlarından kaçınmaya çalıştıkları görülür. Diğer cinse yakınlaşmak için hiçbir girişimde bulunmazlar ya da yanlış hamleler yaparlar. Arkadaşları yoktur ve başka insanlar onları ilgilendirmez. Ama gece gündüz mesleki açıdan meşguldürler. Başka hiçbir şey düşünmezler ve bunun rüyasını görürler. Kendilerini gererler ve bu gerginlik içerisinde nevrotik belirtiler gösterirler; mide sorunları ya da benzer şikâyetler. Bu durumda mide sorunlarının onları toplumun ve evliliğin sorunlarıyla ilgilenmelerinden men edeceğine inanmaya başlarlar. Başka durumlarda bazı insanlar da sürekli olarak meslek değiştirir. Onların aklına her zaman daha çok hoşlarına gidecek etkinlikler gelir. Sonunda aslında hiçbir şey yapmadıkları belli olur; onlar sadece bir etkinlikten diğerine sıçrar dururlar.

Sorunlu çocuklardaki en temel görevimiz onların eğilimlerinin en önemli alanlarını keşfetmektir. Bu durumda onları bir bütün olarak daha kolay cesaretlendirebiliriz. Hiçbir meslekte mutlu olamayan genç insanlar durumunda ya da mesleklerinde başarısız olmuş daha yaşlı insanlar konusunda onların gerçekte en çok neyle ilgilenmeyi sevdiklerini bulmaya çalışılmalıdır. Bundan yola çıkarak uygun tedbirler sonucunda mesleki açıdan teşvik edilmeli

ve aynı zamanda onlar için uygun iş yerleri bulunmalıdır. Bu her zaman kolay değildir. İşsizlerin çok sayıda olması günümüzde ciddi endişelere yol açmaktadır. Bu, insanların işbirliğini daha iyi bir hale getirmeye çalıştıkları bir çağ için iyiye işaret değildir. Bu yüzden işbirliğinin önemini anlamış olan herkesin işsizliğin ortadan kalkması, çalışmak isteyen herkesin çalışmasını sağlamak için çaba harcaması gerektiğine inanıyorum. Bu soruna çare bulmanın en uygun tedbirleri meslek ve teknik okulların kurulması ve yetişkin insanların eğitiminin ilerletilmesidir. Birçok işsiz insanın mesleki öğrenimleri ya da ihtisasları yoktur. Bunların birçoğu için toplumdaki yaşam belki de tamamen önemsizdir. Diğer insanlar için toplumun eğitimsiz ve toplumun iyiliğine hiçbir katkıda bulunmayan insanları taşımak zorunda olmak büyük bir yüktür. Bu insanlar gerçekten geri kaldıkları ve ihmal edildikleri duygusuna sahiptirler, eğitimsiz ve mesleksiz insanların suçluların, nevrozların ve intihar edenlerin büyük bir bölümünü oluşturduklarını anlayabiliriz. Eksik eğitimlerinden dolayı onlar insanlığın artçı birliklerinden geri kalırlar: tüm ebeveynler, öğretmenler, insanlığın geleceğini ve ilerlemesini önemseyen tüm insanlar tüm çocukların daha iyi bir eğitim görmeleri ve onlardan daha az sayıda çocuğun genelde kendilerine yer olmayan yetişkin yaşantımızın iş bölümüne dâhil olmamaları yönünde çalışmalıdır.

11. İNSAN VE HEMCİNSİ

İnsanlığın en eski güdüsü insanı kendi hemcinsine katılmaya iten dürtüdür. Hemcinsimizle kurduğumuz bu ilişki sayesinde türümüzün tüm ilerlemeleri gerçekleşmiştir. Aile, bu temasın önemli olduğu bir yaşam şeklidir; tarihimizin en başından beri aile kurma eğilimlerine rastlarız. İlkel kabileler beraberliklerini kabile üyeliğini belirgin bir şekilde ifade eden ortak sembollerle belirtirdi. En basit ilkel din bir toteme tapılmasıdır. Gruplardan biri belki bir kertenkeleye tapardı, başka bir grup ise bir boğaya ya da bir yılana. Aynı totemin hayranları beraber yaşarlardı ve beraber çalışırlardı. Her grup üyesi kendisini diğerlerin kardeşi gibi hissederdi. Bu ilkel ananelerin oluşturulması, insanlığın işbirliğinin belirlenmesinde ve korunmasında atmış olduğu en büyük adımlardan biriydi. Bu ilkel dinlerde gerçekleştirilen şenliklerde örneğin kertenkeleye tapanlardan herkes arkadaşlarıyla buluşurdu ve hep beraber tarımın, yabani hayvanların savunmasının ve yaşanan sorunları konuşurlardı. Bu şenliklerin amacı buydu.

Evlilik, tüm grubun iyiliğini ilgilendiren bir olay olarak algılanırdı. Belli bir totemin her hayranı grup içindeki hareketlerinin kısıtlanması ile uyumlu şekilde, bu grubun dışından bir eş bulmalıydı. Günümüzde de, evliliğin özel bir mesele değil, ruh ve fikir olarak tüm toplumun yararlanacağı genel bir görev olduğunun

farkında olunmalı hala. Toplum tarafından beklenen bir şey olduğu için ve toplum sağlıklı çocukların doğmasını ve onların toplumun anlayışı doğrultusunda yetiştirilmesine çok değer verdiği için evlilik sorumluluk gerektiren bir adımdır. Bu yüzden tüm insanlık her evlilikte yardımcı olmaya istekli olmalıdır. İlkel toplumların araçları, totemleri ve akıllıca tasarlanmış evlilik kuralları şimdi bize komik geliyor olabilir; fakat o zamandaki önemlerini küçümsememek gerekir çünkü onların asıl hedefleri insanlığın toplum bilincinin derinleştirilmesiydi.

En önemli dini kural her zaman şuydu: "En yakınını sev". Burada karşımızda başka bir şekliyle yine hemcinsimize olan ilginin derinleştirilmesi çabasını görmekteyiz. Bu çabanın derin anlamını şimdi bilimsel açıdan onaylayabilmemiz çok önemlidir. Şımartılmış çocuk bize soruyor: "En yakınımı neden seveyim? En yakınım beni seviyor mu?" ve böylece işbirliği ve kendini sevmesi konusundaki eksik eğitimini gözümüzün önüne seriyor. Hemcinsinin kendisi için hiçbir şey ifade etmeyen insanlar hayattaki en büyük zorlukları çeker ve başkalarına en büyük haksızlıkları eder. İnsancıl tüm başarısızlıkları oluşturanlar bu insanlardır. Kendi tarzlarında toplum bilincini derinleştirmeye çalışan çok sayıda din ve mezhep mevcuttur ve kendi payıma ben, işbirliğini kesin amaç olarak gören her türlü insancıl çabayı onaylamaktayım. Birbirimize karşı savaşmamız, birbirimizi eleştirmemiz ya da küçümsememiz için hiçbir neden yoktur. Mükemmel dürüstlüğe sahip değilizdir ve işbirliğinin kesin amacına varan farklı yollar vardır.

Siyasette en iyi araçların kötüye kullanılabildiğini biliriz; fakat işbirliği konusunda bir anlam uyandırmayan hiç kimse siyasi önemler ile hiçbir şey elde edemezdi. Her siyasetçinin en kesin hedefi insanlığın ilerlemesi olmalıdır ve ilerleme her zaman işbirliğinin daha geniş bir kapsamı anlamına gelir. Çoğu zaman

hangi siyasetçinin ya da hangi siyasi partinin gerçekten ilerlemeye neden olacağını bilemeyiz. Her birimiz yaşam stiline uygun olarak yargıda bulunur. Ama siyasi bir parti içerisinde iyi insanlar yetiştirirse, onların faaliyetlerini kabul etmemek için bir sebebimiz olmaz. Aynı şey ulusal hareketler için de geçerlidir; hedefleri çocukları iyi hemcinsler olacak şekilde yetiştirmek ve toplum bilincini yaymak ise geleneklerini uygulasınlar, halklarıyla gurur duysunlar ve yasamayı kendi fikirleri doğrultusunda etkilemeye çalışsınlar; onların çabalarını kınamamalıyız. Sınıf hareketleri de grup hareketleri de bir şekilde işbirliğidirve hedefi insanlığın ilerlemesi ise onlara karşı önyargılardan arındırmalıyız kendimizi. Bu yüzden tüm siyasi hareketleri, hemcinslerimize karşı ilginin teşvik edilmesine ne kadar uygun olup olmadığına göre yargılamalıyız. İşbirliği anlayışını güçlendirmenin çok sayıda olanağının olacağını fark edeceğiz.

Diğer taraftan savaşmamız gereken insanların sadece elde edebildiklerine dikkat ettikleri, sadece kendi çıkarlarını düşündükleri bir yaşam anlayışıdır. Bu yaşam anlayışı, bireyler ve toplum için, ilerleme kaydedebilmesi açısından, akla gelebilecek en büyük engeldir. Her türlü insancıl yetenek sadece hemcinsimize olan ilgimizden dolayı gelişmektedir. Konuşma ve yazma hemcinsimize bir köprü şart koşmaktadır. Konuşmanın kendisi insanlığın ortak bir yaradılışı, toplum anlayışının bir sonucudur. Anlamak bir özel süreç değil, bir toplum meselesidir. Anlamak, bizim beklentimize göre herkesin anlayacağı şekilde anlamak anlamına gelir. Ortak bir manada bizi başka insanlara bağlaması, tüm insanların ortak anlayışının egemenliğine girmemiz anlamına gelir.

Sadece kendileri için en iyiyi ve özel üstünlüklerini arayan insanlar vardır. Onlar yaşama özel bir anlam veriler; hayat sadece onlar için var olmalıdır. Oysa bu anlamak değildir; bu, dünyadaki

başka hiç kimsenin paylaşmadığı bir fikirdir. Bu yüzden biz, bu tür insanların hemcinsleriyle bağlantıya geçemediklerini düşünürüz. Sık sık sadece kendini sevmeye odaklanmış olan bir çocukta kurnaz ya da boş bir bakış fark ederiz ve benzeri bir bakışı bazen suç işleyen ya da zihinsel açıdan rahatsız olan insanlarda görürüz. Onlar gözlerini başka insanlarla temasa geçmek için kullanmazlar. Onlar bizim gördüğümüz şekilde görmezler. Bazen bu tür çocuklar ve yetişkinler hemcinslerine bakmazlar bile; gözlerini yana çevirirler ve başka bir yere bakarlar. Birçok nevroz belirtisinde, örneğin saplantı şeklindeki kızarma, kekelemek, iktidarsızlık ya da erken gelen boşalmada aynı bağlılık eksikliği görülür. Tüm bunlar, ilgi eksikliğinden kaynaklanan, başka insanlarla bağlantı konusundaki bir yeteneksizlikte ifade bulmaktadırlar.

İlişkisizliğin en yüksek derecesini ruh hastalığı oluşturur. Başkalarına karşı ilgi uyandırmak mümkün ise, o da tedavi edilemez değildir; ama hemcinse olan uzaklık burada bir insanın her türlü ifadesinden, belki de intihar hariç, çok daha fazladır. Bu tür vakaları iyileştirmek bir sanattır, çok zor bir sanattır. Hastayı işbirliği konusunda geri kazanmak zorundayız ve bunu ancak sabırla ve en kibar, en nazik davranışlarla elde edebiliriz. Bir keresinde bir *erken bunama* vakasına çağrılmıştım. Bir kız çocuğu sekiz yıl bu hastalığa maruz kalmıştı ve iki yıldır bir hastanede bulunuyordu. Bir köpek gibi havlıyor, tükürüyor, elbiselerini yırtıyor ve kumaş mendilini yemeye çalışıyordu. Herhangi bir insana herhangi bir şekilde ilgi göstermekten ne kadar uzakta olduğunu görebiliyorduk. O bir köpeğin rolünü oynamak istiyordu ve bunun neden böyle olduğunu anlıyorduk. Annesinin ona köpek muamelesi yaptığını düşünüyordu ve belki de aklından şunlar geçiyordu: "İnsanlar hakkında ne kadar çok şey öğreniyorsam köpek olma isteğim o kadar artıyor." Sekiz gün üst üste onunla

konuştum; tek kelimeyle bana cevap vermedi. Onunla konuşmaya devam ettim; otuz günün sonunda karmaşık ve anlaşılmaz şeyler söylemeye başladı: ben onun arkadaşıydım ve o cesaretlenmeye başlamıştı.

Bu tür bir hastaya cesaret geldiği zaman çoğunlukla bu cesareti ne yapacağını bilmez. Hemcinslerine karşı tiksintisi çok büyüktür. Biraz cesaretlendiği ama topluma hala karşı olduğu zaman ne tür bir tavır sergileyeceğini önceden bilebiliriz. O zaman sorunlu bir çocuğa benzer: olmadık şekilde davranmaya çalışır; eline geçirebildiği her şeyi kırmaya çalışır veya karşısındakini döver. Kız ile bir kez daha konuştuğumda beni dövdü. Ne yapacağımı düşünmek zorundaydım. Onu şaşırtacak tek davranış ona karşı koymamak olacaktı. Kızı gözünüzün önüne getirebilirsiniz – çok fazla güçlü değildi. Beni dövmesine izin verdim ve sevimli bir şekilde ona baktım. Bunu beklemiyordu ve şimdi cesareti kırılmıştı. Hala yeniden uyanmış olan cesaretiyle ne yapacağını bilemiyordu. Muayenehanemin camını kırdı ve bunu yaparken elini kanattı. Ona kızmadım, aksine elini sardım. Bu tarz kaba kuvvete karşı uygulanan alışıldık yöntem, onu odasına kapatmak, hatalı olurdu. Bu kızı kazanmak istiyorsak farklı davranmamız gerekiyordu. Bir ruh hastasının normal bir insan gibi davranacağını beklemek yapılabilecek en büyük hatadır. Neredeyse herkes, ruh hastalarının normal insanlar gibi davranmadıkları için, kızgın ve sinirlidir. Yemek yemezler, elbiselerini yırtarlar vs. Onlara yardım etmenin başka yolu yoktur.

Bunun üzerine kız dinlendi. Bir sene geçti ve tamamen iyileşti. Günün birinde onun bir zamanlar bulunduğu akıl hastanesine giderken yolda ona rastladım. "Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu bana. "Benimle gelin," diye karşılık verdim, "sizin iki yıl bulunduğunuz hastaneye gidiyorum." Beraber gittik ve onu tedavi

eden doktoru sordum. Ben başka bir hastayı ziyaret edene kadar doktorun onunla sohbet etmesini önerdim.

Geri geldiğimde doktor şaşkınlık içindeydi. "Tamamen iyileşmiş," dedi, "ama hiç hoşuma gitmeyen bir şey var. Beni hiç sevmiyor." Kızı zaman zaman görüyorum, on yıldır sağlığı tamamen yerinde. Geçimini kendi sağlıyor, hemcinsleriyle iyi anlaşıyor ve onu gören hiç kimse onun daha önce akıl hastası olduğunu tahmin etmez.

Başka insan varlıklarına olan uzaklığın özellikle açık bir şekilde görüldüğü iki ruhsal hastalık paranoya ve melankolidir. Paranoyak olan insan tüm dünyayı suçlar; tüm hemcinslerinin toplu olarak ona karşı komplo kurduklarına inanır. Melankolik olan insan kendisini suçlar; örneğin şöyle söyler: "Tüm ailemi mahvettim", ya da "Tüm paramı kaybettim ve çocuklarım açlıktan ölmek zorunda kalacaklar." Fakat bir insanın kendini suçlaması sadece dışarıdan görünendir; gerçekte o aslında başkalarını suçlar. Örneğin: tanınmış ve saygın bir kadın bir kaza geçirmiştir ve artık sosyal girişimlerini alışık olduğu şekilde yerine getirememektedir. Evli olan üç kızı vardır ve kendini çok yalnız hissetmektedir. Aynı günlerde kocasını da kaybetmiştir. Şımarıktır ve kaybettiklerini geri kazanmaya çalışmaktadır. Avrupa'ya gitmiş ve orada çok sayıda seyahatte bulunmuştur. Fakat kendini artık eskisi kadar önemli hissetmemektedir ve Avrupa'da olduğu süre içerisinde melankoliye kapılmıştır. Arkadaşları onu terk etmiştir. Hasta insanın etrafındaki insanlar için melankoli zorlu bir sınav anlamına gelir. Kızlarına gelmeleri için telgraf çekmiştir fakat her biri bir bahane uydurmuş hiç biri gelmemiştir. Evine geri döndüğünde en sık kullandığı cümlelerden biri: "Kızlarım bana çok iyi davrandılar" olmuştur. Hâlbuki kızları onu yalnız bırakmıştı. Bakımını bir hemşireye bırakmışlardı ve anneleri geri geldiğinde çok nadir

ziyaretlerine gitmişlerdi. Kelimelerini yüzeysel anlamlarına göre anlayamayız. O kelimeler suçlama niteliğindedir ve durumları bilen herkes bunu bilmektedir. Melankoli aynı zamanda başkalarına karşı beslenilen bir öfke ve suçlamadır, hâlbuki hasta, sevgi, merhamet ve yardım elde edebilmek için, sözde sadece kendi suçundan dolayı üzgündür. Melankoliye kapılmış olan bir insanın genelde en eski anısı şudur: "Koltukta yatmak istediğimi hatırlıyorum ama orada ağabeyim yatıyordu. O kadar çok ağladım ki kalkmak zorunda kaldı."

Melankolik insanlar çoğunlukla intihar ederek intikam almaya eğilimlidir ve doktorun en önemli görevi hasta için intihara sebebiyet verecek muhtemel bahanelerin hepsini ortadan kaldırmaktır. Şahsen ben aradaki gerginliği yok etmek amacıyla ilk tedavi kuralı olarak şunları öneriyorum: "Asla yapmaktan hoşlanmadığınız bir şey yapmayın." Bu kulağa çok mütevazı geliyor ama bence olayın özüne dokunuyor. Melankolik bir insan istediği her şeyi yapabilirse kimi suçlayabilir? Ne için intikam alabilir? Şöyle diyorum: "Tiyatroya ya da seyahate gitmek isterseniz, gidin! Ve yoldayken aslında gitmek istemediğinizi fark ederseniz, geri dönün!" Bu bir insanın bulunabileceği en iyi durumdur. Bir insanın üstünlük çabasını tatmin eder. O bir tanrı gibidir ve ne istiyorsa onu yapmakta serbesttir. Öte yandan bu onun yaşam stiline çok uygun değildir. Başkalarına egemen olmak ve onları suçlamak istemektedir ve onu onayladıkları zaman onlara egemen olması mümkün değildir. Bu kural büyük bir rahatlama anlamına gelir. Hiçbir zaman hastalarımın arasında intihar eden bulunmamıştır. Elbette hastayı bir kişinin gözetim altına tutması en doğrusu olur ve bazı hastalarım benim istediğim kadar titiz bir gözetim altında tutulmamıştır. Bir gözlemci varsa eğer tehlike yoktur.

Genelde hasta şu cevabı verir: "Fakat yapmak istediğim bir şey yok." Bu cevap için hazırlıklıyım, çünkü onu daha önce çok

duydum. "O halde yapmaktan hoşlanmadığınız hiçbir şey yapmayın", diyorum. Bazen ise şu karşılığı alıyorum: "Aslında en çok bütün gün yatakta kalmak istiyorum." Hastaya bunun için izin verdiğim anda artık bunu yapmak istemeyeceğini biliyorum. Ona engel olmaya çalıştığım zaman bana karşı savaş başlatacağını da biliyorum. Her zaman onu onaylıyorum.

Bu kurallardan biridir. Bir diğeri ise yaşam stiline doğrudan saldırmaktadır. Onlara şöyle diyorum: "On dört gün sonra iyileşmiş olabilirsiniz, eğer bu kuralı uygularsanız: her gün bir başka insana nasıl yardımcı olabilirim sorusunu düşünün." Bu onlar için ne anlama gelir? Onlar: "Bir başkasında nasıl endişe uyandırabilirim?" düşüncesine kapılmışlardır. Cevaplar son derece aydınlatıcıdır. Bazılar şöyle der: "Bu benim için çok kolay. Hayatım boyunca bundan başka bir şey yapmadım." Gerçekte ise bunu asla yapmadılar. Onları bu konuda düşünmeye çağırıyorum. Bunu yapmıyorlar. Onlara diyorum ki: "Uyuyamadığınız zaman boşa geçen tüm zamanınızı bir başka insana nasıl yardımcı olabileceğinizi düşünebilirsiniz; bu sağlığınız için çok büyük bir ileri adım olacaktır." Ertesi gün geldiklerinde onlara soruyorum: "Önerimi düşündünüz mü?" Onların cevapları ise şöyledir: "Dün gece yatağa girer girmez uyudum." Tüm bunlar elbette nazik, sevecen ve benim tarafımdan hiçbir kibirlilik olmaksızın gerçekleşiyor.

Başkaları şöyle cevap verir:" Yapamıyorum. O kadar başka sorunum var ki." Bense şunları söylüyorum: "O sorunlarınız olsun; ama aynı zamanda ara sıra başka insanları da düşünebilirisiniz." Çabam her zaman hemcinslere ilgiye yönlendirmektir. Çoğu diyor ki: "Neden başkalarına iyilik yapayım ki? Başkaları da bana yardımcı olmak için uğraşmıyorlar." "Sağlığınızı düşünmek zorundasınız", diye karşılık veriyorum, "diğerleri acısını daha sonra çekecektir." Çok nadiren bir hastanın şöyle dediğine rastlarım: "Öneriniz hakkında düşündüm." Tüm çabalarım hastanın toplum

duygusunu derinleştirmek yönündedir. Onun eleminin gerçek sebebinin toplum bilincinden yoksun olmasından kaynaklandığını biliyorum ve onun da bunun farkına varmasını istiyorum. Hemcinsleriyle eşit ve samimi bir durumda bulunduğu anda iyileşmiş olur.

Toplum duygusunun eksikliğinin bir başka net örneği de 'sorumsuz düşüncesizlik' dedikleridir. Bir insan yanan bir kibrit düşürüyor ve bir orman yangınına neden oluyor. Ya da daha güncel bir olayda olduğu gibi: Bir işçi akşam evine giderken caddenin diklemesine gergin bir kablo bırakır, arabanın biri bu kabloya takılır ve içindekiler ölür. Her iki durumda da failin kötü bir niyeti yoktu. Onun tarafından sebep olunan felaketin sorumluluğu ona ait değilmiş gibi görünüyor: başka insanları düşünme konusunda eğitimli değildi; onların emniyet tedbirlerini kendiliğinden uygulamaz. Söz konusu olan, dağınık çocuklarda ya da başkalarının ayaklarına basan, anahtarlar ve tabaklar kıran, masa örtüsünü yakan ya da şöminenin süslerini koparan insanlarda gözlemlediğimiz toplum bilinci eksikliğinin daha vahim bir halidir.

Hemcinslerimizi düşünmek evde ve okullarda eğitilmek ve daha önce çocuğun gelişimine ne tür engeller konulabildiğine değinmiştik. Toplum duygusu belki soyaçekimi ile edinilen bir içgüdü değildir, ama bu konudaki yetenek kalıtım ile edinilir. Bu yetenek annenin başarısı ve çocuğuna gösterdiği ilgisinden ve çocuğun kendini çevresi konusundaki yargısından dolayı geliştirilmektedir. Başka insanların ona karşı düşmanca duygular beslediklerini hissederse, çevresini düşmanların sardığına ve sırtı duvara dayalı şekilde savaşmak zorunda kaldığına inanırsa ondan arkadaş edinmesini ya da kendisinin iyi bir arkadaş olmasını bekleyemeyiz. Başkalarının onun köleleri olması gerektiğine inanırsa onlara egemen olmayı dileyecektir, onlara yardımcı olmayı

değil. Sadece kendi duyguları ve kendi fiziksel tahrikleriyle ve şikâyetleriyle ilgileniyorsa, toplumdan kendini soyutlayacaktır.

Kendini ailenin eşit bir ferdi olarak hissetmesinin ve tüm diğer aile fertlerine ilgi göstermesinin bir çocuk için en iyisi olduğunu gördük. Ebeveynlerin kendilerinin birbirleriyle iyi birer arkadaş olmaları ve ailenin dışındaki dünya ile iyi ve samimi ilişkiler içerisinde olmak durumunda olduklarını gördük. Çocuklar bu şekilde ailenin dışında da güvenilir varlıkların mevcut olduğun öğrenirler. Çocuğun okulda nasıl sınıfa ait olduğunu, diğer çocukların arkadaşı olduğunu ve onlara güvenebileceğini hissettiğini gördük. Aile ve okul yaşantıları daha büyük bir bütünün içinde yaşamak için hazırlayan istasyonlardır. Onların hedefi çocuğu bir hemcins, tüm insanlığın eşit bir üyesi haline getirmektir. Ancak bu şartlar altında özgüvenini koruyacaktır ve toplumun yarar sağlayacak çözümler üreterek yaşam sorunlarını kendini germeden karşılayacaktır.

İnsan bu şekilde herkes için iyi bir arkadaş olabilirse, yararlı işler ve iyi bir evlilik sayesinde bütünün iyiliğine katkıda bulunursa, hiçbir zaman kendini başkalarından daha alçak veya baskıya maruz kalmış hissetmeyecektir! Onun evi kâinattır, sevimli bir yerde, saydığı insanların arasında ve tüm sorunlara karşı hazırlıklı bir halde şu duyguya sahiptir: "Bu dünya benim dünyam. Davranmak ve organize etmem gerekir, beklemek ve izlemek değil." Şimdiki zamanın insanlık tarihinde var olan çok sayıda zamanlarda ancak bir tanesi olduğunu ve onun tüm insanlık tarihine – geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman – ait olduğunu kesin olarak bilecektir; ama aynı zamanda ancak burada ve bugün yaratıcı görevlerini yerine getirebileceğini ve insanlığın gelişimine katkıda bulunabileceğini de bilecektir. Bu dünyada belki acı, zorluklar, ön yargılar ve felaketler vardır ama dünya bizim dünyamızdır ve

onun iyi ve kötü yönleri de bize aittir. Dünyamız üzerinde çalışabilir ve onu daha iyi bir dünya haline getirebiliriz ve görevini doğru bir şekilde yerine getiren herkes onu güzelleştirmeye katkıda bulunursa ilerleme kaydedileceğini umabiliriz.

Bu, beraber çalışma konusundaki üç yaşam sorunun çözümü konusunda sorumluluk almak anlamına gelir. Bir insandan bekleyebileceğimiz her şey ve ona verebileceğimiz en büyük övgü iyi bir çalışma arkadaşı, tüm insanların iyi bir arkadaşı ve evlilikte sadık bir eş olmasıdır. Tek bir kelimeyle söyleyecek olursak belki onun kendini bir *hem-cins* olarak kanıtlaması diyebiliriz.

12. SEVGİ VE EVLİLİK

Almanya'nın belli bir bölgesinde nişanlı bir çiftin evlenmeye uygun olup olmadığını anlamak için uygulanan bir gelenek vardır. Nikâh töreninden önce nişanlı çift, ormanda kesilmiş bir ağacın yerde yattığı bir açıklığa giderler. İkisinine çift taraflı bir testere verilir ve bu ağacı kesmeye başlarlar. Bu görev onların birlikte çalışmaya ne kadar istekli olduklarını gösterir. Bu iki kişilik bir görevdir. Aralarında güven söz konusu değilse birbirlerini çekerler ve hiçbir şey başaramazlar. Eşlerden biri liderliği elde etmek istiyor ve her şeyi tek başına yapmak istiyorsa, karşı taraf bunu kabullense bile, görev gereğinden iki kat daha uzun sürer. Her ikisi de girişimde bulunmak zorundadırlar, fakat bu iki girişim birleşmek zorundadır. Bu alman köylüleri evliliğin en temel şartının birlikte çalışma isteği olduğunu çok iyi anlamışlardır.

Sevgi ve evliliğin ne olduğunu bana sorsalar, her zaman eksik olsa da şu kavram açıklamasını getirirdim:

Evliliğin yerine getirilmesiyle birlikte sevgi, karşı cinsin bir üyesine, bedensel çekim, arkadaşlık ve çocuk sahibi olma kararıyla ifade bulan en samimi bağlılıktır. Sevgi ve evliliğin bir çeşit birlikte çalışmak olduğunu anlamak kolaydır – sadece her iki tarafın iyiliği için değil, aynı zamanda tüm insanlığın iyiliği için de.

Sevgi ve evliliğin tüm insanlığın iyiliği için bir birlikte çalışma olduğu gerçeği sorunun her yanını aydınlatmaktadır. Insan dürtülerin en önemlisi olan bedensel çekim de insanlığın gelişiminde oldukça önemlidir. Daha önce birkaç kez belirttiğim gibi, insanlık eksik olan organik yapısından dolayı bu zavallı gezegenin kabuğunda, dünya'da yaşamak için yeterli derecede hazır değildi. İnsan yaşamının korunması için gereken en önemli araç bir yayılmaydı; üretkenliğimiz ve hiç bitmeyen bedensel çekimimiz buradan kaynaklanmaktadır.

Günümüzde sevgi sorularının hepsinden zorluklar ve fikir aykırılıkları meydana gelmektedir. Bunlar zaten evli olanları, ebeveynleri, hatta tüm toplumu etkilemektedir.

Bu yüzden doğru bir yargıya varmak istersek düşüncelerimizi önyargılardan arındırmak zorundayız.Bize öğretilmiş fikirlerin kafamızı karıştırmasına izin vermeden mümkün olduğunca çok araştırma yapmak zorundayız.

Sevginin ve evliliğin sorunlarını, sanki birbirlerinden tamamen bağımsız sorularmış gibi değerlendirebileceğimizi sanmıyorum. İnsani bir varlık bu şekilde hiçbir zaman tam manasıyla özgür olamaz; sorunlarının çözümlerine asla özel düşüncelerinin çizgisini takip ederek ulaşamaz. Her insan kesin bağlılıklarda bulunur; gelişimi belli bir çerçeve içerisinde gerçekleşir ve kararlarını bu çerçeveye dâhil etmek durumdadır. Üç temel bağlılık kainatın belli bir yerinde yaşıyor olmamızdan ve şartların öngördüğü kısıtlamalar ve imkanlarla gelişmek zorunda olmamızdan; uyum sağlamak zorunda olduğumuz türdeşlerimizin arasında ve iki cinsiyet olarak yaşıyor olmamızdan ki, bizim türümüzün mevcudiyetini korumamız bu iki cinsiyete bağlıdır.

Hemcinslerini ve insanlığın iyiliğini önemseyen bir insanın, yaptığı her şeyde, hemcinslerinin ihtiyaçları tarafından

yönlendirilmesine izin vermesini ve sevgi ve evlilik sorununu da insanların iyiliğini düşünecek şekilde çözmek için çaba harcayacağını anlamak kolaydır. Onun için bu şekilde çözümlerde bulunduğunu bilmek zorunlu değildir. Sorulduğu zaman belki amaçları hakkında bilimsel açıklamalarda bulunamaz. Ama özgür iradesiyle insanlığın refahını ve ilerlemesini arayacaktır ve bu çabası tüm faaliyetlerinde gözle görülebilecektir.

İnsanlığın iyiliği için bu kadar çok endişelenmeyen insanlar da vardır. Yaşama bakış açılarının temeline: "Hemcinslerim için ne yapabilirim?" ya da "Bir parça olarak bütüne nasıl dâhil olabilirim?" düşüncelerini yerleştireceklerine "Yaşamın yararı nedir?", "Ne tür çıkarlar sağlayabilirim?", "Kazancım ne olacak?", "Diğerleri bana yeterince saygı gösteriyorlar mı?", "Yeterince ilgi görüyor muyum?" diye sormayı tercih ederler. Bir insanın yaşam amacının ardında böyle bir tutum mevcut ise sevgi ve evlilik sorununu da aynı şekilde çözmeye çalışacaktır. Her zaman şunu soracaktır: "Benim çıkarım ne olacak?" Bazı psikologların dediği gibi sevgi saf doğal bir görev değildir. Cinsellik bir dürtü ya da bir içgüdüdür; ama sevgi ve evliliğin sorunu sadece: "Bu dürtüyü nasıl tatmin edebiliriz?" değildir. Nereye bakarsak bakalım dürtü ve içgüdülerimizin geliştiklerini, asilleştiklerini, kibarlaştırıldıklarını görürüz. Arzularımızın ve eğilimlerimizin bazılarını bastırdık. Hemcinslerimize olan saygımızdan dolayı birbirimizi rahatsız etmeyecek şekilde yaşamayı öğrendik. Kıyafet giymeyi ve temiz olmayı öğrendik. Açlığımız bile tamamen doğal şekilde tatmin olmaz; yemek yerken düzenli bir damak tadımız ve masada görgü kurallarımız vardır. Tüm dürtülerimiz kültüre uygun hale getirilmiştir; hepsinde insanlığın iyiliği ve toplumsal yaşamımız uğruna öğrenmiş olduğumuz çabalar yansımaktadır.

Bu sonuçları sevgi ve evlilik konusundaki sorular doğrultusunda kullandığımız zaman bütünün refahının, insanlığın iyiliğinin burada

da dâhil olduğunu görüyoruz. Bu refah ilk sırada yer alıyor. Bu soruların ancak bağlamları halinde, insanlığın refahı dikkate alınarak çözülebileceği gerçeğini kabullenmeden, sevgi ve evliliğin herhangi bir yanını açıklamanın, rahatlamaları, değişiklikleri, yeni kuralları ya da oluşumları önermenin bir manası yoktur. Belki bir şeyi daha iyi hale getireceğiz; belki bu sorun hakkında daha doğru olan cevaplar buluruz; ama eğer daha doğru cevaplar bulursak, beraberliğin şart olduğu bu dünyada iki cinsiyet halinde yaşadığımız gerçeğini dikkate aldıkları için daha doğru olurlar. Cevaplarımızın bu şartları daha şimdiden dikkate alması durumunda doğrudurlar ve kalabilirler.

Bu fikir başlangıcını elimize tutarsak, sevgi konusundaki ilk sonucumuz, bu görevin iki kişilik bir görev olduğudur. Birçok insan için kaçınılmaz bir şekilde yeni bir gerçektir bu. Belli bir dereceye kadar tek başına çalışacak yönde yetiştirildik; belli bir dereceye kadar bir grupta ya da bir toplulukta çalışmayı öğrendik. Genel olarak iki kişi çalışmak konusunda çok az şey biliyoruz. Bu yeni durum bu yüzden zorlukları da beraberinde getirir; ama bu zorlukları aşmak, her iki insan da daima hemcinsleriyle ilgilenmişse, daha kolay olacaktır; bu şekilde birbirleriyle ilgilenmeyi daha kolay öğreniyorlar.

Şunu da diyebiliriz: Bu beraberlikteki bu işbirliğinin başarılı olabilmesi için her birinin diğerini kendini düşündüğünden çok daha fazla düşünmek zorundadır. Sevgi ve evliliğin başarılı olabileceği tek temel budur. Daha şimdiden evlilik ve onu değiştirmek konusundaki öneriler hakkındaki fikirlerin ne kadar hatalı olduklarını görebiliyoruz. Her eş kendisinden çok diğeri için endişe duymak zorundaysa, eşitlik hâkim olmalıdır. Bu kadar icten bir bağlılık gerçekten var ise eşlerden hiç biri kendini bastırılmış ya da gölgede bırakılmış hissedemez. Eşitlik ancak

her iki eşin de bu tutuma sahip olması sonucu mümkündür. Her biri diğerinin hayatını daha rahat ve daha zengin hale getirmek için uğraşmalıdır. Bu şekilde her ikisi de emniyettedir. Her ikisi de istenildiklerini, ihtiyaç duyulduklarını bilir. İyi bir evliliğin temelinde doğru iletişim kurmak yatar. Bu, eş için bir anlamı olunduğu, yerine kimsenin konulamadığı, eşin bize ihtiyaç duyduğu, doğru şeyi yaptığımız, hemcins ve gerçek bir arkadaş olunduğu duygusudur.

İki kişiden oluşan bir toplulukta bir kişinin hizmetkâr pozisyonunda bulunması mümkün değildir. İki kişi, biri hâkimiyet kurmak ve diğerini kendine tabi olmaya zorlamaya çalışması durumunda, verimli bir ortak yaşam kuramaz. Şimdiki ilişkilerimizde çok sayıda erkek ve hatta kadın, hâkim olma ve emir verme, lider rolünü üstlenme, güç sahibi olma hakkının erkeğin hakkı olduğu fikrindedir. Bu yüzden mutsuz olan bu kadar çok evlilik vardır. Hiç kimse öfke ve itiraz duygularını yaşamadan bastırılmış bir pozisyona katlanamaz. Arkadaşlar eşit haklara sahip olmalıdır ve eşit olduklarında zorluklarıyla başa çıkmanın yolunu mutlaka bulurlar. Örneğin çocuk sahibi olmak isteyip istemedikleri sorusunda hem fikir olacaklardır. Çocuk yapmama doğrultusunda vermiş oldukları kararın aynı zamanda insanlığın mevcudiyetini koruma görevleri konusunda da bir karar anlamına geldiğini bilecekler. Yetiştirme sorunlarında hem fikir olacaklar ve sorunları, karşılarını çıktıkları gibi çözmeye teşvik olacaklardır, çünkü mutsuz ailelelerde büyüyen çocukların bunun acısını çektiklerini ve daha zor geliştiklerini bilecekler.

Bugünkü medeniyetimizde insanlar toplum konusunda yeteri kadar hazır değillerdir. Nasıl daha verimli olabiliriz diye düşünmek yerine kişisel başarılarımızı ve hayattan nasıl daha fazla kazanç sağlayabileceğimizi önemsiyoruz. İki kişinin evliliğin gerektirdiği

şekilde, dar alanlı bir ortamda yaşaması sırasında, toplum bilincinin, bir başka insan için fedakârlıkta bulunma yeteneğinin her eksikliğinin en kötü sonuçları doğuracağını anlamak kolaydır. İnsanların çoğu bu yakın ilişkiyi ilk defa yaşamaktadır. Bir başka canlı varlığının endişelerini ve hedeflerini, arzularını, umutlarını ve hırslı çabalarını dikkate almaya alışık değillerdir. *Toplumsal bir görevin* sorunlarına hazır değillerdir. Etrafımızda yaşanan çok sayıdaki başarısızlıklar yüzünden şaşırmamıza gerek yok; ama gerçekleri kontrol edebilir ve gelecekte hatalardan nasıl kaçınılabileceğini öğrenebiliriz.

Yetişkin yaşamının hiçbir arızasına önceki alıştırma olmadan yaklaşmıyoruz: her zaman yaşam stilimize uygun şekilde davranıyoruz. Evliliğe uygun olmak bir gecede olmaz. Bir çocuğun karakteristik davranışlarında, onun tutumunda, düşüncelerinde ve davranışlarında yetişkin yaşamın değişik durumlarına kendini nasıl hazırladığını görebilmekteyiz. Sevgiye yaklaşımı en temel çizgileriyle beş ya da altı yaşındaki çocuklarda kesinleşmiş olmaktadır.

Çok erken bir gelişim basamağında çocuğun sevgi ve evlilik konusundaki fikrini oluşturduğunu gözlemleyebiliriz. Bu onun bir yetişkinin anlayışına uygun cinsel eğilimler gösterdiği anlamına gelmez. Kendini bir parçası olarak algıladığı, toplumun genel yaşamındaki özel bir yanı hakkında fikir oluşturmaktadır. Sevgi ve evlilik çevresindeki gerçeklerden biridir; onlar onun gelecek hakkındaki düşüncelerine dâhil olmaktadır. Bu konu hakkında herhangi bir fikre sahip olmak zorundadır, bu sorular karşısında görüşünü oluşturmak zorundadır. Çocuklar bu şekilde erkenden diğer cinse ilgi duyduklarını hissettirirlerse ve kendilerine sevdikleri eşler seçerlerse bunu asla bir hata ya da yaramazlık ya da cinsel açıdan erken olgunlaşma olarak algılamamalıyız. Bu konuda onlara gülmemeli ve onlarla dalga geçmemeliyiz. Bunu onların

sevgi ve evlilik konusundaki hazırlıklarına bir ileri adım olarak görmeliyiz. Onun duygusunu aşağılamak yerine, çocuğu sevginin çok güzel bir görev, hazırlanması gereken, tüm insanlık için anlamı olan bir görev olduğu konusunda onaylamalıyız. Bu şekilde çocuğun ruhuna bir ideal ekebiliriz ve çocuklar daha sonraki yaşamda birbirleriyle iyi şekilde hazırlanmış yoldaş ve arkadaş olarak karşılaşacaklardır. Çocukların tek eşliliğin doğal ve inançlı yandaşları olduklarını görmek aydınlatıcıdır fakat ebeveynlerinin evlilikleri her zaman uyumlu ve mutlu değildir.

Ebeveynleri, çocuklarını bedensel cinsel ilişkiler hakkında çok erken zamanda aydınlatma ya da onların bilmek istediklerinden çok anlatmaları konusunda cesaretlendirmezdim. Çocuğun evlilik sorununu ne şekilde gördüğü doğal olarak çok önemlidir. Hatalı şekilde aydınlatılırsa ona belki tehlikeli gözüyle ya da tamamen onun etki alanı dışında olan bir olgu olarak bakar. Kendi tecrübelerime göre çok fazla erken yaşta, yani dört, beş ya da altı yaşlarında cinsel konuda aydınlatılan ve zamanından önce cinsel tecrübelere maruz kalan çocuklar daha sonra sevgiye hep korkuyla yaklaşırlar. Bedensel çekicilik de onlar için tehlikeyle bağlantılıdır. Bir çocuk ilk tecrübeleri ya da aydınlatıcı konuşmalar sırasında yaşça biraz daha büyük olduğunda çok daha az korku hisseder. Yanlış anlaşılma tehlikesi bu şekilde son derece azaltılmış olur. Yardım olacak bir kural olarak şu geçerli olabilir: çocuğa asla yalan söylemeyin; sorularından asla kaçınmayın; sadece istediği kadarını ve anlayacağı şekilde anlatın. Düşüncesiz ve sıkıcı bilgiler büyük zarar verebilir. Diğerlerinde olduğu gibi bu yaşam sorununda da çocuğun bağımsız olması ve kendi çabalarıyla sonuçlara varması daha doğrudur. Ebeveynleriyle kendi arasında güven mevcut ise zarar oluşamaz; her zaman bilmesi gerekenleri soracaktır.

Çocukların arkadaşları tarafından cinsel konuda aydınlatılmalarının onların terbiyesini bozacağı yaygın bir batıl inançtır. Daha önce, bunun dışında sağlıklı olan bir çocuğun, bu şekilde zarar gören bir çocuğa rastlamadım. Çocuklar arkadaşlarının onlara anlattıkları her şeye inanmazlar: çoğunlukla oldukça eleştireldirler ve anlatılanların doğru olup olmadığı konusunda emin olmadıkları zaman anne babalarına ya da yaşça büyük kardeşlerine sorarlar. Tecrübelerime göre çocukların bu tür konularda anne ve babalardan çok daha ölçülü ve ince olduklarını kabul etmeliyim.

Bedensel çekiciliğin duyarlılığın temelleri de çocuk yaşlarda oluşmaktadır. Çocuğun algıladığı sevimliliklerin ve çekiciliğin etkileri, yakın çevresinde bulunan insanlardan meydana gelen etkiler aynı zamanda bedensel çekiciliğin başlangıcı anlamına gelir. Bir erkek çocuğu bu etkileri annesinden, kız kardeşlerinden ya da başka kızlardan algılarsa bedensel olarak çekici bulduğu seçimler de daha sonra daima bu eski çevresindeki üyeleri tarafından etkilenecektir. Bazen sanat eserleri de etkili olur; böylece herkes kişisel bir güzellik anlayışı tarafından çekilmektedir. Bundan dolayı insan daha sonraki yaşantısında geniş manada özgür bir şekilde karar veremez, ancak hazırlığı çerçevesinde karar verebilir. Güzellik arayışı tesadüf bir şey değildir. Güzellik anlayışımız her zaman bir sağlık ve insanlığın ilerlemesi algısına dayanır. Tüm yaşam faaliyetlerimiz ve yeteneklerimiz bu yönde ilerler. Ondan kurtulamayız. Bize göre güzel olanlar sonsuzluk gibi görünen, insanlığın geleceği ve iyiliği için anlamı olan şeylerdir; bizim arzumuza göre çocuklarımızın ilerlemesini istediğimiz yolun sembolleri. Bu bize her zaman cezbedici gelen güzelliktir.

Bazen, erkek çocuğu annesiyle ya da kız çocuğu babasıyla sorunlar yaşadığında – evlilikteki ortak yaşamda eksiklerin var

olması sonucunda sık sık olduğu gibi – tam zıt bir tip insan ararlar. Örneğin anne oğlunu etkisi altına almışsa, süreli olarak onunla ilgili memnuniyetsizliğini dile getiriyorsa, çocuk zayıf ise ve birinin buyruğu altında bulunmaktan korkuyorsa, belki sadece iktidar hırsı yokmuş gibi görünen kadınları cinsel açıdan cazip buluyordur. Çok kolay hata yapabilir: belki boyunduruğu altına alabileceği bir eş arıyordur. Mutlu bir evlilik ise ancak eşit haklara sahip eşler arasında mümkündür. Bazen, kendini dinç ve güçlü göstermek istediğinde kendine aynı şekilde güçlü olan bir kadın arar, belki kendi gücünü fazla büyük gördüğünden belki de kendi gücüne o kadında meydan okunduğundan. Annesiyle olan ilişkisi çok kötüyse sevgi ve evlilik konusundaki hazırlığı ve hatta karşı cinse duyulan bedensel çekicilik engellenebilir. Bu engelin çok sayıda kademesi vardır; bu engelin tam olduğu yerlerde karşı cinsi tamamen ret eder ve homoseksüel olur.

Anne babalarımızın evlilikleri uyumlu olduğunda daima en iyi şekilde hazırlanmış oluyoruz. Çocuklar evliliğin ne olduğu konusundaki ilk etkilerini kendi ebeveynlerinin evliliklerinden edinirler. Başarısız insanların çoğunun bozulmuş ya da mutsuz evliliklerden geldiği şaşırtıcı bir gerçek değildir. Ebeveynlerin kendileri iyi bir beraberlik oluşturacak yetenekte değillerse çocuklarını evlilikteki ortak yaşam için hazırlamaları mümkün olmaz. Bir insanın evliliğe uygun olup olmadığını en iyi şekilde düzgün bir aile yaşantısına alışık olup olmadığını bilirsek ve ebeveynlerine, erkek ya da kız kardeşlerine karşı olan tutumlarını bilirsek anlayabiliriz. Önemli olan genç insanın sevgi ve evlilik konusundaki hazırlıkları nereden edindiğidir. Ama bu noktada dikkatli olmalıyız. İnsanın çevresinden değil, bu çevresini değerlendirmesi sonucunda belirlendiğini biliyoruz. Bu değerlendirme yararlı olabilir. Bir ihtimalle ebeveynleriyle birlikte yaşadığı ailesinde mutsuz tecrübeleri olmuştur ama bu aynı

zamanda onu kendi ailesinde her şeyi daha iyi yapacağı konusunda onu teşvik edebilir. Belki evlilik konusunda kendini iyi bir şekilde hazırlamak için çabalar. Bir insanı hiçbir zaman, gerisinde kötü bir aile yaşantısı olduğu için yargılamamalı ya da dışlamamalıyız.

Bir insan her zaman sadece kendi çıkarını ararsa en kötü hazırlığı görmüş demektir. Bu yönde yetiştirilmişse her zaman yaşamın ona hangi eğlenceyi ve hangi heyecanı sunabileceğini düşünecektir. Kendi için her zaman özgürlük ve rahatlama talep edecektir ama hiçbir zaman eşinin yaşantısını nasıl rahatlatabileceğini ve zenginleştireceğini düşünmeyecektir. Bu çok tehlikeli bir başlangıçtır, buna mecazi olarak ata kuyruğundan yular takmaya çalışmak denebilir. Bu bir günah değildir ama yanlıştır. Bu yüzden sevgi konusunda kendimizi hazırlarken her zaman sorumluluktan kurtulmanın yollarını bulmaya ve rahatlamaya çabalamamalıyız. Sevenlerin arasındaki arkadaşlık, çekinceler ve kuşkular mevcut ise sağlam olmaz. Evlilik işbirliği kesin olan bir karar gerektirir ve biz ancak sağlam ve değişmeyen kararların verilmiş olduğu birleşmeleri gerçek bir sevginin ve sağlam bir evliliğin örnekleri olarak görüyoruz. Bu karar çocuk yapma, onları eğitme, onları işbirliğine yönelik yetiştirme, mümkün olduğunca onları insan ırkının iyi hemcinsleri, eşit ve sorumluluk sahibi üyeleri haline getirmeyi de dâhil ediyoruz. İyi bir evlilik sıradaki nesli eğitmek konusundaki en iyi araçtır. Eşler bu gerçeği asla göz ardı etmemeliler. Evlilik gerçekten bir görevdir, kendi kurallar ve yasaları vardır; bu dünyanın ebedi yasasını, işbirliği yasasını çiğnemeden bir kısmını seçip diğerini bırakamayız.

Sorumluluğumuzu beş yıl ile kısıtlar ya da evliliği bir deneme süreci olarak görürsek sevginin gerçek samimi bağlılığına sahip olamayız. Erkekler ya da kadınlar bu tür bir kaçış yolunu

düşünürlerse görevleri için tüm güçlerini toplamazlar. Ciddi ve önemli hiçbir yaşam görevinde böyle bir "arka kapı" oluşturmuyoruz. Belir bir süre olarak sevemeyiz. Evliliği rahatlatmak isteyen tüm bu iyi niyetli ve iyi kalpli insanlar yanlış yoldadır. Onların önerdikleri rahatlama yolları evlenecek olan çiftlerin iyi niyetini engeller ve zayıflatır; onlara kaçınmanın ve görevi devraldıkları zaman verdikleri çaba kararını ihmal etme imkânlarını sunmuş olur. Bizim toplumumuzda, aslında istedikleri halde, çok sayıda insanın sevgi ve evlilik sorununu doğru şekilde çözmelerine engel olan çok fazla sorun olduğunu biliyorum. Fakat kurban etmek istediğim sevgi ve evlilik değil; daha çok toplumdaki yaşamın zorluklarını kurban etmek istiyorum. Sevgi ilişkileri için hangi özelliklerin gerekli olduğunu biliyoruz - sadık, dürüst ve güvenilir olunmalı, önyargılarımız olmamalı, bencil olmamalıyız... Günlük çalışmalarda sadakatsizliğin her şey demek olduğuna inanan bir insanın evlilik için uygun şekilde hazır olmaması normaldir. Her iki taraf özgürlüklerini elde tutmaya karar verdiğinde gerçek bir arkadaşlığı korumak bile mümkün değildir. Bu arkadaşlık değildir. Arkadaşlığımızda her bakımdan özgür değilizdir. İşbirliği konusunda ortak karar vermişizdir.

Evliliğin başarısını veya insanlığın refahını dikkate almayan bu tür özel bir anlaşmanın her iki eşe nasıl zarar verebildiğine dair bir örnek vermeme izin verin. Boşamnış bir erkek ve boşanmış bir kadının ikinci evlilikleriyle ilgili bir olay hatırlıyorum. Onlar yetenekli ve eğitimli insanlardı ve her ikisi de yeni evliliklerinin ilklerine nazaran daha iyi olacağını umuyordu. Ancak daha önce neden başarısız olduklarını bilmiyorlardı ve toplum duygusu konusundaki eksiklerini kabullenmeden yeni bir yol aramaya başladılar. Özgür düşünceli insanlar olduklarını itiraf ettiler birbirlerine ve günün birinde birbirlerinin canını sıkacakları endişesi

taşımadan rahat bir evlilik diliyorlardı. Bu nedenle her ikisinin de her bakımdan özgür olacağı konusunda anlaştılar; her ne isterlerse yapabileceklerdi ama aynı zamanda birbirlerine olan her şeyi anlatacak kadar güven olacaktı aralarında. Görünüşe göre bu noktada erkek daha cesur olan taraftı. Eve her geldiğinde karısına bir sürü eğlenceli şey anlatabiliyordu. Kadın görünüşe göre bunun için seviniyordu ve kocasının başarıları ile gurur duyuyordu. Kadın da sürekli olarak bir flört ya da aşk ilişkisi gerçekleştirmeye çalışıyordu ama ilk adımı atamadan daha bir alan korkusu sarıyordu onu. Artık tek başına dışarı çıkamıyordu; nevroz onu eve bağlıyordu; kapının önüne tek bir adım attığında geri dönmek zorunda kalacak kadar büyük bir korkuya kapılıyordu. Bu alan korkusu onun vermiş olduğu karara karşı bir korumaydı ama ardında daha fazlası gizliydi. Tek başına dışarıya çıkacak durumda olmadığı için sonunda kocası onun yanında bulunmak zorunda kalmıştı. Evliliğin mantığının anlaşmayı nasıl çiğnediğini görüyorsunuz. Erkek, karısının yanında kalmak zorunda olduğu için daha fazla özgür düşünür olamıyordu. Kendisi ise özgürlüğünü değerlendiremiyordu, çünkü tek başına dışarıya çıkmaktan korkuyordu. Bu kadının iyileşmesi için evliliği daha yeni, doğru bir kavram olarak kabul etmeli ve erkek de evliliğe bir ortak görev olarak bakmalıydı.

Başka hatalar sık sık evliliklerin başında yapılmaktadır. Evde şımartılmış olan bir çocuk evlilikte kendini sıkça ihmal edilmiş hisseder. Toplumdaki yaşama uyum sağlamaya alışkın değildir. Böylece şımartılmış olan bir çocuk evlilikte bir zorba haline gelebilir; diğer eş kendini hapsedilmiş bir kurban gibi hisseder ve savunmaya geçer. *İki* şımartılmış çocuk evlendiğinde neler olduğunu gözlemlemek çok aydınlatıcıdır. Her biri ilgi ve sempati ister ama hiç biri tatmin edilemez. Sıradaki adım bir çıkar yol

arayışıdır; eşlerden biri, daha fazla ilgi görmek umuduyla bir başkasıyla flört etmeye başlar. Bazı insanlar tek bir insana âşık olamazlar, iki kişiye birden âşık olmak zorundadırlar. Bu şekilde kendilerini özgür hissederler; birinden diğerine kaçabilirler ve hiçbir zaman gerçek bir sevginin sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalmazlar. İki kişi, neredeyse hiç kimse anlamına gelmektedir.

Romantik, bütün ve erişilmez bir sevgi icat eden başka insanlar vardır; böylece duygularında zevk ve sefa içinde yaşayabilirler ve gerçek bir eşe uyum sağlamak zorunda kalmazlar. Sevginin abartılmış bir tasarımı aynı zamanda tüm imkânları saf dışı bırakmak için de kullanılabilir, çünkü ona uygun hiç kimse bulunamayacaktır. Çok sayıda erkek ve özellikle çok sayıda kadın gelişimlerinin hataları sonucunda cinsel rollerinden memnuniyetsiz olmayı ve onu ret etmeyi alışkanlık haline getirmişlerdir. Doğal işlevleri engellenmiştir ve tedavi olmadan bedensel açıdan mutlu bir evlilik yapacak durumda değildirler. Ben bu duruma, kültürümüzde erkeklere gereğinden fazla değer verilmesinden doğan 'eril protesto' adını verdim.

Çocukları cinsel rolleri hakkında aydınlatmazsak kendilerini kolayca güvensiz hissedebilirler. Erkek rolü üstün olarak kabul edildiği müddetçe onların onu, kız olsunlar erkek olsunlar, kıskanılacak bir rol olarak görmeleri normaldir. Erkek çocukları bu rolü gereğince yerine getirmek konusunda şüphe duyacaklardır, erkek olmanın önemini abartacaklar ve bir denemeden kaçınmanın yollarını arayacaklardır. Cinsel rolü konusundaki memnuniyetsizlik kültürümüzde oldukça yaygındır. Frijit olan kadınların ve psikolojik nedenlerden dolayı iktidarsız olan erkeklerin tüm vakalarında onu tahmin edebiliriz. Bu tür durumlarda sevgi ve evliliğe karşı bir isteksizlik mevcut olur, bu oldukça yerinde olan bir isteksizlik. Erkekler ile kadınların eşit olduklarına dair gerçek bir duygu hâkim

olmadığı sürece bu tür başarısızlıklar kaçınılmazdır; insan cinsinin bir yarısı ona verilen rol ile ilgili memnuniyetsiz olma sebeplerine sahip olduğu sürece bu evlilik konusundaki başarı için büyük bir engel oluşturur. Tedavi aracı burada eşitlik yönünde yetiştirmedir ve hiçbir zaman çocukların gelecekteki rolleri hakkında bilinçsiz kalmalarına izin vermemeliyiz.

Sevgi ve evlilikteki samimi bağlılığın en iyi şekilde, evlilikten önce cinsel bir ilişkinin varlığı durumunda emniyette olduğuna inanıyorum. Erkeklerin çoğunun sevdikleri kadının evlilikten önce ilişkide bulunabilecek yapıda olmasından gerçekten hoşlanmadıklarını fark ettim. Bazen bu duruma hafif meşrep bir ahlak olarak algılarlar ve bunu yakışıksız bulurlar. Üstelik kültürümüze hâkim olan durumda, evlenmeden önce cinsel ilişkide bulunması halinde kızın yükü çok daha ağırdır. Bir evliliğin güvene dayalı değil korkudan dolayı yapılması büyük bir hatadır. Güvenin işbirliğinin bir yanı olduğunu anlıyoruz ve erkek ya da kadınların eşlerini korkularından dolayı seçtiklerinde bu onların gerçek bir beraberliği amaçlamadıklarına dair bir işaret olduğunu biliyoruz. Aynı şey seçilen eş bir alkolik olduğunda ya da eğitim ya da sosyal statüye göre kendilerinden çok aşağıda bulunan insanlar olduğunda da geçerlidir. Sevgi ve evlilikten korkarlar ve eşlerinin kendilerine hayran oldukları bir durum oluşturmak isterler.

Toplum duygusunu prova etmenin bir yöntemi de arkadaşlıktır. Arkadaşlıkta bir başkasının gözüyle bakmayı, başka bir kulak ile duymayı ve başka bir kalp ile hissetmeyi öğreniriz. Bir çocuk çok kısıtlanıyorsa, her zaman gözetleniyor ve gözetim altında tutuluyorsa, başka insanlardan uzak, arkadaşsız ve yandaşsız olarak yetişiyorsa, bir başkasının yerine kendini koyma yeteneğini geliştirmez. Kendini dünyanın en önemli varlığı olarak görür ve her zaman kendi iyiliğini korumayı önemser. Arkadaşlık konusunda

alıştırma yapmak evliliğin hazırlıklarından biridir. Oyunlar, işbirliği konusundaki alıştırmalar için uygun iseler, yararlı olabilir ama çocuk oyunları çoğu zaman ancak rekabet ve kendini ödüllendirmek için uygundur. İki çocuğun birlikte çalıştıkları, birlikte yoğunlaştıkları ve birlikte öğrendikleri durumlar oluşturmak çok faydalıdır. Dans etmenin anlamını küçümsememiz gerektiğine inanıyorum. Dans etmek (çoğu zaman) iki insanın ortak bir göreve yoğunlaştıkları bir faaliyettir ve bu yüzden çocukların dans etmeyi öğrenmelerini onaylıyorum. Günümüzde, ortak bir görevin başarılmasından çok, gösteri yapmanın önemli olduğu dans etmeyi kast etmiyorum. Oysa basit, kolay ve özellikle birlikte yapılan çocuklara uygun danslara sahip olsak bu onların gelişimine büyük katkıda bulunurdu.

Evlilik hazırlığında dikkate alınması gereken bir başka sorun da meslek sorunudur. Bu sorunun çözümü günümüzde sevgi ve evlilik sorunundan önce ele alınmaktadır. Eşlerden birinin ya da ikisinin, geçimlerini sağlayabilmeleri için bir mesleğe sahip olması gerekir ve iyi bir evlilik hazırlığının aynı zamanda iyi bir meslek hazırlığını kapsadığını anlamaktayız.

Diğer cinse her yaklaşımda her zaman işbirliği konusundaki güven ve yetenek ölçüsünü de gözlemleyebilmekteyiz. Her insanın bir aşk ilişkisini kurarken kendine özel bir yaklaşım tarzına, özel bir yürüyüşe ve yaşam tarzıyla uyum sağlayan bir tutuma sahiptir. Aşk itiraflarının canlılığından onun insanlığın geleceğine "evet" deyip demediğini, güvenilir ve işbirliği için hazır olup olmadığını ya da sadece kendisini düşünüp, sahne heyecanı duyup "Nasıl bir görünüş sergiliyorum? Diğerleri benim hakkımda ne düşünüyorlar?" sorularıyla boğuşup boğuşmadığını okuyabiliyoruz. Bir erkek gönül kazanmaya çalışırken ağır ve dikkatli olabilir ya da cüretkâr ve fazla aceleci olabilir; her halükarda aşk itiraflarının

canlılığı hedeflerine ve yaşam stiline uygundur ve sadece onların birer ifadesidir. Bir erkeğin gönül alma davranışlarından onun evliliğe uygun olup olmadığını kesin olarak anlayamayız; çünkü burada hedefi tam önündedir, başka zaman ise oldukça kararsız olabilir. Ama kişiliğinin belli bir tablosunu yine de buna dayanarak oluşturabiliriz. Bizim gelenek ve göreneklerimize göre (ve ancak bunlara göre) genelde önce erkeğin cezp edildiğini göstermesi ve ilk yaklaşımı onun gerçekleştirmesi beklenmektedir. Bu kültürel şart mevcut olduğu müddetçe erkek çocuklarını erkeklerin görevleri konusunda yetiştirmek zorunludur – başlangıcı yapmak, tereddüt etmemek ya da kaçış yolu aramamak. Bu alıştırma ise erkek çocukların kendilerini toplum yaşamının bir parçası olarak görmelerini ve onu avantajları ve dezavantajları ile birlikte kabullenmelerini şart koşar. Elbette kadınlar ve kızlar da gönül alma konusunda etkilidir, onlar da tam manasıyla pasif kalmazlar; ama hâkim olan gelenek ve göreneklerimize göre onlar kendilerini daha fazla geride tutma zorunluluğu hissederler; onların gönül cezp etmeleri daha çok davranışlarında, giyinme tarzlarında, bakışlarında, konuşmalarında ve dinleme tarzlarında kendilerini ifade eder. Erkeğin taleplerini bu yüzden daha doğrudan, basit ve yüzeysel, kadınlarınkini ise daha derin ve dolambaçlı olarak ifade etmek mümkündür.

Bir adım daha ileri atabiliriz. Bir eşe duyulan cinsel eğilim gereklidir ama bu eğilim saf insancıl arkadaş ilişkisi isteği altında bulunmalıdır. Partnerler gerçekten birbirlerine karşı bir şeyler hissediyorlarsa cinsel cazibe genellikle yok olmaz. Buna rağmen yok olursa; bu her zaman insanlara olan ilginin eksikliğine dayanır; söz konusu insanın artık eşiyle aynı çizgide bulunmadığını, ona karşı nezaket ve yardım etme gereği duymadığını, onun hayatını zenginleştirmeyi önemsemediğini göstermektedir. Insanlar bazen arkadaşlığın mevcut kaldığını sadece bedensel çekiciliğin

kaybolduğunu sanırlar. Bu asla olmaz. Dudaklar bazen yalan söyleyebilir ya da beyin anlamak istemeyebilir ama bedensel işlevler her zaman doğruyu söylerler. İşlevler görevlerini gerektiği gibi yerine getirmiyorsa o iki insanın arasında artık gerçek bir anlaşmanın var olmadığının göstergesidir. Karşılıklı ilgileri artık sönmüştür. En azından ikisinden biri sevgi ve evliliğin yükünü artık taşımak istemiyordur ve bir çıkış yolu, bir kaçış yolu aramaktadır.

Başka bir noktada daha insanın cinsel dürtüsü diğer canlılardan ayrılır. Kesilmez. Bu da insanlığın devam etmesini ve refahını korumanın bir şeklidir; bu insan ırkının çoğalabildiği, sayı olarak artabildiği ve sayı açısından çoğunluktan dolayı üstünlüğünü sağlayabileceği bir yoldur. Başka yaratıklarda hayat bu varoluşu korumak için başka tedbirler almıştır; böylece türlerin çoğunda dişilerin hiçbir zaman hepsi olgunlaşmayan çok sayıda yumurta ürettiklerini görüyoruz. Çoğu kayboluyor ya da yok ediliyor ama çoklukları her zaman bazılarının yaşamda kalmasını sağlıyor. Bu nedenden dolayı insanlığın iyiliğini özellikle önemseyen insanların muhtemelen en çok çocuk sayısına sahip olduklarını bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde hemcinslerini önemsemeyenlerin ise üretkenliğin yükünden kaçındıklarını göreceğiz. Daima sadece talep eder ve beklerlerse, kendileri hiçbir şey vermezlerse, çocuk da istemezler. Onlar sadece kendilerini düşünürler ve çocuklara eziyet, külfet ve yük, kendi isteklerini takip etmelerine engel olan bir şey gözüyle bakarlar. Bu yüzden sevgi ve evlilik sorununun tam çözümü için çocuk sahibi olup olmama kararının gerekli olduğunu söyleyebiliriz. İyi bir evlilik, insanlığın gelecek neslinin yetiştirilmesi konusunda bildiğimiz en iyi yöntemdir ve evlilikte bu gerçek asla gözden kaybolmamalıdır.

Pratik ve sosyal yaşantımızda sevgi ve evlilik sorunun çözümü monogami, tek eşliliktir. Bu kadar içten bir bağlılığı, bir başka

insana böyle bir ilgiyi öngören bir ilişkiye başlayan hiç kimse bu ilişkinin temelini sarsma ve bir kaçış yolu arama hakkına sahip değildir. Böyle bir ilişkinin bozulması olasılıklarını biliyoruz. Ne yazık ki buna her zaman engel olamıyoruz; ama bundan kaçınmanın en iyi yolu evlilik ve sevgiyi bir bütünün görevi, bizden yerine getirilmesi gereken bir görev olarak algılamamızdır. Bu durumda görevi yerine getirmek için her yolu deneyeceğiz. Bir evlilik genelde eşler tüm güçlerini toplamadıkları için bozulur; evliliği oluşturmaz sadece bir şeyleri elde etmeyi beklerler. Bu göreve bu şekilde bakarlarsa evlilikte başarısız olmaları normaldir. Sevgi ve evliliğe cennet gözüyle bakmak yanlıştır; aynı şekilde evliliği bir hikâyenin sonu olarak görmek de yanlıştır. Ancak iki insan evlendiği zaman ilişkilerinin imkânları gözle görülmeye başlar; ancak evlilikleri sırasında hayatın gerçek görevleri çıkar karşılarına, ancak o zaman toplumun yararına yaratıcı faaliyetlerde bulunma imkânlarını elde etmiş olurlar. Diğer bakış açısı, evliliğin bir bitiş, kesin bir hedef, düğünün bir *happy-end* olduğu düşüncesi kültürümüzde gereğinden çok öne çıkmaktadır. Bu bakış açısını örneğin, taze evlenmiş olan ve aslında henüz yaşamlarının başlangıcında bulunan bir erkek ve bir kadın ile biten binlerce romanda görürüz. Durum çoğunlukla, sanki evliliğin kendisi her şeyi tatminkâr bir şekilde çözmüş, görev yerine getirilmiş gibi gösterilmektedir. Önemli olan başka bir nokta ise tek başına sevginin her şeye çare olmadığıdır. Sevginin her türlü çeşidi vardır ve evliliğin görevlerini başarabilmek için çalışmaya, ilgiye ve toplum bilincine güvenmek daha iyidir.

İlişkinin kendisinden doğaüstü hiç bir şey yoktur. Her insanın evliliğe karşı tutumu onun yaşam stilinin ifadesidir; insanı tüm olarak anlarsak onu da anlarız, aksi takdirde anlayamayız. Evlilik insanın tüm çabalarına ve hedeflerine uymaktadır. Bu yüzden bu kadar çok insanın neden sürekli olarak rahatlamanın ve kaçmanın

yollarını aradıklarını kolayca bulabiliriz. Bu tutuma sahip olan kaç kişi olduğunu tam sayısıyla söyleyebilirim: şımartılmış çocuk olarak kalmış olan herkes bu tutuma sahiptir. Bu tip insan toplumumuzun yaşantısında tehlikeli bir insan tipidir – yaşam stilleri ilk dört ya da beşinci yaşlarında belli olmuş olan ve dünya hakkındaki düşünceleri "İstediğim her şeye sahip olabilir miyim?" olan büyük şımarık çocuklardır bunlar. İstedikleri her şeyi elde edemezlerse hayat onlar için anlamsız olur. "İstediğim her şeyi elde edemezsem yaşamanın ne gibi bir manası var ki?" diye sorarlar. Kötümser hale gelirler, bir 'ölüm isteği' geliştirirler. Kendilerini hasta ve nevrotik hale getirirler ve hatalı yaşam stillerinden bir felsefe yaratırlar. Gereksiz isteklerinin benzersiz ve olağanüstü önemli oldukları duygusuna sahiptirler; kâinatın bir tür fesatlığının, onların dürtülerini ve duygularını bastırmak zorunda olmalarından sorumlu oldukları duygusuna sahiptirler. Bu davranış biçimine alıştırılmışlardır. Bir zamanlar, istedikleri her şeyi elde ettikleri çok güzel bir zaman geçirmişlerdir. Bazıları belki hala, yeterince uzun bir süre bağırırlarsa, yeterince yüksek sesle isyan ederlerse ve her türlü işbirliğini ret ederlerse istedikleri her şeyi alabileceklerine inanmaktadır. Bir bütün olarak yaşam ilişkisi konusunda kesinlikle endişe duymazlar, sadece kendi isteklerini önemserler. Sonuç, onların toplum için bir şey yapmak istememeleri, rahat etmek ve hiçbir şeyden vazgeçmemek istemeleridir; bu yüzden deneme ya da şartlı evliliklerden yana olurlar, arkadaş evlilikleri, deney evlilikleri ve kolay boşanmalar isterler; daha evliliğin başlangıcında özgürlük ve sadakatsizlik hakkı talep ederler. Oysa bir insan bir başka insanı seviyorsa bu ilişki için gerekli olan tüm özelliklere sahip olmalıdır; sadık olmalı, iyi bir arkadaş, sorumluluk sahibi, sağlam ve güvenilir olmalıdır. Bu tür bir aşk ilişkisi ya da evliliği başaramamış olan bir insanın en azından hayatının bu noktasının hatalı olduğunu kabul etmesi gerektiğine inanıyorum.

Çocukların iyiliği için endişe duymak da gereklidir ve evlilik, benim savunduğumun evliliklerden farklı inançlar üzerine kurulmuş ise çocukların yetiştirilmesi konusunda büyük zorluklar doğar. Ebeveynler kavga ederse ya da evliliklerine önemsiz gözüyle bakarlarsa, sorunlarının çözülemediğine ve ilişkilerinin başarılı bir şekilde devam edemeyeceğine inanıyorlarsa, çocukları toplumsa yaşama yetenekli hale getirme görevi için gereken şartlar çok uygun değildir.

İnsanların bir arada yaşamamalarını gerektirecek sebepler vardır muhtemelen; muhtemelen yalnız kalmalarının daha doğru olduğu durumlar vardır. Bu tür bir durumun kararını kim vermelidir? Onu, evliliğin bir görev olduğunu kendileri de bilmeyen, sadece kendilerini düşünen insanlara mı teslim etmeliyiz? Onlar boşanmaya evliliğe baktıkları gibi bakarlar: "Bundan ne tür bir çıkar sağlayabilirim?" Belli ki onlar bir kararın verilmesi konusunda uygun insanlar değildir. İnsanların sürekli olarak boşanıp yeniden evlendiklerini ve her zaman aynı hataları yaptıklarını gözlemlemek mümkündür. Yani bu durumda kararı kim vermelidir? Evlilik sorunlarında bir psikoterapistin çiftin boşanıp boşanmamasına karar vermesini belki düşünebiliriz. Ama burada bir sorun var. Amerika'da durum nasıl olduğunu bilmiyorum ama burada Avrupa'da psikoterapistlerin çoğu vakada kişisel iyiliği en önemli bakış açısı olarak algıladıklarını gördüm. Bu yüzden bu tür durumlarda, yardımları istendiğinde, bir sevgili edinmeyi önerirler ve bu yolda bu tür bir vakayı temizlediklerini sanırlar. Zamanlar fikirlerini değiştireceklerini ve bu tür öneriler vermekten vazgeçeceklerine inanıyorum. Bu önerileri ancak, bu sorunun bütün bağlantısını tam olarak nasıl olduğunu, bu dünyadaki diğer görevlerimiz ile ne şekilde ilişkide olduğunu tam olarak anlayamadıkları zaman verebilirler ve onlara özellikle dikkate almalarını tavsiye etmek istediğim nokta bu ilişkidir.

İnsanlar evliliği şahsi sorunlarının çözümü olarak gördükleri zaman benzer bir hata yapılır. Bu konuda da Amerika hakkında bir şey söyleyemem ama Avrupa'daki psikoterapistlerin nevrotik belirtiler gösteren erkek ve kız çocuklarına sık sık kendilerine bir sevgili bulmalarını tavsiye etmekteler. Yetişkinlere de aynı tavsiyede bulunurlar: cinsel ilişkilerde bulunmak. Bu gerçekten sevgi ve evliliği her derde deva ilaç haline getirmek anlamına gelir ve hastaları mutlaka başarısızlığa uğrar. Sevgi ve evlilik sorunun doğru çözümü kişiliğin bütünün tatmin edilmesidir. Hiçbir sorun, mutluluk ve anlamlı ve verimli bir yaşam ile daha sıkı kaynaşmamıştır. Onu çocuk oyuncağı olarak algılayamayız. Sevgi ve evliliğe suç işlemenin, alkolizmin ve nevrozun tedavi aracı gözüyle bakamayız. Nevrozlu bir insan sevgi ve evlilik için uygun hale gelmeden önce doğru tedaviye ihtiyaç duyar; onlara doğru şekilde yaklaşacak durumda olmadan onlara kalkışırsa kurtarılamaz bir şekilde yeni tehlikelere ve felaketlere düşer. Evlilik aşırı derecede yüksek bir idealdir ve görevin çözümü o kadar çok girişim ve yaratıcı çaba gerektirir ki onu bu tür artı bir yükün altına sokmak istemeyiz.

Bir evliliğin gerçekleştirilebileceği daha başka uygunsuz amaçlar da vardır. Bazı insanlar ekonomik açıdan kendilerini emniyete almak için evlenirler. Birine acıdıkları için ya da bir hizmetkâr edinmek için evlenirler. Bu tür şakalar için evlilikte yer yoktur. Hatta insanların sorunlarını çoğaltmak için evlendikleri durumlar bilirim. Genç bir erkek belki bir sınav yüzünden ya da gelecekteki mesleği yüzünden zor bir durumdadır. Büyük bir ihtimalle başarısız olacağı duygusuna sahiptir ve başarısız olursa bir bahanesi olsun ister. Evliliğin artı yükünü suçsuzluğuna bahane olması için üstlenir.

Bana kalırsa sorunu olduğundan daha az değerli göstermemeli ya da onu daha şirin hale getirmemeli, aksine onu daha yüksek

bir seviyeye yüceltmeliyiz. Duyduğum tüm rahatlama önerilerinde sonunda zararlı çıkan her zaman kadınlardır. Bizim kültürümüzde erkeklerin zaten daha rahat bir yaşantıya sahip oldukları sarsılmaz bir gerçektir. Bu tüm düşünme ve yaşama şeklimizin bir hatasıdır. Onu kişisel isyan ile aşmak mümkün değildir. Özellikle evlilikte kişisel bir isyan ilişkinin bütünlüğünü ve eşin ilgisini rahatsız eder. Kültürümüzün tüm tutumu denetlenmeli ve yeniden düşünülmelidir. Öğrencilerimden biri, Detroit'deki Profesör Rasey, bir araştırma yapmış ve sorulara cevap veren kızların yüzde kırk ikisinin erkek olmayı tercih edecekleri sonucunu elde etmiştir. Bu onların kendi cinsleri hakkında hayal kırıklığına uğradıkları anlamına gelir. İnsanlığın yarısı hayal kırıklığı yaşıyor, cesaretini kaybetmiş, pozisyonunu onaylamıyor ve diğer yarısının daha büyük olan özgürlüğüne isyan ediyorsa sevgi ve evlilik sorunu kolay olabilir mi? Kadınların, kendilerine aşağılayıcı bir şekilde davranılmasını bekledikleri ve erkekler için sadece cinsel objeler olduklarına ya da erkeklerin sadakatsiz ve çapkın olmaları doğaldır diye düşündükleri müddetçe onu çözmek kolay olur mu?

Tüm söylenenlerden basit, aydınlatıcı ve yardımcı olan bir sonuç çıkarabiliriz: insanlar doğaları gereği ne çapkınlık ne de tek evlilik eğilimi gösterirler. Bu dünyada, bizimle aynı olan insan varlıkları ile birlikte, yaşadığımız gerçeği, iki cinse ayrıldığımız ve ayrıca durumların önümüze koyduğu üç yaşam sorununu tatminkâr bir şekilde çözmek zorunda olduğumuz gerçeği, insanın sevgi ve evlilikteki en zengin ve en yüce gelişiminin tek eşlilik sayesinde emniyete alındığı anlamamızı sağlamaktadır

Ne İçin Yaşıyoruz

Avusturya Penzing'de doğdu ve Viyana'da büyüdü. Viyana Üniversitesi Tıp Okulunda doktorluk eğitimi aldı ve 1895'te mezun oldu. Pratisyen hekim olarak çalıştığı ilk doktorluk yıllarından başlayarak hastayı çevresiyle ilişkileri içerisinde ele almak gerektiğini vurguladı ve bireyle ilgili sorunlara yönelik insancıl, bütünselci ve organik bir yaklaşım geliştirdi.

Bedensel düzensizliklerle ilişkili olarak psikoloji ile ilgilenmeye başladı. 1902'de Sigmund Freud ile tanıştı, öğrencisi oldu ve birlikte Adler'in başkanlığında Viyana Psikanaliz Topluluğu'nu kurdular. Bir süre sonra Freud ile fikir ayrılıkları ortaya çıktı. Adler'in Organların Yetersizliği kitabından sonra izleyicileriyle beraber Freud'u açıkca eleştirerek bireysel psikolojiyi geliştirmeye başladı.

9 786054 473502

İLYA

www.ilyayayinevi.com.tr